

Дана БАЛА

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-АҚПАРАТТЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ

№1 (37)
2024

Дана БАЛА

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-АҚПАРАТТЫҚ
ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ

№ 1 (37), 2024

www.irrd.kz

НАУРЫЗ

құтты болсын!

Құрметті оқырмандар!

Ұлыстың ұлы күні – Наурыз мейрамы құтты болсын!

Әз - Наурыз - жаңару мен жаңғырудың береке мен бірліктің бастауы.

Жылдың бұл мезгілі - күн мен түн теңеліп, жер жүзі қайта түлейтін шақ. Сондықтан ата-бабамыз ежелден шуақты көктем мерекесіне айрықша мән берген, оны Ұлыстың ұлы күні деп ұлықтаған. Бұл күндері мейірімділік, жанашырлық жасампаздық сияқты қасиеттер ерекше дәріптеледі. Соның арқасында еліміз бірлігін бекемдеп, тату-тәтті өмір сүріп жатыр.

Халқымыз әрдайым Наурыз мейрамдарын жақсылықтың жаршысына балаған. Қазақстан дамудың жаңа дәуіріне қадам басты. Түбегейлі өзгерістер қастерлі отанымызды өркендетуге тың серпін беріп, ынтымағы жарасқан жұртымыздың ырысы артып, қолға алған игі бастамаларымыз оңынан болсын, деп тілеймін.

Әз-Наурыз әр шаңыраққа шаттық пен қуаныш әкелсін! Отбасыларыңызға амандық құт-береке тілеймін! Ұлыс оң болсын! Ақ мол болсын!

Барлық игілікті істеріңіз табысты болсын!

*Құрметпен,
ҚР ОАМ «Балаларды ерте дамыту институты»
директоры Гүлшат Онланбекқызы*

Республикалық ғылыми-ақпараттық, әдістемелік журнал құрылтайшысы:
Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
«Балаларды ерте дамыту институты» республикалық мемлекеттік мекемесі, Астана қаласы

Бас редактор *Гүлшат Онланбекқызы*

ҚР Оқу-ағарту министрлігі «Балаларды ерте дамыту
институты» РММ директоры

Атқарушы редактор *Ерманова Мария Наятовна*

Балаларды ерте дамыту институты директорының орынбасары

Редакция алқасы *Убайдуллаева Гүлжан Жақсыбайқызы,*
Сағалиева Жанар Каукербековна
Исанбергенова Ақкенже Аяпбергенова
Ахметова Жазира Батырбековна
Исаева Жибек Кайруллиновна

«Ғылыми педагогикалық зерттеулер» зертханасының
мамандары

Техникалық редакторлар *Полатов Берик Байдуллаевич,*
Кенжеахметов Олжас Сеитович

«Мониторинг және талдау» департаментінің мамандары

ДАНА БАЛА

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-АҚПАРАТТЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ

Қазақстан Республикасы
Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігі
Ақпарат комитетінің мерзімді баспасөз басылымын,
ақпарат агенттігін және желілік басылымды қайта есепке қою туралы куәлігі.
Алғашқы есепке алу кезіндегі нөмірі мен мерзімі: 21.07.2014, 14471-Ж

МАЗМҰНЫ

Содержание

ӨЗЕКТІ АҚПАРАТ АКТУАЛЬНАЯ ИНФОРМАЦИЯ

Мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиеленушілердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша әдістемелік ұсынымдар 6

Методические рекомендации по обеспечению безопасности воспитанников в дошкольных организациях 18

ҒЫЛЫМИ ІЗДЕНІС НАУЧНЫЙ ПОИСК

Балаларды ерте дамыту институтын дамытудың басым бағыттары
Онланбекқызы Г. 30

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту сапасын арттыру
Ерманова М.Н. 33

Педагог в системе дошкольного воспитания и обучения
Мукушева Г.О. 36

Бала дамуындағы ойынның психологиялық мәні
Шахбергенова Ж.Ж. 39

Заттық-кеңістіктік дамытушы орта: бала дамуының маңызды факторы
Умиралиева М.Б. 43

Балабақшадағы гендерлік тәрбиенің маңыздылығы
Боранбаева М.С. 47

ПЕДАГОГТЕР СІЗДЕР ҮШІН ДЛЯ ВАС ПЕДАГОГИ

Асықты тиімді пайдалану технологиясы
Мухамеджанова А.Б. 50

МАМАНДАР КЕҢЕС БЕРЕДІ СПЕЦИАЛИСТЫ СОВЕТУЮТ

Мектепке дейінгі ерекше білім беруде балаларды скаффолдинг әдісі арқылы шығармашылыққа баулу
Сахибеденова Қ.С. 53

Эффективные практики в работе с детьми с особыми образовательными потребностями
Кулинич Т.Н. 57

Коррекционно-оздоровительная работа с детьми с особыми образовательными потребностями в детском саду
Нагасимова Д.Ю. 61

Роль средств народной педагогики в формировании интереса к здоровому образу жизни на занятиях физической культуры у детей дошкольного возраста
Бритыко Н.В. 65

Развитие мелкой моторики рук детей дошкольного возраста
Гейер А.А. 69

Сенсорная интеграция в работе логопеда с дошкольниками
Григорьева Л.Н. 72

Арт-терапия как метод преодоления эмоционального стресса
Каширина А.А. 75

Алгоритм разучивания песни
Коломеец Н.П. 77

Здоровьесберегающие технологии в работе с детьми с нарушением зрения, посредством использования коррекционных и педагогических приемов
Муртазина Н.Н. 79

О взаимодействии ясли-сада и семьи в формировании здорового образа жизни дошкольника
Нарышкина М.П. 82

Методика игры на диатонических колокольчиках
Обруч Г.Б. 85

Использование нетрадиционного рисования в работе с детьми с особыми образовательными потребностями
Ускова Ю.А. 88

Эффективные приёмы формирования сюжетно-ролевой игры у старших дошкольников с особыми образовательными потребностями
Чекалина А.Е. 90

АТА-АНАЛАРМЕН СЕРІКТЕСТІК СОТРУДНИЧЕСТВО С РОДИТЕЛЯМИ

Мектепке дейінгі ұйымда ата-аналармен жұмыстың жаңа форматын ұйымдастыру
Бозимова Ж.М. 94

БІЗДІҢ БАЛАБАҚША: БІЗ ҰСЫНАМЫЗ НАШ ДЕТСКИЙ САД: МЫ ПРЕДЛАГАЕМ

Мектеп жасына дейінгі балалармен Lego құрастыру жөніндегі қызметті ұйымдастыру
Досатова К.Д. 97

ИННОВАЦИЯ ЖӘНЕ ТӘЖІРИБЕ ИННОВАЦИЯ И ОПЫТ

Компьютерлік ойындар арқылы мектепалды жастағы балалардың байланыстырып сөйлеуін дамыту
Сеитова А.Т.
Ажданова Р.М. 100

Интеллектуалды ойындар баланы креативті қабілетін дамыту құралы
Сапешова У.К. 104

ДАНА БАЛА

Мектеп жасына дейінгі балаларға ерте кәсіптік бағдар беру мәселесі <i>Сейфуллина А.С.</i>	108
Мектепке дейінгі ұйымдарда дарынды балаларды дамыту жолдары <i>Бексеитова Б.Ж.</i>	112
Экспериментальная деятельность в старшей группе с детьми ООП <i>Табакова А.Р.</i>	114
Сторителлинг как инновационная технология развития связной речи детей дошкольного возраста <i>Бексултанова Д.П.</i>	117
Инновационные технологии в развитии речи детей дошкольного возраста <i>Глухова А.В.</i>	120
Инновационные формы и методы работы с детьми раннего возраста <i>Джунусова С.С.</i>	124

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР НАЦИОНАЛЬНЫЕ ЦЕННОСТИ

Қазақ халқының мәдени мұрасы негізінде мектеп жасына дейінгі балалардың адамгершілік – рухани құндылықтарын қалыптастыру <i>Букебаева Н.С.</i>	129
Формирование толерантности как начальный этап нравственного воспитания дошкольника <i>Макаева Ж.А.</i>	132
Формирование толерантности у дошкольников в условиях современной системы образования <i>Саржакова Л.А.</i>	135

МЕРЕКЕДЕН МЕРЕКЕГЕ ПРАЗДНИКИ КРУГЛЫЙ ГОД

Ғажайып ғарыш <i>Балтабай Н.</i>	139
«Ана - өмір шуағы» атты мерекелік ертеңгіліктің сценарийі <i>Джумагулова А.С.</i>	142

БАЛАЛАР ӘЛЕМІ МИР ДЕТСТВА

Менің мейірімді отбасым <i>Алғазиева Р.С.</i>	146
Театрландырылған әрекеттер арқылы балалардың шығармашылық қабілеттерін арттыру <i>Алдамжарова Л.Т.</i>	150

Негізгі тақырыптық бағыты

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту саласы бойынша озық идеялар мен тәжірибелерді тарату, педагогтер мен ата-ана қауымына ақпарат түрінде әдістемелік көмек көрсету

Основная тематическая направленность

Распространение передовых идей и опыта в области дошкольного воспитания и обучения, оказание методической помощи педагогической и родительской обществу в виде информационного материала

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР

*Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
«Балаларды ерте дамыту институты» РММ базасында әзірленген*

Әлемде ешбір адам техногендік және табиғи апаттардан сақтандырылмаған. Бүгінгі күні өмірдің өзі ересектерге ғана емес, сондай-ақ мектеп жасына дейінгі балаларға қауіпсіз мінез-құлық негіздерін үйрету қажет екенін дәлелдеді. Әлеуметтік, табиғи және экологиялық қолайсыз жағдайларда баланың қоршаған әлемді тануға деген қызығушылығы ол үшін қауіпті болуы мүмкін.

Сондықтан баланы өзінің және айналасындағылардың қауіпсіздігіне саналы, жауапты қарауға үйрету, төтенше жағдайларда жылдам әрекет етуге дайындау қажет.

Негізгі міндет – балалардың санасында көшеде, жолдарда, қоғамдық көлікте, табиғатта және өрт болған кезде және тағы басқа жағдайларда қауіпсіз мінез-құлық ережелеріне қарсылықсыз бағыну, яғни оларды орындау қажет деген ой қалыптастыру.

Табиғи апаттар мен төтенше жағдайлар кезінде мектепке дейінгі ұйымдарда мектеп жасына дейінгі балаларға қауіпсіз мінез-құлық негіздерін үйрету олардың қауіпті жағдайларда саналы мінез-құлқын қалыптастыру бойынша мақсатқа бағытталған кешенді жұмысты көздейді. Қазіргі кезде өмір қауіпсіздігі мәселесін бүкіл әлем мойындайды және шешуді қажет ететін маңызды мәселелердің бірі болып саналады. Әрбір адам, ересек те, бала да кез келген сәтте төтенше жағдайға, қауіпке тап болуы мүмкін. Техногендік және экологиялық апаттар, террористік актілер, әскери шиеленістер, қылмыстың өсуі, әлеуметтік

және экономикалық тұрақсыздық әсіресе балаларға қатты әсер етеді.

Бұл жұмыстың өзектілігі мектепке дейінгі жас баланың жеке тәжірибесін қалыптастырудың маңызды кезеңі болып табылатынымен байланысты, дәл осы кезеңде қауіпсіз мінез-құлық тәжірибесі қалыптаса бастайды, сондықтан балаларды қоршаған ортада қауіпсіз өмір сүруге дайындау жүзеге асырылуы керек.

Әдістемелік ұсынымдардың мақсаты табиғи апаттар, төтенше жағдайлар, бөгде адамдармен қарым-қатынас жасау кезінде мектеп жасына дейінгі балаларға қауіпсіз мінез-құлық негіздерін үйрету бойынша мектепке дейінгі ұйымдардың педагогтеріне әдістемелік көмек көрсету.

Бұл материал балабақшаларда қауіпсіз білім беру ортасын қамтамасыз ету бойынша мектепке дейінгі ұйымдардың педагогтеріне арналған нұсқаулық болып табылады.

«Мектепке дейінгі ұйымдарға және сәбилер үйіне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық қағидаларын бекіту туралы (Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2021 жылғы 9 шілдедегі № ҚР ДСМ-59 бұйрығы)

9 т. «Жобалау кезінде объектілердің аумағында балалардың әрбір жас топтары үшін жеке ойын алаңдары көзделеді. МДҰ алаңдарының көлемдері балалардың санына қарай бір орынға кемінде 4 м² қабылданады».

10 т. «Әрбір топтық алаңда күн мен жауын-шашыннан қорғау үшін үш жағынан қоршалған кемінде 20 м² көлеңке қалқа көзделеді. Көлеңке қалқалардың едені ағаштан болуы көзделеді».

28 т. «Объектілерді пайдалану кезінде аумағында бұзылмаған қоршауы болады.

48 т. Объектілердің аумағында сыртқы жасанды жарықтандыру орнатылады.

128 т. Күн сайын әрбір жас тобында балаларды таңертеңгі тексеріп-қарау жүргізіледі».

139 т, тт) 9 «серуендеуді ұйымдастыру үшін үй маңындағы аумақтағы қоршалған ойын алаңын пайдалануға (кесте бойынша серуендеуді ұйымдастыруға жол беріледі)».

3. Мектепке дейінгі ұйымдар қызметінің үлгілік қағидалары (ҚР ОАМ 2022 жылғы 31 тамыздағы №385 бұйрығы)

2 т. «Мектепке дейінгі ұйымдардың міндеттері:

1) мектеп жасына дейінгі тәрбиеленушілердің өмірін және денсаулығын қорғау;»

Өрт қауіпсіздігі қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрінің 2022 жылғы 21 ақпандағы №55 бұйрығы)

200 т. «... Бастауыш білім оқушыларымен, сондай-ақ мектепке дейінгі балалар ұйымдарында өртке қарсы тақырып бойынша әңгімелесулер жүргізіледі».

207 т. «Балалар ұйымдарының ғимараттарында мектепке дейінгі және бастауыш мектеп жасындағы балалардың топтары (сыныптары) үшінші қабаттан жоғары орналастырылмайды».

208 т. «Сыныптарда, кабинеттерде, шеберханаларда, жатын бөлмелерде, асханалар мен басқа да бөлмелерде жиһаздар мен жабдықты орналастыру кезінде адамдарды кедергісіз эвакуациялау және өрт сөндіру құралдарына жету қамтамасыз етіледі».

209 т. «Оқу сыныптары мен кабинеттерінде шкафтарда, сөрелерде немесе тұрақты

орнатылған тіреулерде сақталуы тиіс оқу процесін қамтамасыз етуге қажетті жиһаздар, аспаптар, үлгілер, керек-жарақтар, құралдар ғана орналастырылады».

210 т. «Оқу сыныптары мен кабинеттеріндегі парталар (үстелдер) саны жобалау құжаттамасында белгіленген саннан аспауы тиіс».

211 т. «Сабақтар аяқталғаннан кейін кабинеттерде, зертханаларда және шеберханаларда тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтар жеке үй-жайларда орнатылатын жанбайтын шкафтарға (жәшіктерге) жиналады».

212 т. «Жұмыс аяқталғаннан кейін үздіксіз жұмыс істеу үшін көзделгендерден басқа, электр аспаптарын өшіре отырып, барлық үй-жайларға тексеру жүргізіледі».

213 т. «Балалар тәулік бойы болатын білім беру ұйымдарында және мектепке дейінгі балалар ұйымдарында телефон байланысын қамтамасыз ете отырып, қызмет көрсету персоналының тәулік бойы кезекшілігі белгіленеді».

5. Қазақстан Республикасының білім беру саласындағы қызметті жүзеге асыратын террористік тұрғыдан осал объектілерінің терроризмге қарсы қорғалуын ұйымдастыру жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы (Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 30 наурыздағы №117 бұйрығы)

79 т. «Осы Нұсқаулықтың 78-тармағында көзделген техникалық жарақтандыруға қосымша екінші топтағы объектілер кіруді бақылау және басқару жүйелерімен (турникеттер) жарақтандырылады, мектепке дейінгі білім беру ұйымдары үшін домофон жүйесі қолданылады».

6. Мектепке дейінгі және орта білім беру ұйымдарын бейнебақылау жүйелерімен жарақтауға стандарттарды бекіту туралы (Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2019 жылғы 23 қаңтардағы №49 және Қазақстан Республикасы Білім беру және ғылым министрінің 2019 жылғы

23 қаңтардағы №32 бірлескен бұйрығы)

7т.«Мектепке дейінгі және орта білім беру ұйымдарында бейнебақылау жүйесімен:

1) ұйымға іргелес жатқан аумақтың периметрі;

2) бас және қосалқы кіру есіктері;

3) адамдар көп жиналатын үй-жайлар (орындар);

4) білім беру ұйымы басшысының (меншік иесінің) қарауы бойынша басқа да үй-жайлар жабдықталады».

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДА ЖӘНЕ ОНЫҢ АУМАҒЫНДА ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША ҰСЫНЫМДАР

Әрбір мектепке дейінгі ұйым меншік түрлері мен нысанына, ведомстволық бағыныстылығына қарамастан Мектепке дейінгі ұйымда тәрбиеленушілердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша ұсынымдарды (бұдан әрі - Ұсынымдар) орындауға тиіс.

Бұл ұсынымдар қолданыстағы нормативтік құқықтық актілерге сәйкес әзірленді және мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету бөлігінде республикада бірыңғай саясат жүргізуге бағытталған.

Күнделікті жағдайларда балалардың өмірі мен денсаулығы үшін олардың ата-аналары жауап береді, бірақ олар балабақшада болған кезде бұл міндет мектепке дейінгі ұйымның әкімшілігі мен тәрбиешілеріне жүктеледі. Балалардың балабақшадағы қауіпсіздігі – балабақшада, оның аумағында, ойын алаңында балаға қауіп төндірмейтін ортаны құру және қолдау.

Мектепке дейінгі мекеменің әкімшілігі мен тәрбиешісі топқа келген әр баланың өмірі мен денсаулығын қорғауға жеке жауап береді, жарақаттанудан сақтандыруға ерекше назар аудара отырап балалардың барлық режимдік сәттеріндегі қауіпсіз мінез-құлықтарын бақылауды іске асырады.

Мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиелеу-білім беру процесін мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесін регламенттейтін нормативтік құқықтық құжаттарға сәйкес ұйымдастыру қажет.

Мектепке дейінгі ұйымда тәрбиелеу-білім беру процесін ұйымдастыруға педагогтік

немесе тиісті бейіні бойынша өзге де кәсіптік білімі бар және тәрбиеленушілерді оқыту мен тәрбиелеу бойынша педагогтің кәсіптік қызметін жүзеге асыратын педагог қызметкерлер жіберіледі.

Тәрбиеші лауазымына қабылдау кезінде басшы қызметкердің назарын тәрбиеленушілердің өмірі мен денсаулығын қорғау – мектепке дейінгі ұйымдардың негізгі міндеттерінің бірі (ҚР ОАМ 2022 жылғы 31 тамыздағы №385 бұйрығы Мектепке дейінгі ұйымдар қызметінің үлгілік қағидаларының 2-тармағы), оның тікелей және негізгі міндеті болып табылатындығына аударуы қажет; бұл ұстаным лауазымдық нұсқаулықта нақты және толық көрсетілуі тиіс.

Мектепке дейінгі ұйым басшысы айына кемінде бір рет рұқсатнамалық тәртіптеменің, техникалық күзет құралдарының (бейнебақылау жүйесі) жай-күйіне, құжаттаманың болуы мен оның жүргізілу тәртібіне, шығатын қосалқы есіктердің ұсталуына жоспарлы тексеру жүргізуі қажет.

Ғимараттың орталық кіреберісінде балабақша аумағында және ғимаратында бөгде адамдардың рұқсатсыз кірмеуін қадағалау мақсатында өткізу бекеті орнатылады. Түнгі уақытта, демалыс және мереке күндері ғимаратты тікелей күзетуді мектепке дейінгі ұйымның басшысы бекіткен кесте бойынша күзетшілер жүзеге асырады.

Келушілерді есепке алу журналына тіркегеннен кейін олардың жеке басын куәландыратын құжаты болған жағдайда ғана балабақша ғимаратына кіруге рұқсат етіледі.

Мектепке дейінгі ұйым басшысының, жедел жәрдем мен өрт сөндіру және басқа да апаттық қызметтердің мекенжайлары мен телефон нөмірлері балабақшада көрінетін жерде орналасуы тиіс.

Өрт шыққан жағдайда мектепке дейінгі ұйым меңгерушісінің әрекеттері тәрбиеленушілердің, балабақша қызметкерлерінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге және оларды эвакуациялауға бағытталуы тиіс.

Табиғи немесе техногендік сипаттағы төтенше жағдайлар туындаған кезде дереу төтенше жағдайлар бөліміне хабарлау қажет.

Күдікті заттар табылған жағдайда «112» телефоны бойынша ішкі істер басқармасының кезекші бөліміне қоңырау шалу қажет. Құқық қорғау органдарының өкілдері келгенге дейін педагог қызметкерлер дереу қауіпті аймақтағы тәрбиеленушілерді эвакуациялауға және осы аймаққа бөгде адамдардың кіріп кетпеуін қамтамасыз етуге міндетті.

Мектепке дейінгі ұйымның сыртқы есігінің, аумақтан шығатын және шығатын қосалқы есіктердің баланың қолы жетпейтін биіктікте бекітпесі болуы және олар үнемі жабылуы тиіс.

Балабақшаның педагог қызметкерлері өз жұмыс орындарына жұмыс уақыты басталғанға дейін кемінде 10 минут бұрын келуге, топтың үй-жайларының, ойын алаңдарының қауіпсіздігі мен жабдықтардың жай-күйін, балалардың өмірі мен денсаулығына қауіпті және күдікті заттардың бар-жоғын тексеруі тиіс. Қауіпсіздік режимінің бұзылуы анықталған кезде дереу оларды жою бойынша шаралар қабылдауға, әкімшілікті хабардар етуге міндетті. Анықталған бұзылыстар жойылғанға дейін тәрбиелеу-білім беру процесін ұйымдастыруға тыйым салынады.

Тәрбиеленушілерді таңертең қабылдағанда ата-аналардан тәрбиеленушінің көңіл-күйі туралы сұрау және оның денсаулық жағдайын қарау жүзеге асырылуы қажет. Тәрбиеленушінің ауырып тұрғаны байқалса балабақшаға жіберу туралы шешім қабылдау үшін медициналық

қызметкердің қарауына жіберіледі. Тәрбиеші тәрбиеленушілердің күні бойы денсаулығындағы барлық ауытқулар туралы ата-аналарды немесе заңды өкілдерді уақтылы хабардар етуге міндетті.

Тәрбиеленушінің ата - анасы немесе заңды өкілдері оны тәрбиешіге, ол болмаған жағдайда топ тәрбиеленушілерін қабылдауды жүзеге асыратын өзге де педагог қызметкерге тапсыруы тиіс.

Тәрбиеші ата-аналарға балалардың қалталарын үнемі бақылап отыруды айтуы, яғни олардың сіріңкелерді, дәрі-дәрмектер мен өткір заттарды және олардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін басқа заттарды пайдалануын болдырмау үшін жұмыс жүргізуі тиіс.

Топқа сыртқы киіммен, ауыстырылатын аяқ киімсіз кіруге және бөгде адамдардың кіруіне тыйым салынады.

Тәрбиеші таңертең балаларды қабылдағаннан кейін сыртқы есіктерді жабуы керек.

Баланы мектепке дейінгі ұйымнан оның ата-анасы немесе заңды өкілдері алуы тиіс. Егер олардың баланы балабақшадан алып кете алмауының дәлелді себебі болса (ауруы, қызметтік іссапар, жұмыс кестесі және т.б.), онда ата-анасының немесе тәрбиеленушінің заңды өкілдерінің мектепке дейінгі ұйым басшысына берген өтініші негізінде өзге адамдар (жақын туыстары) жүзеге асыра алады. Тәрбиеленушілерді 16 жасқа толмаған жасөспірімдерге, алкогольдік немесе есірткілік мас күйдегі адамдарға беруге тыйым салынады.

Тәрбиешіге балаларды қараусыз қалдыруға тыйым салынады. Егер кетуге қажеттілік туындаса, тәрбиеші көмекшісіне қайда және қай уақытта кететінін ескертіп, өз істерін біраз уақытқа тоқтатуды және балаларға қарауды сұрауы керек. Тәрбиешінің жұмыс орнында болмауы мектепке дейінгі ұйымның басшысымен келісілуі тиіс.

Тәрбиешілер мен тәрбиеші көмекшілерінің сыртқы келбеті балаларға үлгі болуы керек. Қызметкерлердің киімдері мен аяқ киімдері балаларды қарау, күтім

жасау, тәрбиелеу мен оқыту, дамыту, түрлі балалар әрекетін ұйымдастыру бойынша функционалдық міндеттерін орындауға кедергі келтірмеуі тиіс. Өкшесі биік аяқ киім киюге тыйым салынады, қызметкерлерге тырнақты өсірудің, ұзын шашты жайып жіберудің қауіптілігін, педагогтердің киімдерінің жыл мезгілі мен ауа температурасына сәйкес келмеуін түсіндіру қажет.

Топтағы жиһаз, шкафтар, сөрелер, пианино, айналар, гүл қоятын тұғырлар құлап кетпес үшін және балалар жарақаттанбауы үшін (төбеге, қабырғаға немесе еденге) мықты бекітілуі керек.

Балалардың көз деңгейінде ілгектерді, шегелерді қағуға, топты безендіру үшін қағаз түйрегіштерді, тігін түйреуіштерін пайдалануға тыйым салынады.

Педагог инелерді, түйреуіштер мен қайшыларды, басқа да өткір және кесетін заттарды, шыны заттарды балалардың қолы жетпейтін жерде сақтауы керек.

Қауашақта өсетін гүлдерді баспалдақ бойына, киім ілетін шкафтарға және дәретханаға қоюға болмайды.

Серуенге шығар алдында тәрбиеші ойын алаңында балалар үшін қауіпті заттардың (құрғақ ағаштар, кесетін заттар, ашық шұңқырлар, құдықтар) болмауын тексеруі, ойынға арналған жабдықтардың қауіпсіздігіне көз жеткізуі; балалардың бейтаныс өсімдіктерді ауыздарына алмауын қадағалауы тиіс.

Ойын алаңындағы дене шынықтыру жабдықтарының жарамдылығын бақылау, жауапты тұлғаларға ақаулар туралы уақтылы хабарлау қажет.

Тәрбиешілер балабақша ғимаратының қабаттары арасындағы баспалдақтардан төмен түскенде және жоғары көтерілгенде тәрбиеленушілердің таяныштан ұстауын қадағалап, қауіпсіздікті сақтай отырып, ілесіп жүруі керек.

Серуен кезінде мектепке дейінгі ұйымның аумағына бөгде адамдар кіре алатын немесе балалардың өздері кездейсоқ көшелерге шығып кететін жағдайлар орын алмауы тиіс. Балабақшада қауіпсіздікті қамтамасыз

ету үшін оның аумағы дуалмен және жасыл желектермен қоршалуы керек. Қоршаудың биіктігі әртүрлі болуы мүмкін – бұл нормативтік актілерде көрсетілмеген.

Мектепке дейінгі ұйымның аумағында сыртқы жасанды жарықтандыру орнатылуы тиіс.

Балалар топта болған кезде терезелерді ашуға тыйым салынады; жазғы кезеңде терезелердің қорғаныш дәке жақтауы немесе москит торлары болуы керек.

Мектепке дейінгі ұйымның үй – жайларындағы электр сымдары оқшаулануы, электр құралдары тәрбиеленушілердің қолы жетпейтін жерде болуы тиіс.

Топта тұрмыстық электр құралдарын: шәйнектерді, үтіктерді және т. б.,

оқытудың техникалық құралдарын (магнитофон, проектор, ноутбук және т.б.) қажет болмаса ұзақ уақыт бойы розеткаға қосып қоюға тыйым салынады, ОТҚ-ын пайдаланып болғаннан кейін штепсель айырын қауіпсіздік техникасын сақтай отырып (қол құрғақ болуы керек), розеткадан ажырату қажет.

Балабақшадағы жауапты адамдар жиһаздың, төсек-орын мен ыдыс-аяқтың, шүберектің таңбалауының сақталуын қатаң бақылауға міндетті.

Жуу құралдары мен дезинфекциялау құралдары таңбаланған ыдыстарда тәрбиеленушілердің қолы жетпейтін жерде сақталуы тиіс.

Буы денсаулыққа қауіпті ерітінділерді немесе сұйықтықтарды топқа әкелуге тыйым салынады.

Топтағы балаларды емдеу үшін ата-аналардан немесе заңды өкілдерден дәрілер мен басқа дәрі-дәрмектерді алуға қатаң тыйым салынады. Ата-аналардың немесе заңды өкілдердің дәрі-дәрмектерді балалардың шкафтарында қалдыруына жол берілмеуі тиіс.

Тәрбиеші ата-аналардан немесе заңды өкілдерден балаларға арты жабық аяқ киім кигізуді талап етуі тиіс. Үйде киетін шәркей мен аяқ киім киюге тыйым салынады. Тәрбиеші әрдайым балалардың аяқ киімдерінің бауы байланғанына және

ілгектерінің салынғанына көз жеткізуі керек.

Тәрбиешілер карантиндік шараларды қатаң сақтауы және олардың орындалуын қамтамасыз етуі тиіс.

Тәрбиеші топтың ішіне жеке заттарын қоймауы керек, өзінің жұмыс орнын таза ұстауға, барлық кіретін есіктерге еркін кіріп-шығуды қамтамасыз етуге міндетті.

ТАМАҚТАНУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ КЕЗІНДЕ ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

Тәрбиеші мен тәрбиешінің көмекшісіне топ бөлмелеріне қайнаған су әкелуіне тыйым салынады.

Дәліздер мен баспалдақтарда балалар болмаған кезде асханадан тағамдарды әкелу керек.

Ауыз су ішу тәртібін ұйымдастыру үшін тек қайнатылған немесе бөтелкедегі суды пайдалану қажет.

Қайнаған суды ауыстыру кестесін сақтау.

Ата-аналардан балабақшада балалардың тамақтану рационында көзделмеген өнімдерді (торттар, бәліштер және т.б.), әсіресе дайындау мерзімі көрсетілмеген тағамдарды алуға тыйым салынады.

Тамақтанып болғаннан кейін тәрбиеленушілердің ауызды шаюын

ұйымдастыру керек. Балаларға аузындағы тамақ, сағыз, кәмпіттер және т.б. ұйықтауға жол бермеу, осы мақсатта әр баланың ауыз қуысын ұйқыға жатқызу алдында тексеру.

Тамақтану кезінде тәрбиеленушілердің үстел басында дұрыс отыруын және ас құралдарын пайдалануын қадағалау қажет.

Жарақаттануды болдырмау үшін ас ішетін және сусын ішетін ыдыстарда жарықтар мен сынықтар болмауы керек. Ыдыс сынған жағдайда тәрбиеші балаларға сынықтарға қол тигізуге рұқсат бермеуі, оларды ересектер жинап алатынын айтуы тиіс.

Тәрбиеленушілердің жеке ерекшеліктерін ескеру (оның ішінде олардың жекелеген азық-түлікті және тағамды ішпейтінін).

ТӘРБИЕЛЕУ-БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУ КЕЗІНДЕ ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

Тәрбиелеу-білім беру процесін жоспарлау мен ұйымдастыруда тәрбиешілер соқтығысуды, құлауды, дау-жанжалдарды, жарақаттарды болдырмайтын түрлі балалар әрекеттерін өткізуі керек.

Мектепке дейінгі ұйымның педагогтері тәрбиеленушілерді балабақшада, көшеде, тұрмыста, табиғи және төтенше жағдайлар кезіндегі қауіпсіз мінез-құлық негіздерімен таныстыруға міндетті.

Спорт залында және серуенде ірі спорт жабдықтарын пайдалана отырып, балалардың қимыл әрекетін ұйымдастыру кезінде, сондай-ақ бассейнде тәрбиешілер

балаларды құлаудан, жарақаттанудан сақтандыруды қамтамасыз етуі тиіс.

Психологиялық жайлылық орнату (қарым-қатынастың демократиялық стилі, әрекетті еркін таңдау үшін жағдай жасау, оқшаулану орындардың болуы, топқа ата-аналардың еркін кіру мүмкіндігі).

Тәрбиеші тәрбиеленушілермен дене шынықтыру және музыка ұйымдастырылған іс-әрекетін өткізген кезде қауіпсіздікті қамтамасыз етуде жәрдемдесуге міндетті.

Педагогтерге балаларға қандай да бір тапсырма беріп, топтан тыс жерлерге қараусыз жіберуге тыйым салынады.

Тәрбиеленушілермен тәрбиелеу-білім беру процесін өткізу кезінде тәрбиешіге санитарлық-гигиеналық, дидактикалық, эстетикалық талаптарға сәйкес келетін берік, ыңғайлы демонстрациялық және үлес-тірмелі материалдарды қолдану, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022

жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының талаптарына сәйкес жайлы және қауіпсіз заттық-кеңістіктік дамытушы ортаны құру үшін ойын, шығарма-шылық, даму аймақтарын дербес анықтау қажет.

ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ӘРЕКЕТТІ ҰЙЫМДАСТЫРУ КЕЗІНДЕ ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

Шығармашылық әрекетті бастамас бұрын тәрбиеші барлық балаларды назарда ұстауы, тәрбиеленушілерге қауіпсіз мінез-құлық ережелері туралы ескертуі тиіс.

Тәрбиеші шығармашылық әрекет кезінде пайдаланылатын қайшылардың ұштары доғал болуы керек екенін бақылауы керек. Балаларды қайшымен қауіпсіз жұмыс істеуге үйрету.

Педагог таңертең пісіріліп, салқындатылған крахмал желімін немесе ұнды қолдануы қажет.

ПВА желімін пайдалануға болмайды.

Жұмыс аяқталғаннан кейін тәрбиеші балаларға өзінің жұмыс орнын ретке келтіруді, шығармашылық әрекетте қолданылған материалдарды, жабдықтарды арнайы бөлінген орындарға жинауды ескертеді. Қарындаштарды көлденеңінен қою, сонымен қатар балалардың қарындашты қалай ұстайтынына назар аудару керек.

Бояулармен және қылқаламдармен жұмыс жасағанда тәрбиеленушілерге суды шыны ыдысқа құймауды ескерту.

ОЙЫН ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ КЕЗІНДЕ ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

Ойын әрекетін ұйымдастыру кезінде тәрбиеші балалардың ойыншықтарды, текшелерді бір-біріне лақтыруына, жүгіруге, секіруге, бір-бірін итеруіне жол бермеуі тиіс, ойын кезінде орындықтар мен үстелдерге тұруға, үстелдердің астымен еңбектеуге болмайтыны және ойын ережесін сақтау керек екенін айтуы қажет.

Балалардың арасында дау-жанжал туындаған жағдайда тәрбиеші араласып, оларға дау-жанжалдан аулақ болуға тырысу, тату ойнау керектігін түсіндіруі керек.

Үйден әкелген заттарды: шыны, өткір

немесе кесетін заттарды, сіріңкелерді, оттықтарды, дәрі-дәрмектерді және т.б. балалардың ойындарда пайдалануына рұқсат етпеуі тиіс.

Тәрбиеші ойын әрекеті кезінде тәрбиеленушілерге:

- үстел үсті ойындарын пайдаланғаннан кейін қораптарға салу және орнына қоюды;

- ойынның бөлшектерін және басқа да ұсақ заттарды алуға болмайтынын;

- топ бөлмесінде қимылды ойындар өткізген кезде тек тәрбиеші анықтаған аумақты пайдалануды ескертуі қажет.

ЕҢБЕК ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ КЕЗІНДЕ ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

Балабақшаның топтары мен учаскелерінде баланың өмірі мен денсаулығын қорғауды қамтамасыз ететін жағдайлар жасалуы керек:

- балалар пайдаланатын үстелдер, орындықтар, басқа да жиһаздар мен жабдықтар олардың өсу көрсеткіштеріне (бойларына) сәйкес келуі керек;

- барлық шкафтар мен сөрелер мықты бекітілуі керек. Жабдықтар, материалдар, керек-жарақтар құлау мүмкіндігін болдырмайтындай, олардың толық қауіпсіздігі мен беріктігін ескере отырып орнатылуы тиіс;

- балалардың дербес еңбек әрекетінде пайдаланылатын құралдарды биіктігі баланың көз деңгейінен аспайтын сөрелерде және шкафтарда орналастыру қажет;

- аквариумдар, тордағы жануарлар және табиғатбұрышындағы бөлме өсімдіктері бала еденде тұрып оларға күтім жасай алатындай етіп орналастырылады; өсімдіктерді суару кезінде балалардың киіміне, жеңдеріне су ағып кетпеуі үшін су құйғышты кеудесінің деңгейінен төмен ұстауы керек.

Құралдарды қолданумен байланысты балалардың кез-келген еңбек әрекеті тек педагогтің тікелей бақылауымен жүзеге асырылады.

Балалардың қолдан бұйымдар жасауы үшін табиғи, қалдық және басқа материалдарды таңдағанда, тәрбиеші үнемі олардың қауіпсіздігін ескеруі тиіс, өткір, кесетін шөптерді, улы жидектерді, саңырауқұлақтар мен өсімдіктерді, қатты сымды, сынған шыныны, күкірті бар сіріңке шилерін және т.б. алмауы қажет.

Тәрбиеші балаларға ұсынылатын жұмыстың тиімділігін, сонымен қатар қолдан қандай бұйымдар жасауға болатынын ойластырып, толық аяқталмаған балалар жұмыстарының көп жиналуын болдырмау керек.

Асхана және табиғат бұрышы бойынша міндеттермен байланысты тапсырмаларды

орындау кезінде балалар ас блогына тек қана ересекпен бірге бара алады; балалардың ыстық тамақты, суды және басқа да ыстық заттарды алып жүруіне қатаң тыйым салынады.

Балаларды инфекция жұқтыру қаупі бар жұмысқа тартуға қатаң тыйым салынады (унитаздарды жинау, кір киім-кешектерді, тұрмыстық қалдық заттарды жинау және т.б.).

Балаларды от жағуға, құрғақ жапырақтар мен қоқыстарды жағуға тартуға болмайды.

Барлық жабдықтар, құралдар мен материалдар ұқыпты, ыңғайлы орналастырылуы, таза және жабық ыдыстарда жарамды күйде сақталуы тиіс.

Тәрбиеші балалардың еңбек әрекеті үшін қажетті жағдайлар жасайды, оларға әртүрлі материалдар мен құралдармен жұмыс істеу дағдыларын үйретеді, балалардың еңбек әрекеті процесінде мінез-құлық ережелерін меңгеруін және орындалуын қамтамасыз етеді. Балалар мынадай талаптарды білуі және қатаң сақтауы керек:

- тапсырылған жұмысты тек осы еңбек түрі үшін бөлінген орындарда ғана орындау;

- жұмысқа кіріспес бұрын алжапқыш пен басқа да арнайы киім кию, жеңді түру және қолды жуу, қажет болса, шашты жинау;

- берілген тапсырмаға сәйкес жұмыс орнын дайындау: қажетті материалдар мен құралдарды ұқыпты, ыңғайлы және ретімен орналастыру, олардың жұмыс істеуге жарамды екеніне көз жеткізу;

- еңбек әрекеті кезінде үнемі өзінің жұмыс орнында тазалық сақтау, оның қоқыстануына жол бермеу;

- тәрбиеші көрсеткен ережелер мен тәсілдерді қолдана отырып, құралдар-жабдықтарды тек олардың тікелей міндеті бойынша пайдалану. Дербес әрекет үшін қажетті құралдарды тек тәрбиешінің рұқсатымен алуға болады;

- алаңдамай, мұқият жұмыс істеу, қолындағы құралдармен жүрмеу және басқа балаларға кедергі жасамау;

- жұмыс аяқталғаннан кейін құрал-жабдықтардың жай-күйін тексеру, оны тазарту, орналастыру және жинау. Жұмыс орнын сыпырғыштың, щетканың және дымқыл шүберектің көмегімен ретке келтіру

керек. Содан кейін қолды мұқият жуу, жұмыс киімдерін жинау, киімді түзету;

- шамалы жарақат алған, денесі көгеріп немесе қолын жырып кеткен жағдайда дереу тәрбиешіге айту.

СЕРУЕНДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ КЕЗІНДЕ БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША НҮСҚАУЛЫҚ

Серуенге шықпас бұрын тәрбиеші қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін аумақты тексеруі керек.

Педагог балалардың балабақшадан баяу шығуын және баспалдақтан түсуін бақылауды қамтамасыз етеді.

Тәрбиешінің көмекшісі балаларды серуендеуге және кері қайтаруға еріп жүруі керек. Тәрбиеші барлық балаларды көз алдында ұстауы, балаларды бақылап, қажет болған жағдайда көмекке келуі керек.

Тәрбиешінің міндеттеріне температураны және ауа-райымен температуралық жағдайға сәйкес балалардың киімін бақылау мен балалардың бас киімінің болуын қамтамасыз ету кіреді.

Шөп, асфальт немесе құммен жалаң аяқ жүруге тәрбиеші аумақты қауіпсіздік тұрғысынан тексергеннен кейін ғана рұқсат етіледі.

Жыл сайын көктемде ойын алаңдарында құмды толық ауыстыру жұмыстары жүргізіледі. Жазда құм жәшігіндегі құм күнделікті қазылып, қайнаған сумен күйдірілсе ғана құммен ойнауға рұқсат етіледі.

Тәрбиеші белгіленген режимді, серуендеу ұзақтығын және балалардың іс-әрекетінің (ойын, еңбек) өзгеруін сақтауы керек. Балалардың серуендеу, ойын және еңбек кезінде шамадан тыс жұмыс істеуін, қызып кетуін және гипотермиясын болдырмау үшін серуендеу жоспарына байланысты

балалар әрекетінің түрлерін қимылдыдан аз қимылдыға ауыстыру қажет.

Сырғанақпен, мұз жолымен сырғанау, тербелу, өрмелеу, биіктіктен секіру, спорттық құрал-жабдықтар, лақтыру, скутер, шаңғы, велосипед тебу және т.б. кезінде тәрбиеші сақтандыруды және бақылауды қамтамасыз етуі керек.

Тәрбиешіге су айдындарының жанында, жол жиегіне жақын жерде ойын өткізуге, бір уақытта бір ойын алаңында екі жас тобының балалары үшін серуендеуді ұйымдастыруға немесе өткізуге тыйым салынады. Серуен кезінде тәрбиешіге балаларды қараусыз қалдыруға тыйым салынады.

Тәрбиеші балалардың жеке гигиена талаптарын сақтауын бақылауды қамтамасыз етеді (лас заттарды ұстауға, қарды, мұзды ауызға салуға, бір-біріне құм немесе топырақ лақтыруға тыйым салынады).

Егер бала серуеннен рұқсатсыз кетіп қалса, мұғалім бұл туралы меңгерушіге, ата-анасына (заңды өкілдеріне), ішкі істер бөліміне дереу хабарлауға міндетті. Баланы іздестіруді ұйымдастыру, белгілерін атау: сыртқы келбеті, жасы, киімін сипаттау.

Оқыс оқиға болған жағдайда тәрбиеші балаға алғашқы медициналық көмек көрсетуі, бұл туралы дереу меңгерушіге, медбикеге, ата-аналарға (заңды өкілдерге) хабарлауға, қажет болған жағдайда дәрігерді шақырып, баланы ауруханаға жеткізуге міндетті.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМ АУМАҒЫНДА ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

Мектепке дейінгі ұйымның басшысы мен шаруашылық меңгерушісі балабақшаның аумағында орналасқан жабдықтарды (шағын нысандар, дене шынықтыру құралдары және т.б.) жылына екі рет міндетті түрде (қажет болған жағдайда – жиі) жарамдылығын қарап, тексеру актілерін жасайды.

Сонымен қатар, тәрбиешілер күн сайын серуендеу алаңдарындағы жабдықтардың жайын тексеріп отыруы тиіс: олар ұшты бұрыштарсыз, шегесіз, кедір-бұдырсыз, шығыңқы бұрандасыз болуы тиіс, учаскелердегі жабдықтар мықты бекітілуі керек; сырғанайтын төбешіктер, баспалдақтар орнықты болуы керек, бала жеңіл құлауы үшін берік тақтайша мен амортизациялық беттер, таяныштар балалардың жасына және санитарлық нормаларға сәйкес келуі керек.

(Анықтама үшін: «Мектепке дейінгі ұйымдарға және сәбилер үйлеріне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар»

санитариялық қағидаларына сәйкес (2021 жылғы 9 маусымдағы № ҚР ДСМ-59 бұйрығы) балабақша аумағының қоршауы болуы тиіс. Балалардың әрбір жас топтары үшін жеке ойын алаңдары қарастырылуы керек. Мектепке дейінгі ұйым алаңдарының көлемдері балалардың санына қарай бір орынға кемінде 4 шаршы метр (бұдан әрі – м²) қабылданады. Әрбір ойын алаңда күн мен жауын-шашыннан қорғау үшін үш жағынан қоршалған кемінде 20 м² көлеңке қалқа көзделеді. Көлеңке қалқалардың едені ағаштан болуы көзделеді).

Көктемгі-күзгі кезеңде жаңбырдан кейін жиналған суды серуенге шығар алдында тазарту; қоқысты жинау; бұталарды сәнді кесу бойынша шаралар жүргізіледі.

Қысқы кезеңде серуен басталар алдында барлық құрылыстардың шатырын қардан және сүңгілерден, балалар алаңдарын, жолдарды қардан және мұздан тазарту, құм себу бойынша жұмыс жүргізіледі.

МУЗЫКА ЖЕТЕКШІСІНЕ БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

Музыка залына барған кезде педагогтер тәрбиеленушілермен бірге жүруі керек.

Музыка жетекшісі тәрбиеленушілерге музыка залында өзін қалай ұстау керектігін және музыкалық аспаптарды қалай пайдалану керектігін еске салады:

- музыка залында жүгіруге, секіруге, шулауға болмайды;

- басқа балалар шалынып қалмас үшін орындықтарда тербеліп, аяқты алға созуға болмайды;

- музыка залында ауыр заттарды (орындықтар, жабдықтар, әшекейлер) жылжытуға болмайды;

- музыкалық аспаптарды тек музыка жетекшісінің рұқсатымен ғана пайдалануға болады;

- құралдарды еденге, терезеге, қабырғаларға, айналарға немесе бір-біріне лақтыруға, оларды басуға болмайды.

Музыка жетекшісі тәртіпті сақтауға және жұмыс орнын бөгде заттармен араластырмауға міндетті.

Электр құрылғыларымен жұмыс істегенде қауіпсіздік шараларын сақтау керек.

Салауатты микроклиматты сақтау үшін музыка жетекшісі бөлмені желдетіп отыру керек.

Ұйымдастырылған іс-әрекеттер мектепке дейінгі ұйымның жұмыс кестесіне сәйкес мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарына негізделіп өтуі тиіс.

Техникалық оқыту құралдарын пайдалану нұсқауларын меңгергеннен кейін ғана қолдану қажет.

Ұйымдастырылған іс-әрекеттерге декорацияларды, көрнекі құралдарды, дидактикалық материалдарды жасағанда музыка жетекшісі балалардың денсаулығы мен өміріне зиян келтіретін улы заттарды, шыныларды, сымдарды, инелерді және т.б. қолданбағаны жөн.

Түрлі іс-шараларды өткізу кезінде музыка жетекшісі костюмдердің, әшекейлердің және жабдықтардың тесетін және кесетін

заттардың бар-жоғын, бекітудің сенімділігін және оларды пайдалануға қауіпсіздігін тексеруге міндетті.

Педагог тәрбиеленушілерге асықпай, тәртіппен музыка залынан шығуды ескертеді.

Жұмыстың соңында музыка жетекшісі электр құрылғыларын электр желісінен ажыратып, жұмыс орнын ретке келтіріп, бөлмені желдетіп, терезелерді жауып, жарықты өшіруі қажет.

ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ НҰСҚАУШЫСЫНА БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

Спорт залға тек тәрбиешінің еріп жүруімен келіп, қайту керек.

Педагогтер спорт залға спорттық киімде және ойыншықсыз келу керектігін еске салады.

Дене шынықтыру нұсқаушысы жаттығуларды орындау кезінде барлық талаптарын мұқият тыңдап, орындау қажеттігін түсіндіру керек.

Ұйымдастырылған іс-әрекеттер кезінде дене шынықтыру нұсқаушысы балаларға жаттығу залында қауіпсіздікті сақтау қажеттілігі туралы әңгімелейді:

- гимнастикалық қабырғаға баяу көтерілу және түсу;

- соқтығысуды болдырмау үшін жүгіру кезінде кенет тоқтамау;

- жаттығуларды орындау кезінде қауіпсіз арақашықтықты сақтау.

Ұйымдастырылған іс-әрекеттер кезінде дене шынықтыру нұсқаушысы балалардың:

- жаттығуларды орындау кезінде сөйлесуге болмайды, өйткені тіліңізді тістеп алуыңыз мүмкін;

- қимылды ойындар кезінде бір-бірін итермеу керек;

- спорттық құрал-жабдықпен балалар ойнап жүрсе, оған жақындамаңыз, бірақ сіз өз кезегіңізді шыдамдылықпен күтіп немесе олармен уақытты келісуіңіз керек;

- спорттық құрал-жабдықтар үстінде бір-бірін итермеу;

- спорттық құрал-жабдықтарды рұқсатсыз алмау;

- ересек адамның рұқсатынсыз спорттық құрал-жабдықтарды жылжытуға болмайтындығын естеріне салу керек.

Егер балалар спорттық құралдардың немесе жабдықтардың қандай да бір ақауларын байқаса, олар дене шынықтыру нұсқаушысына немесе тәрбиешіге хабарлауы керек.

Педагогтер тәрбиеленушілерге ұйымдастырылған іс-әрекеттердің соңында спорт залынан сабырлы қадаммен шығып, бір-бірден сапқа тізіліп, дүрбелең тудырмау, итермеу керектігін еске салады.

ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАР КЕЗІНДЕ ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

Төтенше жағдайлар кезінде (өрт, жер сілкінісі, су тасқыны) үрейленбеу керек.

Әр тәрбиешінің міндеті – өзінің тобындағы балаларды құтқару, содан кейін

мектепке дейінгі ұйым меңгерушісіне немесе әдіскерге нәтижелері туралы айту. Олардың барлық нұсқауларын нақты орындау өте маңызды. Әрбір тәрбиеші баланың өмірі мен денсаулығына жауап беретінін түсінуі керек.

Эвакуациялық кіретін және шығатын есіктердің алдында қажетсіз заттар үйіліп жатпауы тиіс. Есіктерді ішкі жағынан оңай ашылатын бекітпенің көмегімен жабулы күйде ұстау керек. Өрт бөлмеге енген жағдайда терезелерді ашуға болмайды, өйткені өкпек желден қатты өрт болуы мүмкін.

Тәрбиеші балаларға жанып жатқан үй-жайлардан жылдам шығу үшін мұрын мен ауызды дымқыл шүберекпен жауып, төрт тағандап, шығатын есікке қарай жылжу керектігін түсіндіреді. Егер өрт кезінде баланың киімі жанып кетсе, оны дымқыл шүберекпен орап, оттегінің енуін тоқтату үшін матаны денеге басу керек. Ешқандай жағдайда киімді сөндіру үшін өрт сөндіргішті қолдануға болмайды, өйткені қосымша химиялық күйіктер алуы мүмкін. Жанып жатқан үй-жайлардан балаларды

іздеу балабақшаның барлық бөлмелері тексерілген жағдайда ғана тоқтатылады.

Өрт кезінде тәрбиеленушілер ойын алаңына шығарылып, меңгерушіге немесе ол болмаған жағдайда үй-жайдан эвакуациялау нәтижелері туралы әдіскерге хабарланады.

Тәрбиеші балаларға төтенше жағдайда (жер сілкінісі, су тасқыны) дереу тәрбиешіге немесе тәрбиешінің көмекшісіне жүгіну керектігін түсіндіреді. Кереуеттердің, үстелдердің, шкафтардың артына тығылуға, басқа бөлмелерге қашуға т.б. болмайтындығын, бұл ересектердің сізді тез тауып, құтқаруына бөгет болатындығын түсіндіру керек. Тәрбиеші мен тәрбиеші көмекшісінің барлық нұсқауларын орындау қажет.

Электр қазандықтары мен шәйнектер балалар бар топтарда пайдаланылмауы керек, сондай-ақ макулатура қоймалары немесе жанғыш металдар мен құрылыс материалдары тұрғын емес үй-жайларда сақталуы керек. Жабық кеңістікте отшашуларды, шамдарды жағуға болмайды.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. *«Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы;*
2. *Мектепке дейінгі ұйымдар қызметінің үлгілік қағидалары (ҚР ОАМ 2022 жылғы 31 тамыздағы №385 бұйырығы);*
3. *Мектепке дейінгі, орта білім беру ұйымдарын, сондай-ақ арнаулы білім беру ұйымдарын құралдармен және жиһаздармен жабдықтау нормалары (ҚР БҒМ 2016 жылғы 22 қантардағы №70 бұйырығы);*
4. *«Мектепке дейінгі ұйымдарға және сәбилер үйлеріне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық қағидалары (ҚР ДСМ 2021 жылғы 9 шілдедегі № ҚР ДСМ-59 бұйырығы);*
5. *Кеден одағының техникалық регламенті, ТРКО 008/2011 «Ойыншықтардың қауіпсіздігі туралы»*

Мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиеленушілердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша әдістемелік ұсынымдардың электрондық нұсқасын келесі сітемеден жүктеп алу ұсынылады
https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/2024/03/doc2_03kz.pdf

МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ В ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

*Разработана на базе РГУ «Института раннего развития детей»
Министерства просвещения Республики Казахстан*

В современном мире никто не застрахован ни от техногенных катастроф, ни от стихийных бедствий. Сегодня сама жизнь доказала необходимость обучения не только взрослых, но и детей дошкольного возраста основам безопасности жизнедеятельности. Ведь в условиях социального, природного и экологического неблагополучия естественная любознательность ребенка в познании окружающего мира может стать небезопасной для него.

Поэтому необходимо сформировать у ребенка сознательное, самостоятельное и ответственное отношение к личной безопасности и безопасности окружающих, воспитывать готовность к эффективным, обоснованным действиям в неадекватных ситуациях.

Основная задача, это вложить в сознание детей мысль о том, что поведение на улице, на дорогах, в общественном транспорте, на природе, при обращении с огнем и т.п. требует неукоснительного повиновения правилам безопасности, то есть – послушания им.

Обучение детей дошкольного возраста основам безопасного поведения в дошкольных организациях, при стихийных и чрезвычайных ситуациях предполагает целенаправленную комплексную работу по формированию у них осознанного поведения в опасной ситуации. Проблема безопасности жизнедеятельности признается во всем мире и считается одной из наиболее важных проблем, требующих решения. Каждый человек, и взрослый, и ребенок в любой момент может оказаться в чрезвычайной ситуации, столкнуться с

опасностью. Техногенные и экологические катастрофы, террористические акты, военные конфликты, рост преступности, социальная и экономическая нестабильность особенно остро сказываются на детях.

Актуальность данной работы обусловлена тем, что дошкольный возраст является важным этапом в становлении личностного опыта ребенка, именно в этот период начинает складываться и опыт безопасного поведения, следовательно, должна осуществляться подготовка детей к безопасному существованию в окружающей среде.

Цель Методических рекомендаций: оказание методической помощи педагогам дошкольных организаций по обучению детей дошкольного возраста основам безопасного поведения при стихийных бедствиях, чрезвычайных ситуациях, контактах с посторонними людьми.

Данный материал является инструкцией для педагогов дошкольных организаций по обеспечению безопасной образовательной среды.

Санитарные правила «Санитарно-эпидемиологические требования к дошкольным организациям и домам ребенка» (приказ МЗ РК от 9 июня 2021 года № ҚР ДСМ-59)

п. 9 «...не территории предусмотрены отдельные игровые площадки для каждой возрастной группы детей. Размеры площадок дошкольной организации принимаются не менее 4 м² на одно место от количества

детей. На каждой игровой площадке предусматривается огражденный с трех сторон тентовый навес не менее 20 м² для защиты от солнца и осадков. Пол тентовых навесов предусматривается деревянный».

п.28 «При эксплуатации объектов территория имеет ограждение, без повреждений.»

п.48 «На территории объектов устанавливаются наружное искусственное освещение.»

п. 128 «Ежедневно в каждой возрастной группе проводится утренний осмотр детей.»

п.139., пп) 9 «..использование для организации прогулок игровых площадок с ограждением на придомовой территории (допускается организация прогулок по графику);»

3. Типовые правила деятельности дошкольных организаций (приказ МП РК от 31 августа 2022 года №385)

п. 2 «Задачами дошкольных организаций являются:

1) охрана жизни и здоровья воспитанников дошкольного возраста;»

Правила пожарной безопасности (приказ МЧС РК от 21 февраля 2022 года №55)

п.200 «...С учащимися начального образования, а также в дошкольных организациях проводятся беседы по противопожарной тематике.»

п.207 «В зданиях детских организациях группы (классы) детей дошкольного и начального школьного возрастов размещаются не выше третьего этажа.»

п.208. «При расстановке мебели и оборудования в классах, кабинетах, мастерских, спальнях, столовых и остальных помещениях обеспечиваются беспрепятственная эвакуация людей и подход к средствам пожаротушения.»

п.209. «В учебных классах и кабинетах размещаются только необходимые для обеспечения учебного процесса мебель, приборы, модели, принадлежности, пособия,

которые хранятся в шкафах, на стеллажах или стационарно установленных стойках.»

п.210. «Число парт (столов) в учебных классах и кабинетах не должно превышать количество, установленное проектной документацией.»

п.211. «По окончании занятий в кабинетах, лабораториях и мастерских легковоспламеняющиеся и горючие жидкости убираются в негорючие шкафы (ящики), устанавливаемые в отдельных помещениях.»

п.213 «В организациях образования и дошкольных организациях с круглосуточным пребыванием детей устанавливается круглосуточное дежурство.»

5. Инструкция по организации антитеррористической защиты объектов, уязвимых в террористическом отношении, осуществляющих деятельность в области образования Республики Казахстан (приказ МОН РК от 30 марта 2022 года №117)

п.79 «Объекты второй группы дополнительно к техническому оснащению, предусмотренные пунктом 78 настоящей Инструкции, оснащаются системами контроля и управления доступом (турникеты), для дошкольных организаций образования применяется домофонная система.»

6. Стандарты и требования к оснащению организаций дошкольного и среднего образования системами видеонаблюдения (совместный приказ МОН РК от 23 января 2019 года №32 и МВД РК от 23 января 2019 года №49)

п.7. «В организациях дошкольного и среднего образования, системой видеонаблюдения оборудуются:

1) периметр территории, прилегающий к организации;

2) главные и запасные входы;

3) помещения (места) массового скопления людей;

4) другие помещения по усмотрению руководителя (собственника) организации образования.»

РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ В ДОШКОЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ И НА ЕЕ ТЕРРИТОРИИ

Каждая дошкольная организация независимо от формы собственности и ведомственной подчиненности должны выполнять Рекомендации по обеспечению безопасности воспитанников (далее - Рекомендации).

Данные Рекомендации разработаны в соответствии с действующими нормативными правовыми актами и направлены на единую политику республики в части обеспечения безопасности детей в дошкольных организациях.

В обычных обстоятельствах ответственность за жизнь и здоровье детей несут их родители, но во время пребывания их в детском саду эта обязанность переходит на администрацию и воспитателей дошкольной организации. Безопасность детей в детском саду – это создание и поддержание такой среды, когда ребенку ничего не угрожает – в самом детском саду, на его территории, детской площадке.

Администрация и воспитатель дошкольной организации несет персональную ответственность за охрану жизни и здоровья каждого ребенка, пришедшего в группу, осуществляет контроль за безопасным поведением детей во все режимные моменты, уделяя особое внимание предотвращению травмирования.

Воспитательно-образовательный процесс в дошкольной организации необходимо организовать в соответствии с нормативными правовыми документами, регламентирующие систему дошкольного воспитания и обучения.

К организации воспитательно-образовательного процесса в дошкольной организации допускаются педагогические работники, имеющие педагогическое или иное профессиональное образование по соответствующему профилю и осуществляющие профессиональную деятельность педагога по обучению и

воспитанию воспитанников.

При приеме на должность воспитателя руководителю необходимо акцентировать внимание работника на то, что охрана жизни и здоровья воспитанников – одна из основных задач дошкольных организаций и является его постоянной и основной обязанностью; данную позицию необходимо четко и детально отразить в должностной инструкции.

Руководителю дошкольной организации необходимо проводить плановые проверки состояния пропускного режима, технических средств охраны (система видеонаблюдения), наличия и порядка ведения документации, содержания запасных выходов не реже одного раза в месяц.

На центральном входе в здание устанавливается пропускной режим в целях исключения несанкционированного нахождения посторонних лиц на территории и в здании детского сада. Непосредственная охрана здания в ночное время, выходные и праздничные дни осуществляется сторожами по графику, утвержденному руководителем дошкольной организации.

Вход в здание детского сада разрешается только при наличии у них документа, удостоверяющего личность, после регистрации в журнале учета посетителей.

Адреса и номера телефонов заведующего дошкольной организации, скорой помощи, пожарной и других аварийных служб должны быть размещены в детском саду на видном месте.

В случае возникновения пожара, действия заведующего дошкольной организации должны быть направлены на обеспечение безопасности воспитанников, работников детского сада и их эвакуацию.

В случае возникновения чрезвычайных ситуаций природного или техногенного характера необходимо немедленно сообщить по телефонам в отдел

чрезвычайных ситуаций.

В случае обнаружения подозрительных веществ и предметов необходимо позвонить в дежурную часть управления внутренних дел по телефону «112». До прибытия представителей правоохранительных органов педагогические работники обязаны немедленно эвакуировать находящихся в опасной зоне воспитанников и обеспечить охрану данной зоны от проникновения посторонних лиц.

Внешняя дверь дошкольной организации, выходы с территории, запасные выходы должны иметь затвор на высоте, недоступной ребенку, постоянно закрываться.

Педагогические работники детского сада должны приходить на свои рабочие места не менее чем за 10 минут до начала рабочего времени, визуально проверять групповые помещения, игровые площадки на предмет их безопасного состояния и исправности оборудования, наличия предметов и веществ, подозрительных и опасных для жизни и здоровья. При обнаружении нарушений режима безопасности они обязаны немедленно принять меры по их устранению, поставить в известность администрацию. Организовывать воспитательно-образовательный процесс до устранения выявленных нарушений запрещается.

Осуществлять утренний прием воспитанников в комплексе с опросом родителей о самочувствии воспитанника и визуальной оценкой состояния его здоровья. При подозрении на заболевание воспитанник направляется на осмотр к медицинскому работнику для принятия решения о возможности допуска в детский сад. Воспитатель обязан своевременно ставить родителей или законных представителей в известность обо всех отклонениях в здоровье воспитанников в течение дня.

Родители или законные представители воспитанника должны передавать ребенка воспитателю, а в случае его отсутствия – иному педагогическому работнику, осуществляющему прием воспитанников группы.

Воспитатель должен проводить работу с родителями о том, чтобы они контролировали содержимое карманов детей, не допуская нахождения в них спичек, лекарств, острых предметов и других, представляющих опасность для жизни и здоровья.

Запрещается посещение группы посторонними лицами и входить в нее в верхней одежде, без сменной обуви.

Воспитателю необходимо закрывать наружные двери после утреннего приема детей.

Забирать ребенка из детского сада должны его родители или законные представители. В случае, когда существует объективная причина, по которой они не могут забрать ребенка из детского сада (болезнь, служебная командировка, график работы и др.), это могут осуществлять другие лица (ближайшие родственники) на основании заявления родителей или законных представителей воспитанника на имя руководителя дошкольной организации. Запрещается отдавать воспитанников лицам моложе 16 лет, лицам, находящимся в алкогольном или наркотическом опьянении.

Воспитателю запрещается оставлять детей без присмотра. Если возникла необходимость отлучиться, воспитатель должен предупредить помощника воспитателя, куда и на какое время он выйдет из группы, попросить его оставить на время свои дела и присмотреть за детьми. Любое отсутствие на рабочем месте необходимо согласовывать с руководителем дошкольной организации.

Внешний вид воспитателей и помощников воспитателей должен быть образцом для подражания детей. Одежда и обувь работников не должны препятствовать выполнению их функциональных обязанностей по уходу, присмотру, воспитанию и обучению, развитию, организации различных видов детской деятельности. Запрещается ношение обуви на высоких каблуках, опасность длинных ногтей, распущенных длинных волос, несоответствие одежды педагогов сезону и температуре воздуха.

Мебель в группе, шкафы, полки, пианино, зеркала, подставки для цветов должны быть прочно закреплены (к потолку, стене или полу) во избежание падения и травмирования.

Запрещается:

- вбивать крючки, гвозди на уровне глаз детей;
- для оформления группы использовать канцелярские кнопки, скрепки, швейные булавки.

Иглы, булавки, ножницы, лезвия, другие колющие и режущие, стеклянные предметы педагог должен хранить в недоступном для детей месте.

Цветы растущие в горшках нельзя расставлять на лестничных проходах, на шкафах для вещей и в туалете.

Перед выходом на прогулку воспитателю следует обследовать игровой участок на предмет наличия опасных для детей предметов (сухостойных деревьев, режущих, колющих предметов, открытых ям, колодцев), убедиться в безопасности игрового оборудования, следить за тем, чтобы дети не брали в рот незнакомые растения.

Необходимо следить за исправностью физкультурного оборудования, находящегося на игровом участке, своевременно сообщать о неисправностях ответственным лицам.

Воспитатели должны сопровождать воспитанников при спуске и подъеме на лестницах между этажами здания детского сада, соблюдая безопасность, держась за перила.

Во время прогулки не должны создаваться ситуации, когда на территорию дошкольной организации могут попасть посторонние или сами дети могут случайно выйти на оживленные улицы. Чтобы обеспечить безопасность в детском саду, территорию следует оградить забором и зелеными насаждениями. Высота забора может быть разной – нормативами это не регламентировано.

На территории должно быть установлено наружное искусственное освещение.

Педагогам запрещается держать окна открытыми в присутствии детей; в летний

период окна должны быть только с рамой или москитной сеткой.

Электропровода в помещениях дошкольной организации должны быть изолированы, электроприборы – недоступными для воспитанников.

Не приветствуется использование педагогами в группе бытовых электроприборов: чайников, утюгов и т.п., а также оставлять без надобности на длительное время включенными в розетку технические средства обучения (магнитофон, проектор, ноутбук и т.п.); по окончании использования ТСО штепсельную вилку необходимо достать из розетки, соблюдая технику безопасности (только сухими руками).

Ответственные в детском саду лица обязаны осуществлять строгий контроль за соблюдением маркировки мебели, постельного белья, посуды, ветоши.

Моющие средства и средства дезинфекции должны храниться в промаркированных емкостях, в недоступном для воспитанников месте.

Запрещается:

- приносить в группу растворы или жидкости, пары которых опасны для здоровья;
- принимать от родителей или законных представителей детей лекарства, таблетки и другие медикаменты для лечения детей в группе;
- оставление родителями или законными представителями медикаментов в детских шкафчиках.

Воспитатель должен требовать от родителей или законных представителей, чтобы обувь детей имела задники. Запрещается носить домашние тапочки и обувь, не подлежащую влажной обработке. Воспитатель должен следить, чтобы обувь у детей была всегда застегнута.

Воспитатели должны строго соблюдать и обеспечивать выполнение карантинных мероприятий.

Воспитатель обязан содержать свое место в чистоте, не загромождать личными вещами групповое пространство, обеспечивать свободный доступ ко всем входам.

ИНСТРУКЦИЯ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ ПИТАНИЯ

Воспитателю и помощнику воспитателя запрещается приносить в групповые комнаты кипятилок.

Доставлять пищу из кухни нужно только в то время, когда в коридорах и на лестницах нет детей.

Для организации питьевого режима использовать только кипяченую или бутилированную воду.

Соблюдать график смены кипяченой воды.

Педагогам запрещается принимать от родителей продукты (торты, пирожные и др.), не предусмотренные рационами питания детей в детском саду, особенно без указания срока изготовления.

После каждого приема пищи необходимо организовывать полоскание полости рта

воспитанниками.

Не позволять детям укладываться спать с пищей во рту, жевательными резинами, конфетами и др., с этой целью проверять полость рта каждого ребенка перед сном.

Во время приема пищи необходимо следить за правильным поведением за столом и использованием воспитанниками столовых приборов.

Во избежание травм столовая и чайная посуда не должна иметь трещин и сколов. В случае, если разбилась посуда, воспитатель не позволяет детям трогать осколки, их уберут взрослые.

Учитывать индивидуальные особенности воспитанников (в том числе непереносимость ими отдельных продуктов и блюд).

ИНСТРУКЦИЯ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ ВОСПИТАТЕЛЬНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

При планировании и организации воспитательно-образовательного процесса, воспитатели должны проводить различные виды детской деятельности исключая столкновения, падения, конфликты, ушибы и т.д..

Педагоги дошкольной организации обязаны знакомить воспитанников с основами безопасного поведения в детском саду, на улице, в быту, при стихийных и чрезвычайных ситуациях.

При организации двигательной деятельности детей в спортивном зале и на прогулке с использованием крупногабаритного спортивного оборудования, а также в бассейне, воспитатели должны обеспечивать детям страховку от возможных падений, ушибов, травм.

Создать психологический комфорт

(демократический стиль общения, создание условий для свободного выбора деятельности, наличие мест для уединения, возможность свободного присутствия в группе родителей).

Воспитатель обязан находиться с воспитанниками на физкультурных и музыкальных организованных мероприятиях, содействовать обеспечению помощи, безопасности.

Педагогам запрещается посылать детей с какими-либо поручениями за пределы группы без присмотра.

При проведении воспитательно-образовательного процесса с детьми воспитателю необходимо использовать прочный, исправный демонстрационный и раздаточный материал, соответствующий санитарно-гигиеническим, дидактическим,

эстетическим требованиям, а также самостоятельно определять игровые, творческие, развивающие зоны для создания комфортной и безопасной предметно-пространственной развивающей среды согласно требованию Государственного

общеобязательного стандарта дошкольного воспитания и обучения, утвержденного приказом Министра просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348.

ИНСТРУКЦИЯ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Перед началом проведения творческой деятельности воспитатель должен держать в поле зрения всех детей и напоминать воспитанникам о правилах безопасного поведения.

Воспитатель должен проконтролировать тот момент, что использованные ножницы во время творческой деятельности ножницы должны быть с тупыми концами. Обучать детей безопасной работе с ножницами.

Педагог должен помнить, при использовании крахмального клея или муки, который варят утром, разливать остывшим.

Необходимо исключить использование

клея ПВА.

По окончании работы воспитатель напоминает детям о том, что необходимо привести в порядок свое рабочее место, материалы, оборудование, использованное во время творческой деятельности, сложить в специально предназначенные места. Карандаши должны размещаться в горизонтальном положении, а также обращать внимание на то, как дети держат его. Во время работы с красками и кисточками, напоминать воспитанникам, что воду необходимо наливать не в стеклянную емкость.

ИНСТРУКЦИЯ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ ИГРОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

При организации игровой деятельности воспитатель не должен позволять детям бросаться игрушками, кубиками, бегать, прыгать, толкать друг друга, напоминать детям о том, что во время игр нельзя вставать на стулья и столы, ползать под столами и обязательно соблюдать правила игры.

Воспитателю необходимо следить за тем, чтобы в детском саду игрушки соответствовали требованиям безопасности, чтобы при их применении по назначению они не представляли опасности для жизни и здоровья детей, и лиц, присматривающих за ними.

В случае возникновения конфликтов между детьми воспитателю необходимо

вмешаться и объяснить детям, что нужно стараться избегать конфликтов, играть дружно.

Воспитатель не должен разрешать детям приносить в группу, использовать в играх предметы, принесенные из дома: стекло, колющие или режущие предметы, спички, зажигалки, лекарства и др..

Во время игровой деятельности воспитатель напоминает воспитанникам о том, что:

- после использования настольных игр, их необходимо убирать в коробки и относить на место:

- нельзя брать с собой детали от игр и другие мелкие предметы.

ИНСТРУКЦИЯ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ ТРУДОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В группах и на участках детского сада воспитателем должны быть созданы условия, обеспечивающие охрану жизни и здоровья ребенка:

- столы, стулья, прочая мебель и оборудование, которыми пользуются дети, должны по своим размерам соответствовать их ростовым показателям;

- все шкафы и полки должны быть надежно закреплены. Оборудование, материалы, предметы убранства должны устанавливаться и размещаться с учетом их полной безопасности и устойчивости, исключая возможность падения;

- инвентарь, используемый в самостоятельной трудовой деятельности детей, необходимо располагать на полках и шкафах, высота которых не превышает уровня глаз ребенка;

- аквариумы, клетки с животными и комнатные растения уголка природы размещаются с таким расчетом, что бы ребенок мог осуществлять уход за ними стоя на полу; при поливе растений ребенок должен держать лейку ниже уровня своей груди, чтобы вода не стекала в рукава и не попадала на одежду.

Любая трудовая деятельность детей, связанная с использованием инструментов, должна осуществляться лишь под непосредственным контролем и наблюдением педагога.

Отбирая для детских поделок природный, бросовый и прочий материал, воспитатель всегда должен помнить о его безопасности, не брать острых суков, режущей травы, ядовитых ягод, грибов и растений, твердой проволоки, битого стекла, спичек с неудаленной серной головкой и т. д.

Воспитатель должен тщательно продумывать целесообразность предлагаемой детям работы, а также необходимость изготовления тех или иных поделок, не допускать большого скопления детских

работ, не нашедшего своего применения.

При выполнении поручений, связанных с обязанностями по столовой и уголке природы, дети могут посещать пищеблок лишь в сопровождении взрослого; при этом категорически запрещается перенос детьми горячей пищи, воды и прочих горячих предметов.

Категорически запрещается привлекать детей к труду, представляющему опасность инфицирования (уборка унитазов, сбор общего грязного белья, бытовых отходов и пр.)

Нельзя привлекать детей к разведению костров, сжиганию сухих листьев и мусора.

Все оборудование, инструменты и материалы должны быть аккуратно, удобно и рационально размещены, содержаться в чистом и исправном состоянии в закрытых емкостях.

Воспитатель создает необходимые условия для трудовой деятельности детей, осуществляет обучение их навыкам работы с различными материалами и инструментами, обеспечивает усвоение, и выполнение детьми правил поведения в процессе трудовой деятельности. Дети должны знать и строго соблюдать следующие требования:

- выполнять порученную работу только на местах, отведенных для данного вида труда;

- прежде чем приступить к работе, следует надеть фартук и другую специальную одежду, засучить рукава и вымыть руки, если это необходимо, подобрать волосы;

- в соответствии с полученным заданием подготовить свое рабочее место: аккуратно, удобно и красиво расположить нужные материалы и инструменты, убедиться в их исправности;

- в процессе трудовой деятельности постоянно поддерживать порядок на своем рабочем месте, не допуская его захламления;

- использовать оборудование и инструменты только по их прямому

назначению, применяя правила и приемы, показанные воспитателем. Инструменты, необходимые для самостоятельной деятельности, можно брать только с разрешения воспитателя;

- работать внимательно, не отвлекаясь, не ходить с инструментами в руках и не мешать другим детям;

- по окончании работы проверить

состояние оборудования и инвентаря, очистить его, уложить и убрать. Рабочее место привести в порядок с помощью веника, щетки-сметки и влажной тряпки. Затем тщательно вымыть руки, снять и убрать рабочую одежду, поправить одежду;

- в случае даже незначительного ранения, ушиба, ссадины, немедленно обращаться к воспитателю.

ИНСТРУКЦИЯ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОГУЛКИ

Воспитателю предварительно перед прогулкой необходимо осмотреть участок на предмет безопасности.

Воспитатель обеспечивает контроль за спокойным выходом детей из детского сада и спуска с крыльца.

Помощник воспитателя должен сопровождать детей на прогулку и с прогулки. Воспитателю необходимо держать в поле зрения всех детей, наблюдать за детьми и при необходимости прийти на помощь.

В обязанности воспитателя входит – следить за температурным режимом и, в соответствии с погодными и температурными условиями, следить за одеждой детей и за тем, чтобы у воспитанников был головной убор. Хождение босиком по траве, асфальту, песку на участке разрешается только после осмотра территории воспитателем на безопасность.

Ежегодно в весенний период, на игровых площадках проводится полная смена песка. В летнее время игры с песком в песочнице допускается только при условии ежедневной перекопки и ошпаривания песка кипятком.

Воспитатель должен соблюдать установленный режим, длительность прогулок, смену деятельности детей (игровая, трудовая). Для предупреждения переутомления, перегрева, переохлаждения детей во время прогулки, игр, трудовой деятельности, необходимо чередовать виды детской деятельности от подвижной к малой подвижности, в зависимости от плана проведения прогулки.

Воспитателю необходимо обеспечить страховку, контроль во время скатывания с горки, скольжения по ледяным дорожкам, катания на качелях, лазании, спрыгивании с возвышенности, спортивного оборудования, метания, катания на самокате, лыжах, велосипеде и др..

Воспитателю запрещается проводить игры около водоемов, прогулки возле проезжей части дороги, не допускается организация и проведение прогулки на одном игровом участке одновременно двум возрастным группам воспитанников. Во время прогулки воспитателю запрещается оставлять детей без присмотра.

Воспитатель обеспечивает контроль за выполнением детьми требований личной гигиены (запрещается брать в руки, в рот грязные предметы, снег, сосульки, не бросать друг в друга песком, землей).

В случае самовольного ухода ребенка с прогулки воспитатель должен срочно сообщить об этом руководителю, родителям (законным представителям), в отделение полиции. Необходимо организовать поиск ребенка, назвать приметы: внешний вид, возраст, описать одежду.

При несчастном случае воспитатель должен оказать ребенку первую медицинскую помощь, немедленно сообщить об этом руководителю, медицинской сестре, родителям (законным представителям), при необходимости вызвать врача и доставить ребенка в больницу.

ИНСТРУКЦИЯ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ НА ТЕРРИТОРИИ ДОШКОЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Руководители и заведующим хозяйством дошкольной организации дважды в год в обязательном порядке (при необходимости – чаще) осматриваются оборудование, расположенное на территории (малые формы, физкультурные пособия и др.) детского сада на предмет нахождения их в исправном состоянии с обязательным составлением актов проверки.

Кроме того, воспитатели ежедневно должны вести проверку состояния оборудования прогулочных площадок: они должны быть без острых углов, гвоздей, шероховатостей, выступающих болтов, все оборудование на участках должны быть надежно закреплены; игровые горки, лесенки должны быть устойчивы, иметь прочные рейки и амортизирующие поверхности, для смягчения падения детей, перила, соответствовать возрасту детей и санитарным нормам.

(Справочно: согласно Санитарным правилам «Санитарно-эпидемиологические

требования к дошкольным организациям и домам ребенка» от 9 июня 2021 года № ҚР ДСМ-59, территория детского сада должна иметь ограждение, без повреждений. Должны быть предусмотрены отдельные игровые площадки для каждой возрастной группы детей. Размеры площадок дошкольной организации принимаются не менее 4 м² на одно место от количества детей. На каждой игровой площадке предусматривается огражденный с трех сторон теневой навес не менее 20 м² для защиты от солнца и осадков. Пол теневых навесов предусматривается деревянный).

В весенне-осенний период проводятся мероприятия по устранению, перед началом прогулки, стоячих вод после дождя; уборке мусора; проведению декоративной обрезки кустарников.

В зимний период проводятся мероприятия по очистке перед началом прогулки от снега и сосулек крыш всех построек, дорожек, детских площадок от снега и льда, посыпание песком.

ИНСТРУКЦИЯ МУЗЫКАЛЬНОГО РУКОВОДИТЕЛЯ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ

Педагогам необходимо сопровождать воспитанников во время посещения музыкального зала.

Музыкальный руководитель напоминает воспитанникам о том, как нужно вести себя в музыкальном зале и пользоваться музыкальными инструментами:

- нельзя бегать, прыгать, шуметь в музыкальном зале;
- нельзя раскачиваться на стульчиках и вытягивать ноги вперед, чтобы другие дети не споткнулись;
- нельзя передвигать тяжелые предметы

в музыкальном зале (скамейки, аппаратуру, декорации);

- музыкальные инструменты можно использовать только с разрешения музыкального руководителя;

- нельзя бросать инструменты на пол, в окно, стены, зеркала или друг в друга, наступать на них.

Музыкальный руководитель обязан соблюдать порядок и не загромождать рабочее место посторонними предметами.

При работе с использованием электроприборов соблюдать меры безопасности.

Для поддержания здорового микроклимата музыкальному руководителю следует проветривать помещение, не допускать сквозняков.

Организованные деятельности должны проходить согласно расписанию дошкольной организации согласно Типовому учебному плану дошкольного воспитания и обучения.

Использовать технические средства обучения необходимо только после изучения инструкции работы с ними.

При изготовлении декораций, наглядных пособий, дидактического материала для организованных деятельностей, музыкальному руководителю не следует использовать вредные для здоровья и жизни

детей ядовитые вещества, стекла, проволоки, иголок и т. д.

При проведении различных массовых мероприятий музыкальный руководитель обязан проверить костюмы, декорации и оборудование на наличие колющих и режущих предметов, надежность крепления, безопасность их использования.

Педагоги напоминают воспитанникам, что из музыкального зала надо выходить организованно, не торопясь.

По окончании работы музыкальный руководитель должен отключить от электросети электрические приборы, привести рабочее место в порядок, проветрить помещение, закрыть окна, фрамуги, выключить свет.

ИНСТРУКЦИЯ ИНСТРУКТОРА ПО ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ

Приходить в спортивный зал и уходить обратно, только в сопровождении воспитателя.

Педагоги напоминают воспитанникам, что в спортивный зал нужно приходиться в спортивной форме и без игрушек.

Инструктор по физической культуре должен четко и внятно объяснить воспитанникам о том, что они должны выполнять все требования по выполнению упражнений.

Во время организованной деятельности инструктор по физической культуре проводит беседу с детьми о том, что в спортивном зале необходимо соблюдать безопасность:

- не спеша подниматься и спускаться по гимнастической стенке;
- чтобы избежать столкновений, не останавливаться резко во время бега;
- при выполнении упражнений, соблюдать безопасную дистанцию.

Инструктор по физической культуре напоминает детям, что во время организованной деятельности нельзя:

- разговаривать во время выполнения упражнений, так как можно прикусить язык;
- толкать друг друга во время подвижных игр;
- подходить к спортивному оборудованию, если на них уже играют дети, а необходимо терпеливо дожидаться своей очереди, или договориться с ними о времени.;
- толкать друг друга во время нахождения на спортивном оборудовании;
- самостоятельно брать спортивный инвентарь;
- передвигать спортивные снаряды без разрешения взрослого.

При обнаружении детьми поломок спортивного оборудования или инвентаря нужно сообщить об этом инструктору по физической культуре или воспитателю.

Педагоги напоминают воспитанникам, что по окончании организованной деятельности выходить из спортивного зала нужно спокойным шагом, построиться в колонну по-одному, не создавать паники, не толкаться.

ИНСТРУКЦИЯ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЕЗОПАСНОСТИ ВОСПИТАННИКОВ ВО ВРЕМЯ АВАРИЙНЫХ СИТУАЦИЙ

Во время возникновения чрезвычайной ситуации (пожар, землетрясение, наводнение) нельзя поддаваться панике.

Первоначальная задача каждого воспитателя – спасти детей своей группы, после чего доложить о результатах заведующей дошкольной организации или методисту. Очень важно четко выполнять все их указания. Каждый воспитатель должен понимать, что несет большую ответственность за жизнь и здоровье ребенка.

Эвакуационные входы и выходы не должны быть завалены ненужными предметами. Важно держать двери закрытыми изнутри с помощью небольшого, легко открывающегося засова. Подход к двери должен быть свободным. В случае если огонь проник в комнату, окна открывать нельзя, потому что из-за сквозняка возможно сильное возгорание.

Воспитатель объясняет детям, чтобы быстрее выбраться из горящего помещения, нужно встать на четвереньки и ползти к выходу, прикрывая в этот момент нос и рот мокрой тканью. Если во время пожара загорелась одежда ребенка, его нужно обернуть мокрой тканью и прижать ткань к телу, чтобы прекратить проникновение кислорода. Ни в коем случае нельзя

пользоваться огнетушителем для тушения одежды. Из-за этого могут возникнуть дополнительные химические ожоги. Поиск детей в горящем помещении прекращается только в том случае, если проверены все помещения детского сада.

Во время пожара воспитанники выводятся на игровую площадку и сообщается руководителю или, в случае его отсутствия, методисту о результатах эвакуации из помещения.

Воспитатели объясняют детям, что, при чрезвычайной ситуации (землетрясение, наводнение) нужно немедленно подойти к воспитателю или помощнику воспитателя. Нельзя прятаться под кровати, столы, шкафы, убежать в другие помещения и др., это мешает взрослым быстро их найти и спасти. Необходимо выполнять все инструкции воспитателя и помощника воспитателя.

Нельзя использовать в группах, где находятся дети, электрические кипятильники и чайники, а также устраивать в нежилых помещениях склады макулатуры или хранить легковоспламеняющиеся строительные материалы. Нельзя устраивать в закрытых помещениях фейерверки, зажигать свечи, бенгальские огни.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Закон Республики Казахстан «О статусе педагога»;
2. Типовые правила деятельности дошкольных организаций (приказ МП РК от 31 августа 2022 года №385);
3. Нормы оснащения оборудованием и мебелью организаций дошкольного, среднего образования, а также специальных организаций образования (приказ МОН РК от 22 января 2016 года №70);
4. Санитарные правила «Санитарно-эпидемиологические требования к дошкольным организациям и домам ребенка» (приказ МЗ РК от 9 июля 2021 года №ҚР ДСМ-59);
5. Технический регламент Таможенного союза, ТР ТС 008/2011 «О безопасности игрушек»

Электронную версию методических рекомендаций по обеспечению безопасности воспитанников в дошкольных организациях рекомендуется скачать в следующей редакции [dhttps://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/metodicheskie_razrabotki/2021/01062021_ru.pdf](https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/metodicheskie_razrabotki/2021/01062021_ru.pdf)

Гүлшат Онланбекқызы,
Қазақстан Республикасы, Оқу-ағарту министрлігі
«Балаларды ерте дамыту институты» РММ директоры

БАЛАЛАРДЫ ЕРТЕ ДАМУ ТУРАТЫН ДАМУДЫҢ БАСЫМ БАҒЫТТАРЫ

Қазақстанның білім беру саласындағы мемлекеттік саясаты әрбір бала өмірінің сәтті бастамасы ретінде сапалы мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуға тең қолжетімділікті қамтамасыз етуге бағытталған.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды қамтамасыз етудің құқықтық негіздері мен мемлекеттік саясаттың негізгі қағидаттары «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңында айқындалған, оған сәйкес білім беру жүйесінің бірінші деңгейі отбасында немесе 1 жастан бастап бірінші сыныпқа қабылданғанға дейін меншік нысанына қарамастан мектепке дейінгі ұйымда жүзеге асырылады.

Нобель сыйлығының лауреаты, профессор Джеймс Джозеф Хекманның зерттеуі балалар өмірінің алғашқы бес жылында оқу және даму әлеуеті аса жоғары екенін және оларға салынған инвестицияны барынша ақтайтынын көрсетті.

Сонымен қатар, бала өмірінің осы кезеңі адамның дамуы үшін ең тиімді кезең болып табылады және осы кезеңнің маңыздылығына мән бермеу баланың дамуы үшін де, жалпы экономика үшін де кері салдарын тигізеді. PISA зерттеуінің нәтижелері балаларды мектепке дейінгі тәрбие мен оқытумен ерте жастан қамту баланың мектептегі үлгеріміне оң әсер ететінін көрсетті.

Бүгінгі күні балабақшаны балаға қарайтын немесе күтім жасайтын орын ретінде қарауға болмайды. Мектепке дейінгі білім беру саласына мемлекет пен қоғамның

сұранысы адами капиталдың сапалы негізін қалаушы тұтас жүйе ретінде мемлекеттік білім беру саясатында көрініс тапқан. Бала білім беру жүйесіне неғұрлым ерте қадам басса, соғұрлым адами капиталдың сапасы жақсарып, экономика соғұрлым тұрақты болады.

Елімізде соңғы жылдары мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды қарқынды дамыту мәселесі жүзеге асырылуда. Президент Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың бастамасымен Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды дамыту моделі әзірленіп, бекітілді. Мектепке дейінгі ұйымдардың қызметін ғылыми негіздеу және қолдау мәселесін шешу үшін Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі жанындағы «Мектепке дейінгі балалық шақ» республикалық орталығы базасында «Балаларды ерте дамыту институты» 2021 жылы құрылған. Осы аталған Институтқа ағымдағы жылдың қаңтар айынан бастап, басшы болып тағайындалдым.

Елімізде балаларды сапалы мектепке дейінгі тәрбиемен және оқытумен қамту, мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды ғылыми негіздеу, ғылыми зерттеу жұмыстарына отандық ғалымдарды тарту, қызметкерлердің жұмысқа деген белсенділігін арттыру үшін жалақысын арттыру жолдарын қарастыру, Институттың материалдық жағдайын жақсарту, жалпы Институтты дамытудың стратегиялық бағыттарын айқындау, бүгінгі күні осы мекеменің жаңа басшысы ретінде

мені толғандырып отырған өзекті мәселелер.

Мектепке дейінгі білім беру сапасының деңгейі жоғары елдерде саладағы ағымдағы мәселелерді қадағалауға және тиісті ұсынымдар әзірлеуге мүмкіндік беретін эмпирикалық және қолданбалы зерттеулер тұрақты негізде жүргізіледі, ал педагогтер қызметін өзекті ғылыми деректерге сәйкес құрады, өз әрекеттеріне зерттеу жүргізе отырып, практикаларды, балалардың пікірлерін ескереді және кері байланыс орнатады, зерттеу қызметімен тұрақты түрде айналысады. Бұл үшін педагог шеберлігінің тиісті деңгейі және үнемі даму мен оқуға деген ұмтылысы қажет.

Институтпен Модельде айқындалған білім беру қызметтерінің жоғары сапасына кешенді көшуді жүзеге асыру, мектепке дейінгі сапалы білімге барлық балалардың тең қолжетімділігін қамтамасыз ету, мектепке дейінгі білім беру жүйесіндегі проблемаларды анықтау үшін мынадай мәселелер бойынша зерттеулер жүргізілді: білім беру қызметтерінің сапасы, эргономикалық жағдайлар, көрсетілетін қызметтердің сапасын өлшеу және оны арттыру бойынша шаралар қабылдау үшін мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың сапасын бағалау құралын әзірлеу.

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясымен бірге жүргізілген нысаналы бағдарламалық қаржыландыру шеңберіндегі «2021-2023 жылдары білім беру және ғылым жүйесін жаңғыртудың ғылыми негіздері» ғылыми жобасы еліміздің мектепке дейінгі ұйымдарында мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың сапасын зерттеп, оның өлшемшарттарын әзірлеуді қарастырды.

Зерттеу барысында Еліміздегі ағымдағы жағдайды бақылау және талдау үшін халықаралық сапаны бағалау құралдарының бірі ретінде ECERS-3 шкаласы пайдаланылды. Сондықтан мектепке дейінгі ұйым педагогтері үшін ECERS-3 шкаласы бойынша сертификат алу міндетті емес. Кездейсоқ таңдау әдісін қолдану арқылы жүргізілген бақылаулар баланың қоршаған ортасының жағдайы мен ұйымдастырылуы туралы қажетті ақпаратты алуға мүмкіндік берді. Бақылау барысында

алынған мәліметтерді талдау нәтижелері мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың сапасын бағалаудың жаңадан әзірленген критерийлерінің құрамдас бөліктері мен параметрлерін анықтауға негіз болды.

Зерттеу нәтижелері бойынша 4 бағыт:

1. қауіпсіздік және қолжетімділік;
2. педагогтердің бағдарламаның күтілетін нәтижелеріне қол жеткізуі;
3. баланың отбасымен өзара қарым-қатынасы;
4. педагогтердің кәсібилігі бойынша мектепке дейінгі ұйымдар үшін сапаны бағалау өлшемшарттары әзірленді.

Бүгінгі күні республикада **11 346** мектепке дейінгі ұйымда **99 330** педагог жұмыс істейді, оның ішінде жоғары білімі бар **66 147**, техникалық кәсіби білімі бар **31 215**.

Елімізде балабақшалар санының артуымен қатар осы салада қызмет ететін білікті тәрбиешілерге де сұраныс артып отыр. Тәрбиеші қызметін атқаруға бел буып, осы қызметке келген әрбір жан алдымен балаларды жақсы көретін, оның жанынан табылатын досы бола алатын мейірімді жан болуы тиіс. Балабақшада педагогтердің жұмысына жауапкершіліктің жоғары болуына байланысты, психологиялық тұрғыда күйреуге жол бермеу үшін оларды психологиялық-педагогикалық қолдау мақсатында Институт сайтында білікті мамандардың, психологтардың бейне-лекциялары мен кеңестері орналастырылатын арнайы электронды платформа әзірлеу жоспарланып отыр.

Сонымен бірге мектепке дейінгі білім беру мәселелері бойынша жоғарғы оқу орындарының профессор-оқытушы құрамынан, колледждердің оқытушыларынан, зерттеуші-педагогтер, Назарбаев университеті түлектері, «Болашақ» бағдарламасы бойынша білім алған магистранттар мен докторанттардан тұратын зерттеушілер тобын құру арқылы инновациялық ғылыми-зерттеу кластерін құру жоспарда бар.

Инновациялық ғылыми-зерттеу кластерінің мақсаты – мектепке дейінгі білім беру саласында перспективті іргелі ғылыми және қолданбалы зерттеулер жүргізу арқылы Институт пен еліміздің ЖОО ғылыми-зерттеу әлеуетін кеңейту.

Міндеттері:

- республиканың мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту саласында ғылыми-зерттеу әлеуетін арттыру;
- мектепке дейінгі білім беру саласында түйінді мәселелерді зерттеу;
- педагогикалық жоғары оқу орындарымен, оның ішінде шетелдік жоғары оқу орындарымен ғылыми ынтымақтастықты қамтамасыз ету, халықаралық деңгейдегі зертханалар құру;
- мектепке дейінгі білім беру саласындағы өзекті мәселелерді шешу үшін жас зерттеуші ғалым кадрларды тарту.

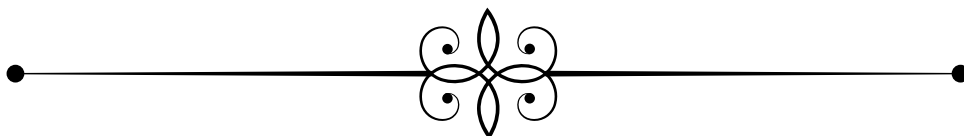
Міндеттерді іске асыру кластер ішіндегі ғылыми бағыттар:

- мектепке дейінгі білім беру мазмұнын әдіснамалық қамтамасыз ету;
- мектепке дейінгі білім беру педагогтерінің кәсіби дағдыларын

дамыту;

- виртуалды әдістемелік кабинет құру;
- мектепке дейінгі білім беру сапасын тәуелсіз ұлттық бағалау жүйесін енгізу;
- білім беру процесіне жасанды интеллект технологияларын интеграциялау;
- тиімді білім беру кеңістігін құру;
- балаларды, ата-аналарды және мектепке дейінгі білім беру педагогтарын психологиялық қолдау;
- мектепке дейінгі ұйымда және үйде балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері бойынша педагогтер мен ата-аналар қауымдастығын әдістемелік сүйемелдеу арқылы болжанады.

Алға қойған бағыттар айқын, ендігі кезек оларды іске асыру, нәтижесінде жалпы мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту саласын дамыту арқылы сапаға қол жеткізу. Балалар көп уақытын балабақшада өткізеді дейтін болсақ, сол балаларымызды жан-жақты ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде дамыту арқылы олардың әрбірінің әлеуетін ашу, қауіпсіз жағдайларды жасай отырып, «бақытты балалық шағын» ұйымдастыру, педагогтердің балалармен алаңсыз жұмыс істеуіне жағдай жасау.

Ерманова Мария Наятовна,

Қазақстан Республикасы, Оқу-ағарту министрлігі
«Балаларды ерте дамыту институты» РММ директорының
орынбасары

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕ МЕН ОҚЫТУ САПАСЫН АРТТЫРУ

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудағы мемлекеттік саясат отбасында және балабақшада бала өмірінің қауіпсіздігін сақтауға, мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуға қолжетімділікті кеңейту арқылы ерте жастан бастап балалар үшін тең бастапқы мүмкіндіктер жасауға, тәрбиелеу-білім беру процесіне қатысушылардың жауапкершілігін арттыру арқылы мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту сапасын арттыруға бағытталған.

Елімізде соңғы онжылдықта мектепке дейінгі тәрбиемен және оқытумен балаларды қамту бойынша қарқынды жұмыстар жүргізілді.

Президентіміз Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев 2020 жылы мектепке дейінгі білім беруді қарқынды дамыту және оның моделін әзірлеу бойынша тапсырма берді. Осыған байланысты, 2021 жылы Үкімет қаулысымен Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделі әзірленіп, бекітілді. Модель - мектепке дейінгі білім беру жүйесін кешенді трансформациялауға серпін берді.

Модельді іске асыру аясында Стандарт жаңартылды. Жаңа стандарт талаптары мектепке дейінгі ұйымдардың бағытына сәйкес өзбетінше вариативтік дамытушы білім беру бағдарламаларын әзірлеуге мүмкіндік береді.

Модельде айқындалған оқу жоспарлары мен бағдарламаның икемділігін қамтамасыз ету үшін олардың мазмұны қайта қарастырылды.

Үлгілік оқу жоспары педагогтерге

бұрынғыдай уақытқа тәуелді болмай, балалармен тәрбиелеу-білім беру процесін күні бойы режимдік сәттерде, тек үстел үстінде емес серуен кезінде балабақша ауласында балалардың қызығушылықтарына сәйкес ұйымдастыруға икемді.

Үлгілік бағдарлама мазмұнында педагогтердің күні бойы балаларды тәрбиелеумен дамытуда игерілетін дағдылар, оларды игерту үшін әдістемелік әдіс-тәсілдер, білім беру әрекетін тиімді кіріктіру қарастырылған, сондай-ақ Мемлекеттік тілді игерту үшін балаларға ортаңғы топтан бастап, оқыту тіліне қарамастан қазақ тілі ұйымдастырылған әрекеті мазмұны мен «сөздік минимум» енгізілді.

Педагогтердің балаларды тәрбиелеу және дамыту жұмысы сабақ кестесімен сабақтардан балалардың қызығушылықтары мен қажеттіліктеріне, мүмкіндіктеріне сәйкес күн бойында ойын түріндегі ұйымдастырылатын әрекеттерге ауыстырылды.

Бұл өз кезегінде педагогтердің де балалардың да белсенділігінің артуына және баланы дамыту, тәрбиелеу тәсілдерін өзгертіп, осы жастағы балаларға тән «ойын әрекетіне» басымдық беруге ықпал етті.

Жаңа стандарт пен оқу бағдарламасын іске асыру еліміздің 20 өңіріндегі 39 пилоттық балабақша базасында терең зерделенді. Нәтижесінде педагогтерге арналған әдістемелік ұсынымдар мен құралдардың мазмұны пысықталды, мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың жаңартылған

мазмұнын енгізу кезінде тәрбиешілерге барынша әдістемелік қолдауды қамтамасыз ететін ақпараттық ресурстарда бейне - контент қалыптастырылды.

Үлгілік бағдарламаның мазмұнын іске асыру үшін нұсқаулығы әзірленді, онда педагогтің атқаратын міндеттерінен бастап, заттық-дамытушы ортаны, тәрбиелеу білім беру процесін, күн тәртібін, ата-аналармен жұмысты ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар мен педагогке қажетті материалдар: ұлттық, қимылды ойындар, ертегілер, мобильді кітапхананы құруға қажетті материалдар, балалардың түрлі әрекеттерін ұйымдастыру бойынша бейнероликтер және аудиоматериалдар сілтемелері және басқалар берілген. Бүгінде республиканың мектепке дейінгі ұйымдары заттық дамытушы ортаны бай, өзгермелі, түрлендіруге және де бірнеше шағын балалар топтарымен түрлі әрекеттерді ұйымдастыруға болатындай ерекше етіп ұйымдастыруда.

Қазақ әдебиеті мен мәдениетінің көрнекті қайраткері, педагог, психолог, ғалым Жүсіпбек Аймауытов өз еңбектерінде «баланы тәрбиелеу үшін әрбір тәрбиешінің өзі тәрбиелі болуы керек, себебі балаға айтып ұқтырғаннан гөрі бала көргеніне көп еліктегіш болып келеді, сондықтан балаға жақсы әдеттер мен мінездің көрінісін іспен көрсету керек» деп, баланы тәрбиелеудегі тәрбиешінің тәрбиелі болуының маңыздылығын дәлелдеген. Сондықтан Бағдарлама нұсқаулығында баламен қарым-қатынас барысында педагогтің күнделікті өзін ұстауы, бала бақылаушы ғана емес педагогтің жақсы әдеттері мен өнегелі істерін қабылдаушы және соған еліктеуші екенін ескере отырып, педагогтің атқаратын міндеттері жан-жақты берілген.

Мектепке дейінгі педагогиканың негізін салушы, ағартушы-педагог, этнограф, журналист-аудармашы Құлжанова Нәзипа Сегізбайқызы (Сағызбайқызы) «Мектептен бұрынғы тәрбие», «Ана мен бала» деген еңбектерінде мектеп жасына дейінгі балалар тәрбиесіне ерекше көңіл бөліп, оларға айтылатын сөздің де, көрсетілетін іс-

қимылдың да орынды, тағылымды болуына мән берген. Бала бойындағы білуге, ұғуға, көруге әуестікті тыйып тастамай, оларды бағыттап, дамытып отыру қажеттігін баланы тәрбиелеп, өсірудегі ұлттық ойындардың ерекшеліктеріне тоқтала отырып, жас баланың айналаны білуге деген құмарлығын, сөйлеуге, сұрақтар беруге бейім болатынын, сол арқылы ойы өсіп, жетілетінін айта келе, баланың ойын дамыту үшін олардың сұрақтарын жауапсыз қалдыруға болмайды» деп жазған.

Демек бүгінгі күні өзекті болып отырған «баланың үнін есту» балаларға мейірімділікпен қарау, оларға мейірбандық таныту, олармен дос болу, мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен дамытуда әрбір педагогтің бойынан табылатын ізгі қасиеттер болуы қажет.

Мектеп жасына дейінгі балалардың Үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнын игеру деңгейін анықтау үшін мониторингті жүргізудің критерийлері мен индикаторлары, әдістері мен тәсілдері және есептеу әдістемесі қамтылған әдістемелік ұсынымдар әзірленді.

Жаңартылған мониторинг форматы мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту үлгілік бағдарламасының күтілетін нәтижесіне қол жеткізу деңгейін кеңінен талдауға мүмкіндік берді. Мониторингтің қорытынды кезеңімен мектепалды топтардың/сыныптардың 349 мың баласын қоса алғанда, миллионнан астам тәрбиеленуші қамтылды.

Институтпен жыл басынан бастап мектепке дейінгі ұйымдар мен мектепалды сыныптары педагогтері, әдіскерлері және басшыларына арналған:

- «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды дамыту моделін іске асыру шеңберінде мектепке дейінгі білім беру педагогі»;
- «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру»;
- «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды дамыту моделін іске асыру шеңберінде мектепке дейінгі білім берудегі басқару және менеджмент»

білім беру бағдарламалары бойынша офлайн және онлайн форматта 5000 тыңдаушы біліктілікті арттыру курсынан өтті.

Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту сапасын арттыру, мектепке дейінгі ұйымдарды әдістемелік сүйемелдеу және тәрбиешілерге оңтайлы көмек көрсету мақсатында өңірлердегі әдістемелік кабинеттердің жанында балаларды ерте дамыту мәселелері бойынша мобильді топтар құрылды, олардың қызметіне мынадай функциялар кіреді:

1) мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың педагог қызметкерлеріне білім беру бағдарламаларын, әдістемелік материалдарды, оқыту әдістерін іске асыруда, мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мен тәрбиелеуде, білім беру процесін ұйымдастыру мен басқаруда, оны психологиялық қолдауда әдістемелік көмек көрсету;

2) жұмыс тәжірибесін жинақтауды, талдауды және жүйелеуді қамтамасыз ету, жұмыстың тиімді нысандары мен олардың нәтижелері туралы деректер банкі құру;

3) мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту қызметінің бағытына сәйкес әдістемелік жұмыстың мазмұнын әзірлеу жөнінде шығармашылық топтар құру;

4) педагогтерге әдістемелік жұмысты ұйымдастырудың әртүрлі нысандары арқылы кәсіби құзыреттілігін арттыруға мүмкіндік жасау;

5) мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту педагогтеріне педагогикалық жұмыс және жеке педагогтердің жұмыс тәжірибесімен танысу үшін жағдайлар жасау.

Сондай-ақ мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үздік тәжірибелерін тарату үшін 79 мектепке дейінгі ұйым базасында

тұрақты негізде «құзыреттілік орталықтары» құрылды. Мұнда аталған мектепке дейінгі ұйымдардың ресурстары мен мүмкіндіктерін пайдалана отырып, мектепке дейінгі ұйымдарды сапалы әдістемелік сүйемелдеуді іске асыруға кеңінен мүмкіндік беріліп отыр.

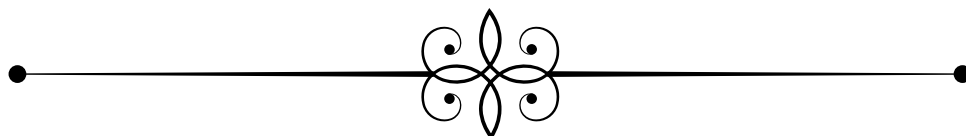
Отбасы мен тәрбиеленушіні әлеуметтік-педагогикалық қолдау мақсатында мектепке дейінгі тәрбиемен және оқытумен қамтылмаған балалардың ата-аналары үшін мектепке дейінгі ұйымдарда консультациялық пункттер құрылды.

Ата-аналармен жұмыстар жандандырылды, мектепке дейінгі ұйымдардың көпшілігінде «әжелер мектебі», «әкелер мектебі», «аталар мектебі» ұйымдастырылып, балаларды мектеп жасынан бастап отбасылық және ұлттық құндылықтарға баулу бойынша түрлі шаралар өткізілуде. Осы аталған шаралар Институттың әлеуметтік желілерінде таратылады және педагогтердің озат тәжірибені кез-келген уақытта қолдану мүмкіндіктері бар.

Мектепке дейінгі білім беру саласында жасалып жатқан барлық қадамдар мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың сапасын арттыруға, әр баланың қызығушылықтарын, ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, жалпы адами және ұлттық құндылықтар негізінде олардың әлеуетін ашу және оларды толыққанды дамыту, баланың бақытты балалық шағы үшін барынша жағдай жасауға ықпал етеді.

Еліміздің қарқынды даму жағдайында білім беру жүйесі өзгеріссіз қалуы мүмкін емес. Сондықтан да әрқашан педагогикалық шеберлігімізді жетілдіріп, бала жүрегіне жаңа жол таба білейік.

Дені сау, дербес, білуге құмар, көпшіл, білімді жас ұрпақты ата-аналармен ықпалдастықта бірлесе тәрбиелейік!

Мукушева Гульнара Омарбековна,
заведующая лаборатории содержания дошкольного
воспитания и обучения РГУ «Института раннего развития
детей» Министерства просвещения Республики Казахстан

ПЕДАГОГ В СИСТЕМЕ ДОШКОЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ И ОБУЧЕНИЯ

Государственная политика в области образования Казахстана направлена на обеспечение равного доступа к качественному дошкольному воспитанию и обучению как успешному старту в жизни каждого ребенка. При этом Казахстан ориентируется на задачи целей устойчивого развития ООН, где отмечается необходимость привития молодежи востребованных навыков для их успешности в будущем, а правовые рамки в этой сфере определены Законом РК «Об образовании».

В свою очередь, развитие системы дошкольного образования невозможно без квалифицированных и мотивированных кадров.

В дошкольных организациях республики работают 98,0 тыс. педагогов. из них с высшим образованием - 65,3 тыс., техническим и профессиональным образованием – 31,0 тыс., с общим средним образованием около 2 тыс.чел.

Доля педагогов, имеющих профильное образование составляет 77%, но преимущественно со средне профессиональным педагогическим образованием. В то время как в большинстве развитых стран считают, чем меньше возраст ребенка, тем выше должна быть квалификация педагога.

Высокий уровень квалифицированных педагогических кадров системы дошкольного образования является критически значимым для повышения качества дошкольного образования. Повышенного внимания со

стороны методической службы требует вопрос квалификационного уровня воспитателей, так, как только 9% имеют высшую квалификационную категорию, 15% - первую, 25% - вторую и 51% воспитателей не имеют квалификационного уровня.

Вместе с тем, увеличивается потребность в педагогах, образовавшаяся на фоне демографического роста и расширения сети детских садов. За три года количество педагогов выросло на 3,4 тыс. человек (2021 г. – 95 860 чел., 2022 г. – 96 723 чел., 2023 г. – 99 330 чел.).

Тем не менее, за 2 года дефицит кадров увеличился в 2 раза (2022 г.- 8 тыс. чел., 2023 г.- 15,4 тыс. чел.), в основном дефицит кадров наблюдается в частных ДО -11 тыс.

Изменения, которые происходят в дошкольном воспитании и обучении, выдвигают требования к профессионализму педагога. Воспитатель должен владеть не только методикой дошкольного воспитания и обучения, знаниями об особенностях развития детей дошкольного возраста, но и современными методиками для работы с родителями в целях объединения усилий семьи и дошкольной организации, налаживать эффективное взаимодействие с ними по вопросам развития ребенка, учитывать интересы детей и осуществлять индивидуальный подход к каждому ребенку.

В целях усиления кадрового потенциала системы дошкольного образования путем совершенствования системы их подготовки, повышения квалификации и

аттестации, повышения социального статуса и заработной платы государством ведется системная работа.

Принята концепция развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования на 2023-2029 годы. В целях реализации плана Концепции ведется работа по увеличению количества педагогов с профильным образованием, доля педагогов с профильным образованием от общего числа руководителей, методистов, воспитателей дошкольных организаций в 2023 г. составляет 78%, к 2029 году планируется достичь - 92% (*пошаговый план реализации Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования РК на 2023-2029 годы*).

Подготовка кадров по направлению и специальности «Дошкольное воспитание и обучение» ведется в 39 вузах и 119 колледжах. Для единства теории и практики в подготовке кадров обеспечивается взаимодействие вузов и колледжей с дошкольными организациями по вопросам раннего развития детей. Колледжи совместно с дошкольными организациями разрабатывают образовательные программы на основе профстандарта «Педагог» с учетом региональных особенностей и самостоятельно обновляют учебные программы и планы.

Образовательные программы педагогических факультетов вузов и колледжей предусматривают подготовку кадров по действующим нормативным правовым актам, обеспечивают методическую базу для реализации программ воспитания и обучения.

В рамках реализации Модели развития дошкольного воспитания и обучения разработана 41 образовательная программа курсов повышения квалификации, которыми охвачено более 15 тысяч педагогов дошкольных организаций. Изменены подходы к проведению курсов повышения квалификации, при котором предоставляется «Портфель слушателя курса» с едиными дидактическими и методическими

материалами.

При методических кабинетах созданы мобильные группы, в деятельность которых входят следующие функции:

- оказание методической помощи педагогическим работникам дошкольного воспитания и обучения в реализации образовательных программ, методических материалов, методов обучения, развития и воспитания детей дошкольного возраста, в организации и управлении образовательным процессом, его психологическом сопровождении;
- предоставление педагогам возможности повышения профессиональной компетентности через различные формы организации методической работы;
- создание условий педагогам дошкольного воспитания и обучения для ознакомления с опытом работы педагогического коллектива и отдельных педагогов.

Повышается престиж профессии, улучшены условия труда и расширены права и возможности педагогов. С 1 сентября 2022 года педагоги дошкольных организаций отошли от часовой нагрузки, снижена отчетность до трех документов.

С целью повышения статуса педагога и материального стимулирования их труда ежегодно проводится республиканский конкурс «Лучший педагог».

По поручению главы государства с января 2020 года по январь 2023 года заработная плата воспитателей ежегодно повышалась на 25%. С 1 сентября 2023 года заработная плата повысилась еще на 30%.

С 2023 года сокращен срок прохождения курсов с 5 лет на 3 года.

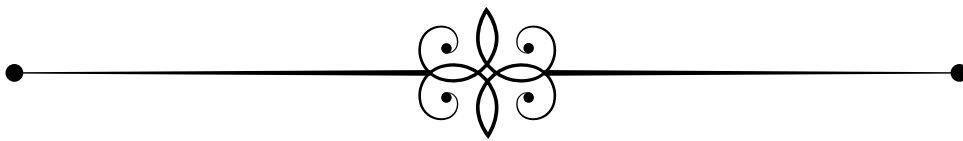
Более 20 тыс. педагогов ДО прошли курсы повышения квалификации.

Министерством просвещения совместно с Министерством науки и высшего образования ведется работа по реформированию педагогического образования через использование компетентностной модели в образовательной программе; развитие

академической мобильности студентов; внедрение нового формата практики; синхронизацию содержания и разработку интегрированных педагогических образовательных программ ТиПО и высшего образования; создание консорциумов и т.д.

Тем самым, педагог сегодняшнего дня - фасилитатор процесса развития и обучения ребенка. Педагоги новой модели являются агентами изменений в организациях образования и меняются от организатора

воспитательно-образовательного процесса к роли фасилитатора процесса развития и обучения ребенка. Педагог постоянно читает, развивается, проводит исследования, наблюдает за процессом развития детей, слушает и слышит детей, задает вопросы, ищет доказательства, критически анализирует их и проводит творческие эксперименты, размышляет о своей повседневной деятельности.

Шахбергенова Жазира Жидебайқызы,
Қызылорда облысы, Қармақшы ауданы, Ақай ауылы
№ 19 «Балдәурен» бөбекжай-бақшасының психологі

БАЛА ДАМУЫНДАҒЫ ОЙЫННЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ МӘНІ

Аңдатпа. Бұл мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың психологиялық даму ерекшеліктерін ескере отырып, ойынды дұрыс бағытта қолдану мәселесі қарастырылған. Ойын – мектепке дейінгі балалар өмірі мен іс-әрекетін ұйымдастырудың негізгі формасы ретінде зерттеулер жүргізген көрнекті психологтар мен педагогтардың еңбектеріне шолу жасалған. Ойынның барлық уақытта қоршаған шындықты білудің, әртүрлі білім мен дағдыларды игерудің ең жақын және табиғи тәсілі ретіндегі маңызын тәжірибемен байланыстыра отырып талдау жасалды.

Түйін сөздер: ойын әрекеті, қарым-қатынас дағдылары, психологиялық ерекшеліктерін, келісім, субъективті, тұлғааралық қарым-қатынас, сөйлеу этикеті, эмоционалды, тілдік қарым-қатынас ортасы, жетекші іс-әрекет, темперамент, мінез, эмоция.

Әр саладағы ғылымды меңгеру әдетте сол ғылымның пайда болуы мен дамуы, оның зерттейтін проблемаларын анықтап, түсінуден бастау алады. Шынығында да, әр ғылым саласы өз тарихына, зерттелуге тиіс және сол ғылымның теориялық негізін түсінуге жәрдемдесетін табиғи немесе қоғамдық құбылыстардың нақты аймағына ие. Бұл тұрғыда көпке мәлім «Барша заттың бастауын тапсаң, көп нәрсе түсінерсің»-деген қанатты сөзде терең мағына бар. Олай болса, балалар бақшасында бастау алатын тәрбиенің негізі – баланың жас шамасына қарай қарапайым білім негіздерін тілдік дағдыны ойын арқылы қалыптастыру, ой-өрісін кеңейту, жеке басын дамытуы мен іске асыруда әлі де кезек күттірмейтін өзекті мәселелер көптеп саналады.

Сондықтан да, психологиялық тұрғыдан баланың тілдік дағдыларын дамытудағы ойынның маңызын анықтауда оның қысқаша

болса да, туындау және даму тарихымен, ол зерттейтін проблемаларды анықтап, түсінуден бастаған жөн деп білемін. Мектеп жасына дейінгі бала тілін дамыту үшін баланың психологиялық ерекшелігін жақсы білу керек. Өйткені бала психологиясын білмей, баламен жұмыс жасап, одан нәтиже шығару мүмкін емес дейді ғалымдар. Содан болар балалардың тілін дамыта отырып тәрбиелеу мәселесін зерттеу үшін, алдымен танымал психолог-ғалымдардың пікірлерін анықтап, тұжырымдарына сүйенгенді дұрыс көрдім.

Қазіргі ғалымдардың көпшілігі ойынды қоғамның дамуының белгілі бір сатысында қалыптасқан қызметтің ерекше түрі деп түсіндіреді. XX ғасырдың басында зерттеушілер адамзат тарихында бірінші пайда болған еңбек пе, әлде ойын ба деген сұрақтың жауабын табуда ортақ шешімге келген жоқ. Ойын еңбектен бұрын пайда болған деген тұжырымдар да айтылды.

Алғаш рет «ойын – бұл еңбектің туындысы» деген қарама-қарсы тұжырымын неміс психологы және философы В.Вунд ұсынды, кейінірек бұл көзқарасты орыс философы Г.В. Плеханов өзінің «Адрессіз хат» деген еңбегінде ары қарай дамытты (1912).

Психолог-ғалым Ә.Алдамұратов сәби жастан бастап, баланың өсуі, дамуын үш кезеңге бөледі: алғашқы саты сөйлеуге дейінгі кезең. Бұл кезең баланың екі айлығынан он бір айға дейінгі сатысы деп аталады. Екінші саты баланың алғашқы тілінің шығу кезеңі – он бір айдан 1 жыл 7 айға дейінгі аралық. Үшінші сатыда бала тілдің грамматикасын меңгере бастайды. Бұл үш кезең үш жасқа дейінгі уақытты қамтып, бала сөздерінің мән-мағынасын және қолданылуын, жеке сөздерді түсіне алатын болады. Бала тілінің дамуы оның дүниетаным шеңберін кеңейтіп, сөйлеу тілін дамытады деп атап көрсеткен болатын.

П.И. Иванов өзінің «Жалпы Психология еңбегінде» бала тілінің туған кездегі гуінен бастап, 7 жасқа дейінгі дамуын өте жақсы сипаттаған. Демек, бала балабақшаға келгенде сөздік қоры аз болатыны, сондықтан балабақшада баланы сөздерді дұрыс айтуға тәрбиелеу қажеттігі айтылады. Бала тілінің дамуы оймен тығыз байланысты екендігі ғылымда өте ерте кезден дәлелденген. Тілді дамыту арқылы ой дамытылады, ойдың дамуы тілдің дамуына әсер ететінін психологтар дәлелдегені белгілі.

Психолог ғалымдар сөйлеуді екі жақты, ішкі және сыртқы сөйлеу деп екіге бөледі. Адам сөйлегенде, ойын сыртқа сөйлеу арқылы шығарады. Демек, баланы дұрыс ойлауға да, дұрыс сөйлеуге де үйрету керек, ол көп тәжірибені және баланы жаттықтыруды қажет етеді. Сондықтан да, мектепке дейінгі жастағы балалардың тәрбиешісі балалардың ойлау, сөйлеу, қарым-қатынас, қиял және шығармашылық қабілеттерін дамытатын, жеке, физикалық және көркемдік-эстетикалық дамуына ықпал ететін қызмет түрлерін ұйымдастырады. Балалардың өздігінен ойнауына қолдау көрсетеді, ойынның белсенді қатысушы болады және ойын уақыты мен кеңістігін қамтамасыз

етеді. Балалардың жеке дамуын бағалайды. Мектепке дейінгі балалардың бірлескен және дербес қызметін ұйымдастырады. Бұл тәрбиелеу процесінде тәрбиеленушілердің тұлғалық сапаларына сүйену қажеттігін білдіреді. Тәрбиеге тұлғалық тұрғыдан қарау тәрбиешіден мына міндеттерді орындауды талап етеді:

1) Өз тәрбиеленушілерінің жеке темперамент ерекшеліктерін, мінез бітістерін, әдеттерін қырағы танып, жақсы білу;

2) Ойлау бейімі, қызығушылықтары сияқты аса маңызды сапалардың қалыптасуы;

3) Тұлға дамытудың әсерлі түрін біртіндеп күрделендіре отырып тәрбиелік іс-әрекеттерге әрбір тәрбиеленушіні тарту;

4) Мақсатқа жетуге кедергі болатын себептерді дер кезінде анықтап, олардан арылу, ал егер дер кезінде сезіп, жою мүмкіндігі болмаса, онда жаңа туындаған жағдайларға байланысты тәрбие тактикасын ауыстыра білуі керек.

Бұл жағдайларда мектепке дейінгі педагогика баланың ақыл-ойының, тілдік зияткерлік дағдыларын дамытуда ойынның қоршаған ортаны танудың, құрдастарымен, ересектермен қарым-қатынас жасаудың бірден бір құралы ретінде қарастырады. Сондықтан бала тілін дамытып, қалыптастыруда ойынның маңызы зор. Бала ойын арқылы қоғамдық тәжірибені үйренеді, өзінің психологиялық ерекшеліктерін қалыптастырады. Мысалы кез-келген бала жалғыз ойнамайды, ол қатар құрбыларымен бірлесіп ойнау арқылы бір-бірімен қарым-қатынасқа түседі. Б.Баймұратова мектеп жасына дейінгі баланың тілін дамыту үшін баланың белсенді сөздік қорын байытып, байланыстырып сөйлеуінде ойынның алар орны ерекше екеніні атап өтеді.

Баланың алғашқы күндерінен қоршаған ортаны тануына психологтар тарапынан «тойымсыз» деп аталған сан түрлі қажеттіліктер тән. Баланың алуан түрлі ойыны оған жаңаны тануға, ойлануға, ойынның мазмұнына өзінің қатынасын білдіруге мүмкіндік береді.

Ойын аясында қызметтің басқа түрлері (еңбек, оқу) туындайды және дифференциланады (бөлінеді). Ойынның дамуына қарай бала кез келген қызметке тән компоненттерді меңгереді: мақсат қоюды, жоспарлауды, нәтижеге қол жеткізуге үйренеді. Содан кейін ол бұл дағдыларын басқа қызмет түрлеріне, ең алдымен, еңбек әрекетінде қолданады. Өз заманында А.С. Макаренко «жақсы ойын жақсы жұмысқа ұқсайды» деген пікір айтқан болатын: қол жеткізген мақсат, ойлау, шығармашылық қуанышы, қызмет мәдениеті оларды жақындастырады. Сонымен бірге А.С. Макаренко сөзі бойынша, ойын балаларды еңбек талап ететін жүйкелік-психикалық шығындарға дайындайды. Демек, балалар ойында мінезқұлықтың еріктігі қалыптасады. Ережелерді орындау қажеттілігіне орай, балалар ұйымшыл болады, өзін және өзінің мүмкіндіктерін бағалауға үйренеді, ептілікке машықтанады және еңбек қызметінің берік дағдыларын қалыптастыруды жеңілдететін тағы басқа қасиеттерге ие болады. Жетекші қызмет бола отырып, ойын баланың жаңадан қалыптасуына, оның психикалық процестеріне, оның ішінде қиялдауына ең үлкен деңгейде әсер етеді.

Мектеп жасына дейінгі балалар өсіп, есейген сайын қарым-қатынас дағдыларын біртіндеп меңгере бастайды. Оған дәлел ретінде Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасында ерте жас тобы балаларына коммуникативтік дағдыларды дамыту үшін мынадай міндеттерді жүктейді олар:

- тілдік қарым-қатынас ортасын құру;
- сөйлеуді және фонематикалық естуді дамыту;
- баланың түсінетін және белсенді сөздік қорын қалыптастыру;
- ересектердің, құрдастарының сөзіне еліктеу қабілетін дамыту;
- балаларды алғашқы қарым-қатынас құралдарын (вербалды және вербалды емес) қолдануға үйрету;
- үй жануарларының дыбыстарына еліктеу, дыбыстарды қайталау арқылы дыбыстау мәдениетін қалыптастыру [4. 8 б].

Бұдан шығатын қорытынды ерте жас тобы балалары алдымен вербалды емес ақпаратты (мимика, жест – ишара, дауыс, үн ырғағы) оқуды үйренеді, содан соң алғашқы сөздерді үйрене бастайды. Осылайша бала, әңгімелесушіні тыңдау және есту, өзін оның орнына қою, адамдар арасындағы қарым-қатынастың реңктерін қабылдау қабілетіне біртіндеп ие бола бастайды. Сондықтан да, мектепке дейінгі мекемелерде ерте жас тобынан бастап ойын іс-әрекеттерінде коммуникативтік дағдыларды дамыту міндеттерін шешуге ерекше назар аудару қажет дер едім.

Бұған дәлел үшін өзім жұмыс жасайтын «Балапан» кіші жас тобында балалармен бірге өткізіп, нәтиже көрсеткен бірнеше жұмысымды ұсынамын. Мен бұл жұмыстар барысында балалардың тілдік дағдыларын дамытуда ойынның, балаларды оқыту мен тәрбиелеудің тиімді әдістерінің бірі екеніне көз жеткіздім. Соның бірі «Шалқан» ертегісін сахналау арқылы балалардың ақыл-ойын, қиялын дамыту, үй жануарларының дыбысын ажырата білуге үйрету бағытында жұмыс ұйымдастырдым. «Шалқан» ертегісі желісінде сахналық қойылым көрсете отырып, балаларға бір отбасының татулығын, бірліктерін көрсету тапсырылды. Мақсат ертегі арқылы балалардың тілдерін дамыту. Достыққа, бір-біріне қамқорлық жасауға, ұйымшылдыққа тәрбиелеу жұмысын жүргіздім.

Балалармен қызықты ойын тапсырмаларын орындауда мына мәселелерге назар аудардым. Мысалы: Ұялшақ баланы қарым-қатынасқа қалай үйретуге болады?. Агрессивті баламен қалай әрекет ету керек? Баланың өзін-өзі бағалауын қалай көтеруге болады? Ол үшін «Жаңбыр» тақырыбында кіріктірілген ұйымдастырылған іс әрекет өткіздім. Іс-әрекет барысында «Жау жаңбыр», «Кім жылдам», «Көңілді көбіктер», «Жасырынған сандар», «Құпиялы тамшылар», «Кел биле» жаттығуларын ұйымдастырып, ойнаттым. «Күлімдеу» ойын барысында балалар сүйікті адамның (анасының, әкесінің, т.б.) күлкісін салады, сосын олардың күлкісін смайликтерге салып, бір-біріне салған суреттерін береді. Ал, «Мен және менің

эмоцияларым» ойынында балаларды мимика және пантомима арқылы сезімдерін білдіруге үйреттім. Ойын барысында негізгі эмоциялар (қуаныш, қайғы, қорқыныш, жайбарақат және т. б.) туралы түсініктері кеңейтілді.

Сонымен бірге «Адасқан құмырсқа» (ертегі) тақырыбындағы ашық ұйымдастырылған іс-әрекет «Ақжелкен» мектепалды тобында өткізілді.

- Іс-әрекет барысында
- «Көңілді сәлемдесу»
- «Әріптер не жасырды»
- «Ұзын мұртты құмырсқа»
- «Құмырсқа илеуі»
- «Құмырсқа тізбегі»
- «Құмырсқаға дән қажет»
- «Лабиринт жолдар» ойындары ұйымдастырылды.

Топта жағымды ахуал қалыптастыру мақсатында көңілді әуенмен бүлдіршіндерге ойын ойнатылды.

Әр ойын аймағына бару кезінде тәрбиешінің бақылауымен зерттеудің ережелері қатаң сақталды. Ережелерді қатаң сақтай отырып, баланың қызығушылық пен әуестігіне, ойын әрекетіндегі қарапайым тәжірибелерді жауапкершілікпен орындауына, бастаған ісін аяғына дейін жеткізуіне мән берілді.

Бұл ойын жаттығуларды ойнау барысында балалардың бойында танымдық-

зияткерлік дағдылары, шығармашылық, коммуникативтік дағдылары қалыптастыру бағытындағы жұмыстарға басымдық бердім. Балалар тапсырмаларды орындауда жоғары қызығушылық танытқанын байқадым.

Қорыта айтқанда кез-келген іс-әрекет барысында ойын элементін енгізуге болады, және мұндай әрекет балалар үшін қызықты болады. Күнделікті қатаң шеңбер кетеді, мектеп жасына дейінгі балалар үшін тәрбие мен білім беру қызықты формаға ие болады. Қарым-қатынас негізінде әлеуметтік сезімдер, әдеттер қалыптасады, бірлесіп және мақсатты әрекет ету қабілеті дамиды, өзін-өзі бағалау және өзара бағалау негіздері қалыптасады.

Алайда баланы қоршаған шындық аса алуан түрлі, ал ойында оның жеке бір қырлары ғана, атап айтқанда адам қызметінің саласы, адам арасындағы қарым-қатынас көрініс табады. Демек, балалардың ойынында ересектің қандай да бір затпен жасаған іс-әрекеті (бала ойыншық пеште тамақ әзірлейді, қуыршақты шомылдырады) қайта жасалынады. Содан болар психолог А.А. Люблинская бүлдіршіндердің ойындарын «жартылай ойын – жартылай еңбек» деп өте дәл атаған. Сондықтан ойынды балалардың тілдік қарым-қатынас дағдыларын қалыптастырудың ең үлкен нәтижеге ие болуға жол ашатын бірден бір құралы деп атауға болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Аралбаева Р.К. Мектепке дейінгі педагогика. Оқулық. - Алматы 2014ж.
2. Жиенбаева С.Н. Мектепке дейінгі педагогика. Оқу құралы. - Алматы, 2018ж.
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 14 қазан №422 бұйрығы.
4. Андабекова С.А. Мектепке дейінгі педагогика. Оқу құралы. - Алматы, 2012ж.
5. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына нұсқаулық, – Астана, 2022
6. Козлова С.А., Куликова Т.А. Мектепке дейінгі педагогика 2014ж.
7. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделі. Қазақстан Республикасының Үкіметінің 2021 жылғы 15 наурыздағы № 137 қаулысы.

Умиралиева Молдир Балгабаевна,
Қызылорда облысының білім басқармасының,
Қызылорда қаласы бойынша білім бөлімінің
«Күнекей» бөбекжай-бақшасының меңгерушісі

ЗАТТЫҚ-КЕҢІСТІКТІК ДАМУЫШЫ ОРТА: БАЛА ДАМУЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ ФАКТОРЫ

Аңдатпа. Бұл мақалада ойын арқылы баланы тәрбиелеу және оқытуды педагогиканың өзекті мәселелерінің бірі ретінде заттық-дамытушы ортаның маңызын қарастырады. Заттық-дамытушы ортаның- мектепке дейінгі балалар өмірі мен іс әрекетін ұйымдастырудың негізгі факторы ретінде зерттеулер жүргізген көрнекті психологтар мен педагогтардың еңбектеріне шолу жасалған. Заттық-дамытушы ортаның барлық уақытта қоршаған шындықты білудің, әртүрлі білім мен дағдыларды игерудің ең жақын және табиғи тәсілі ретіндегі маңызын ғалымдардың еңбегімен байланыстыра отырып талдау жасалған.

Түйін сөздер: дамытушы заттық-кеңістік орта, келісім, субъективті, тұлғааралық қарым-қатынас, ойын әрекеті, қарым-қатынас дағдылары, сөйлеу этикеті, эмоционалды, тілдік қарым-қатынас ортасы, жетекші іс-әрекет, даму факторы.

Елімізде мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту бойынша жүйелі шаралар кешені іске асырылып келеді. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту жүйесіндегі мемлекеттік саясаттың басым бағыты, халықтың әртүрлі әлеуметтік топтарынан шыққан балалардың сапалы білім алуы үшін тең бастапқы мүмкіндіктер жасауға және қолжетімділікті қамтамасыз етуге бағытталып отыр. Сондықтан балаларды дамыту, тәрбиелеу және оқыту процестерін ұйымдастырудың жаңа тәсілдері мен жаңа тиімді нысандарын іздеуді талап ететін үлкен әлеуметтік-экономикалық өзгерістер жүзеге асырылуда.

Қазіргі әлемде білімге деген көзқарас жылдам өзгеріп, балалар өмір сүріп, өсіп жатқан, ортасының табиғи болмысымен бірге өзгеруде десек болады. Бұл балаға берілетін тәрбие мен білімді туылған сәтінен бастап, өмір бойы жалғасатын процессте беруді

ұйымдастырудың икемді стандарттарын қабылдаудың қажеттілігін айқын көрсетіп отыр.

Сондықтан Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту саласын одан әрі дамыту мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі 2021 жылғы 15 наурыздағы № 137 қаулысымен Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделі балаларды дамыту мен оқыту талаптарының өзгеруіне және өзекті ғылыми деректер негізінде мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды трансформациялау үшін қажетті өзгерістер бағытын айқындайтын құжат әзірленіп қолданысқа енгізілді. «Мектепке дейінгі кезең – мектепке дайындық сатысы, баланың өмірлік маңызды дағдыларын дамыту кезеңі. Демек бала өміріндегі мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқыту тәсілінің ұйымдастырылған оқу қызметінен баланың жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктерін

ескере отырып, әр баланың әлеуетін барынша дамытуға жағдай жасауға қарай өзгеруі тиіс»- деп модельде атап көрсетілген.

Олай болса, балалар көп уақытын білім беру ұйымдарында өткізетіндіктен балалардың үйлесімді дамуы, қажетті жағдайлар жасаудың маңыздылығын түсінуге әкеледі. Ол үшін педагогтің алдын ала жоспарлаған әрекеттерін орындап қана қоймай, баланың қызығушылығына көңіл бөліп, баланың өзі таңдаған заттық әрекет түріне қарай құрудың маңызы зор.

Баланың дамуы мен әлеуметтенуі үшін заттық орта үлкен мәнге ие. Заттық ортада адамзаттың көптеген ғасырлар бойы жинаған тәжірибесі материалданған. Бала заттармен жұмыс істей бастаған мерзімге дейін олар оның өміріне еніп қоймайды, оған өмір сүруді қамтамасыз етеді, ол туғаннан кейін түсетін жаңа әлеуметтік ортаға бейімделуге көмектеседі.

Заттық дамытушы ортада ойлау, сөйлеу, саналы қозғалыстар дамытылады, заттық орта ересектермен балалардың іскерлік қарым-қатынас орнатуына көмектеседі, ойын туады, яғни баланың өмірінің осы кезеңінде заттық әрекет жетекші қызмет болып табылады.

Педагогикада осы бірінші кезеңді кенеттен-зерттеу деп атау қабылданған. Бала заттарды зерттейді, бірақ ол алдына мұндай мақсатты қоймайды, бұны әлі орындай алмайды. Зерттеу үдерісі кенеттен және жағдайға байланысты болады. Нәресте зат әлемін басқарудың әр түрлі тәсілін қолданып көреді. Педагогтің осы кезеңдегі міндеті заттық ортада түрлі пішіндегі, түстегі, материалдағы, дыбысталудағы заттар болатындай ұйымдастыруы, балалардың заттарға, оларды зерделеуге қызығушылығын тудыра білуі, баланың өзін қоршаған заттардың қолданысы туралы ұғымды қалыптастыра білуі шарт. Баланың айналасында көп зат болмауы керек, бірақ олар әр түсті – ашық және жылы, күші мен дыбысталу тембріне қарай әр түрлі – қатты және жұмсақ болып ұйымдастырылуы керек. Ойыншықтар мен заттар әр түрлі көлемде болу қажет. Әрине, міндетті түрдегі талап

– ойыншық пен заттардың қауіпсіздігі сақталуы керек.

Зат әлемін игерудің бірінші кезеңінің маңызды міндеті балаларды затты жұмсалуды мақсатымен таныстыру.

Осы міндеттің мәні бала затпен алғашқы рет жүздескенде, ол не үшін қажет екенін, онымен не және қалай істеуге болатынын ұғыну керек, яғни ол заттың тура қолланысын білу керек (қасық онымен үстелдің үстін соғу үшін емес, тамақ ішу үшін керек). Танудың осындай жолы кеңістікте дұрыс бағыт-бағдарда болуға және затты қолданудың адами тәсілін игеруге көмектеседі.

Заттарды игерудегі екінші кезеңі, оны заттардың нұсқалығын түсіну кезеңі деп атау қабылданған. Бұл кезеңнің маңыздылығы, баланың одан өту нәтижесі қиял-ойының, шығармашылығының дамуына әкеледі.

Осы кезеңде заттық ортаны байыту баланың маңайында көпқызметті болып келетін заттардың пайда болуымен байланысты конструкторлар, олардың белгілі бір бөлшегінен әр түрлі заттар құрастыруға болады және жұмсалыуына қарай бірдей, түсіне, материалына, өлшеміне қарай әр түрлі (доптар, ыдыс және т.б.);

Баланың заттар әлемін игерудегі үшінші кезең (мектепке дейінгі орта және жоғарғы жас) – саналы-зерттеу және түрлендіру. Бұл кезең балалардың заттарға қызығушылық көрсете отырып, оларды зерттегісі, олар неден құралғанын, қандай қасиеттерге ие екенін, қандай мақсатта жұмыс істейтінін білгісі келетінімен сипатталады, яғни олар өздерін қоршаған зат әлемін саналы зерделеуге тырысады (сондықтан да көп жағдайда ойыншықтарды сындырады). Екінші ерекшелігі болып балаларда өз бетімен заттарды жасағысы келу немесе ескілерін қайта түрлендіргісі келу ықыласының пайда болуымен ерекшеленеді. Осы екі ерекшелік мектепке дейінгі жоғарғы жастағы балаларда көрнекі-бейнелілік және логикалық ойлау, басқа адамның әрекетін бағалау қабілеті пайда болуының (А.Н.Леонтьев, М.И.Лисина, Д.Б.Эльконин және т.б.), «қол шеберлігінің» олар әрі дамуының (Т.С.Комарова), шығармашылық қызметтің қайта өңдеу

түрлеріне талпынысының байқалуының (Н.А.Ветлугина, Г.Н.Пантелеев, Л.Е.Одерий және т.б.) қиялының дамуының (О.М. Дьяченко, Л.А. Парамонова және т.б.) дәлелі болмақ.

Мектепке дейінгі кезең – баланың өміріне қажетті дағдыларды игерту және оларды дамыту кезеңі болғандықтан педагог балалардың қызығушылығын, жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, әр баланың әлеуетін барынша ашуға және дамытуға жағдай жасауы тиіс. Ол үшін баланың қызығушылығына көңіл бөліп, баланың өзі таңдаған әрекет түрін ұйымдастыруы қажет.

Алғашқылардың бірі болып кеңістіктік ортаны көрнекті философ және ағартушы Жан Жак Руссо тұлғаның оңтайлы өзін-өзі дамытуының шарты ретінде қарастыруды ұсынды. Баланың жеке басының максималды дамуына ықпал ететін осындай ортаны дұрыс модельдеуді ересектер жүзеге асыруы қажеттігін өз еңбектерінде атап өткен. Сонымен қатар атақты итальяндық педагог Мария Монтессори де баланың даму ортасына үлкен мән берді. Оның әдісінің негізгі идеясы-баланы өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі дамытуға итермелеу. Бала өзінің ішкі әлеуетін пайдалана отырып, өзінің жеке басын дербес қалыптастырады. Ол үшін М.Монтессори дамушы ортаны дамытып, балаға еркін және өздігінен жұмыс істеуге мүмкіндік берді. Мұндай арнайы дайындалған орта балаға ересек адамның қамқорлығынсыз біртіндеп дамуға және тәуелсіз болуға ықпал ететінін өз зерттеулерінде көз жеткізген болатын. Ал, зерттеуші ғалым С.И. Новоселова пәндік даму ортасы-бұл баланың іс-әрекетінің материалдық объектілерінің жүйесі, оның рухани және физикалық дамуының функционалды модельдеу мазмұнының сыртқы түрі» деп анықтама береді.

Сондай-ақ, мектепке дейінгі педагогиканың негізін салушы, ағартушы-педагог, этнограф, журналист-аудармашы Құлжанова Нәзипа Сегізбайқызы (Сағызбайқызы) «Мектептен бұрынғы тәрбие», «Ана мен бала» атты еңбектерінде

мектеп жасына дейінгі балалар тәрбиесіне ерекше көңіл бөліп, оларға айтылатын сөздің де, көрсетілетін іс-қимылдың да орынды, тағылымды болуына мән берген. Бала бойындағы білуге, ұғуға, көруге әуестікті тыйып тастамай, оларды бағыттап, дамытып отыру қажеттігін баланы тәрбиелеп, өсірудегі ұлттық ойындардың ерекшеліктеріне тоқтала отырып, жас баланың айналы білуге деген құмарлығын, сөйлеуге, сұрақтар беруге бейім болатынын, сол арқылы ойы өсіп, жетілетінін айта келе, баланың ойын дамыту үшін олардың сұрақтарын жауапсыз қалдыруға болмайды» деп жазған. Демек бүгінгі күні өзекті болып отырған баланы сыни ойлауға үйрету, балаларға мейірімділікпен қарау, дос болу, әрбір педагогтің бойынан табылатын негізгі құзыреттіліктер. Олай болса заттық-кеңістіктік дамытушы ортаны ұйымдастыру, баланың өз бетінше үйрену қабілетін дамыту, қажетті жабдықтарды тімді қолдануда тәрбиеші педагогтерге үлкен жауапкершілік міндеттейді.

Сондықтан да, дамытушы орта балаға өз қабілеттерін пайдалануға, қызығушылықтары мен мүмкіндіктеріне сүйене отырып, өзін қызықтыратын ойын материалдарымен ойнауға мүмкіндік беретін негізгі фактор болып табылады.

Өзім басқарып отырған Қызылорда қаласындағы «Күнекей» бөбекжай-бақшасында 14 топта заттық-кеңістіктік дамытушы орта жасақталған. Заттық-кеңістіктік дамытушы ортаны жасақтауда ҚР БҒМ 2016 жылғы 22 қаңтардағы N70 бұйрығын негізге алдық. Дамытушы орта балалар мен ересектердің қарым-қатынасы мен бірлескен әрекетін, балалардың қимыл белсенділігін, сондай-ақ олардың оңаша болуына мүмкіндіктерін қамтамасыз етуге бағыттала жасақталды. Жас топтары бойынша заттық-кеңістіктік дамытушы ортаға қойылатын талаптарды негізге алдық.

Сонымен қатар дамытушы ортаны жабдықтауда Үлгілік бағдарламаның міндеттерін іске асыруды, инклюзивті білім беруге қажетті жағдайлар жасауды, ұлттық-мәдени құндылықтар, балалардың жас ерекшеліктері ескеріле отырып жасақтадық.

Балабақшамызда «Қауіпсіз, жайлы, тиімді заттық- кеңістік дамытушы орта негізінде балаларды ерте жаста дамыту» тақырыбында облыстық, «Заттық- кеңістік дамытушы ортаны жас топтарына қарай ұйымдастыру» тақырыбында мектепке дейінгі білім беру ұйымдары мамандарына арналған қалалық семинар өткізіп өз тәжірибемізбен бөлістік. Мысалы, «Неге ұқсайды?» ойыны: балалар заттың неге ұқсайтынын ойлап табады, «Сызықты жалғастырып суретті сал», «Зат өзі туралы не айтады?», «Жұбынды тап» «Қызықты лабиринт», «Кітап біздің досымыз», «Зерттеймін, мен қалаған әлемді», «Ауылға барамыз» тақырыптарында қызықты танымдық шаралар өткізіліп, көптеген импровизациялауға ыңғайлы материалдармен танымдық (арқан, қорап, сым, доңғалақтар, ленталар және т.б.) ойындар ұйымдастырылды. Ойын барысында балалардың әртүрлі креативті идеяларын іске асыруына, шығармашылық шешім қабылдауына мүмкіндіктер жасалды. Сондай-ақ, балаларға ойын барысында бастама танытуға, өз қызығушылықтарына сәйкес әрекеттерді таңдауға мүмкіндік беру үшін тәрбиешілер дамытушы ортаны жеткілікті және әртүрлі материалдармен жабдықтап жақсы нәтижелер көрсетті.

Қорыта айтқанда заттық орта әлемінде бала тұлғасын әлеуметтендіру үшін бай

мүмкіндіктер бар, бірақ ол педагогтің осы үдеріске ұқыпты, сауатты қараған жағдайында ғана жақсы нәтиже береді. Осы орайда өзімнің мынадай ұсыныстарымды айтып өтсем:

Шығармашылық қабырға жасап онда балалар түрлі-түсті карандаштармен, көмірмен не фломастермен жеке және ұжымдық суреттер салу алаңдарын ұйымдастыру;

Табиғат әлемін бейнелейтін суреттер арасында жапсырмалау, түймелеу т.б. арқылы өзгермелі композициялар құрастыру;

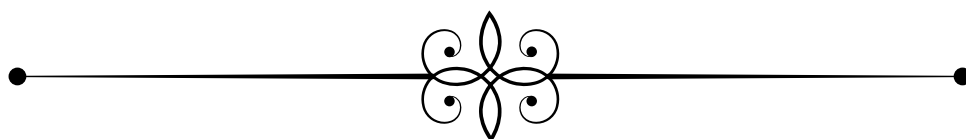
Шығармашылық шеберханалар балаларды кесте тоқу, ағаштарды өңдеу т.б. жұмыс түрлеріне баулу;

Балабақша базасында мүмкіндік болып жатса әртүрлі эмоционалды көңіл-күй қалыптастыруға арналған «құпия бөлме», «магиялық бөлме», «қорқыныштар бөлмесі», «сиқырлы қалашық», «фантастикалық ғарыш», «қисық айна» бөлмелерін жасақтау арқылы баланы тек шығармашылық тұрғыдан емес, өмірде кездесетін жақсылық, жамандық деген ұғымдар туралы алғашқы қарапайым түсініктер де беруге болады.

Сондықтан тәрбиешілер балаларға «егер мен өнертапқыш болсам, осы затпен не істер едім» деген ұстанымда болып, балаларға қиялдауға, ойын шарықтатуға мүмкіндік беру арқылы қол жеткізуге болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Аралбаева Р.К. Мектепке дейінгі педагогика. Оқулық./- Алматы 2012.-115-бет.
2. Жиенбаева С.Н. Мектепке дейінгі педагогика. Оқу құралы./- Алматы, 2018ж.
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік Оқу бағдарламасы, 2022ж.
4. Андабекова С.А Мектепке дейінгі педагогика. Оқу құралы./- Алматы, 2012ж.
5. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына нұсқаулық, -Астана, 2022ж.
6. Козлова С.А., Куликова Т.А. Мектепке дейінгі педагогика, 2014ж., 295-бет.

Боранбаева Майра Сарсенхановна,
Астана қаласы әкімдігінің
«Әдістемелік орталығы» МКҚК әдіскері

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ГЕНДЕРЛІК ТӘРБИЕНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Аңдатпа. Бұл мақалада мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында гендерлік тәрбие беру мәселелерін ескеру қажеттілігі туралы айтылады.

Түйін сөздер: гендерлік білім беру, ұлттық тәрбие, аға, әпке, қыз бала, ер бала, сабақтастық.

Тәрбие адамның және адамзат қоғамының дүниеге келгенінен бастап пайда болады. Бала тәрбиесі адамзат қоғамының дамуымен байланысты жалпы мәңгілік ұғым болып табылады. Қоғам бар жерде тәрбие де болады. Тәрбие қоғам қажеттілігіне байланысты. Тәрбие ұрпақтар арасындағы сабақтастықты қамтамасыз етеді.

Тәрбиеленушілердің жас ерекшеліктерінің оқу-тәрбие процесіндегі орны маңызды. Себебі, дамудың белгілі кезеңдерге бөлінуін, белгілі бір шақтық кезеңге тән анатомиялық-физиологиялық және психологиялық ерекшеліктерді әдетте жас және жеке ерекшеліктері деп атайды. Сондықтан педагогика және психологияда балалардың жас ерекшеліктеріндегі ширақтықты, белсенділікті айқындайды, тәрбиеленушінің және қоршаған ортамен жасайтын қарым-қатынастар жүйесіне тәуелді болатынын атап көрсетеді. Балалардың жас ерекшелігін есепке алу – оқыту мен тәрбие жүйесіндегі негізгі принциптердің бірі (5). Балалардың өсіп-жетілуінің бір сатысынан екіншісіне көшуі кездейсоқ емес. Әр жастағы кезеңге тән психологиялық ерекшеліктердің ұштасуын жиі байқауға болады. Сана-сезімнің, дене күш-қуатының дамуы адамдардың жас ерекшеліктеріне байланысты. Баланың жасы

өскен сайын, бойлары өсіп, денелері жетіліп, ақыл-саналары дамып, білімдері тереңдей бастайды.

Осы тұста мектепке дейінгі балалық шақ, сөзсіз, баланың адамгершілік қасиеттері мен іс-әрекеттерін дамыту үшін білім беру негіздерін құрудың сезімтал кезеңі болып табылады. Бала-бұл ерекше және жарқын тұлға, ол жеке тәжірибені, өмірлік әсерлерді жинақтай отырып дамиды, ересек әлемді өзінің барлық артықшылықтары мен кемшіліктерімен таратады. Балабақшада іс-әрекетті ұйымдастыру кезінде гендерлік тәрбие мәселелері әрқашан ескерілу тиіс. Әр жыныстың дамуының ерекшеліктеріне ерекше назар аудару ұсынылады (3).

Мектеп жасына дейінгі білім беруде барлық оқу бағдарламаларында гендерлік тәсілдер ұстанымы қарастырылуы керек. Мектеп жасына дейін білім берудегі қолданылатын әдістемелік әдебиеттер осы кезге дейін гендерлік ерекшеліктерді, қыз бала мен ер баланың ортаны қабылдау ерекшеліктерін, гендерлік психология сипаттамасын, яғни гендерлік сезімталдық ұстанымын есепке алмай құрастырылуда. Мектеп жасына дейінгі мекемелер үшін әдістемелік және дидактикалық басылымдарда гендерлік сараптама

жасау олардағы патриархаттық гендерлік таптаурындарды анықтау үшін жүргізіледі. Қыз бала мен ұл балалардың бойында адамзат өкіліне қатысты екендігін және жыныс қасиеттеріне байланысты өздерінің ерекшеліктерін сезіну қабілеттерін дамыту қажет. Осы аталған жағдай мектеп жасына дейінгі балалардың гендерлік санасын дамыту мен гендерлік тендікке қол жеткізудің алғы шарты болуда.

Ең алғаш гендер теориясы осыдан отыз жылдан астам бұрын әлеуметтік ғылымдарда пайда болған. Оның ең басты ережелерінің бірі – гендер және жыныс түсініктерінің айырмашылығы. Жыныс – адамның биологиялық, физиологиялық құрылысын білдіреді. Гендер дегеніміз – әйелдер мен еркектердің әлеуметтік рольдерінің арасындағы айырмашылықты және ортаның адамдардың биологиялық жыныстарының негізінде қойған ұйғарымдардан туған қылықтар мен эмоциональдық мінездемелерінің арасындағы айырмашылықтарды білдіреді.

Балалар өздерінің жыныс ерекшеліктерін біржарым жас шамасы аралығында айыра бастайды, жыныс мүшесін қабылдау ерте алғашқы бірінші жыл өмірінде тани біледі. Кейінірек балақай адамдарды жынысына байланысты тани бастайды, «аға» және «әпке», «бала» және «қыз» деп бөле отырып және өзін нақты-бір жыныс мүшесі ретінде тани біледі.

Қазақ қоғамындағы әр жыныс иесі өмірге келгеннен бастап, қартайғанға дейін 20 - 25 әлеуметтік және этноәлеуметтік рөлдерді атқарады екен. Бұл әр адамның толыққанды өзін - өзі жүзеге асыруы болса, екінші жағынан қазақтың этномәдени тұтастығының сақталуы. Бала тәрбиесінің негізгі нысан үлгісі ұлттық тәрбиемізде жатыр. Қазақ қоғамында қыз бала тәрбиесі, ер бала тәрбиесі жеке-жеке жас және жеке ерекшеліктері арқылы тәрбиелеген.

Мектепке дейінгі жастан бастап, балаларда – еркектік қасиетін, эмоциялық тұрақтылығын, жүректілігін, батылдығын, жауапкершіліктігін, батырлық қарым-қатынасын, әйел жынысты өкілдерге және қыздарда – алғашқы әйелдік қасиеттердің шығуында – аялау, нәзіктік, қарапайымды-

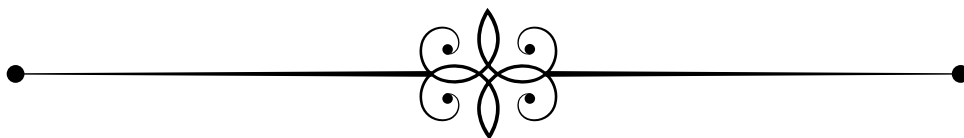
лық, шыдамдылық, жанжалдың татулықпен шешілуіне ынталануын қалыптастыру керек. Ал оны ойындар, ертегілер арқылы қалыптастыра аламыз. Мектеп жасына дейінгі балаларды гендерлік-рөлдік мінез-құлыққа тәрбиелеуде ертегінің рөлі зор. Ертегінің арқасында бала өзін қоршаған әлемді біледі, әртүрлі гендерлік-рөлдік репертуарды, жыныстар арасындағы қарым-қатынас ерекшеліктерін игереді. Ертегі – жақынына: анасына, әкесіне, жарына, ұлына, қызына деген сүйіспеншілікті тәрбиелеудің қуатты құралы. Балаларға ертегілер, дастандар тыңдау және халық ертегілерін сахналау ұсынылады. Балалар аудио әдебиетті тыңдайды. Олай болса, қазақ халқының «Күнкей сұлуы», «Падишах қыз бен тазша», «Сұлу Қаншайым мен жеті бақсы» атты ертегілері балалардағы қыздың жалпылама, жалпылама жағымды бейнесін құрайды: мейірімді, еңбекқор, біреуге жауап беретін. басқалардың қайғысы, мұқият және риясыз. Барлық зұлымдық, сұмдық кейіпкерлермен бірге ертегілердің басты кейіпкерлері Мерген, Ер-Төстік, Асан батыр және т.б. Олар қарапайымдылықпен, еңбекқорлықпен, адалдықпен, мейірімділікпен, көмектесуге дайындығымен, қызығушылықтанытпауымен ерекшеленеді (1).

Ерте жастан бастап ер бала ерекшелігіне педагогикалық пайым жасау, өмірге даярлық мәселесінің жаңаша тәсілі мен әдісін қарастыру, қоғамда етек алған ұлдардың бойкүйездігі пен жігерсіздігінен, енжарлығынан арылуына көмектеседі. Ер балаларды отбасылық міндеттерге жауапты етуде қыз балалардан бөлек дайындаудың өзі олардың белсенділігін оятуға ықпал етеді. Қазақ халқы үшін ерлерден күтілетін «текті» болу – құнды сапасы және оның жауапкершілігі дұрыс ұғындырылғанда ғана ер балаларға қабылданады.

Қорытындылай келе, ұлдар мен қыздарды тәрбиелеудің ерекшеліктерін мектепке дейінгі жастан бастап анықтап, халықтық педагогика мен халықтардың этномәдени құндылықтары негізінде тәрбие мен білім беру үрдісін соған сәйкес ұйымдастырсақ, бұл балалардың дұрыс жыныстық-рөлдік әлеуметтенуіне әкеледі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Татаринцева Н.Е. Мектеп жасына дейінгі балалардың жыныстық-рөлдік тәрбиесінің теориясы. /Н.Е.Татаринцева //Оңтүстік федералдық университетінің жаңалықтары. Педагогикалық ғылымдар. - 2008. - № 1–2. – С. 80–90.2.
2. Тайжанов А.Т. Этномәдени білім мен тәрбие /Оқу құралы. – Ақтөбе, 2009. – 122 б.
3. Бөлеев Қ. Болашақ мұғалімдерді оқушыларға ұлттық тәрбие беруге кәсіби дайындау. – Алматы: Нұрлы Әлем, 2004. – 304 б.
4. Қалиев С. Үлгілі үйдің ұл-қызы. – Алматы, 2000. – 208 б.
5. Оразбекова К.А. Жеке тұлға ұлттық тәрбиесінің ғылыми-педагогикалық негіздері. Монография. – Алматы: Комплекс, 2000. – 330 б.
6. Мудрик А.В. Основы социальной педагогики: Учебник для студ. сред. проф. учеб. заведений. - М.: Академия, 2006. 208 с.
7. Сухомлинский В.А. Рождение гражданина. -М., 1979. Т.
8. Кон И.С. Половые различия и дифференциация социальных ролей. -М., 1975.

Мухамеджанова Айжан Бадылхановна,

қазақ тілі оқытушысы, педагог - сарапшы

Павлодар облысының білім беру басқармасы, Екібастұз қаласы
білім беру бөлімінің «№1 сәбилер бақшасы Даму орталығы»

АСЫҚТЫ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Аңдатпа. Ұлттық тәрбиені мектепке дейінгі кезеңнен бастап қалыптастыру, баланың дене бітімі мен ой-өрісінің дамуын қамтамасыз ететін жаңа технологияларды іздестіру өте маңызды. Осы орайда бұл мақалада асықтың қарапайым мүмкіндіктерін тиімді пайдалану туралы баяндалған.

Түйін сөздер: асық технологиясы, ұлттық тәрбие, асық ойыны, деңгейлік тапсырма.

Еліміздің заманауи білім кеңістігіне бет бұруы ұлттық педагогикада, оның ішінде мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуда уақыт талабына сай өзгерістер енгізуді қажет етеді.

«Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақалада «Халқымның тағылымы мол тарихы мен ықылым заманнан арқауы үзілмеген ұлттық салт-дәстүрлерін алдағы өркендеудің берік діңі ете отырып, әрбір қадамын нық басуын, болашаққа сеніммен бет алуын қалаймын», деп жазылған. Яғни, мектепке дейінгі кезеңнен бастап ұлттық тәрбиені қалыптастыру, баланың физикалық және ой-өрісінің дамуын қамтамасыз ететін жаңа технологияларды іздестіру өте өзекті. Осы орайда мен көптілділікті қалыптастырудың педагогикалық құралы ретінде қарапайым асықтың мүмкіндіктерін тиімді пайдалануды жөн көрдім [1].

Мен асықты ойыннан бөлек оқу үрдісіне қостым. Бала боялған асықтың түр-түсін ажырату арқылы түстерді таниды және асық туралы көп біліп үйренеді. Яғни, асық ойыны ептілікке, мергендікке, шапшаңдыққа, сергектікке баули отыра, білімдерін жетілдіреді.

Асық ойыны - қазақ халқының дәстүрлі ұлттық ойыны. Халқымыз асықты қастерлеген. Асықпен ойнаған баланың зейіні тұрақталады, логикалық ойлау қабілеті дамиды, тіл байлығын дамытады [3].

Балаларды жан-жақты дамыту мақсатында оқу іс-әрекетінде ойыннан бөлек асық пайдаланылды. Балалардың саусақ буындарына өте пайдалы, ұсақ моторикасы дамиды. Саусақтармен жұмыс жасау арқылы саусақтары иілгіш болып жаттығады. Мұның бәрі баланың қиялы мен ойының ұшқырлығына әсері етіп, зейінін жан-жақты дамытады.

Асық әдісі балалардың қимыл-қозғалысын реттеуге, кеңістікті бағдарлай білуге, сөздік-логикалық ойлауды сатылай қалыптастыруға, шығармашылық ойлауға, сабырға тәрбиелейді. Сондықтан мазмұнды ойындар, жаттығулар құрастырып, оларды оқыту барысында қолданамыз. Мысалы, қазақ тілі ұйымдастырылған іс-әрекетінде бала қызығушылығын арттыру мақсатында ойын ретінде асық лақтырып, сөйлеуге үйрену әдісін ойластырдым. Асықтың өзінің 4 жағының атаулары бар. Олар:

Алшы (көгілдір) - асықты иіргенде табаны жерге тиіп, тұрық түсуі. Ойын кезінде оған аса мән беріледі. Ол - бірінші дәрежелі асық.

Тәйке (сары) - асықты иіргенде табаны үстіне қарап, тұрық түсуі. Ол - екінші дәрежелі асық.

Бүге (Бүк) (қызыл) - асықты иіргенде дөңес жоны үстіне қарап, етпетінен жатық түсуі. Ол үшінші дәрежелі мәнге ие.

Шіге (Шік) (жасыл) - асықты иіргенде шұңқыр құрсақ жағы үстіне қарап, шалқасынан жатық түсуі. Ол төртінші дәрежелі мәнге ие [5].

Осы 4 жағына тапсырмаларды бөліп, коммуникативтік дағдылары үлгерімін тексеруге мүмкіндік жасауға болады. Бұл әдісті білімдерін бекіту, тексеру мақсатында қолдануға ұсынамын. Енді үш түрлі жас ерекшеліктеріне негізделіп, мен тапсырмаларды төмендегідей бөлдім.

Мектепалды жас балаларға ұсынылады:

- **Алшы** (көгілдір) – 1-деңгейге сәйкес, егер балада алшы түссе, бала таңдаған сөзді алып, тапсырманы 3 тілде орындауы қажет. Мәселен, сөзге қатысты бірнеше сөйлем құрап, алгоритм бойынша әңгіме құрайды (Мысалы, Мынау алма. Алма қызыл. Алма үлкен. Алма тәтті. Мен алма жақсы көремін).
- **Тәйке** (сары) – 2-деңгейге сәйкес, сөзге 1 сөйлем құрайды (мысалы, Мынау бір қызыл алма.).
- **Бүге (Бүк)** (қызыл) – 2, 3-деңгейдің тапсырмасын орындай алуын тексеру.
- **Шіге (Шік)** (жасыл) – 3-деңгейдің тапсырмасын орындай алу білімін тексеру.

Ересек жас балаларына ұсынылады:

- **Алшы** (көгілдір) – 1-деңгейге сәйкес сөйлем құрайды (мысалы, Мынау бір қызыл алма).
- **Тәйке** (сары) – 2-деңгейге сөз тіркесін жасайды (мысалы, үлкен алма).

Ортаңғы жас балаларына ұсынылады:

- **Алшы** (көгілдір) – 1-деңгейге сәйкес сөйлем не сөз тіркесін құрайды (мысалы, Мынау қызыл алма).
- **Тәйке** (сары) – 2-деңгейге сәйкес заттың түсін атайды (қызыл)
- **Шіге (Шік)** (жасыл) – 3-деңгейдің тапсырмасын орындай алу білімін тексеру. Заттың санын атайды (бір) [4][2].

Асық әдісінің мақсаты: балалардың қимыл-қозғалыстарын реттеу, кеңістікті бағдарлай білу, көрнекі іс-әрекеттік, көрнекі - бейнелік және сөздік-логикалық ойлауды сатылай қалыптастырып, шығармашылық тұрғыда және сын тұрғысынан ойлауды дамыту, шыдамдылық, сабырлық, бірлескен әрекетті қолдана білуге тәрбиелейді [6]. Сондықтан да мен ортаңғы, ересектер мен мектепалды топ балаларына балабақшаның бағытына қарай асық әдістерінің жаңа мазмұнды жаттығуларын құрастырып, оларды оқыту және дамыту үшін ұйымдастырылған іс-әрекетінде қолдануды ұсынамын.

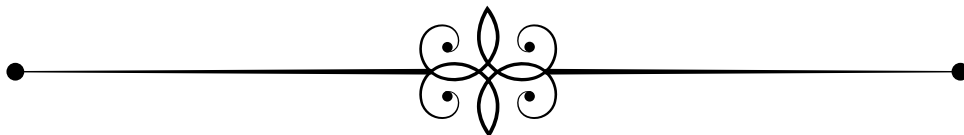
Сондай-ақ, педагог нені бейнелегендерін айтып беру үшін асықпен бірге түрлі мазмұнды суреттер дайындауы қажет. Айталық, бүлдіршіндерге белгілі бір тақырыпта суреттер беріледі. Боялған асықтарды лақтыру арқылы суреттерді атап, сөз тіркестері мен сөйлемдер құрастырып шығулары тиіс. Бұл тапсырма балалардан ұқыптылық пен мұқияттылықты талап етеді. Тапсырманы орындау барысында балалар асықтың әр түсі арқылы оның атауларын жаңылмай атап, меңгеруге мүмкіндік алады. Мектепке дейінгі балалар үшін тапсырма қызықты әрі пайдалы. Баланың логикалық ойлауы, көзбен көру арқылы есте сақтау қабілеті артады, эстетикалық талғамы дамиды және бір-бірімен бәсекелесіп орындау барысында шапшаңдыққа үйренеді.

Асықты пайдалана отырып санау, сөйлем құрастыру, логикалық тапсырмаларды шешу сияқты әртүрлі оқиғаларды ойлап тауып, біз бала үшін әлдеқайда қызықты түрде өзіміздің біліміміз бен өмірлік тәжірибемізді,

қоршаған әлемнің заңдылықтары мен оқиғаларын көрсете аламыз. Балаларды асықпен ойнау барысында шапшаңдылыққа, ептілікке, бір-бірін сыйлауға, өз ойын еркін жеткізе алуға баулимыз. Асық лақтыру арқылы көз жітілігін, мергендікті дамытып, ұстамдылық пен шыдамдылыққа тәрбиелейміз, әрі әр ұйымдастырылған іс-әрекетте асық әдісін қолдану арқылы асық атауларын жетік меңгерулеріне жағдай жасай аламыз.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. <https://egemen.kz/article/159190-asyq-tarbie-qam-tekhnologiya>
2. https://www.almau.edu.kz/news/poliiazychnoe_obrazovanie_konkretnyi_mekhanizm_realizatcii_a-10116
3. <https://ru.sputnik.kz/20180227/kazakhstan-deti-igra-asyki-shkola-4744960.html>
4. <https://ppt-online.org/138594>
5. <https://balabaksha.kz/51694/>
6. <https://bilimainasy.kz/27-12-2019-4/>

Сахибеденова Қарлығаш Салауатқызы,
Исатай ауданы Аққыстау ауылы, «Нұршуақ» бөбекжай
бақшасының логопед-дефектолог маманы

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДЕ БАЛАЛАРДЫ СКАФФОЛДИНГ ӘДІСІ АРҚЫЛЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚҚА БАУЛУ

Аңдатпа. Мектепке дейінгі ерекше білім беруде скаффолдинг әдісі арқылы сөйлеу тілі дамуының сензитивті кезеңіндегі балаларды қоршаған ортаға тән мөлшерде сөйлей алуға бейімдеу жолдары қарастырылған. Баланың ұсақ саусақ-қол моторикасын және артикуляциялық моториканы дамыту арқылы шығармашылық қабілетін дамыту үшін орындалуы тиіс бірнеше шарттар мен осы стратегияның тиімділігі баяндалған.

Түйін сөздер: ұсақ саусақ-қол моторикасы, артикуляциялық моторика, ерекше білім беру, скаффолдинг әдісі, сензитивті кезең.

Қазіргі жас ұрпақ – біздің болашағымыз. Бұл жас ұрпақтың ішінде өз жас ерекшелігіне лайық дамушы балалар да, даму мүмкіндігі шектеулі балалар да бар. Ендеше, бұл балаларды бөлмей, бәріне бір көзқараспен қарап, олардың болашағына жол ашуға көмектесу әрбір жанның парызы.

Көп жағдайда мектепке дейінгі жастағы балаларда сөйлеу тілінің бұзылысы айтарлықтай көп кездеседі, өйткені бұл жас сөйлеу тілі дамуының сензитивті кезеңі болып табылады.

Тіл мүкестігі деп сөйлеу қабілетінің психофизиологиялық механизмінің бұзылу салдарынан сөйлеушінің сөйлеу тілінің қоршаған ортаға тән мөлшерден ауытқуын айтады.

Баланың сөйлеу тілінің жағдайы қалыпты немесе ауытқу жағдайында екендігін білу үшін, біз алдымен сөйлеу тілінің даму кезеңдерін білуге міндеттіміз. Баланың сөйлеу тілі туа біткен процесс емес екенін көптеген авторлар дәлелдеген. Сөйлеу тілінің дамуы мидың орталықтарының және оларды

жалғайтын жолдарының қалпына, баланың ой-өрісі мен дене дамуына байланысты болады. Статистикалық мәліметтер бойынша, сөйлеу тілінің бұзылысы жылдан жылға қарқынды өсуде. Оның себебі әр түрлі жағымсыз ішкі және сыртқы факторлардың әсерінен, атап айтсақ, асфиксия, туу кезіндегі жарақаттар, бас миындағы ісіктер, инфекциялық аурулар, экологиялық жағдайлар. Сонымен қатар әлеуметтік жағдайлар да өз әсерін тигізіп жатады: отбасында 2 тілде сөйлеуі, балалардың теледидар, компьютер, смартфондарға әбден тәуелді болуы. Бұның барлығы баланың сөйлеуінің дамуына ықпал етеді, яғни бала өз әлемінде, өз қиялында жүреді. Осыған байланысты баланың дұрыс сөйлеуі оның болашағына, жан- жақты дамуына, әлеуметтік бейімделуіне әсерінің маңызы зор.

Адамдар арасында тіл табысу, сөйлеу өте маңызды. Қазіргі кездегі сөйлеу тілін дамыту әдістемесі әлеуметтік-саяси жағдайларға, білім жүйесіндегі ғылыми техникалық

прогрестің жетістіктеріне байланысты жетілдіріледі. Бала қоршаған ортаны танып білу, еңбекке қатынасы, өз ойын толық жеткізе білуі сөйлеу тілімен байланысты. Қазіргі кезде логопед маманы тек қана арнаулы мекемелерде ғана емес жалпы білім беретін мектептердің бастауыш сыныптарына көмегі тиері сөзсіз және бала-бақшаларға да септігін тигізеді. Тіл мүкістігі көбінесе мектеп жасына дейінгі балаларда кездеседі. Сәби жаңа сөйлей бастағанда, қарым-қатынаста, сөздерді айтуда қиындыққа тап болады. Қазіргі ұрпақ өкілдеріне тілді көрнекіліксіз меңгерту мүмкін емес.

Дыбыстарды дұрыс айтуға үйрету үшін міндетті түрде фонематикалық есту қабілеті, дыбыстық талдау, жинақтау қабілеті белгілі бір мөлшерде дамуы қажет. Ал арнайы топта балалар ол дағдылары арнайы үйрету барысында ғана дамиды, ол өз бетімен дұрыс қалыптаспайды. Сондықтан бұл бағыттағы жұмыстарды ойын түрінде, арнайы әдіс тәсілдерді пайдалана отырып ұйымдастырамыз. Соның бірі- скаффолдинг әдісі.

Скаффолдинг дегеніміз - адамдар немесе материалдар көрсететін қолдау. Сол қолдау арқылы бала өз бетінше қолжеткізе алмайтын дүниеге қол жеткізе алады. Скаффолдинг әрдайым сыни тұрғыдан ойлауға, қызығушылықпен ерекше тапсырмалар орындауға қолдау көрсетеді. Бұл қолдау жұмысты жеңілдету дегенді білдірмейді, керісінше скаффолдинг балаға өзінің жақын даму аймағында қалуына көмектеседі.

Скаффолдинг (scaffolding) термині Д.Вудтің, Дж.Брунердің және Г.Росстың еңбектерінде пайда болды.

Бұл жуықтан дамыту аймағы тұжырымдамасын кеңес психологы мен әлеуметтік конструкциялаушы Л.С.Выготский (1896-1934) әзірлеген.

Л.С. Выготскийдің скаффолдинг технологиясы берілген тапсырманы баланың өз бетінше шешкенде өзекті дамыту деңгейі мен баланың үлкендердің көмегімен немесе басқа мектеп жасына дейінгі балалармен ынтымақтаса отырып қол жеткізуге қабілетті

әлеуетті даму деңгейінің арасында алшақтық қалыптасқан кезде жуықтан дамыту аймағы туралы идеясының негізінде қаланған.

Выготскийдің ойынша, бала нақты міндет үшін жуықтан дамыту аймағында болған кезде оған тиісті көмек ұсыну міндетті орындау үшін жететін «шабыт» сыйлайды.

Осы үлгіге сай, бала бүгін педагогпен ынтымақтаса отырып жасағанын ол ертең жеке өзі орындай алады.

Педагог мектеп жасына дейінгі балалармен әрекетті олар күтпеген жаңа, қызықты жұмыстармен кездесетін қауіпсіз аймақтың шегіне жіберетіндей етіп ұйымдастырады. Олар жуықтан дамыту аймағында жұмыс істейді.

Жуықтан дамыту аймағына психологиялық-педагогикалық әдебиетте «скаффолдинг» синонимі болды. Алайда, айта кететін нәрсе, Выготский бұл терминді өзінің хатында ешқашан пайдаланған жоқ және оны Вуд, Брунер және Росс енгізді.

Скаффолдинг жуықтан даму аймағын өткенде мектеп жасына дейінгі баланы қолдау үшін педагог немесе біліктірек қатарласы орындайтын әрекеттерден тұрады. Қандай бір уақыт өткеннен кейін қолдауға қажеттілік болмайды. Бала іс-әрекетті өз бетінше орындай алады.

Вуд, Брунер және Росс скаффолдингті «балаға немесе жаңадан келген адамға оның дербес күш-жігерінің шеңберінен тыс міндетті шешуі немесе мақсатқа қол жеткізуі үшін балаға мүмкіндік беретін» процесс ретінде анықтайды.

Скаффолдинг ересек адамның «мектеп жасына дейінгі балаға қолжетімді болмаған жұмыс элементтерін бақылауын талап етеді. Выготский ілімінде жұмыс барысында балаларға олардың жуықтан даму аймағында тәжірибені беруде және сол арқылы оларды мақтай отырып, жеке жұмысқа жылжыту.

Л.С. Выготский дағдылар мен стратегияларды тиімді дамыту тәсілі ретінде қатарластармен өзара әрекетті қарастырады.

Скаффолдингтің екі негізгі ережесі бар:

- балаға ол әзірге шеше алмайтын тапсырмаларды орындауға көмектесу;
- оған өзі дербес шеше алатын

тапсырмалардың сондай көлемін немесе сондай санын орындауға мүмкіндік беру.

Скаффолдинг- бұл ересектердің бала мүмкіндігінің деңгейіне сәйкес өз көмегінің деңгейін үнемі реттеп отыратын тиімді оқытудың негізгі ерекшелігі. Скаффолдинг тек тез нәтиже беріп қоймай, келешекте проблемаларды өз бетінше шешу үшін қажетті дағдыларды да сіңіреді.

Скаффолдинг стратегиясының бес негізгі сипаттамасын бөліп қарастыруға болады:

- іс- әрекеттерге ниет;
- іс-әрекеттердің орынды болуы;
- іс-әрекеттердің құрылымы;
- ынтымақтастық;
- іс-әрекеттерді игеру.

Скаффолдинг стратегиясының негізгі сипаттамалары:

- Балалар үшін ақпарат көзі болып қызмет етеді; нақты нұсқаулықтар мен ұсынымдарды пайдалану арқылы оқушылардың іс-әрекетін ұйымдастырады; нәтижелерді бақылауға әсер етеді;
- Мектеп жасына дейінгі балалардың сол немесе басқ іс-әрекеттерін ұйымдастыруға нұсқаулық беріп, балама жолдарын көрсетуге, оның үдерісін түзетуге бағыттайды;
- Мектеп жасына дейінгі балалардың іс нәтижелерін жоспарлауға, өткізуге, бағалауға көмектеседі; балаларды бағыттай отырып, оқу процесін жеңілдетеді;
- Мектеп жасына дейінгі балалармен олардың дербес және ортақ істерінің нәтижесін талқылауға және түзетуге ықпал етеді.
- Ұсақ саусақ-қол моторикасын және артикуляциялық моториканы дамытуға, ортада өзін ұстауын түзетуге, сондай- ақ барлық психикалық үрдістерді дамытуға мол әсерін тигізеді.

Баланың шығармашылық қабілетін дамыту үшін бірнеше шарт орындалуы тиіс. Олар:

- Шығармашылық қабілетін дамытуды

ерте бастан қолға алу;

- Жүйелі түрде шығармашылық әрекет жағдайында болу;
- Шығармашылық іс- әрекетке жағдай тудыру.

«Баланың ақыл-ойы саусақ ұштарында», - В.А. Сухомлинский бекер айтпаған.

Түзете-дамыту сабақтарында сөйлеу тілін жетілдіру, тіл мүкістігінің алдын алу, бала тілін және ұсақ қол моторикасын дамыту мақсатында да скаффолдинг әдісін қолдануға болады.

Пайдалы жақтары:

- Баланың ертерек сөйлеуіне ықпал етеді;
- Алақан мен саусақ нүктелерін қозғау арқылы миға сигнал түсіреді;
- Сөздің анық, дұрыс шығуына әсері мол;
- Баланың ойлау қабілеті де ертерек дамиды;
- Алақандағы нүктелер арқылы ми дамуын жылдамдатады;
- Сезімталдықты оятады.

Ұсақ моториканы дамытудың маңыздылығы, адамның бас миында саусақ қимылына және сөйлеуге жауап беретін орталықтар өте жақын орналасқан. Ұсақ моторикаға әсер ете және оны белсендендіре отырып, көрші орналасқан сөйлеуге жауап беретін орталықты да дамыта аламыз. Ұсақ моториканың қимылдары мен қолдың икемдігі бас миының құрылымының даму деңгейін көрсетеді. Қолдың ұсақ бұлшықеттерін дамыту жұмыстары ерте жастан бастау керек. Қолдың әртүрлі әрекеті, саусақ ойындары баланың ақыл-ой және сөйлеу процесін қозғалысқа түсіреді, яғни қолдың дамуы баланың ойлауы және сөйлеу тілінің дамуымен тығыз байланысты. Қолдың ұсақ моторикасы: зейін, ойлау, көру-кеңістігінің қабылдауы, байқампаздық, сөйлеуге әсер етеді.

Балалақшамыз іске қосылғалы арнайы логопед кабинеті жасақталып, алғашқы жылы 8 бала қабылданды. Олармен жүйелі жұмыстар жүргізіліп, нәтижесінде балалар айтарлықтай дәрежеде дами бастады. Мектепке баруға жасы толған

балалар кедергісіз қабылданды. Содан бері жыл сайын облыстық арнайы ОПМК қорытындысы бойынша балалар түзету кабинетімізде арнайы сүйемелдеу сабақтарын алып келеді. Әр түрлі бағыттағы тіл мүкістіктері бар балаларды оқыту, тәрбиелеу барысында арнайы әдістермен қатар дәстүрден тыс әдістерді пайдалана балаларды шығармашылыққа, шеберлікке баулу мақсатында қызықты жұмыстар жүргізіп келемін. Айта кетсек, жас ерекшеліктеріне сәйкес ұл балаларға оригами өнеріне баулысам, қыз балаларға моншақ тізу, білезіктер жасауды үйретіп жүрмін. Толығырақ айта кетсем, оригами (жапонша «күрделі қағаз») ежелден келе жатқан қағаздан әр түрлі мүсін жасау өнері.

Өздерінің әдемі, сүйкімді саусақтарымен әрбір жұмысқа қызығушылықпен кірісетін балаларға әрбір жұмысты жасата отырып, түс, пішін, көлем туралы түсініктер беріп, сұрақтар қою, мәліметтер беру арқылы дамытып отырамын. Бұл жұмыстарды жасау барысында балалар:

- Қызығушылықтары артады;
- Әрбір іске талғаммен қарайды;
- Түстерді айырады;
- Ұсақ қол моторикасы дамиды;
- Сөйлеу тілі қалыптасады;
- Шығармашылыққа үйренеді;
- Шеберлігі артады;
- Өздерінің қызығатын әлемі пайда болады;
- Шыдамдылыққа үйренеді;
- Қиялы дамиды;
- Ептілікке үйренеді.

Логопед – өте шығармашыл мамандық. Әрбір маманның өзіндік тактикасы, жұмыс жүргізудің өзіндік ерекшеліктері бар. Мен

де өз жұмыс барысымда балаларды зерттей отырып, ерекше білім беруді қажет ететін балаларды шығармашылыққа баулуды мақсат еттім. Өзім білетін, жасай алатын дүниені бүлдіршіннің бойына сіңіру үшін ерекше шабытпен, ықыласпен жұмыс жүргізу – мен үшін үлкен бақыт.

Осындай ерекше білім беруді қажет ететін балалармен жұмыс жүргізетін болғандықтан ZhasProject грантына ұсынған жобамды да осы бағытта алдым. Мүмкіндігі шектеулі жандарға, балаларға оригами, әшекей бұйымдарды үйрету мақсатында мемлекеттік грант ұтып, «НАЗ» шеберлік студиясын аштық. Ондағы мақсат – мүмкіндігі шектеулі балалар, оқушылар және үлкендерге ұсақ қол моторикасын дамыту, миларын тынықтыру, өздері қызығатын істермен айналысуды үйрету, қызығушылықтарын арттыру.

Осы ісімізді скаффолдинг әдісі арқылы, яғни жуықтан дамыту аймағында жүзеге асырып, қазіргі таңда жалғастырып келеміз.

Нәтижесінде қатысушылардың бұйымдары аудан, облыс көлемінде танылып, жоба қорытындысы жұмысымыз жоғары бағаланып, сұраныстарға ие болды. Қазіргі таңда осы жобамды өзім сүйемелдеп, тәрбиелеп отырған бүлдіршіндерге үйретіп жатырмын.

Қорытындылай келе, логопед балаға қарым-қатынасқа түсудің шексіз мүмкіндіктерін ғана ашпайды, ол кішкентай бүлдіршінді үлкен әлемдегі алуан түрлі адамдармен қарым-қатынасқа түсуге апаратын жолсерігі. Сондықтан да біз өсірген ұрпақ, біз тәрбиелеген балғындар өмірден өз орындарын тауып, ешкімнен өзінің кемшілігі үшін ұялмайтын батыл, жігерлі, табанды болып өсуіне бірге атсалысайық!

Кулич Татьяна Николаевна,
учитель-логопед ясли-сада № 69,
г. Костанай

ЭФФЕКТИВНЫЕ ПРАКТИКИ В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Аннотация. В статье рассматриваются важность и преимущества использования инновационных технологий в работе логопеда, приводятся примеры таких технологий и предлагаются рекомендации по их использованию для повышения эффективности коррекционного процесса.

Ключевые слова: нейрологопедия, дошкольное воспитание, высшие психические функции.

В условиях обновления системы образования, перед педагогами встала проблема: как повысить качество воспитания и обучения в дошкольной организации? Дошкольный педагог в наше время должен быть высокопрофессиональным, креативным, гибким, мобильным, а самое главное ответственным за результаты своей педагогической деятельности. Все это отражено в Модели развития дошкольного воспитания и обучения [1], где одним из направлений является изменение подходов к процессам развития, воспитания и обучения. В данном нормативном документе, говорится о необходимости использования педагогами новых подходов в воспитании и обучении детей дошкольного возраста, применении активных методов обучения, индивидуальном и дифференцированном подходе к воспитанию и обучению детей с особыми образовательными потребностями.

Одной из эффективных, инновационных практик, которая набирает сейчас все большую активность, является нейрологопедия. Нейрологопедия – это мост от медицины к педагогике. Современная

логопедия получила возможность обогатить свой научный аппарат достижениями нейронаук: нейропсихологии, нейролингвистики, нейрофизиологии и нейробиологии. Методы нейрологопедии позволяют не только реализовать лично-ориентированный подход к детям, обеспечить индивидуализацию и дифференциацию педагогического процесса с учетом способностей и уровня развития каждого ребенка, но и способствуют практическому овладению исправленной разговорной речью в более короткие сроки [2]. А дополнительным бонусом становится продвижение ребенка в других областях, таких как интеллектуальное развитие, внимание, память, поведение. Данные результаты у детей сохраняются надолго.

Существует несколько технологий в нейрологопедии, основными являются: моторное планирование, сенсорная интеграция, биоэнергопластика, игры и упражнения на вертикальных поверхностях, межполушарное взаимодействие, тейпирование, мозжечковая стимуляция [3].

Моторное планирование

Моторное планирование – это способность проводить последовательность непривычных действий и движений. Когда ребенок наизусть знает, как собрать пирамидку или выполнить определенную шнуровку – это не моторное планирование, а навык. Моторное планирование появляется в случае новых задач, новых непривычных ситуаций, новых материалов, новых действий. Здесь ключевое слово – «новый», «непривычный»! Регулярность занятий. Новизна и проработка тех движений, которые еще не автоматизированы. Использование упражнений позволяет сформировать у детей различные виды захвата (ладонный, щепотью, пинцетный), улучшить навык соотносящих действий, развить пластичность рук, способность к переключению, чувство ритма, умение соотносить мышечную силу с планируемым действием.

Взаимодействие всех органов чувств – это сенсорная интеграция. В логопедической работе этот метод ориентирован на работу с базовыми сенсорными системами: зрительной, слуховой, вестибулярной, тактильной с дополнительным включением слуха, зрения, обоняния, вкуса.

Задача логопеда помочь детям с ООП использовать различные сенсорные системы. Из многочисленных приемов сенсорной интеграции в логопедической работе распространены:

1) *сенсорно-интегративная гимнастика* (М. И. Лынская);

2) *игры с сыпучими и пластичными массами, тактильными дощечками;*

3) *массажи*.

Благодаря этим упражнениям у детей отмечается нормализация мышечного тонуса, своевременного двигательного ответа на воздействие, устойчивого равновесия, адекватного тактильного различения, самоконтроля; улучшаются показатели координации, точности, темпо-ритмические характеристики артикуляционных движений.

Биоэнергопластика

Биоэнергопластика – это соединение движений артикуляционного аппарата

с движением кистей рук. Выполняя артикуляционное упражнение, ребенок сопровождает его движением одной или обеих рук. При этом развивается координация движений мелкой моторики пальцев, память, произвольное внимание. Применение биоэнергопластики позволяет эффективно ускорить исправление дефектных звуков у детей со сниженными и нарушенными кинестетическими ощущениями, так как работающая ладонь многократно усиливает импульсы, идущие к коре головного мозга от языка.

Межполушарное взаимодействие

Межполушарное взаимодействие – это особый механизм объединения левого полушария головного мозга и правого полушария головного мозга в единую, целостно работающую систему. Развитие межполушарного взаимодействия происходит через упражнения, при которых левая и правая стороны тела производят разные движения одновременно.

Игра «Флэш»

Описание: ребенку предлагаются карточки с различными изображениями, на которых нужно показать одинаковые предметы одновременно двумя руками, проговаривая вслух их название. Примеры упражнений: «Найди цифры», «Геометрические фигуры», «Домашние животные», «Сказочные герои», «Подружи буквы» и т.д.

Игра «Найди предметы»

Описание: ребенку предлагаются различные предметы: животные, овощи или фрукты, цифры и т.д. Необходимо одновременно двумя руками находить одинаковые предметы слева и права. Предметы могут быть различными, в зависимости от целей занятия.

Игра «Узнай на ощупь»

Описание: в два мешочка складывают одинаковые геометрические фигуры. Ребенку необходимо найти фигуры одновременно двумя руками в мешочках и показать педагогу. Можно использовать

природные материалы: шишки, камешки, орехи и др.

Игра «Фишки»

Описание: ребенку предлагается выложить из фишек дорожки. Сначала можно устроить соревнование, какая рука соберет дорожку быстрее, затем выкладывают дорожки одновременно двумя руками. Можно также по карточкам выкладывать различные изображения и фигуры или использовать образец, выложенный педагогом.

Упражнение «Проведи линии»

Описание: на карточках нарисованы симметричные линии, по которым ребенок должен провести двумя руками одновременно от концов линий к середине. Подобные схемы легко найти в интернете, а также можно нарисовать самим, соблюдая симметричность. Примеры упражнений: «Умные дорожки», «Накорми животное», «Лабиринт», «Насекомые летят к цветочкам», «Рыбалка» и т.д.

Упражнение «Зеркальное рисование»

Описание: ребенку необходимо взять в обе руки фломастеры (карандаши, ручки, мелки) и одновременно на шаблоне раскрасить симметричные рисунки, дорисовать их, обвести по контуру. Можно предложить ребенку нарисовать симметричные рисунки на песке, крупе или муке.

Кинезиологические физминутки

Описание: ребенку необходимо поочередно и как можно быстрее выполнять движения. Одновременно с выполнением заданий можно проговаривать стихи и потешки. Примеры упражнений: «Кулак-ребро-ладонь», «Лезгинка», «Ухо-нос», «Перекрестная марионетка», «Коза-корова», «Горизонтальная восьмерка» и т.д. Эти игры вызывают у детей особый интерес и эмоциональный отклик. Игры на развитие и тренировку межполушарных связей позволяют повысить включаемость внимания и сосредоточенность ребенка на задании.

Улучшается запоминание и восприятие речи, вся когнитивная сфера (внимание, мышление, мелкая моторика, ориентация в пространстве и т.д.).

Игры и упражнения на вертикальных поверхностях

Игры и упражнения на вертикальных поверхностях или технология коррекционной деятельности на вертикальных поверхностях в сочетании с приемами нейрокоррекции доказана учеными и особенно эффективна в работе с детьми, имеющими нарушения опорно-двигательного аппарата.

Особенности развития общей двигательной сферы и ручного праксиса у этих детей приводит к трудностям в понимании ими схемы собственного тела, сложностям овладения пространственными представлениями (ориентировке на листе бумаги, определении расположения объектов в окружающем мире, в понимании и употреблении предлогов и др.), к недоразвитию графомоторных навыков.

Деятельность на вертикальной поверхности способствует преодолению этих трудностей, содействует укреплению мышечного корсета спины и мышц лучезапястного сустава, устранению мышечной зажатости.

Бимануальное выполнение коррекционных упражнений организуется на любой из имеющихся в группе вертикальных поверхностей: доске, панели, рулоне бумаги, зеркалах, мольбертах, пищевой пленке и т.д. Работа на вертикальных поверхностях – это мощная нейростимуляция для развития психических процессов у дошкольника. Упражнения на вертикалях используются для развития пространственной ориентировки, зрительно-моторной координации, общей двигательной сферы и ручной умелости, установлению межполушарного взаимодействия, для профилактики дисграфии.

Тейпирование

Тейпирование – это наложение на кожу специальных клейких хлопчатобумажных

повязок-тейпов. Тейпирование позволяет через кожный покров воздействовать на рецепторы и нервные окончания, в результате чего оказывается сильное нейрорефлекторное воздействие. Результатами работы становятся устранение гиперсаливации, нормализация функционирования мышечных волокон, возможность правильного речевого стереотипа.

Мозжечковая стимуляция

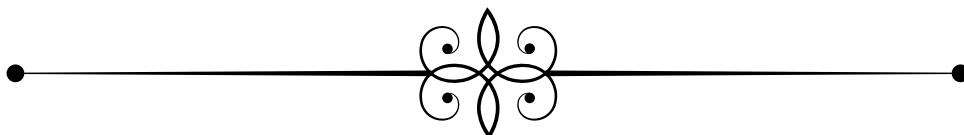
Мозжечковая стимуляция – это система физических упражнений, направленных на совершенствование функций мозжечка, активно участвующих в формировании речи. Доказано, что познавательные и интеллектуальные функции можно улучшить через упражнения на равновесие. Для упражнений применяются специальные приспособления – балансиры, использование которых требует от ребенка концентрации внимания, удержания равновесия и

выполнения несложных задач. По мере освоения балансира, детям предлагается параллельно (стоя на нем) выполнять речевые задания. В качестве игровых приемов в рамках мозжечковой стимуляции используются межполушарные доски, нейролинейки. При использовании игр и упражнений для мозжечковой стимуляции отмечается улучшение памяти, внимания и мыслительной деятельности, улучшение концентрации внимания, формирование усидчивости.

Таким образом, применение нейрологопедических игр и упражнений не исключает традиционные подходы к коррекции речевых нарушений, а дополняет их применением активных методов обучения, индивидуальным и дифференцированным подходами к воспитанию и обучению детей с особыми образовательными потребностями, а также повышает результативность коррекционного воздействия, сокращая его сроки.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения, утвержденный приказом Министра просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029031>
2. Хомская Е.Д. *Нейропсихология*. – СПб., 2019. – 210 с.
3. Кушнир И.С., Цветков А.В. *Нейрологопедия*. – М., 2022. – 160 с.

Нагасимова Дана Юрьевна,
педагог-психолог ясли-сада № 24,
г. Аксу, Павлодарская область

КОРРЕКЦИОННО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНАЯ РАБОТА С ДЕТЬМИ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ В ДЕТСКОМ САДУ

Аннотация. Автор статьи раскрывает систему работы с детьми с особыми образовательными потребностями, а также предлагает практический опыт по включению предложенных современных методов и технологий с анализом их влияния на коррекционно-оздоровительную работу.

Ключевые слова: особые образовательные потребности, социальная адаптация, коррекционная работа, песочная терапия.

Современной мировой тенденцией сегодня является стремление к социальной адаптации лиц с особенностями психофизического развития. Она предусматривает формирование нового взгляда и образовательной нормы, обеспечение равных стартовых возможностей для вхождения их в общество.

Дети с особыми образовательными потребностями – это достаточно сложный, своеобразный контингент. Их отличает ряд особенностей, заключающихся в том, что результаты их обучения и воспитания педагоги не могут получить сразу, дети не дают «обратной связи», как их сверстники. Поэтому проблема воспитания и обучения детей с ООП требует деликатного и гибкого подхода. Ребенок может реализовать свой потенциал только в том случае, если вовремя начать и адекватно организовать процесс воспитания и обучения, все вышесказанное объясняет актуальность выбранной темы.

Коррекционная работа в детском саду строится с учетом образовательных

потребностей детей с ООП на основании заключения ПМПК. На каждого ребенка разработан индивидуальный образовательный план, который рассмотрен на заседании медико-педагогического консилиума и утвержден руководителем детского сада. После каждого проведенного занятия с ребенком заполняется дневник наблюдений.

С каждым годом количество детей с ограниченными возможностями здоровья, поступающих в детские дошкольные организации, увеличивается. Для таких детей характерны не только быстрая истощаемость внимания, снижение объема памяти, эмоциональная неустойчивость, отсутствие интеллектуальных мотивов, но и снижение внешней мотивации учебной деятельности. Отсюда зачастую бывает снижение познавательного интереса, повышение утомляемости. В связи с этим возникает необходимость поиска современных технологий работы с детьми с особыми образовательными потребностями.

Планируя практические коррекционно-развивающие занятия с детьми, мы старались учитывать их возможности, интересы, потребности, состояние здоровья.

В своей работе используем с детьми песочную терапию, она способствует творческому самовыражению, развитию воображения, эстетического опыта, практических навыков изобразительной деятельности, художественных способностей в целом [1]. Манипулируя сыпучими материалами, ребенок избавляется от негативных эмоций, необыкновенно приятный на ощупь песок, дает возможность расслабиться и отдохнуть. Игры на песке – одна из форм естественной деятельности ребенка. Именно поэтому мы, взрослые, можем использовать песочницу в развивающих и обучающих занятиях [2]. Часто дети с ОНР затрудняются в выражении своих переживаний из-за недостаточного развития вербального аппарата, бедности представлений. Поэтому здесь на помощь приходят занятия с песком:

- игра «Слоговые дорожки»: рисовать круги, проговаривая слоговые дорожки;
- «Сильный мотор»: произносить «р», проводя указательным пальцем, делая дорожку по песку;
- отпечатки ладоней, кулачков, создавая узоры (солнышко, цветок);
- дорисовать картинку на песке и составить предложение.

С помощью построений на песке можно развивать наглядно-образное мышление, восприятие, память.

Для коррекции эмоционально-волевой сферы используем метод «Мандала», это безопасный способ снятия внутреннего напряжения и тревожности, развитие мелкой моторики рук и коммуникативных навыков, развитие произвольности поведения. Метод «Мандала» используется как при индивидуальной, так и при групповой форме работы с детьми. В ходе создания мандалы задействуются как активные, так и рецептивные аспекты психики и проявляются те ее качества, которые обычно

не проявлены [3].

При разукрашивании мандал у детей формируются психические процессы: память, воображение, внимание; совершенствуется мелкая моторика рук. У ребенка в процессе восприятия образов возникает чувство сопереживания, он духовно обогащается. Технику рисования мандал можно использовать как при индивидуальной, так и при групповой арт-терапии [4]. Создавая мандалу, ребенок создает и свои персональные символы, отражающие его внутреннее состояние. Например, если ребенок рисует круг – это равновесие и порядок, треугольник – если вершина направлена вверх, это означает мужественность, движение, стремление к совершенствованию, если вниз – разрушение. Цветок – символ красоты и жизни. Простое разглядывание мандалы тоже приносит определенную пользу. Выбираемые цвета в мандале – это отражение внутреннего состояния ребенка.

Используем упражнения для развития межполушарного взаимодействия, рисуем с детьми двумя руками, нейропсихологи утверждают, что данные упражнения координируют работу обоих полушарий головного мозга, успокаивают, помогают сосредоточиться, позволяют развивать основы творческого мышления, воображения, активизирует интеллектуальные и познавательные процессы. Специально для таких занятий был сделан планшет, где дети имеют возможность рисовать маркерами на водной основе, перед тем, как работать с планшетами, дети выполняют задания с досками для развития межполушарного взаимодействия.

Использование в работе Бизикуб-тренажера дает возможность ребенку познавать мир через тактильное восприятие. Бизикуб позволяет тренировать навыки сенсорной и моторной координации, влияет на развитие логического мышления, концентрирует внимание. Дети воспринимают задания, как увлекательную игру, которая вызывает у них положительные эмоции. При ощупывании прикрепленных

на игровые поля элементов тренируются мышцы кистей и пальчиков. Центры мозга, которые отвечают за моторику и речь, расположены рядом – они взаимодействуют друг с другом. Это значит: когда ребенок развивает координацию движений рук, он одновременно активизирует речевые центры мозга. Поэтому в будущем легче начинает говорить, правильно строя предложения.

Также развитие мелкой моторики влияет на улучшение:

- логического мышления;
- памяти;
- наблюдательности.

С помощью бизикуба ребенок запоминает:

- цвета, оттенки;
- геометрические формы;
- буквы, цифры;
- пространственные понятия «слева», «справа», «внизу», «вверху»;
- категории «один», «много», «больше», «меньше», «поровну»;
- названия животных, овощей, фруктов, видов транспорта – всего того, что необходимо для получения базовых знаний о мире.

Игра с камешками Марблс признана детскими психологами одной из самых полезных для детей: она развивает меткость, скорость, точность и моторику, а красивые оттенки стеклянных камешков пробуждают в ребенке чувство прекрасного. Игра «Выложи по контуру», игра «Зеркало», игра «Назови ласково».

Работа со сказками, литературными произведениями:

положи камешек синего цвета на отрицательного героя сказки;

из какой сказки этот герой?

выложи его по контуру.

Для развития мелкой моторики рук, используем тренажер кинетический для пальцев различной жесткости, тренажер применяется для тренировки мышц разгибателей пальцев, прежде всего, улучшает показатели силы хвата, помогает развить силу пальцев и кистей.

Используем тренажер балансир – бесконечная восьмерка с шариком. В результате работы с ним значительно улучшается зрительное восприятие, внимание, память, снижается эмоциональное и физическое напряжение.

Для развития эмоционально-волевой сферы детей, используем такие пособия, как «Разноцветный зонт», «Коврик настроений», «Мягкий бассейн», «Парашют», которые снимают эмоционально-психическое и телесное напряжение, а также создают положительный настрой.

В результате использования дидактического пособия «Волшебный парашют» у детей хорошо развита координация движений, повышена двигательная активность, эмоциональный настрой; дошкольники проявляют дружеские отношения в игре. Используем такие игры как: «Великаны – карлики», «Мяч», «Дождь и солнце», «Прятки».

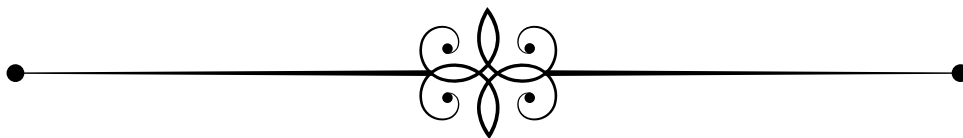
Развивающие игры из фетра – развитие внимания, памяти, логического мышления, зрительного восприятия, воображения: «Собери башню из кубиков», «Конструкторы», «Разноцветное лото», «Коврик эмоций».

Информационные технологии прочно входят в нашу жизнь, поэтому используем их с детьми. Информационные технологии позволяют формировать специальные навыки у детей с различными познавательными способностями, позволяют делать занятия более наглядными и динамичными, более эффективными с точки зрения обучения и развития детей, и способствуют формированию ключевых компетенций детей. Специально для детей разработана электронная игра «Все обо всем». Использование ИКТ позволяет создать эффект наглядности на занятии и помогает ребенку, нуждающемуся в коррекционном обучении, усвоить материал в полном объеме. Наглядное отображение информации способствует повышению эффективности любой деятельности человека. Но в специальном (инклюзивном) образовании оно приобретает особенно большую значимость.

Таким образом, в ходе коррекционно-развивающей работы с детьми с использованием данных форм и методов, процесс усвоения детьми материала проходит успешнее и быстрее: снижается уровень тревожности, укрепляется мелкая моторика рук, повышается уровень адаптации в социуме и отмечается положительная динамика в развитии познавательных процессов.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Лебедева Л.Д. *Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий*. – СПб.: Речь, 2008. – 75 с.
2. Грабенко Т.М., Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. *Чудеса на песке. Песочная игротерапия*. – СПб.: Институт специальной педагогики и психологии, 1998. – 102 с.
3. *Диагностика в арт-терапии. Метод «Мандала»* / Под редакцией А.И. Копытина – СПб.: Речь, 2005 – 131 с.
4. Киселева М.В. *Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов*, 2006. – 123 с.

Бритко Наталия Владимировна,
инструктор по физической культуре ясли-сада №2,
г. Рудный, Костанайская область

РОЛЬ СРЕДСТВ НАРОДНОЙ ПЕДАГОГИКИ В ФОРМИРОВАНИИ ИНТЕРЕСА К ЗДОРОВОМУ ОБРАЗУ ЖИЗНИ НА ЗАНЯТИЯХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация. Особое значение приобретает вопрос внедрения средств народной педагогики в жизнь современного детского сада. В статье рассматриваются возможности использования средств народной педагогики в процессе физического воспитания детей в дошкольной организации, в семье, в системе наставничества, в самовоспитании.

Ключевые слова: физическое воспитание, средства народной педагогики, народные традиции, двигательная активность, подвижные игры.

Физическое развитие в детском саду предусматривает воспитание физически здорового ребенка, формирование осознанного отношения к своему здоровью, основ здорового образа жизни, навыков безопасной жизнедеятельности, формирование у воспитанников двигательного опыта через освоение основных видов движений; развитие физических качеств и потребности в двигательной активности; проведение различных игр, в том числе национальных, подвижных, игр соревновательного характера в командах [1].

Среди многообразия средств физического воспитания народная педагогика занимает особое место. Потенциал народной педагогики включает в себя различные уникальные формы, средства и методы, которые представляют собой эффективный инструментарий для организации и управления воспитательно-образовательной деятельностью в дошкольных учреждениях, что дает возможность осуществлять целенаправленное и многоуровневое

воздействие на формирование личности детей дошкольного возраста [2].

Виды и традиции народной физической культуры можно и нужно использовать в современной дошкольной педагогике: в рамках семейного воспитания, в дошкольной организации, в системе наставничества, в процессе самовоспитания. При взаимосвязи с народной культурой физическое воспитание обретает ярко выраженную гуманистическую направленность, так как физическая культура – организованная деятельность, а народная культура – область человеческой деятельности. Их взаимообогащенный синтез обладает интегративностью, многофункциональностью и вариативностью.

Основными средствами народной педагогики в физическом воспитании являются игры, физические упражнения, разнообразные забавы и развлечения, связанные с двигательной активностью [3]. С древних времен в них ярко отражались образ жизни, труд, быт, национальные устои людей; представления о чести, смелости, мужестве, стремлении обладать силой,

выносливостью, быстротой и красотой движений; проявления качеств, таких как смекалка, выдержка, творческая выдумка, находчивость, воля и стремление к победе.

У казахов физическое воспитание начиналось с рождения ребенка и тесно связывалась с естественной средой. Закаливание воздухом и водой, верховая езда, скачки на разные дистанции, разнообразные игры, борьба, спортивные соревнования, охота и военные упражнения не только способствовали физическому развитию, но также передавали важные культурные ценности, традиции и навыки от одного поколения к другому.

Использование средств народной педагогики в воспитании дошкольников остается весьма актуальным в настоящее время. Традиционные казахские подвижные игры, различные виды спорта и другие средства народной педагогики занимают важнейшее место в структуре физического воспитания. Они не только дополняют и обогащают физическую культуру и спорт, но также способствуют сохранению культурного наследия и формированию здорового образа жизни среди детей. Внедрение таких подходов позволяет эффективно интегрировать их в современные методы физического воспитания. Их можно включать в подготовительную часть организованной деятельности, в основную и для снятия усталости – в заключительную часть организованной деятельности [4].

Основным средством физического воспитания дошкольника являются подвижные игры. Каждая современная подвижная игра является либо аналогом, либо модификацией народной игры. Игры с обозначенным сюжетом близки к творческим, поскольку заложенные там образы, зачины, диалоги развивают креативные способности детей. В бессюжетных играх больше совершенствуется сенсорная сфера ребенка, стимулируются самостоятельность действий, мыслительные процессы. Важным аспектом народных игр является возбуждение праздничного настроения и стимулирование интереса к занятиям спортом и физической

культурой.

Внутри каждой казахской игры заключены ценности и обычаи народа, такие как трудолюбие, достоинство, мужество, ловкость, выносливость, творчество и стремление к победе. Обеспечивая единство казахского народа, народные игры также объединяют представителей других национальностей, проживающих в республике; оказывают оздоровительное воздействие, освежают мысли и дают толчок к действию. Народные подвижные игры обладают уникальной способностью содействовать развитию всех необходимых физических качеств и совершенствованию всех выделяемых в физическом воспитании видов движений, таких как бег, прыжки, метание в цель и на дальность, поднятие тяжестей и другие [5].

Танец – эффективное средство развития двигательных умений и навыков, а также отличное средство повышения интереса к занятиям физической культуры. С помощью народных танцев инструктор, использующий элементы танцев на занятиях физической культуры в детском саду, знакомит детей с культурным наследием своей страны. Народные танцы, помимо физического воздействия на организм занимающихся, способствуют развитию чувства ритма, формированию художественной выразительности в движениях, а также оказывают положительное воздействие на духовное, нравственное, патриотическое и эстетическое воспитание.

Забавы, связанные с удержанием равновесия, такие как хождение по узкой дощечке или по «кочкам», прыжки «на одной ножке» передвигание в необычной позе (например, в упоре лежа сзади) или с проявлением ручной ловкости (например, жонглирование), не только способствуют развитию координационных навыков, но также улучшают эмоциональную сферу личности, формируют способность к концентрации внимания, собранность, настойчивость и другие полезные качества.

В домашних условиях и в дошкольных организациях особенно важно проводить закаливание. Это не только способ

укрепления здоровья, но и возможность формирования и развития волевых качеств, а также эмоционально-психической сферы детей. Босохождение, воздушные ванны и водные процедуры – все эти формы закаливания присутствовали в арсенале традиционной культуры почти всех народов мира с древности. Кроме того, следует упомянуть народные игры, состязания и забавы на открытом воздухе, особенно те, где присутствует контакт с природными элементами. Игры на воде летом, снежные состязания зимой, использование камней, деревянных палочек, льдинок, сосулек и прочих естественных материалов не только способствуют закаливанию, но и формируют представления о человеке как части природы, т.е. способствуют экологическому воспитанию.

Героические образы фольклора в народной педагогике играли значительную воспитательную роль, представляя собой уникальное сочетание невероятных физических и военных способностей с целым рядом позитивных качеств личности, таких как патриотизм, честность, трудолюбие, скромность, уважение к простым людям и другие. В семейном воспитании можно использовать образы фольклора, читая вслух сказки, былины, легенды, а также проводя беседы о прочитанном.

Уважительное отношение к своим родителям, заботливое, требовательно-ласковое отношение к детям, участие в совместных играх, состязаниях, забавах способствовали упрочению авторитета родителей. В наше время подвижные игры, и танцы также помогают укреплению семейных связей и развитию взаимопонимания между родителями и детьми, содействуют эмоциональному сближению членов семьи, развитию духовной сферы ребенка [6].

Еще одной из задач дошкольной педагогики является привитие детям чувства симпатии, интереса, дружелюбного отношения к людям других национальностей и культур. Совместные игры, состязания и танцы, представляющие различные народы, содействуют интернациональному и поликультурному воспитанию дошкольников [7]. Внедрение игр, характерных для

различных народов, в воспитательно-образовательный процесс активизирует интерес к этим культурам. Параллельно с игрой дети знакомятся с элементами культуры данного народа, его языка (через название игры на данном языке, игровые термины). Кроме того, сравнение игр различных народов способствует более глубокому восприятию особенностей и традиций собственной культуры.

Значительную роль в обществе играло наставничество. Люди, выдающиеся охотники или воины, не способные по различным причинам участвовать в охоте или боевых действиях, принимали на себя обязанность обучать и физически готовить подрастающее поколение. В настоящее время наставничество остается весьма актуальным. В роли наставников могут выступать ветераны спорта, тренеры-пенсионеры или даже активные спортсмены. Опыт и знания, накопленные ветеранами спорта, могут быть переданы молодому поколению, обогащая их физическую подготовку и развивая интерес к здоровому образу жизни.

В культуре многих народов прослеживается традиция воспитания детей и молодежи на образах выдающихся спортсменов, победителей различных состязаний. Имена этих чемпионов становились предметом песен и легенд, рассказываемых в обществе. Сами чемпионы стремились выступать в качестве образцов нравственности, становясь яркими примерами для подражания [8].

В детском саду средства казахской народной педагогики можно использовать не только на занятиях физической культуры, но и во время праздников, досугов и развлечений. Воспитательная роль праздника заключается в стимулировании процесса социализации личности, осознания ею своего места и отношения к социальным группам, а элементы физической культуры усиливают эмоциональное воздействие. В старину физические упражнения являлись важнейшим компонентом практически любого народного праздника. И в семье, и в образовательных учреждениях во время праздников важно не забывать о народных

танцах, играх, забавах. Использование национальных ритуалов, традиций, атрибутов придаст празднику особую красочность и эмоциональность, усилит воздействие на духовную сферу личности ребенка.

Не утратила своей значимости и широко используется в практике одна из важнейших традиций народной педагогики – связь народной физической культуры с трудом. В процессе занятий физической культурой дети не только укрепляют здоровье, формируют двигательные навыки и развивают физические качества, необходимые для трудовой деятельности, но также овладевают трудовыми навыками при подготовке к занятиям физическими упражнениями, такими как заливка катка, выравнивание ямы с песком для прыжков, расчистка площадки от снега или листьев и др.

Глубокое понимание и уверенное владение обширным игровым репертуаром, а также методикой педагогического руководства всегда являются ключевыми условиями успешного внедрения народной педагогики в жизнь дошкольников. В процессе игры инструктор по физической культуре привлекает внимание детей к

содержанию занятия, следит за точностью выполнения движений в соответствии с правилами, контролирует правильность распределения физической нагрузки. Он дает краткие указания и поощряет детей к ловким и стремительным действиям в создавшейся игровой ситуации.

Для более продуктивного использования средств народной физической культуры в дошкольном воспитании рекомендуется разрабатывать образовательно-воспитательные программы с учетом народно-национальных видов, средств и традиций; использовать танцы, хороводы, игры, состязания, забавы, праздники разных народов; при проведении праздников с элементами народной физической культуры использовать народно-национальные атрибуты, такие как ритуалы, обряды, костюмы, элементы фольклора и др.; инструкторам по физической культуре иметь постоянный контакт с родителями для консультирования по вопросам семейного воспитания; шире привлекать родителей и старших детей к участию в организации и проведении физкультурно-спортивных мероприятий; изучать народные игры, состязания, забавы.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения: приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года №348. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029031>
2. Беспалова Н.Н. Использование основ народной педагогики в воспитании детей дошкольного возраста // Мир науки, культуры, образования. – 2008. – № 1(8). – С.90-92.
3. Таникеев М. Т. Мир народного спорта. – А.: Санат, 1998. – 288 с.
4. Кубашов К.Т. Национальные игры – средства физического воспитания молодежи: методические рекомендации. – А., 1991. – С. 3-17.
5. Есиркепов Ж.М., Копжасар Б.Ж., Кужамбердиева С.Ж., Абжалелов Б.Б. Роль средств народной педагогики в формировании интереса и здорового образа жизни на уроках физической культуры // Международный журнал экспериментального образования. – 2015. – № 2-1. – с. 13-15.
6. Развитие национальных видов спорта и народных игр: методическое пособие / Под ред. К.М. Хамчиев [и др.]. – Астана: ТОО «Шикула и К», 2013. – 40 с.
7. Ягодин В. В. Народная физическая культура и дошкольное воспитание // Образование и наука. – 2004. – № 6 (30). – С. 73-81.
8. Попова М. Н. Взаимодействие родителей и детей на физкультурных занятиях как средство коррекции их отношений: Автореф. дисс. канд. пед. наук: 13.00.01 / М. Н. Попова. – СПб.- 1999.– 219 с.

Гейер Анна Александровна,
педагог-психолог ясли-сада № 2,
г. Рудный, Костанайская область

РАЗВИТИЕ МЕЛКОЙ МОТОРИКИ РУК ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация. Статья посвящена развитию мелкой моторики рук посредством формирования кистевых функций детей дошкольного возраста. Поэтому развивая мелкую моторику, мы активируем зоны, отвечающие за становление детской речи и повышающие работоспособность ребенка, его внимание, умственную активность, интеллектуальную и творческую деятельность.

Ключевые слова: развитие мелкой моторики, сенсорика, координация движений, дошкольный возраст.

Дошкольное детство – интенсивный период психического развития ребёнка и поэтому самый ответственный. В это время закладываются основы всех психологических свойств и качеств личности, познавательных процессов и развития мелкой моторики рук. Особенности этого этапа проявляются в прогрессивных изменениях во всех сферах, начиная от совершенствования психофизиологических функций и заканчивая возникновением сложных личностных новообразований, а также развитием речевой деятельности [1].

Проблемой развития мелкой моторики рук заинтересовалась в прошлом веке знаменитая Мария Монтессори, которая заметила связь между развитием тонких движений руки и речью детей. Она заключила, что мелкая моторика влияет на развитие речи ребенка. Дело в том, что в головном мозге человека центры, отвечающие за речь и движения пальцев рук, расположены очень близко. Стимулируя мелкую моторику и активизируя тем самым соответствующие отделы мозга, мы активизируем и соседние зоны, отвечающие за речь.

О том, что упражнения с участием рук и пальцев гармонизируют тело и разум, положительно влияют на деятельность мозга, было известно уже во II в. до н. э. в Древнем Китае.

Японская акупунктура – еще одно тому подтверждение. На кистях рук расположено множество рефлекторных точек, от которых идут импульсы в центральную нервную систему. Не только восточные мудрецы, но и отечественные физиологи подтверждают связь развития рук с развитием мозга. В.М. Бехтерев в своих работах доказал, что простые движения рук помогают снять умственную усталость, улучшают произношение многих звуков, развивают речь ребенка.

Мелкая моторика – способность манипулировать мелкими предметами, передавать объекты из рук в руки, а также выполнять задачи, требующие скоординированной работы глаз и рук [2].

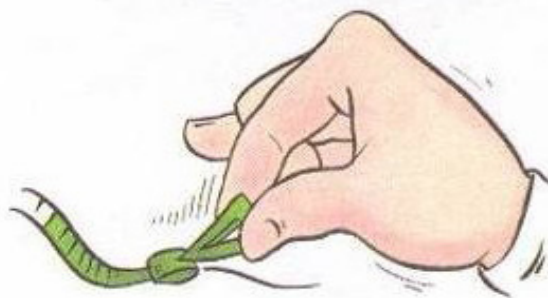
Педагогическая практика подтверждает, что развитие мелкой моторики связано с нервной системой, зрением, вниманием, памятью и восприятием ребенка. Поэтому, развивая мелкую моторику, мы активируем зоны, отвечающие за становление детской речи и повышающие работоспособность ребенка, его внимание, умственную активность, интеллектуальную и творческую деятельность.

Кроме того, мелкая моторика непосредственно влияет на ловкость рук, который формируется в дальнейшем; на скорость реакции ребенка; на уровень логического мышления, памяти; на умение рассуждать, концентрировать внимание и воображение. Поэтому начинать работу по развитию мелкой моторики нужно с самого раннего возраста.

Создатель народной педагогики, советский педагог, писатель, публицист В. Сухомлинский отмечал, что ум ребенка находится на кончиках его пальцев, которые способствуют развитию и совершенствованию сенсорных процессов (сенсомоторной координации, умения держать карандаш, работать с пластилином, развивать ловкость рук); развитию речевой деятельности, познавательных процессов, коммуникативных навыков, зрительно-пространственной ориентации; обучению преодолевать барьеры в общении; сохранению психического здоровья детей [3].

Развитие мелкой моторики у ребенка с самого раннего дошкольного возраста определяет самые важные для его будущего качества: речевые способности, внимание, координацию в пространстве, концентрацию и воображение. Центры головного мозга, отвечающие за эти способности, непосредственно связаны с пальцами и их нервными окончаниями. Поэтому упражнения и занятия, в которых

участвуют маленькие пальчики ребенка, исключительно важны для его умственного и психического развития [4].

Средства развития мелкой моторики [5]:

1) пальчиковая гимнастика (весёлые пальчики, пальчиковая гимнастика с предметами (карандашом, катушкой, теннисным мячиком), кинезиологические упражнения);

2) «Озорной карандаш» (штриховка, работа с трафаретами, лабиринты);

3) творческие упражнения (пластилиновое панно (картины из кусочков пластилина, выкладывание сюжета на пластилиновой основе крупами, пластилиновые узоры), игры с палочками и спичками, шнуровка, рисование веревочкой, мозаика, игры с пуговицами);

4) массажный мяч «СУ-ДЖОК».

Массаж специальным шариком

Поскольку на руке находится множество биологически активных точек, эффективным способом их стимуляции является массаж.

Массаж эластичным кольцом

Данный прием помогает стимулировать работу внутренних органов.

Пальчиковая игра с шариком Су – Джок [5]:

Мальчик-пальчик, где ты был?

(надеваем кольцо на большой палец)

- С этим братцем в лес ходил,

(надеваем кольцо на указательный палец)

- С этим братцем щи варил,

(надеваем кольцо на средний палец)

- С этим братцем кашу ел,

(надеваем кольцо на безымянный палец)

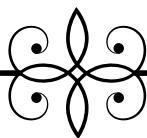
- С этим братцем песни пел.

(надеваем кольцо на мизинец).

Таким образом, развитие мелкой моторики – это неотъемлемая часть развития ребенка раннего дошкольного возраста, которая начинается с первых дней жизни и позволяет ребенку изучать окружающий мир, подкрепляя другие немаловажные процессы в жизни.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Гаврина Н.Л., Кутявина И.Г., Топоркова С.В., Щербинина С.Е. Большая книга развивающих занятий для детей 3-4 лет. – М., 2005.
2. Ермолаева М.В. Психология развивающей и коррекционной работы с дошкольниками. – Воронеж, 2007.
3. Нугаева Р.Р. Связь мелкой моторики с игровой деятельностью и ее влияние на развитие личности дошкольника // Молодой ученый. – 2013. – №7. – С. 401-404.
4. Тимофеева Е.Ю. Пальчиковая гимнастика. – М., 2008.
5. Ткаченко Т.А. Развиваем мелкую моторику. – М., 2007.

Григорьева Людмила Николаевна,
логопед ясли-сада «Ақниет»,
г. Караганда

СЕНСОРНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ В РАБОТЕ ЛОГОПЕДА С ДОШКОЛЬНИКАМИ

Аннотация. В статье предложены игры и упражнения из опыта работы с дошкольниками с нарушениями речи. Внедрение элементов сенсорной интеграции в работу логопеда связано с тем, что в последнее время значительно возросло количество детей со сложными нарушениями развития. Через использование элементов сенсорной интеграции, логопед решает речевые задачи, корректирует сенсорное развитие.

Ключевые слова: сенсорная интеграция, логопедия, психология, нарушения речи, дошкольники, восприятие.

Под сенсорной интеграцией понимают взаимодействие всех органов чувств, упорядочение всех ощущений для адекватной реакции нервной системы и выработку ответного действия, соответствующего ситуации.

Процесс сенсорной интеграции включает в себя взаимодействие семи сенсорных систем: обонятельной, вкусовой, зрительной, тактильной, слуховой, вестибулярной и проприоцептивной.

Создателем метода сенсорной интеграции считается американский детский психолог, логопед Джин Айрес. Она первая связала нарушения поведения, мышления, речи детей с нарушением сенсорного развития («дисфункцией сенсорного развития») [1].

Дети дошкольного возраста воспринимают мир через внешние (сенсорные) ощущения, не способны размышлять абстрактно, поэтому любое нарушение сенсорного восприятия влечет за собой нарушение познавательных процессов и речи. Причинами могут быть нарушения внутриутробного развития, родовые травмы,

неблагоприятные обстоятельства раннего развития ребенка и даже наследственная предрасположенность. Можно сказать, что развитие детей с нарушением сенсорной интеграции несбалансированно. Т.е. одни области нервной системы могут работать нормально, а другие же работают с перебоями или неправильно, вызывая отставание в развитии ребенка.

Логопед и психолог - М.И. Лынская приспособила метод сенсорной интеграции к решению логопедических задач, использовала его для работы с неговорящими детьми, введя понятие «логосенсорная интеграция» [2].

Для успешной коррекционной работы современным специалистам приходится привлекать различные технологии, быть и логопедами и дефектологами и нейропсихологами одновременно. Это обусловлено, прежде всего, значительно возросшим в последнее время количеством неговорящих детей, детей с РАС (расстройствами аутистического спектра), детей с СДВ и СДВГ, а также детей со

сложными речевыми нарушениями. У этих детей, вследствие недостаточной стимуляции сенсорных систем, как правило, наблюдаются расстройства поведения, эмоциональная нестабильность, недоразвитие психических и познавательных процессов. Вышеперечисленные нарушения тормозят коррекцию, снижают ее эффективность. Поэтому представляется целесообразным включать элементы развития сенсорной интеграции в работу логопеда.

Через использование игр, основанных на сенсорной интеграции в работе с дошкольниками, подбирая игры и упражнения, соответствующие сквозной лексической теме, логопед может успешно решать задачи развития речи. Опираясь на опыт работы, хотелось бы рекомендовать к использованию на логопедических занятиях некоторые виды игр и упражнений.

Зрительное восприятие

Для развития зрительного восприятия:

- цветной фон (фетр, крупы, окрашенные пищевыми красителями, цветной песок), на котором можно разместить картинки или предметы для игры;

- цветные «стеклышки» (можно заменить на прозрачные цветные пластиковые файлы) для разглядывания предметов вокруг (параллельно закрепляем названия цветов, согласование прилагательных с существительными);

- игры с песком (крупой) в песочнице с подсветкой;

- игры с фонариком – высвечивание спрятанного изображения для узнавания и названия ребенком («С чем пирожки?», «Что принес Дед Мороз?», «Подарки» и т.п.).

Слуховое восприятие

Для развития слухового восприятия можно использовать:

- звучащие игрушки или игрушечные музыкальные инструменты, с которыми можно провести игры «Угадай, что звучит», «Тихо – громко», «Поймай звук», «Сколько раз ударил барабан» и т.п.;

- игрушки – «шумелки»: самодельные погремушки, наполненные крупой, песком, камешками, бусинами и другими материалами (игровой замысел состоит в поиске аналогично звучащего предмета),

могут быть использованы и для озвучивания сказок совместно с детьми (можно использовать «Сказки – шумелки» Е. Железновой и т.п.);

- аудиозаписи с различными звуками живой и неживой природы, отрывками музыкальных произведений, песнями, логоритмическими упражнениями для узнавания голоса или звука, принадлежащего действию или персонажу (шаги по песку, плеск воды, шум ветра, пение птицы и т.п.).

Игры «Чей голосок?», «Весело или грустно?», «Быстро или медленно?» активизируют словарь, развивают темп и ритм речи.

Тактильное восприятие

Развитие тактильного восприятия тесно связано с развитием мелкой моторики, поэтому можно использовать огромное количество игр и упражнений. Вот лишь некоторые из них:

- игры с песком и камнями (можно использовать обычный и кинетический песок, натуральные камни и мозаику марблс, игрушки из Киндер – сюрпризов);

- игры с крупами (крупой, разными по размеру и фактуре, можно наполнить тактильные мешочки или тактильные коробки, тактильные бассейны);

- игры с водой (игровой самомассаж, игры с предметами, элементы криотерапии, сопровождаемые проговариванием речевого материала);

- ощупывание и распознавание предметов (всеми известными играми, как «Чудесный мешочек» или «Загадочная посылка», в которых необходимо узнать и назвать предметы, опираясь на тактильные ощущения, всегда интересны детям);

- предметы с различной фактурой поверхности (поверхности могут быть гладкие, колючие, мягкие, шершавые, ребристые), показываем, называем и даем потрогать ребенку, после этого предлагаем найти такой же материал или предметы из него, играя, пополняем и активизируем словарь прилагательных;

- игры и упражнения, направленные на развитие соматогнозиса, т.е. представления о собственном теле: «Отгадай букву»: на ладошке ребенка обратной стороной карандаша (или пальцем) пишут цифру

(букву), которую он определяет с закрытыми глазами; «Веселые прищепки», «Покажи на себе и на кукле» и т.п.;

- сенсорные коробки (подносы) с различными наполнителями, можно сделать тематическую сенсорную коробку, например, «Дикие животные» и наполнить ее различными по текстуре предметами: травой, листьями, мхом, ветками деревьев, камнями, среди которых размещаются муляжи диких животных, игры, организованные с помощью такой сенсорной коробки, способствуют не только развитию тактильных ощущений, но и пополнению словаря, уточнению значения и использованию предлогов, навыков связной речи и т.п.

Вкусовое и обонятельное восприятие

Для развития вкусового и обонятельного восприятия используется следующий стимульный материал: натуральные овощи, фрукты, продукты, цветы и другие растения. Ароматические масла и прочие вещества с насыщенными запахами следует использовать с осторожностью, так как у многих детей наблюдаются аллергические реакции. Можно организовать следующие игры:

- «Узнай по вкусу» (ребенку предлагается с закрытыми глазами узнать на вкус фрукт или овощ и описать его вкус, подобрав определения-прилагательные);

- «Узнай по запаху» (предлагается узнать по запаху помещенные в непрозрачные пластиковые стаканчики овощи и фрукты, назвать их и рассказать какие они и где растут);

- «Съедобное – несъедобное» (в непрозрачных баночках съедобные и несъедобные объекты, например, яблоко и зубная паста, ребенок по запаху должен догадаться, что съедобное, а что нет);

- «Полезное – неполезное» (предлагается узнать по запаху помещенные в непрозрачные пластиковые стаканчики продукты, например, лимон и шоколад, и

сказать, какой из них полезен, а какой нет).

Развитие вестибулярной системы

Развитию вестибулярной системы может способствовать

- раскачивание на доске Бильбоу: сначала ребенок просто сидит или стоит на доске, учится удерживать равновесие, затем стоя на доске выполняет различные задания педагога, например, перебрасывает мяч и называет слова на определенный звук или на определенную лексическую тему;

- «Покачай головой»: педагог задает ребенку вопросы, ребенок должен правильно отвечать, качая или кивая головой;

- сидение на балансировочной подушке, пуфе;

- «Канатоходец» - хождение по канату или узкой полосе, наклеенной на пол, сначала просто с сохранением равновесия, затем педагог предлагает дополнительные задания, например, называть диких животных;

- игры на развитие моторного планирования (т.е. способность представить себе, запланировать и осуществить ряд последовательных моторных действий): «Полоса препятствий» - в ходе упражнения ребенок передвигается по дорожке из ортоковриков и параллельно выполняет речевые задания;

Сочетание игр, основанных на сенсорной интеграции, и традиционных методов логопедического воздействия позволяет достигнуть значительной положительной динамики в развитии речи ребенка и успешно реализовать одновременно несколько задач: осуществляем сенсомоторное развитие ребенка, совершенствуем когнитивные процессы, стимулируем познавательную активность.

Таким образом, в ходе предложенных выше и подобных им игр, и упражнений, мозг ребенка одновременно получает несколько разнообразных по силе и направлению ощущений, происходит стимуляция сенсорных систем.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Айрес Э. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем. – М., 2009.
2. Лынская М.И. Преодоление алалии и задержки речевого развития у детей. Метод сенсорно-интегративной логотерапии. – М., 2015.

Каширина Анастасия Анатольевна,
педагог-психолог ясли-сада №51,
г. Костанай

АРТ-ТЕРАПИЯ КАК МЕТОД ПРЕОДОЛЕНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СТРЕССА

Аннотация. Статья посвящена групповой психотерапии средствами искусства (арт-терапии) как методу преодоления эмоционального стресса у детей, арт-терапевтическому процессу в работе с семьей, детьми разного возраста и взрослыми. Разработана тематика арт-терапевтических занятий, драматерапии. Даны практические рекомендации по использованию арт-терапевтического метода в процессе арт-терапевтических занятий с учетом состояния здоровья и возрастных особенностей.

Ключевые слова: эмоциональный стресс, арт-терапия, психоаналитический подход, феноменологический подход, драматерапия.

Процесс восприятия человеком явлений окружающей действительности и внутренних ощущений всегда сопровождается теми или иными эмоциями.

Эмоции тесно связаны с потребностями человеческого организма, развиваются в процессе деятельности, оказывают влияние на ее результативность и формируются уже в процессе социальных взаимодействий. Эмоции регулируют всю психическую деятельность человека. В них отражается его субъективное отношение к воспринимаемым и переживаемым событиям, собственной деятельности, окружающей действительности, к себе самому [1].

Частое переживание как сильных отрицательных, так и сильных положительных эмоций могут вызывать у ребенка эмоциональный стресс. Эмоциональный стресс представляет собой вид эмоционального состояния, который характеризуется повышенной физиологической и психической активностью,

а одной из главных его характеристик является крайняя неустойчивость [2].

Как показывает опыт, одним из эффективных средств работы с эмоциональным стрессом у детей, являются регулярные занятия изобразительным искусством.

Занятия изобразительным искусством, драматерапией, как пассивные (созерцание, переживание феноменов искусства), так и активные (создание художественных произведений), являются не только средством эстетического воздействия, но и помогают ребенку выстроить адекватную систему психологической защиты [2].

Драматерапия – это групповое действие, связанное как с тесным эмоциональным взаимодействием детей, так и их индивидуальными проявлениями, а также их реакциями на действия других членов группы. Таким образом, драматерапия направлена на эмоциональное сплочение детей и коррекцию их взаимоотношений посредством спонтанных действий в

осознанные, значимые для них. Развитие способности мысленно поставить себя на место другого, прорабатывать разные жизненные ситуации позволяет ребенку поставить себя на место другого, лучше понять его переживания, что значительно улучшает его социальную адаптацию и развивает коммуникативные способности [3].

Проводилась коррекционная работа с детьми из неблагополучных семей с использованием различных видов художественной деятельности, оказывающих эстетическое и психотерапевтическое

воздействие, основанное на цветовых сочетаниях.

Задания были направлены на обучение:

- работе с материалами, тренировку когнитивных навыков, умение выражать широкий спектр переживаний, развитие коммуникативных навыков, обучение культуре взаимодействий с близкими людьми;
- культуре взаимоотношений с окружающими;
- рефлексии индивидуальных потребностей.

Во многих семьях улучшились детско-родительские отношения. Узнав об успехах своих детей, многие родители стали с уважением относиться к их увлечению, интересоваться их успехами.

Успешные занятия, похвала, интерес к творчеству повышает значимость ребенка в его собственных глазах и в глазах его близких, обладает способностью преобразовывать негативные эмоции в позитивные переживания.

Таким образом, в процессе изобразительной деятельности создаются благоприятные условия для развития эмоционально положительного восприятия искусства, что, в свою очередь, способствует формированию положительного эстетического отношения к действительности. Художественная деятельность предоставляет каждому почувствовать себя творцом, научиться компенсировать негативные переживания средствами искусства, моделировать коммуникативный процесс как в общении, так и во взаимодействии с окружающими людьми в процессе коллективной творческой деятельности.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Анохин П.К. *Очерки по физиологии функциональных систем.* – М., 1975. – 225 с.
2. Симонов П.В. *Психофизиология эмоций // Пятые Анохинские чтения.* – 1990. – С. 5-16.
3. Андерсен-Уоррен М., Грейнджер Р. *Драматерапия.* – СПб., 2001. – 288 с.

Коломеец Наталия Петровна,
музыкальный руководитель ясли-сада №10,
г. Рудный, Костанайская область

АЛГОРИТМ РАЗУЧИВАНИЯ ПЕСНИ

Аннотация. Данная статья посвящена одному из основных видов музыкальной деятельности – пению. В статье описывается методика разучивания песни, с использованием приемов, основанных на собственном опыте автора.

Ключевые слова: пение, формирование вокально-хоровых навыков, чистота интонации, слаженность.

*Запоют дети – запоет народ.
К.Д. Ушинский.*

В пении успешно формируется весь комплекс музыкальных способностей: эмоциональная отзывчивость на музыку, ладовое чувство, музыкально-слуховые представления, чувство ритма.

Чтобы запели дети, взрослым надо знать, как правильно разучивать песню, чтобы успешно формировать и развивать певческий голос ребенка [1].

Прежде чем приступить к разучиванию, педагогу необходимо проанализировать

песню, уточнить содержание, идею, характер музыки, художественный образ, элементы музыкального сопровождения, выразительность, доступность мелодии для пения детей определенной возрастной группы.

Затем музыкальный руководитель подбирает наиболее эффективные приемы обучения, уясняет последовательность разучивания песни, намечает конкретные задачи на каждом занятии [2]. Разучивание песни делится на 3 этапа.

1 этап – ознакомление детей с песней

Мы приучаем активно вслушиваться в ее звучание, откликаться на выраженные в ней чувства, определять характер музыки, правильно воспроизводить как художественное целое, раскрывать замысел песни: слова и музыка в них – едины, неоднократно проигрывать ее, что помогает детям лучше ее усвоить.

Методы и приемы: эмоциональный настрой, выразительное и качественное исполнение песни, беседа о прослушанной музыке – определение ее настроения,

характера образа, некоторых средств выразительности, пояснения незнакомых слов и явлений.

2 этап – разучивание песни, формирование певческих умений

Первоначальные задания на этом этапе видоизменяются и усложняются. Разучивая песню, работают над всеми вокально-хоровыми навыками: звукопроизношением, дыханием, дикцией, чистотой интонации и слаженностью. Текст песни дети заучивают вместе с мелодией, поскольку слова и музыка песни должны составлять в сознании ребенка смысловое и образное единство.

Методы и приемы: разучивание песни по фразам, для интонационно сложных мотивов и ритмических групп используется двигательное моделирование (хлопки, отстукивание ритма, показ движения рукой изменения высоты звука) и предметное моделирование (большие и маленькие предметы для моделирования длительностей, предметы, расположенные на разной высоте или музыкальные лесенки для моделирования высоты) [3].

3 этап – закрепление, повторение песни

На этом этапе работают над усовершенствованием ее пения всеми детьми, приучением передавать в пении доступный для их понимания художественный образ песни.

Методы и приемы: исполнение песни по подгруппам (мальчики – девочки), исполнение соло, исполнение с движениями, инсценировка, оркестровка, использование атрибутов, исполнение знакомых песен в контексте сюжетно-ролевой игры – «Концерт», «Золотой граммофон», игр по типу телевизионных – «Один в один», «Голос», «Х-фактор».

Песню разучивают на 5-8 занятиях (в зависимости от ее особенностей и подготовленности детей), но это не значит, что на протяжении всех этих занятий дети должны петь только одну песню.

Старшие дошкольники могут одновременно разучивать две песни. Например, в одной песне они работают над слаженностью пения, а в другой – над звукопроизношением и музыкальными оттенками, или же одну песню слушают, а другую разучивают.

На первых занятиях дети слушают песню в исполнении взрослого, на следующих работают над чистотой интонации, звукопроизношением, дыханием, дикцией, затем – над слаженностью и передачей музыкальных оттенков.

Педагог проверяет степень усвоения песни каждым ребенком. Потом песню на некоторое время оставляют, затем к ней возвращаются, повторяют ее, и тогда песня входит в детскую жизнь.

На каждом этапе работы над песней необходимо добиваться эмоционального отклика детей на музыку, от слушания и пения песни они должны получать наслаждение.

Таким образом, методически правильно разученная песня – залог успешного овладения детьми певческими навыками (вокальными, хоровыми), активизирующими умственные способности, развивающими эстетические и нравственные представления детей.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Ветлугина Н.А. *Методика музыкального воспитания в детском саду*. – М., 1989.
2. Венгрус Л.А. *Пение и «фундамент музыкальности»: монография*. – Великий Новгород: НовГУ им. Ярослава Мудрого, 2000.
3. Апраксина О.А. *Из истории музыкального воспитания: хрестоматия*. – М., 1990.

Муртазина Наиля Наильевна,
тифлопедагог ясли-сада «Алданыш»,
г. Караганда

ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИЕ ТЕХНОЛОГИИ В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ С НАРУШЕНИЕМ ЗРЕНИЯ, ПОСРЕДСТВОМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОРРЕКЦИОННЫХ И ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ПРИЕМОВ

Аннотация. В статье представлены приемы использования здоровьесберегающих технологий в работе с детьми с нарушением зрения.

Ключевые слова: нарушение зрения, здоровьесберегающие технологии, коррекционная работа, офтальмо-тренажеры, релаксационные упражнения.

Условия жизни, нравственная и эмоциональная атмосфера, в которой развивается ребенок, зависят от взрослых, отвечающих за его психоэмоциональное состояние и здоровье.

Укрепление здоровья дошкольников и формирование у них ориентации на здоровый образ жизни на сегодняшний день является одной из актуальных задач.

Понятие «здоровьесберегающие технологии» прочно вошло во все элементы образовательной системы, начиная с дошкольных организаций.

Здоровьесберегающие технологии – система мер по охране, сохранению и укреплению здоровья ребенка. Охрана здоровья детей входит в число приоритетов деятельности любой дошкольной организации. Именно здоровье является условием успешного роста и развития личности, ее духовного и физического совершенствования, а в дальнейшем успешной социализации [1].

В дошкольных группах для детей с нарушениями зрения на первый план выходит проблема восстановления здоровья

ребенка.

Статистические данные отражают, что большая часть детей, поступающие в группы, имеют не только нарушение зрения, но и другие отклонения в состоянии здоровья.

Ниже представлены данные по группам здоровья на текущий учебный год (Рис. 1).

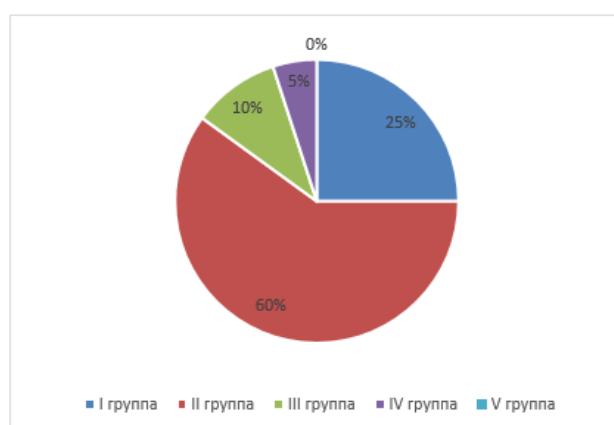

Рисунок 1. Распределение детей по группам здоровья

Посредством использования различных видов здоровьесберегающих технологий (медико-гигиенических, физкультурно-

оздоровительных, образовательных и др.) реализуется: восстановление, охрана, сохранение и укрепление здоровья детей.

Коррекционная работа организуется как многоуровневая система, обеспечивающая целостный, комплексный, дифференцированный, регулируемый процесс управления всем ходом психофизического развития и восстановления зрения, на основе активизации всех потенциальных возможностей детей с нарушением зрения.

Для правильного построения СКД и организованной деятельности педагоги нашей ДО основываются на принципах организации работы с детьми с нарушениями зрения:

- важно не превышать длительность СКД и организованной деятельности;

- соблюдать правильную зрительную нагрузку;

- обязательно наличие различных плоскостей рабочей поверхности, для детей, имеющих различные виды косоглазия, рабочая поверхность при расходящемся косоглазии должна быть горизонтальной, а при сходящемся – вертикальной, при миопии, глаукоме – вертикальной.

Также важно, рассказывать детей с учетом остроты зрения, характера окклюзии.

При разработке СКД мы предусматриваем возможность частого переключения внимания детей с одного вида деятельности на другой с чередованием зрительной, двигательной, слуховой, тактильной и других нагрузок, что способствует поддержанию работоспособности.

Соблюдение режима динамических поз: дети занимаются в разных положениях, что создает дополнительную возможность для тренировки мышц, формирования осанки, профилактики сколиоза [2].

Выполнение разнообразных упражнений, коррекционных физкультминуток имеет общеукрепляющее влияние на организм ослабленного ребенка и выполняет профилактическую, тренирующую и восстановительную функцию.

В структуру каждой СКД обязательно

включаем различные виды гимнастик. В первую очередь это гимнастика для глаз, которая очень важна для всех детей дошкольного возраста. Разнообразные упражнения развивают и укрепляют мышцы глаз и являются эффективными для восстановления нарушенного зрения, а также для развития подвижности глаз и восстановления бинокулярного зрения. Для более отчетливого восприятия упражнений для глаз применяем стихотворный материал, который повышает интерес к выполнению действия.

Релаксационные комплексы тифлопедагог проводит между организованной деятельностью или на подгрупповых коррекционных занятиях. Они включают в себя элементы аутотренинга, бесконтактный массаж, «Пальминг», массаж точек акупунктуры, самомассаж глаз, все это способствует снижению визуального напряжения, восстанавливает зрительную работоспособность.

Широко используем в СКД офтальмотренажеры, для развития зрительного восприятия и зрительно-моторной координации. Тренажеры могут быть: сюжетные, графические, модульные и выполняются в виде плакатов, схем, настенных панно. Занимаясь на тренажерах, дети прослеживают глазами линии разной конфигурации: прямые, ломанные, сплошные, прерывистые, закругленные, спиральные. Практика показывает, что упражнения с тренажерами возможно задействовать в организованной деятельности, также использовать в коррекционной практике всех педагогов ДО.

Эффективно применяем упражнение «Метка на стекле». Ребенок смотрит напряженно на кружок (предметную картинку) диаметром 1 см, наклеенный на оконное стекло в течении 10 сек. Затем расслабленно смотрит вдаль. Данное упражнение способствует снятию зрительного напряжения и переутомления.

Многие дети с нарушением зрения имеют низкий уровень развития осязательной чувствительности и моторики пальцев

кистей рук. Движения рук носят неточный, скованный характер. Работа тонкой моторики сопровождается повышенным, чрезмерным напряжением, что в свою очередь ведет к быстрой утомляемости и нежеланию выполнять ребенком задания, связанные с мелкими точными движениями руки. С целью снятия напряженности мышц кистей и пальцев рук, развития их подвижности и гибкости используем разнообразные упражнения для рук: самомассаж рук, пальчиковые игры, Су-Джок терапию и т.п.

Важным аспектом по организации психологической поддержки детей с нарушением зрения, является сопровождение педагогом-психологом. Педагоги ДО по рекомендации педагога-психолога в своей повседневной деятельности используют кинезеологические упражнения, игры на регуляцию психофизического состояния, дыхательную гимнастику.

Релаксационные упражнения полезны детям в плане восстановления адекватности и устойчивости их поведения, положительных проявлений характера, способствуют они и оздоровлению всех функций организма.

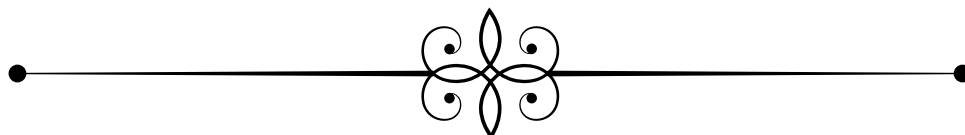
Песочная терапия обеспечивает не только благотворное влияние на эмоциональное состояние ребенка, но служит коррекционным медиатором в работе с дошкольниками с нарушением зрения. Подбирая задания мы, прежде всего, руководствуемся индивидуально-психологическими особенностями ребенка. С помощью рисования песком мы формируем многие необходимые личностные качества, снимаем психоэмоциональное напряжение, развиваем «мануальный» интеллект (тактильная чувствительность), зрительную память и зрительное восприятие [3].

В процессе работы с песком можно определить следующую последовательность:

Таким образом, внедрение здоровьесберегающих технологий в дошкольных группах для детей с нарушениями зрения не только корригирует первичное нарушение, но и способствует развитию познавательной активности, повышает интерес ребенка к процессу обучения. А также улучшает психоэмоциональное самочувствие и здоровье подрастающего поколения.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Самсонова Е.В. *Создание специальных условий для детей с нарушениями зрения в общеобразовательных учреждениях: методический сборник.* – М., 2012.
2. Ермаков В.П., Якунин Г.А. *Развитие, обучение и воспитание детей с нарушениями зрения.* – М., 1990.
3. Оноприенко А.М. *Пескотерапия в работе с дошкольниками // Дошкольное воспитание.* – 2009. – №6. – С. 15-19.

Нарышкина Марина Петровна,
инструктор по физической культуре ясли-сада №2,
г. Рудный, Костанайская область

О ВЗАИМОДЕЙСТВИИ ЯСЛИ-САДА И СЕМЬИ В ФОРМИРОВАНИИ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ ДОШКОЛЬНИКА

Аннотация. В данной статье рассматривается взаимодействие физической культуры, спорта и семейного воспитания в формировании здорового образа жизни дошкольника, даются рекомендации по семейному спорту, описывается роль семьи в воспитании физически здорового ребенка.

Ключевые слова: приобщение к здоровому образу жизни, физкультурно-игровая среда, пример родителей, двигательная активность.

*и хочешь воспитать своего ребенка здоровым,
сам иди по пути здоровья, иначе его некуда будет вести!*
В.А. Сухомлинский

Формирование здорового подрастающего поколения – одна из важнейших задач развития нашей страны.

В настоящее время одной из наиболее важных проблем является ухудшение детского здоровья. Современные дети ведут малоподвижный образ жизни, телефоны, планшеты, ноутбуки, компьютеры в буквальном смысле «привязали» человека к стулу.

Ученые доказали, что чем богаче двигательный опыт ребенка, тем больше информации поступает в мозг, что способствует интенсивному развитию малыша. Во время ходьбы, бега, лазанья и других движений ребенок сталкивается с целым рядом предметов и познает их свойства (тяжелый, легкий, большой, маленький, длинный, короткий, мягкий, твердый и т. п.). Малыш учится ориентироваться в пространстве, овладевая

понятиями: «далеко», «близко», «высоко», «низко».

Успеха в укреплении здоровья детей, их полноценном развитии, повышении двигательной активности можно добиться при единстве системы физического воспитания в детском саду и помощи семьи. Этот процесс требует тесного взаимодействия педагогов и родителей.

Здоровье ребёнка во многом определяется отношением родителей к его физическому воспитанию. Замечено, что дети усваивают образ жизни родителей, их привычки, их отношение к жизни, в том числе к физической культуре. Положительный пример родителей существенно влияет на формирование у детей стремления заниматься физической культурой в свободное время [1].

Родителям следует позаботиться о создании физкультурно-игровой среды в

домашних условиях, необходимо иметь достаточное количество оборудования и пособий для обеспечения благоприятного уровня двигательной активности в процессе организованных и самостоятельных игр.

Правильный подбор и рациональное использование физкультурного оборудования способствуют развитию двигательной сферы ребенка, позволяют более полно удовлетворить его потребность в движении, формируют базовые умения и навыки, расширяют возможности использования разных видов упражнений.

Так, лазанье по гимнастической стенке, канату, езда на самокате, велосипеде, роликах, коньках, значительно увеличивают амплитуду движений, улучшают гибкость опорно-двигательного аппарата. С целью укрепления стопы и профилактики плоскостопия используются массажеры, мелкие предметы (колечки, палочки, шарики для захвата их пальцами ног), ребристые доски. Формированию правильной осанки способствуют упражнения, выполняемые у стенки, упражнения с детским эспандером, гимнастической палкой и другими предметами. Упражнения с мячом, обручем, скакалкой, метание предметов в цель (кольцеброс) способствуют развитию быстроты двигательных реакций. Прыжки на батуте, ходьба на лыжах, катание на санках с горок способствуют развитию ловкости и выносливости.

Неотъемлемую часть физического воспитания составляют: прогулки, экскурсии, туристические походы, активный отдых на море, в горах, участие в спортивных семейных играх, прогулки в парк, лес и т.д.

Если родители любят прогулки на свежем воздухе, ежедневно занимаются утренней зарядкой и, по возможности, спортивными играми, строго соблюдают гигиенические правила, то естественно, они будут стремиться и своих детей вырастить физически крепкими и нравственно здоровыми. Ребенок невольно старается походить на своих родителей [2].

Родители совместно с детьми могут:

1. в зимнее время – совершать лыжные прогулки с детьми, кататься на коньках, на санках, совершать пешие прогулки в ближайший лес, парк, лепить во дворе снежные крепости, фигуры;
2. в весеннее и осеннее время – брать детей с собой в однодневные туристические походы, совершать совместный отдых на море, на даче, организовывать совместные дворовые затеи с подвижными играми;
3. в летнее время – загорать, плавать, устраивать шумные, подвижные игры на улице;
4. устраивать совместные семейные чтения о здоровом образе жизни (например, стихотворение А. Барто «Девочка чумазая» вызовет желание малышей умываться и мыть руки с мылом, произведение С. Михалкова «Про девочку, которая плохо кушала» поможет побороть плохой аппетит, стихотворение С. Михалкова «Про мимозу» расскажет о необходимости закаливания и т.п.).

Семья – это коллектив, члены которого взаимосвязаны определенными обязанностями. Семью укрепляют общие дела и заботы, будни, наполненные полезным содержанием, совместный досуг и отдых. Благодаря совместным досугам у ребенка развиваются не только познавательный интерес, мыслительная деятельность, мелкая и крупная моторика, но также влияют и на создание и поддержание благоприятного психологического микроклимата, способствуют возникновению радостных эмоций, как у детей, так и у взрослых [3].

В современной круговерти дня это – минуты праздника, однако занятия должны быть не по-праздничному редкими и случайными, а регулярными и ежедневными. Только систематическая забота о двигательном развитии ребенка может принести желаемые результаты: систематическое повторение одних и тех же

упражнений и логическая преемственность занятий являются основными предпосылками успеха.

Рекомендации для родителей заключаются в сформулированных семейных правилах, касающихся режима дня, закаливания, питания и других составляющих здорового образа жизни:

- чтоб здоровье сохранить, организм свой укрепить, знает вся моя семья, должен быть режим у дня;
- следует, ребята знать, нужно всем

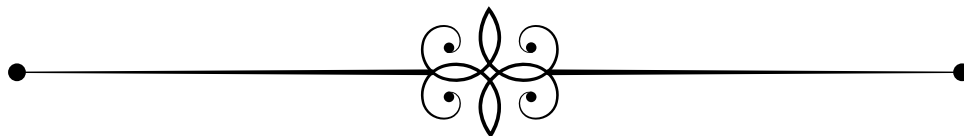
подольше спать, а утром не лениться – на зарядку становиться;

- чистить зубы, умываться и почаще улыбаться;
- у здоровья есть враги, с ними дружбы не води.

Таким образом, двигательная активность играет важнейшую роль в укреплении здоровья ребёнка, в формировании систем организма, оказывает стабилизирующее воздействие на становление психических функций.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Быкова Е.Ф. Выносливость как фактор оздоровления дошкольника // Инструктор по физкультуре. – 2012. – №2. – (<https://www.sfera-podpiska.ru/zhurnaly-arkhiv-instruktor-po-fizkulture/2012/instruktor-po-fizkulture-2-2012>).
2. Черепнева В.Е. Физкультурно-оздоровительная работа в ДОУ // – 2012. – №2. <https://www.sfera-podpiska.ru/zhurnaly-arkhiv-instruktor-po-fizkulture/2012/instruktor-po-fizkulture-2-2012>
3. Физическое воспитание в семье // Консультация для родителей. <http://www.mdobuds5.edusite.ru/p90aa1.html>

Обруч Гульбану Бахитовна,
музыкальный руководитель ясли-сада №2,
г. Рудный, Костанайская область

МЕТОДИКА ИГРЫ НА ДИАТОНИЧЕСКИХ КОЛОКОЛЬЧИКАХ

Аннотация. Использование современных технологий в музыкальном развитии дошкольника требуют новых подходов к музыкальному воспитанию. Ребенок должен познакомиться и овладеть основными видами и жанрами музыкальной деятельности, развить потребность в творческом самовыражении, инициативности и самостоятельности. Игре на детских музыкальных инструментах в детском саду должно уделяться особое внимание, так как именно детское музицирование расширяет сферу музыкальной деятельности дошкольника.

Ключевые слова: музыкальное воспитание детей дошкольного возраста, игра на детских музыкальных инструментах, музыкальная деятельность дошкольника.

Музыка и игра – источник детской радости. Одной из важных задач всестороннего развития ребенка является воспитание музыкальной культуры.

Обучаясь игре на музыкальных инструментах, дети открывают для себя мир музыкальных звуков и их отношений, осознаннее различают красоту звучания различных инструментов. У них улучшается качество пения, музыкально-ритмических движений. Для многих детей игра на детских музыкальных инструментах помогает передать чувства, внутренний духовный мир [1].

Диатонические колокольчики – это музыкальные инструменты, имеющие звучание в диапазоне от ноты «до» I-й октавы до ноты «до» II-й октавы. Также диатонические колокольчики имеют каждый свой цвет, что облегчает запоминание партий для детей дошкольного возраста [2].

Игра на диатонических колокольчиках

способствует развитию чувства ритма, музыкальной памяти и внимания. Эти красивые колокольчики формируют готовность и умение действовать в коллективе, развивают навыки мелкой и крупной моторики, а также слуховые, зрительные и тактильные способности к восприятию.

Совместное музицирование детей активизирует внимательность, дисциплинированность, целеустремленность, ответственность за правильное исполнение своей партии и формирует творческое отношение к процессу обучения на этих музыкальных инструментах. Здесь каждый ребёнок становится активным участником ансамбля, независимо от уровня его способностей, что приводит к психологической раскованности и помогает справиться с излишней застенчивостью и скованностью ребят, формируя дружелюбную атмосферу в группе.

Для детей колокольчики представляют большой интерес, и даже ребята, которые пассивны на занятиях включаются в работу и начинают себя активно проявлять.

Использование музыкальных цветных колокольчиков позволяет решить множество задач в рамках музыкального воспитания детей в детском саду, и главное – решить их весело и интересно! Эти яркие музыкальные инструменты помогают создать условия, необходимые для разнообразной творческой деятельности детей [3].

Прежде, чем дети начнут учиться играть на диатонических колокольчиках, нужно сначала прослушать песню, которая была выбрана для разучивания и которую они будут петь и играть на диатонических колокольчиках.

Цветные партитуры для музыкальных занятий предназначены для работы с группой детей из 8 человек. Для работы со всеми детьми, следует использовать несколько наборов диатонических колокольчиков, тогда один звук будут играть несколько детей. Цветная партитура – это доступный и интересный способ знакомства детей с миром музыки, формирование художественного вкуса.

*Руководство по работе
с цветными партитурами и
диатоническими колокольчиками*

В партитурах нарисованы цветные ноты.

При изготовлении партитур, надо подбирать цвета нот, совпадающие с цветами ваших колокольчиков. Ноты различного размера, что указывает на длительность (маленькая – восьмая, средняя – четверть, большая – половинная, а очень большая – целая).

На партитурах встречается двухголосие, тогда нотки располагаются друг над другом.

На начальном этапе обучения колокольчики лучше раздавать в порядке звукоряда, так удобнее проводить предварительную работу при разучивании партитур.

Колокольчик нужно взять правой рукой

за ручку, зажав его в кулаке и прижать его к плечу – это исходная позиция.

Музыкальный руководитель показывает ноты с помощью указки. Дети начинают играть в тот момент, когда указка покажет ноту, совпадающую с цветом колокольчика в руке, и играть до тех пор, пока указка показывает на ноту.

Если в партитуре есть слова, то петь их следует по такому же принципу. Прежде чем сыграть партитуру целиком, детей следует поделить на партии и отрабатывать отдельно поставленные ноты без музыки. Только после того, как дети будут играть уверенно свою ноту можно соединять произведение целиком.

Партитура «Маленькой ёлочке»

В партитуре прописана мелодия песни «Маленькой ёлочке», сл. З.Александровой, муз. М. Красева.

Цель упражнения: обогащение впечатлений, побуждение внимательно вслушиваться в музыку.

Руководство к упражнению: сначала следует прослушать песню и поговорить о содержании, затем выучить слова, а после проработать инструментальную партию на колокольчиках, заключительный этап – соединить игру, слова и аккомпанемент.

Музыкальный номер предполагает разные вариации игры:

- по партитуре можно одновременно играть и петь «a capella»;
- можно играть одну лишь мелодию под песню в записи (в тональности до мажор);
- можно играть и петь под аранжировку песни только лишь мелодию, а можно играть и петь одновременно.

Партитуру можно использовать как концертный номер на праздниках и досугах для детей. Этот же вариант партитур можно использовать для концертного номера родителей.

Музыкальные игры

Игра «Весёлые нотки»

Для игры потребуется партитура «Весёлые нотки».

Цель игры: способствовать развитию

внимания, быстроте реакции и совершенствованию контроля за движением руки, в которой находится колокольчик (с помощью игры мы повторяем с детьми название нот).

Руководство к игре: диатонические колокольчики раздаются в порядке звукоряда, далее следует объяснить детям правила игры, музыкальный руководитель показывает цветные ноты, в разном порядке постепенно прибавляя темп, длительность при этом не имеет значения (ребёнок должен играть до тех пор, пока педагог держит указку на ноте его цвета), дети должны быть предельно внимательными, следить за указкой и в нужный момент сыграть свою ноту и пропеть её название.

Диатонические колокольчики – это самая доступная форма музицирования в детском саду, всегда приносит детям радость и удовольствие, ведь каждый диатонический колокольчик обладает определенной высотой звука, тембром и громкостью.

Дети с большим желанием погружаются в процесс обучения и даже не замечают той большой учебной работы, которая проводится и от которой они не устают, потому что сами принимают в ней участие.

Обучение игре на диатонических колокольчиках помогает полнее раскрыть

творческие возможности и музыкальные способности каждого ребенка, снять напряжение и всякого рода комплексы и зажимы.

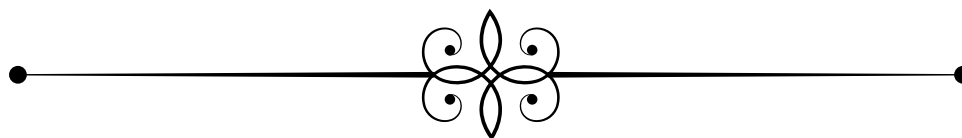
В процессе обучения игре на диатонических колокольчиках развиваются: внимание, музыкальная память, мышление, воображение.

Музицирование для ребят приобретает новое звучание. Дети чувствуют себя настоящими артистами, что приводит к снятию зажимов и стеснительности ребят, ведь они выступают с эффектными номерами на досугах и праздниках перед зрителями. Дети играют не на шумовых инструментах, а на музыкальных по цветным партитурам (нотам), что приведёт к развитию целого комплекса музыкальных способностей.

Таким образом, благодаря применению технологии игры на диатонических колокольчиках, повышается результативность воспитательно-образовательного процесса, а современные образовательные технологии в дошкольном образовании по музыкальному воспитанию решают задачу общего развития детей средствами музыки, обогащают внутренний и духовный мир ребенка, развивают эмоциональную отзывчивость.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. *Элементарное музыкальное воспитание по системе Карла Орфа / Сб. статей под ред. Л.А. Баренбойма. – М., 1978.*
2. *Трясына С. Диатонические колокольчики // Проект для детей дошкольного возраста. <https://www.maam.ru/detskijasad/proekt-diatonicheskie-kolokolchiki.html>*
3. *Архипова Л.М. Колокольчики: пьесы для детских музыкальных инструментов и фортепиано. – СПб, «Композитор», 1999.*

Ускова Юлия Александровна,
педагог-психолог ясли-сада №1 «Тополёк»,
с. Мартук, Мартукский район, Актыубинская область

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НЕТРАДИЦИОННОГО РИСОВАНИЯ В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Аннотация. В статье раскрывается тема обеспечения условий для работы с детьми с особыми образовательными потребностями (ООП), разработки и внедрения индивидуальных развивающих занятий на основе нетрадиционного рисования.

Ключевые слова: дошкольное воспитание и обучение, инклюзивное образовательное пространство, практико-ориентированные технологии, нетрадиционное рисование.

В новой Модели развития дошкольного воспитания и обучения РК, используется такое понятие, как инклюзивное образовательное пространство [1]. Это среда, организованная с учетом индивидуальных потребностей каждого ребенка, в которой все дети чувствуют эмоциональную, интеллектуальную и академическую поддержку, включены в социализацию и участвуют независимо от идентичности, предпочтений в воспитании и обучении.

Сейчас все педагоги детского сада должны уметь работать с такими детьми и проходить курсы повышения квалификации по этой теме [2].

Практика показывает, чтобы найти подход к детям с ООП и провести диагностику, помогают такие упражнения, как «Мешочек с капризами», «Разговор с руками», «Закрытая дверь», «Баночка- кричалка».

Одним из пунктов обеспечения условий для работы с детьми с ООП, является разработка и внедрение механизмов, форм, способов использования практико-ориентированных технологий психолого-педагогического сопровождения процесса включения детей с

ООП в образовательную среду.

Дети с особыми образовательными потребностями имеют трудности в познавательном развитии: для них характерны быстрая истощаемость ресурсов внимания, снижение объёма памяти, эмоциональная неустойчивость, отсутствие интеллектуальных мотивов.

Педагогам необходимо использовать специальные формы и виды деятельности, создавать условия для развития их познавательной активности.

Практика подтверждает, что проведение коррекционно-развивающих занятий с детьми с ООП наиболее эффективны на основе нетрадиционного рисования.

Нетрадиционные техники рисования – это способы создания нового, оригинального произведения искусства, по средствам нетрадиционных техник (рисование пальчиками, рисование ладошкой, кулачком), в котором гармонирует всё: и цвет, и линия, и сюжет. Это огромная возможность для детей думать, пробовать, искать, экспериментировать, а самое главное – самовыражаться.

Рисование - мощное средство самовыражения. Составной частью занятий является содействие нормальному развитию и личностному росту ребенка.

Независимо от методов, приемов и техник, используемых на занятиях, цель - помочь ребенку начать осознавать себя и свое место в окружающем мире.

Научившись выражать свои чувства на бумаге, ребенок начинает лучше понимать других, учится преодолевать робость, страх перед тем, что не получается.

Перед тем как приступить к курсу занятий, можно провести *игру-диагностику «Кляксы»*.

Игра-диагностика «Кляксы»

Ребенку предлагается взять краски нескольких цветов, сделать кляксу с помощью кисти или пипетки и получить отпечаток на другом листе (путем сложения одного листа пополам).

Затем, посмотрев на кляксу, ребенку нужно представить, на что или на кого она похожа и рассказать:

- дети агрессивные или подавленные выбирают краску темных цветов, они видят в кляксах агрессивные сюжеты: драку, страшное чудовище и др. (через обсуждение «страшного» рисунка агрессия ребенка выходит во вне, тем самым он от нее освобождается);

- дети спокойные берут для рисунков светлые краски и видят приятные вещи: бабочек, сказочные букеты и д.р.;

- дети, предрасположенные к гневу, выбирают черную или красную краску;

- дети с пониженным настроением выбирают лиловые и сиреневые цвета (цвета грусти);

- дети напряженные, конфликтные, расторможенные выбирают серые и коричневые цвета.

Это говорит о том, что ребенок нуждается

в успокоении. Возможны такие ситуации, когда не прослеживается четкой связи между цветом и психическим состоянием ребенка [3].

Далее проводится цикл занятий, построенных на синтезе нескольких видов восприятия и воображения.

Детям предлагается «шагнуть» в глубь изображения на дно океана или на лесную поляну, представить себя божьими коровками или бабочками, вдыхающими аромат цветов; гусеницами, пробирающимися сквозь траву; птицами, выслеживающими добычу.

На занятиях постоянно создается ситуация успешности каждого ребенка. Такой подход помогает детям свободно выражать свои мысли и чувства.

Важно принимать ребенка с уважением и вниманием, таким, каков он есть, это поможет установить контакт с ребенком и добиться успеха. А дети открывают свои души только тогда, когда чувствуют себя в безопасности.

Что это дает?

Во-первых, у ребенка появляется возможность реализовать свои творческие способности, а главное - развиваются коммуникативные умения, т.е. умение свободно высказать свою мысль, поделиться впечатлением. Во-вторых, у детей развивается познавательная активность, что очень важно в развитии ребенка с ООП, так как он фантазирует, думает.

В-третьих, в интересной, игровой форме происходит обогащение словаря детей.

Таким образом, данное направление в работе с детьми с ООП является актуальным, важным и необходимым, потому что нетрадиционная техника рисования открывает возможности развития познавательной активности, коммуникативных способностей и социальных навыков.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. *Модель развития дошкольного воспитания и обучения: Постановление Правительства Республики Казахстан от 15 марта 2021 года №137.*
<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2100000137>
2. *Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения: приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года №348.*
<https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029031>
3. *Постоева Л.Д., Лукина Г.А. Интегрированные коррекционно-развивающие занятия для детей 4-6 лет. – М.: Книголюб, 2006. – 64 с.*

Чекалина Анжелика Евгеньевна,
педагог-психолог ясли-сада «Ақбота»,
г. Караганда

ЭФФЕКТИВНЫЕ ПРИЁМЫ ФОРМИРОВАНИЯ СЮЖЕТНО-РОЛЕВОЙ ИГРЫ У СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Аннотация. В статье рассматривается проблема организации, формирования сюжетно-ролевой игры у старших дошкольников с особыми образовательными потребностями (ООП). При этом обращается внимание на особенности сюжетно-ролевой игры детей с ООП как деятельности, на этапы развития самого сюжета; даются конкретные рекомендации для повышения эффективности коррекционно-педагогической работы педагогов в этом направлении.

Ключевые слова: сюжетно-ролевая игра, проблемная ситуация, мотивационная готовность.

Формирование игровой деятельности детей с ООП происходит по тому же сценарию, что и у детей в норме, только с некоторым отставанием по времени.

Для того, чтобы игровая деятельность детей с ООП достигла такого развития, при котором её можно использовать в качестве одного из ведущих средств воспитания этих детей в дошкольном возрасте, чтобы она способствовала формированию психических функций и способностей, усвоению знаний, умений и навыков, надо предварительно сформировать в ней отдельные структуры.

В процессе организованной деятельности (ОД) были задействованы различные приёмы коррекционно-педагогического воздействия, цель которых – формирование с одной стороны, компонентов, носящих характер общих и необходимых для осуществления любого вида деятельности, с другой стороны, специфических компонентов именно для игровой деятельности.

В процессе проведения ОД предусматривалась постоянная мотивация детей к игровой деятельности по определенным правилам по заранее продуманному сценарию. В процессе ОД с детьми проводились релаксационные упражнения, позволяющие снять напряжение. Игры-беседы, игры-драматизации, совместные игры психолога и детей, самостоятельные игры детей в свободное время – все эти формы игр широко использовались в процессе коррекционной работы.

В процессе коррекционной работы было выявлено, что дети с ООП испытывают большие трудности при переносе знаний, полученных в ОД в самостоятельную деятельность. Так как у них отмечается зависимость от предметных условий деятельности и им необходимо каждый раз выделять объект нового действия. Важным при этом в ходе формирования игровой

деятельности у детей с ООП является поведение взрослого.

На начальном этапе психологу необходимо применять тактику выжидания при доброжелательном и ласковом отношении к детям. Такая тактика применяется для того, чтобы дети могли осмотреться, прийти в себя в новой обстановке, проникнуться доверием к взрослому. На этом этапе много внимания психологу необходимо уделять индивидуальному общению с каждым ребенком. При этом формы общения разнообразны от простого эмоционального общения: улыбки, ласки, до общения с ребенком на различные темы. Затем психолог должен привлечь внимание детей к игрушкам, демонстрируя заинтересованное отношение к ним, совершая при этом игровые действия с игрушками в присутствии детей, сопровождая их речью.

На следующем этапе психолог выступает в качестве организатора игры, разыгрывает главную роль, демонстрируя образцы ролевого поведения. Постепенно психолог переходит к исполнению в играх вспомогательных ролей, возлагая на себя функции контроля за реализацией замысла игры, координации детей. Со временем он становится наблюдателем, советчиком, носителем норм и правил игрового и межличностного поведения [1].

Даже к старшему дошкольному возрасту сюжетная игра детей с ООП не может рассматриваться, как совместная деятельность. У большинства дошкольников она протекает, как игра рядом или вместе. Поэтому наряду с обучением способам организации игры, как деятельности, особое внимание уделяется формированию игры, как совместной деятельности. В этом плане психолог опирается на то, что умение ребенка играть вместе со сверстником следует формировать в раннем детстве в процессе предметной деятельности. Наиболее подходящая для этого ситуация – взаимодействие с одним игровым предметом (например, с мячом). Для формирования совместной деятельности у детей с ООП

первоначально все действия и задания выполняются в парах ребенок-взрослый.

Содержание игры как деятельность определяется её предметом. Под содержанием игры понимается то, что выделено ребёнком в качестве основного момента в деятельности взрослых, отражаемых в игре [2]. На начальных этапах психологом могут организовываться наблюдения за реальными действиями взрослых в тех или иных ситуациях. Часто детям на данном этапе даются задания на зеркальное отображение действий взрослого. Например, «Я шофёр, делай как я...». Они должны произвести действия, соответствующие тому или иному персонажу. Дальше отрабатываются умения соотносить название действий с игрушками. «Ты будешь врачом. Какие игрушки тебе нужны? Мы будем делать уколы, раздавать лекарства, измерять температуру. В какую игру мы будем играть?»

В ходе игр широко используются упражнения по переименованию предметов, замещение их другими. Например, «Давай назовём карандаш ложкой. Покажи, что ты будешь делать ложкой?».

У всех детей с ООП различной степени выраженности вычлняются особенности мотивационно-целевой основы игровой деятельности. Это проявляется в первую очередь в снижении активности в области игрового поведения. Если у нормально развивающихся детей к шести годам сюжетно-ролевая игра достигает своего высшего расцвета, то у всех детей с ООП этого возраста она находится на значительно более ранних этапах своего развития, которые обычно отмечаются в преддошкольном, младшем дошкольном возрасте [3].

Опыт работы показывает, что для игры старших дошкольников с ООП характерен предметно-действенный способ её построения. Чаще всего игры у детей с ООП различной степени выраженности носят неречевой характер, крайне редко используются предметы-заместители. Игровое поведение у детей с ООП часто носит

недостаточно эмоциональный характер, дети испытывают трудности в построении межличностного взаимодействия в процессе игровых действий, чаще избегая взаимодействия со сверстниками.

Достаточно успешно были сформированы такие стороны поведения детей с ООП, как овладение игровыми действиями, овладение ролью и ролевыми действиями.

Вместе с тем опыт работы показал, что выявились особенности игровой деятельности детей с ООП, для преодоления которых, предложенных методов и приёмов явно недостаточно. Речь идёт о трудностях осознания и моделирования мира межличностных отношений, недостаточной широте отношения замещения, о трудностях формирования способности создавать воображаемую ситуацию и оперировать её материалом, подчиняя ей предметный мир вокруг. На мой взгляд эти трудности обусловлены бедностью социального и житейского опыта детей, неспособностью к обобщению [4].

В качестве рекомендаций по развитию игровой деятельности у старших дошкольников с ООП можно предложить её поэтапное прохождение, обязательно включающие задание с неопределённой проблемной ситуацией. Именно такие задания являются пусковым механизмом для развития воображения. Особое внимание необходимо обратить на формирование мотивационной готовности к совершенствованию своей деятельности.

Например, *Организованная деятельность «Я и моя семья»*. *Рисунок на тему «Моя семья»*

Упражнение «Ласковое имя».

Создание паллиативной ситуации

Психолог: Ребята! Сегодня я хотела рассказать вам сказку о ребёнке, который жил один. И начиналась она так: «Жил-был мальчик, который один-одинёшенек на свете. И никого-то нет у него не было - только он...». Но потом, дойдя до этого места в сказке, я подумала: «А так бывает, чтобы у человека никого не было?» Как вы считаете? А у вас есть кто-нибудь родной? Как мы называем одним словом этих людей?

Беседа

Дети работают с вопросами:

- Что такое семья?
- У всех ли людей есть родители, семья?
- Хорошо или плохо, что у человека есть семья?
- А зачем человеку семья?
- Как относятся к своим детям родители?
- А дети к родителям?

После беседы психолог делает вывод: семья – это самые близкие люди, которые живут вместе. У детей всегда есть родители. Родители очень любят своих детей, даже когда они почему-то сердятся, они часто волнуются и переживают за вас. Семья людям нужна, чтобы каждый чувствовал, что его любят, и чтобы всем было хорошо.

Этюд «Любящие родители»

Дети делятся на пары: мальчик (папа-медведь) / девочка (мама-медведица). Звучит колыбельная. Мама-медведица и папа-медведь укачивают своего любимого сыночка. Сначала мама качает медвежонка, нежно прижимая его к себе, а папа с доброй улыбкой смотрит на маму и сына и сам тоже тихонько покачивается. Мама-медведица передаёт медвежонка папе. Теперь он качает малыша, а мама глядит на обоих ласково, с любовью [4].

Рисунок на тему «Моя семья»

Психолог: А теперь давайте выберем тот цвет, который больше всего подходит к тому чувству, какое возникает у вас, когда вы думаете о своей семье.

Возьмите губки и затонируйте этим цветом лист.

Пока лист сохнет, давайте поиграем.

Игра «Правильно-не правильно!»

Психолог: Я буду говорить какие-то фразы, а вы, если согласны со мной, поднимайте обе руки вверх, а если не согласны, сидите тихонечко.

- Семья - это все мои друзья и знакомые.
- Семья - это я.
- Мои родители могут быть младше меня.
- Бабушка - это мама моей мамы.
- Дедушка - это папа моего папы.

- Семья - это люди, которые любят друг друга.
- Бабушка и дедушка - это мои родители.
- Я дочь мамы и папы.
- Всем людям нужна семья.

Психолог: Да, я хотела запутать, но не смогла! Умницы! Я вижу, что все вы знаете, зачем человеку нужна семья. Как раз сегодня мы и будем рисовать свою семью на разноцветных листочках.

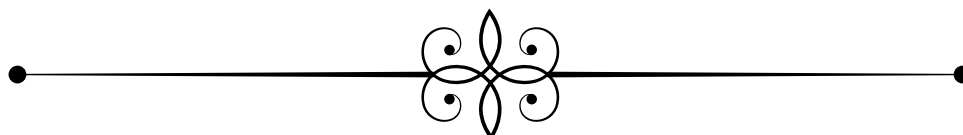
Дети рисуют на тему «Моя семья». После чего следует обсуждение.

Релаксация.

Таким образом, целенаправленное поэтапное взаимодействие в процессе игровой деятельности с детьми с ООП позволяет значительно расширить круг сведений и представлений детей об окружающем их мире предметов и отношений между людьми, обогатить сенсорный опыт детей, активизировать их общение, в целом повысить эффективность коррекционно-педагогической работы с ними.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Баряева Л.Б., Зарин А.П., Соколова Н.Д. *Обучение сюжетно-ролевой игре дошкольников с проблемами в интеллектуальном развитии.* – СПб., 1996. – 98 с.
2. Краснощекова Н.В. *Сюжетно-ролевые игры для детей дошкольного возраста.* – М.: Феникс, 2016. – 89 с.
3. Максимова А.А. *Учим общаться детей в сюжетно-ролевой игре.* – М.: ТЦ Сфера, 2005. – 110 с.
4. Чистякова М.И. *Психогимнастика.* – М. Просвещение, 1990. – 179 с.

Бозимова Жадыра Мухамбеталиевна,
Қызылорда облысы, Қармақшы ауданы
№22 «Гаухартас» бөбекжай-бақшасы меңгерушісі

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДА АТА-АНАЛАРМЕН ЖҰМЫСТЫҢ ЖАҢА ФОРМАТЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ

Аңдатпа. Мақалада мектепке дейінгі ұйымда ата-аналармен жұмысты ұйымдастырудың жаңа форматы мен балабақшадағы тәрбиенің бүгінгі бала табиғатына сай ұйымдастырлу жолдары қарастырылған. Қазіргі заманға сай ақпараттық технологияларды қолдана отырып ата-аналарды сәбилерінің тәрбиесінде белсенді болуға қызықтыруға арналған түрлі ойындар ұсынылған.

Түйін сөздер. Ата-анамен бірлескен жұмыс, мектепке дейінгі тәрбие, рухани құндылықтар, педагогикалық кеңес беру, балабақшадағы іс-шаралар, ашық есік күндері.

Адам баласының өсіп-өнетін, қаз тұрып, қанат қағатын жылы ұя, алтын бесігі – отбасы. Біздің қай-қайсысымыз да осы шағын мемлекетте дамудың алғашқы сатысынан өтеміз. «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілесің» дегендей, бала тәрбиесі ананың құрсағында жатқан һәм ол дүниеге келген сәттен басталады. Ертеректе бір кісі: «Балам бір жасқа толды. Енді мұның тәрбиесіне қазірден бастап көңіл бөлгенім дұрыс шығар, қалай тәрбиелесем болады?» - деп білмекке данагөй кісіге барыпты. Сонда ол: «Сен бір жыл, тоғыз айға кешіктің. Себебі бала тәрбиесін құрсақтан бастау керек», - деген екен. Яғни тәрбие бала ішке біткен сәттен басталады.

Қазақ бала тәрбиесіне ерекше назар аударған. «Балаңды беске келгенше хандай ұста, он беске дейін құлдай жұмса, он бестен кейін досыңдай көр» деп, ой-өрісінің даму кезеңін ерекше бағалаған. Әдептілік, бауырмалдық, қонақжайлылық, еңбекқұмарлық, ұрлық пен қиянатқа

бармау, үлкенді сыйлау, тағы сол сияқты игі қасиеттерге баулиды. Қазақ ойшылдары үнемі басты идеясы ретінде «атаның баласы болма, адамның баласы бол, жақсы көпке ортақ, пайдаң еліңе, халқыңа тисін» деген гуманистік ой-пікірді қуаттап отырған. Баланы жамандықтан жирендіріп, жақсылыққа жаны құмар һәм байсалды, шымыр болып өсуін ұлт тәрбиесінің негізгі қағидасы етіп ұсынған.

Әл-Фарабидің «Тек бақытты адамдар ғана ізгі істер атқаруға қабілетті болады» деген ұлағатты сөзі бар. Осы орайда қаперде болуы керек нәрсе, татулық пен береке сақталған ортадан шыққан маман ғана қоғамға пайдалы істермен айналыса алады. Жазушы М.Әуезовтің «Ел боламын десен, бесігіңді түзе!» деген сөзі әрқашан жоғары мәнге ие. Осыны ескерсек, дүниеге келген әрбір баланың тағдырын мемлекеттік деңгейде отбасылық тәрбие жағдайында іске асыруды ойластыра отырып, дәстүрлі ұлттық тұрғыдағы отбасылық тәрбие жұмысын

жүйелі жүргізу қажеттілігі артып отыр.

Бала өскен сайын тәрбиесі де күрделеніп, оған қойылатын талаптар да күшейе түседі. Ақыл-ойының дамып, ұнамды мінез-құлық қалыптастыру ең негізгі міндетке айналады. Жас ұрпаққа сапалы білім, саналы тәрбие беру – қай кезде де қоғамдағы ауқымды һәм маңызды мәселе екені анық. «Бала тәрбиесі – басты байлығың, кешіксең көретінің қайғы-мұң» деп ақын Абай айтқандай, тәрбие мәселесіне ерте жастан мән беру керек. Ғұлама ғалым, ағартушы Ахмет Байтұрсынов: «Басқадан кем болмас үшін біз білімді, бай һәм күшті болуымыз керек, күшті болуға бірлік керек. Осы керектердің жолында жұмыс істеу керек», – дейді. Әрине, бала тәрбиесі отбасынан бастау алады десек те, ғылымға негізделген әдіс-тәсілмен берілетін тәлім-тәрбие ісі көбінесе балабақшадан басталып, жан-жақты педагогикалық өріс жаяды. Әсіресе, балабақшадағы тәрбие бала табиғатына ерекше әсер етіп, өмір бойы естен кетпестей әсер қалдырады. Өйткені жас ұрпақтың жан-жақты қалыптасу негізі мектепке дейінгі тәрбиеден бастау алады.

Мектепке дейінгі тәрбие – үздіксіз білім берудің алғашқы сатысы. Балабақшада балалар бірі тілалғыш, бірі қырсық, бірі көңілшек, бірі ашық жайдарлы болады. Бұдан аралас орта құралады. Міне, осы сан алуан мінезге қарай жалпы ортақ тәрбие – адамгершілік тәрбиесі беріледі. Тәрбиешінің қатысуымен әртүрлі ойындар, шүйіркелесу, достасу, бірге отыру, бірге тамақтану, бір-бірін құрметтеу, бір-біріне көмектесу сияқты жан-жақты тәрбие тетіктері қалыптасады. Баланың ойын кезіндегі белсенділігі, өзара қарым-қатынасы оның дамуына ықпал етеді.

Ата-ананың беделі, тәртібі, қарым-қатынасы баланың балабақшадағы қарым-қатынасына, тәртібіне, көңіл-күйіне әсер етеді. Ерте жастан-ақ балалар өзінің ата-аналарына еліктей бастайды, соларға қарап бой түзейді. Бұл – балаларды еңбекке баулуға қолайлы кезең. Балаға тән бір ерекшелік – олар естігені мен көргенін есте сақтағыш, тез қабылдағыш, сенгіш, еліктегіш, білуге құмар боп келеді. Мысалы, бала 1,5-2 жасынан жуынып-тарануға еліктеп, ұмтылады. 2-3 жасынан бастап іс-қимылында

тәуелсіз болуға, қолынан келсе де, келмесе де орындауға тырысады. Бірте-бірте бала еңбек әрекетінен тәжірибе жинай отырып, 4-5 жасында өз әрекетін жоспарлап, нәтижесін көруге тырысады. Егер ата-анасы баласын өзі киіндірсе, шешіндірсе, ойыншықтарын өзі жинаса, тәрбиенің тиімділігі төмен болады. Жақсы перзент – ата-ана қолындағы аманат. Егер бала қателессе, 1-2 рет көрмегенсіп, білмегенсіп қоя салған дұрыс. Егер жаман іске үйір болып әдеттенсе, кемшілігін айтып, ұялтып, түсіндіру қажет. Бала әкесінен сескеніп, сабырлылығы, шыдамдылығы мен айбаттылығынан өнеге алғаны абзал. Отбасында әке-шешенің ықыласына бөленіп, тәрбие көрген бала балабақшада да, мектепте де өз ісіне жауап бере алады. Үйде ойын еркін айта алатын бала қай жерде де жасқаншақ болмайды.

Тәрбие ісін қамтымаған білім оқушының рухани дамуын қамтамасыз етпейді, қажетті адамдық құндылықтарды қалыптастырмайды. Сондықтан баланы жан жақты тәрбиелеу, оны толыққанды жеке тұлға ретінде тәрбиелеу – әрбір ата-ана мен тәрбиешінің басты міндеті. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделінің 48 тармағында баламен жұмысты ата-аналармен өзара ынтымақтастықта құру аса маңызды. Бұл – іс-шаралар өткізу ғана емес, ата-аналарды оқу процестеріне тату қажет. Оның өзегі, ең алдымен, ұлттық салт-дәстүр, рухани құндылықтар болуы тиіс. Түптеп келгенде балабақшада берілген тәрбие еліміздің болашағына тікелей әсер етеді.

Болашақ ұрпақ тәрбиесін іске асырып отырған кез келген мекеме үшін отбасымен жұмысты тиісті дәрежеде ұйымдастырудың маңызы өте зор. Отбасы баланың болмысы қалыптасатын орын болғандықтан балабақшаның оқу-тәрбие жұмысында ата-аналармен жұмысқа көңіл бөлу маңызды. Ондағы мақсат – қос тараптың ынтымақтастығы арқылы оқу-тәрбиелеу жүйесін ұйымдастырып, әр баланы заман талабына сай тұлға болуға баулу. Рухани жан дүниесін байытып, бойындағы құндылықтарды дамыту да болашақ ұрпақ қалыптастыруға ықпал етеді. Осы орайда

тәрбиеші балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес педагогикалық кеңес беру, балабақшадағы іс-шараларға, оқу-тәрбие жоспарын жасауға, күнделікті оқу-тәрбие жұмысына ата-аналарды қамтуы қажет деп есептеймін. Мысалы, ашық есік күндері ата-ана баласының жетістіктерін немесе қиындықтарын көреді, балада қиындық тудыратын мәселелермен танысып, оны шешуге ата-аналармен ақылдаса отырып көмектеседі.

Заман өзгерген сайын әдіс-тәсілдер көбейіп, жаңарып, толығып отырады. Әртүрлі жаңа технологияларды бала тәрбиесінде қолданып, заман талабына сай бала тәрбиелеу үшін ата-ананың да сол заманға сай жаңаша технологияларды меңгеруі шарт. Жоспарға сай мектепке дейінгі білім беру ұйымында ата-аналар жиналысы өтіп тұрады. Өйткені ата-аналар қауымын балабақша жұмысымен таныстыру, бала тәрбиесіне белсендіре араластырудың мәні зор.

Балаларды оқу мен тәрбиеге баулуда біздің балабақша балғын бүлдіршіндерді жаңа заманның тұлғасы етіп тәрбиелеп шығару бағытында ата-аналармен тығыз

байланыста жұмыс атқарып келеді және бұл іс-әрекет әлі де жалғаса бермек. Ата-анамен бірігіп жұмыс жасау тәрбиешінің жұмысын жеңілдетіп, баламен қарым-қатынасын жақсартады. Әке де, ана да баларының жан дүниесіне үңіліп, мінез құлқындағы ерекшеліктерді жете білгені жөн. Өкінішке орай өз баласымен ашық сөйлесе, сырласа білмейтін ата-аналар болады. «Өйткені екеуміз де жұмыстамыз, кешкісін үй шаруасынан қол тимейді» дегенді алға тартады. Бірақ бұл дұрыс емес. Баланың бас ұстазы – ата-ана.

Қорыта айтқанда, тәрбиенің сан алуан келелі мәселесін шешетін, қарапайым дағдыларды бала санасына орнықтыратын алғашқы білім баспалдағы – балабақша. Балабақшада халық педагогикасын бала бойына сіңіре отырып имандылыққа, адамгершілікке тәрбиелейміз. Мектепке дейінгі шақ адам өміріндегі ең маңызды кезең болғандықтан осы шақта балалармен анағұрлым жан-жақты дамытушылық әрекеттер жүйелі жүргізілсе, жұмыс та соншалықты нәтижелі болады.

Досатова Кульшат Джанбулатовна,
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай қаласы білім бөлімінің №69 Бөбекжай бақшасы» КМҚК тәрбиеші

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРМЕН LEGO ҚҰРАСТЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ҚЫЗМЕТТІ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Аңдатпа. Мақалада мектепке дейінгі білім беру ұйымы жағдайында мектеп жасына дейінгі балалардың құрастыру қабілеттерін дамыту үшін LEGO конструкторын пайдалану мүмкіндіктері қарастырылады. Мақалада қазіргі заманғы мектепке дейінгі білім беруде пайдаланылатын Лего конструкторының түрлері сипатталған. Мақалада LEGO конструкторын мектеп жасына дейінгі баланың шығармашылық қабілетін дамытуға ықпал ететін тиімді оқу құралына айналдыра, мектеп жасына дейінгі балалардың жеке тұлғасын дамытудағы LEGO конструкторының рөлі талқыланады. Балалардың ойлау қабілеті мен қол моторика сенсорикасын іске асыру үшін құрастыру ойынының пайдасы көп. Құрастыру барысында құрастырған заттарын қарап, оларды өзара салыстырады, бөліктерге жүктейді, олардан ұқсастық пен айырмашылықты көреді, негізгі құрастыру бөліктерін табады, талдау жасауды меңгереді.

Түйін сөздер: LEGO конструкторы, мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, мектеп жасына дейінгі баланың өнімді қызметі.

LEGO құрастыру балалардың жоспарлы ойлау іс-әрекетін дамытып қана қоймай, іскерліктің қалыптасуындағы маңызды фактор болып табылады. Балалар құрылысты немесе бұйымды құрастыра отырып олардың қандай болатынын ойша елестетеді және де оларды қандай жүйеде қалай жасайтынын жоспарлайды. Құрастыру кезінде балалардың бойында еңбексүйгіштік, дербестік, талапкерлік, ұйымдастырушылық, мақсатқа жету үшін табандылық секілді қабілеттері қалыптасады.

LEGO – конструктордың көмегімен балалар күрделі математикалық білімді игере отырып, қозғалыс үйлесімін, ұсақ қол моторикасын дамыта отырып, көзді

жаттықтыра, өздерінің бірегей әлемін жасай алады. Құрастыру іс-әрекеті геометриялық денелерді және кеңістіктік қатынастардың қасиетін балаларға практикада тануға көмектеседі. Педагогтің алдында маңызды міндет бар, ол – балалардың әлеуетті қабілеттерін ашуға мүмкіндік беретін қызықты қызметке тарту үшін оларға қажетті жағдайлар жасау.

Біздің ортаңғы топта әртүлі конструкторлардың жиынтығы көп. Бұл балалардың кіші топтағы кезінде олардың дамуына өз үлестерін қосу үшін ата-аналар лего конструктор сыйлады. Лего конструкторлар балалардың жас ерекшеліктеріне сай. Біздің топтың конструкторларын атап кетсем:

- Лего Дупло, әр балаға жеткілікті, ұсақ және үлкен – 4 жиынтығы бар.
- Магнитті үлкен конструктор, 100 бөлшектен тұратын –1 жиынтығы бар.
- Магнитті шағын конструктор –1 жиынтығы бар.
- Келесі конструктордың түрі «Гүлденген бақшамыз» –1 жиынтығы бар,
- Үстел үстінде ойнайтын мозайка –2 жиынтығы бар.
- Ағаш конструктор жиынтығы –1 жиынтығы бар.

Балалар осы конструктор көмегімен танымдық-зияткерлік, шығармашылық, денсаулық, коммуникативтік, экологиялық дағдыларын дамыту үстінде. Осы дағдыларды дамыта отырып балаларда ұсақ қол моторикасы, олау қабілеті, есте сақтауы, қиял, кеңістікті бағдарлау қасиеттері дамиды. Балалардың сөйлеуі қолданылатын жаңа терминдермен, түсініктермен байиды (төрт қырлы бөрене, куб, пирамида), түсініктерді дұрыс қолдануға балалар жаттыға түседі (жоғары-төмен, ұзын-қысқа, жалпақ-дөңес, кең-тарғ үлкен-кіші), бағыттарды да дәл айтатын болады (үсті-асты, оңға-солға, төмен-жоғары, артынан-алдынан, жақын). Іс-тәжірибие жүзінде біз балалармен түрлі ойындарды жүзуге асыру үстіндеміз.

Мысалы: «Темір жол станциясы» ойынында балалар қызғушылықпен ойнайды.

Бұл ойында балалар Дупло конструкторды қолданды, балалар өздері темір жол станциясын жасайды, бір балалар үй құрастырып жатса, екінші балалар поезд бөлшектерін жинап, машиналар, поезд т.б модельдерін құрады. Темір жол станциясын жасау үшін балалар жол белгілерін орналастырды, темір жолдың шеттеріне ағаштарды қойып үйлерді орналастырды. Темір жол станциясын жасап болғаннан кейін сюжеттік-рольдік ойындарын ойнады.

Лего құрауыштарымен балалар кілем үстінде ойнайды, бұл кезде балалар өздерін еркін сезініп, өздері қалаған заттарды құрастырып қуанышқа бөленеді, елестету негізінде жаңа объект жасауға талпынады. Бұл құрауыштарды тек балабақшада тәрбиешісімен ғана емес, өз үйінде ата-анасымен ойнап та құрастыра алады.

Бұл ойында кеңістікте дұрыс және жылдам қозғалуды үйренеді;

Балалар бір-бірімен араласып, бірігіп жасауға, бірлескен ойындарды ойнауға үйренеді; Зейін, есте сақтау, ойлау қабілеттерін дамытады;

Өзінің және өзгенің еңбегін құрметтеуге дағдыланады.

Келесі ойын «Бақша мамаңдығы», конструктордың түрі «Гүлденген бақшамыз». Дербес әрекетте және ұйымдастырылған іс-әрекетте ойнауға болады. Бұл ойында балалар қызғушылықпен ойнауға кірісті, біріншіден олар гүлдердің сабақтарын құрастырып, содан кейін бақшаға орналастырды, орналастырғаннан кейін Бақшаның мамандығының сюжеттік ойыны ойнады. Қыздарға ойын өте қызықты болды және осы ойын арқылы шығармашылық ойларын, түстерді ажыратып, ұсақ қол моторикасын дамытып, ойлау қабілеттерін, ойлау кеңістігін дамытып, қызғушылықтары артты.

«Біздің сүйікті саябақ» ойыны.

Ойында балалар ағаштан жасалған конструктор түрін қолданады. Балалар өз еркіндігімен саябақ жасап машиналарға арнап гараждар тұрғызды. Конструктор ойыны арқылы өздерін еркін ұстап, бір-бірімен сөйлесіп, бір-біріне кеңес беріп, әр бала құрастыру жолдарына қатысып, өз жасаған жолдарын көрсетіп қуанып, өз ойларын ортаға салып, бір бала гаражын жасап оған машинасын кіргізіп жатса, келесі бір бала үй құрастыруға кірісті. Саябақтағы аллеяны балалар дұрыстап қадағалап отырды. Ойын балаларға өте қатты ұнады. Лего құрастырмақ ойындары арқылы балалардың ойлау қабілеті, ұсақ қол моторикасы, қиялы, кеңістік, шығармашылық қабілеттері дамиды. Ұжыммен жұмыс жасауға қалыптасады.

«Асханадағы жиһаз» ойынына тоқталсақ...

Балалар Лего Дупло конструктордан үстел мен орындықтар құрастырады, бірігіп асханаға жиһаз жасайды. Балалар өздеріне ыңғайлы түрлі түсті конструктормен құрастырады, қызыл түсін алып үстел, ал жасылдан орындық жасайды. Кей бала қиялға ерік беріп, сондай заттарды түрлі-

түсті легодан құрастырды. Құрастыруға қиналған балаларға дайын схема берілді.

Бұл жерде балалар өте тығыз қарым-қатынаста болды өздерін еркін ұстап, кеңістік пен түстерді ажыратып, есте сақтау қабілеті мен ойлауын, ұсақ қол моторикасын, тіл байлығын, шығармашылық қабілеттерін арттыра түсті.

«Сиқырлы пішіндер» ойыны.

Бұл ойын ұйымдастырылған іс-әрекетінде және дербес әрекетінде қолдануға болады.

Балалар магнитті конструкторды қолданды

Бұл ойында өздері қиялымен пішіндер жасап, бір бірімен ойнады, геометриялық пішіндерді қайталады. Осы пішіндерден үй құрастырып, ғажайып пішіндер жасады. Құрастыру барысында балалар бірге ойнап отырған достарына сұрақтар қойып, әңгімелесті. Балалар магнитный конструкторды ойнағаннан жақсы әсер алады. Осы конструктор арқылы біздің балалар геометриялық пішіндерді қайталайды, зейін, есте сақтау, ойлау қабілеттерін дамытады.

Біздің балаларға Лего конструктор өте пайдалы, бос уақытта балалар кілем үстінде, үстел үстінде конструктормен ойнайды. Мысалы жануарлардың бейнесін, машиналарды, үйлерді өздерінің қалауымен құрастырып, еркін ойнайды.

Үндестік жобасын іске асыру барысында ата-аналармен балалардың қол моторикасын, ойлау қабілетін, есте сақтауларын жақсарту барысында ата-аналармен осы ай бойы жұмыс жасадық, ең біріншіден ата-аналар жиналысына шақырып мастер класс көрсеттік. Үндестік жобасы бойынша ата-аналарға лего құрастырмақтың пайдасы туралы, балалардың ой-өрісі қалай дамыйтындығы, қол моторикасы даму арқылы балалардың есте сақтауы, ойлау қабілеті, қиялының жақсы дамытындығын туралы пайдасы мен қасиеттері бойынша

кеңестер мен әңгімелер ойындар жүргіздік.

Сонымен қатар лего құрастырмақ тек қана баланың танымдық, шығармашылық дағдыларын дамытып қана қоймай балалардың денсаулықтарын дамытуға өз пайдасын тигізеді. Біз топта осы Лего конструкторларын пайдалана отырып балалардың денсаулықтарын дамыту үшін балалармен түрлі тыныс алу, саусақ жаттығуларында қолданамыз. Тыныс алу жаттығуларында балалардың тыныс алуларын жақсарту мақсатында құрастырмақты қолдану арқылы түрлі кедергілерден түтікше бойынша дұрыс тыныс алуға қалыптастырымыз.

Қортындылай келсем, конструктордың пайдасы өте мол, конструктордың көмегімен балалар кез келген қиялдарды іске асыра алады, өзінің қайталанбас әлемін құра алады, тіпті ойланбастан, күрделі физикалық және геометриялық заңдарды меңгере алады, моториканы, қимылдарды үйлестіруге жаттығады және көзбен мөлшерлеп өлшеу қабілеттері дамиды. Ұсақ қол моторикасын дамыта отыра біз баланы сөйлеуге, толық сөйлемдерді айтуға, өз ойын дұрыс жеткізе білуге баулимыз.

Лего құрауыштарымен бала балабақшада үстел не кілем үстінде ойнайды, бұл кезде бала өзін еркін сезініп, ойындағы жасағысы келгенді жасап, қуанышқа бөленеді, елестету негізінде жаңа объект жасауға талпынады. Бұл құрауыштарды тек балабақшада тәрбиешісімен ғана емес, өз үйінде ата-анасымен ойнап та құрастыра алады.

Себебі, Лего технологиялары – тек мектепке дейінгі мекемелерде ғана емес, жалпы білім беру процесінде де қолдануды қажет ететін әдіс. Сондықтан, жаңа заман технологияларын жетік меңгерген, жан-жақты біліммен қаруланған маман иесін біз балабақша қабырғасынан бастап дұрыс тәрбиелеуіміз керек.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. В.И. Турченко «Дошкольная педагогика» Учебное пособие - 5 изд. / В.И. Бедфорд А. «Большая книга LEGO» - Манн, Иванов и Фербер, 2014 г.
2. М.С.Ишмаковой «Конструирование в дошкольном образовании в условиях введения ФГОС» - ИПЦ - М.: Маска, 2015 г.

Сеитова Алтын Талиевна,

СҚО Петропавл қ., «Ақ қайың» бөбекжай-бақшасы» МКҚК
меңгерушісі, білімі – жоғары

Ажданова Роза Маратовна,

СҚО Петропавл қ., «Ақ қайың» бөбекжай-бақшасы» МКҚК
қазақ тілі педагогі, білімі – жоғары

КОМПЬЮТЕРЛІК ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ МЕКТЕПАЛДЫ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ БАЙЛАНЫСТЫРЫП СӨЙЛЕУІН ДАМУ

Аңдатпа. Мақалада 5-6 жастағы балалардың үйлесімді сөйлеуін дамытуға бағытталған компьютерлік ойындар бойынша зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру туралы айтылады. Мектеп жасына дейінгі оқушылардың үйлесімді сөйлеуінің даму деңгейінің педагогикалық диагностикасы келтірілген. Эксперименттік диагностика нәтижелі жұмысқа негізделген, онда компьютерлік ойындарды қолдана отырып жұмыс жүйесін іске асырудың бастапқы және соңғы кезеңі көрсетілген.

Түйін сөздер: сөйлеуді дамыту, байланыстырып сөйлеу, компьютерлік ойындар, мектепалды жастағы балалар, мектепке дейінгі білім беру ұйымы.

Қазіргі заманда мектепке дейінгі білім беру жүйесінің жиі дамуына байланысты балалардың байланыстырып сөйлеуін дамыту проблемасына педагогикалық қоғамдастық және балалардың ата-аналарының (немесе заңды өкілдерінің) назары аударылады. Балалардың байланыстырып сөйлеу мәселесін шешудегі қажеттіліктің өзектілігі бірнеше себептерге байланысты, оның арасында аурудың және мектепке дейінгі жастағы баланың даму қарқынының күрт төмендеуі бірінші орында, бұл дыбысты айтудың бұзылуымен, сөздік қордың азаюымен, тілдің грамматикалық формаларын меңгеру қиындықтарымен

көрінеді. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында коммуникативтік-тілдік дағдыларда байланыстырып сөйлеу дағдысы бойынша мектепалды жастағы бала әртүрлі сөз таптарын, эпитеттер мен салыстыруларды қолдана отырып, монолог құра алу дағдысына ие болуы тиіс.

Л.С. Выготскийдің, А.Н. Гвоздев, А.В. Запорожец, Д.Б. Элькониннің еңбектерінде балалардың байланыстырып сөйлеуін дамытудың жас ерекшеліктері, сонымен қатар, сөйлеуді дамыту үшін осы жас кезеңінің ерекшелігі, сол жастағы кезеңнің бірегейлігі, сезімталдығы баяндалады.

Мектепке дейінгі білім берудің әдістемелік қоржынында жинақталған балалардың біртұтас сөйлеуін дамыту бойынша зерттеулердің бірі Я.Абдуллаеваның Америкалық жаңашыл дисциплиналық зерттеулері журналында жарық көрген «The importance of computer programs in forming the vocabulary of children with speech deficiencies» еңбегінен де байқауға болады. Халықаралық зерттеулерге сүйенсек, О.Г.Приходько, И.А.Филатова, А.В.Пьянкованың «Using Digital Technologies for Formation of Oral Speech in Hearing-Impaired Pre-School Children by a Speech Therapist» туралы жазылған еңбегі Халықаралық конференцияда жарық көрді. Автор өз еңбегінде есту қабілеті нашар мектеп жасына дейінгі балаларда ауызша сөйлеуді қалыптастыру үшін цифрлық технологияларды қолданудың маңызын атап өткен.

Мектеп жасына дейінгі балаларда байланыстырып сөйлеуді дамыту саласындағы үздіксіз ізденістерге қарамастан, балабақшадағы балаларда байланыстырып сөйлеуді дамыту міндеттерін шешуге бағытталған жаңа құралдар мен әдістер бар. Осындай жаңа құралдардың бірі ақпараттық-коммуникациялық технологиялар болды.

Мектепке дейінгі білім беруде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану мүмкіндіктері туралы зерттеулер де көп ғалымдардың еңбектерінде сөз болады.

«Ақ қайың» бөбекжай-бақшасы МКҚК мектепалды топтарының балаларымен андроид жүйесіндегі Google Play қосымшасында құрылған қазақша ойындар тізбесін қолдану арқылы мектепалды жастағы балалардың байланыстырып сөйлеуін дамытуда компьютерлік ойындардың тиімділігін зерттеу жұмысы өткізілді. Ойынды ойнау арқылы бірнеше тілдік-коммуникативтік компоненттер дағдысын дамытуға бағытталған мақсаттар анықталды:

- Қарым-қатынас мәдениеті;
- Грамматикалық құрылым;
- Сөйлеудің дыбыстық мәдениеті;
- Сөздік қор;
- Байланыстырып сөйлеу.

Зерттеу жұмысын бастамас бұрын мектепке дейінгі жастағы балаларға ассоциациялық суреттер тізбесін ұсыну арқылы таңдау ұсынылды. Карточкалар тізбесінде екі ойын суреттелген. Бірі өзіне таныс қалыпты жағдайда ойналатын ойын түрі, бірі – компьютерлік ойын түрлері. Осылайша, баланың қызығушылығы заман ағымымен компьютерлік ойындарда екендігін аңғарамыз.

Келесі кезекте Г.А.Урунтаеваның диагностика әдістемесінің бірі «Оқиғаны аяқта» әдісі арқылы балаға: «Мен әңгіме айтамын, сен аяқташы» дей отыра, баланың сөздік қоры, байланыстырып сөйлеуінің деңгейіне шолу жүргізуге болады.

Нәтижесінде балалардың сөйлеу тілінің, оның ішінде байланыстырып сөйлеу дағдысының айтарлықтай жоғары емес екендігін көреміз.

Өткізілген диагностика балаларда тек 21% байланыстырып сөйлеуді дамытудың жоғары деңгейіне ие. Бұл балалар үшін кейіпкер өз ойларын нақты және дәйекті түрде қайталайды, сипаттамасы толық, логикалық, маңызды ақпарат ашылады. Бейнелі сөйлеуді қолданады, сюжеттің дамуы композициясын сақтайды. Қабылдағанға өз көзқарасын білдіре білу. Сөздіктің лексикалық қоры осы жасқа жеткілікті, сипаттамалық әңгіменің байланысы бар.

Байланыстырып сөйлеудің қалыптасуының орташа деңгейі балалардың 57 % - анықталған: олар қарапайым сөйлеумен сипатталады, белсенді сөйлеуде қарапайым сөйлемдер қолданылады. Өзге тіл аралас, ересектер ынталандырушы көмек көрсеткеннен кейін ғана қазақ тілінде сөйлейді. Жұрнақтардың жекеше және көпше түрі қалыптаспаған. Тапсырмаларды орындау кезіндегі қателер ересектердің көмегімен түзетіледі.

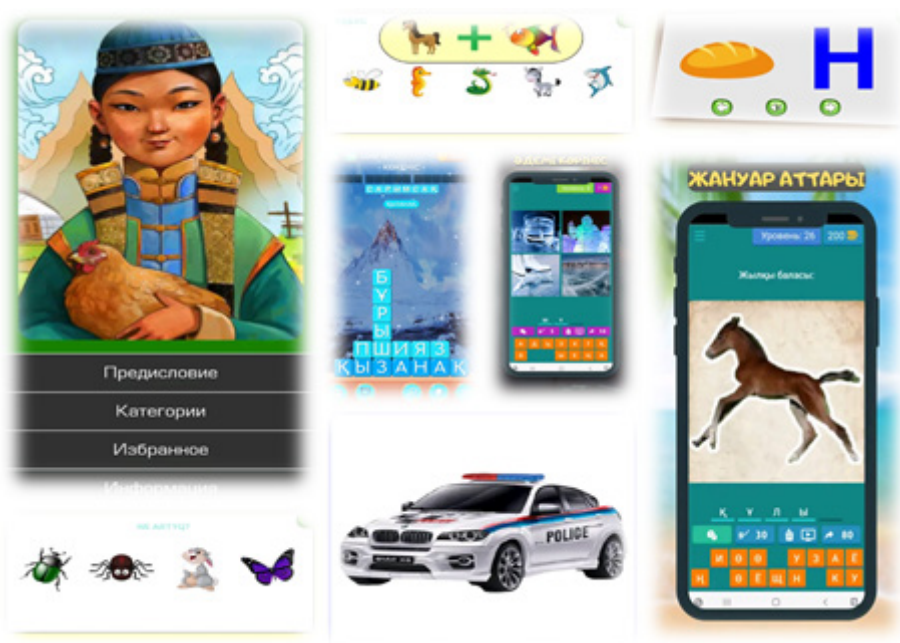
Төменгі деңгейдегі 22% балалар еш нәрсеге зауқы жоқ, қызығушылық танытпайтындар болып табылды.

Сол себепті мектепалды жастағы

балалардың байланыстырып сөйлеуін қалыптастыруға әкелетін ыңғайсыз бірқатар себептер бары анықталды:

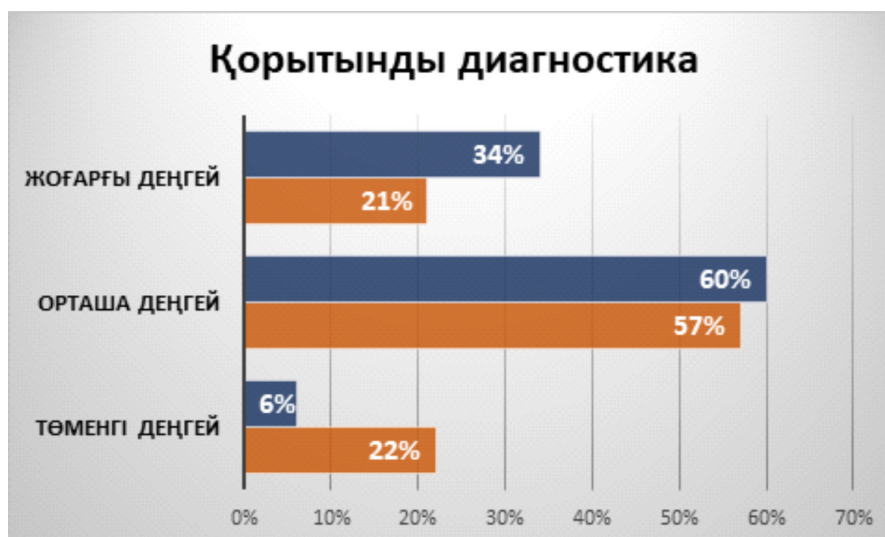
- байланыстырып сөйлеуді дамыту бойынша міндетті жұмыстың болмауы;
- инклюзивті емес топтағы балаларда сөйлеу мәселелерін уақтылы анықтамау;
- балалардың педагогикалық процесіне ата-аналардың жеткіліксіз қатысуы.

Жоғарыда аталған себептерді ескере отырып, Google Play қосымшасында құрылған қазақша ойындар тізбесін қолдану арқылы мектепалды жастағы балалардың байланыстырып сөйлеуін дамытуда компьютерлік ойындардың топтамасы жасалды. Компьютерлік ойындардың оң жақ тұстарын анықтау арқылы балаларға өз ойларын, сезімдері мен тілектерін білдіруді, қарым-қатынаста өз пікірлерін білдіруді, сөйлеу құрылымының грамматикалық жағын үйрету жұмыстары қолға алынды. Тілдік-коммуникативтік компоненттердің бірі байланыстырып сөйлеу дағдысын дамытуға бағытында ойындар топталды: «Сөз табу», «4 сурет 1 сөз», «Ұлы дала ойыны», «Қызықты әліппе», «Қазақша сөздер», «Не артық?», «Интернетсіз қазақ ертегілері», «Қазақша әліппе», «Қазақ хандары» және т.б.

Аталған компьютерлік ойындар жинағында балаға өзіне деген сенімділікті сезінуге мүмкіндік беріледі және бұл оны сәттілік жағдайына қояды. Тапсырмалардың көпшілігінде бірнеше қиындық деңгейлері бар, бұл күшін бағалауды және оң нәтижелерге қол жеткізуді үйренуге мүмкіндік береді. Ал педагог бақылаушы, бағыттаушы, тілдік дамыту жұмысын айқындаушы болады.

Осылайша, зерттеу жүргізілгенге дейін және одан кейін зерттелген мектеп алды топта байланыстырып сөйлеудің даму деңгейін салыстырмалы талдау ойынды қолдануда айқын оң динамика бар екенін көрсетті. Сонымен, зерттеу тобындағы балалардың 34% – ы жоғары деңгейде, орташа деңгейде 60%, төмен деңгей 6%.

Алынған мәліметтер компьютерлік ойындарды қолдана отырып, келесідей қорытынды жасауға болады:

Біріншіден, 5-6 жастағы балаларда байланыстырып сөйлеуді дамыту бойынша жұмыс тиімді екендігіне көз жеткізуге болады.

Екіншіден ақпараттық технология қарқынды дамыған заманда телефонға

тәуелділіктен қашып құтылмайтынымыз белгілі, десек те, пайдалы тұстарын пайдалы мақсатқа жұмсау әлдеқайда маңызды.

Үшіншіден, берілген зерттеу деректері арқылы мектепке дейінгі білім беру ұйымында мектепке дейінгі жастағы балалардың байланыстырып сөйлеуін дамытудың оңтайлы әдісін пайдалану мүмкіндігі туды.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1800017669#z>
2. Психология ғылымдарының докторы Г.А.Урунтаеваның диагностикалық әдістемесі <http://raguda.ru/vs/osobennosti-dagnostiki-doshkolnogo-vozhraста.html>
3. Красильникова Лариса Владимировна, Вялова Наталия Вячеславовна Использование компьютерных игр в развитии речи детей дошкольного возраста // ПНУО. 2018. №3 (33). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-kompyuternyh-igr-v-razviti-i-rechi-detey-doshkolnogo-vozhraста>
4. Нуриева Алеся Радиевна, Миннуллина Розалия Фаизовна, Газизова Фариди Самигуллиовна ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ИНТЕРЕСА У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПОСРЕДСТВОМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИКТ В ДОО // Проблемы современного педагогического образования. 2021. №70-4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-poznavatel'nogo-interesa-u-detey-starshego-doshkolnogo-vozhraста-posredstvom-ispolzovaniya-ikt-v-doo>
5. К. П. Зайцева Организация речевого развития детей в образовательной деятельности с использованием информационно-коммуникационных технологий // Отечественная и зарубежная педагогика. 2019. №1 (57). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsiya-rechevogo-razvitiya-detey-v-obrazovatel'noy-deyatelnosti-s-ispolzovaniem-informatsionno-kommunikatsionnyh-tehnologiy>

Сапешова Улмекен Казимоллаевна,
Атырау қаласы
Жекеменшік «Анашым» балабақшасының әдіскері

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫ ОЙЫНДАР БАЛАНЫ КРЕАТИВТІ ҚАБІЛЕТІН ДАМУ ҚҰРАЛЫ

Аңдатпа: Мақалада ойын – мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі іс-әрекеті, баланың танымын алғашқы күннен бастап дамыту құралы, балада тәрбие мен оқудың негізін қалыптастыратын да ойын әрекеті ретінде қолданылатын тиімді түрлері қарастырылған. Қазіргі таңда мектепке дейінгі ұйым педагогтары қолданатын әртүрлі қаманауи әдіс-тәсілдер, соның ішінде, интеллектуалды ойындар жайлы баяндалады.

Түйін сөздер: интеллектуалды ойындар, викториналар мен стратегиялар.

Ойын – балалар үшін күрделі әрекет, ол білімді, ақылды ұйымдастыруды қажет етеді. Ал білімді бала қайдан шығады? Оған бала ойын арқылы өзі үйренеді, үлкендер де үйретуі тиіс. Ойынның өз мақсаты, жоспары, арнайы заттары, т.б. көптеген ерекшеліктері болады. Баланың шығармашылық қабілетін дамыту құралдарының бірі – интеллектуалды ойындар.

Интеллектуалды ойын дегеніміз не?

Интеллектуалды ойын – баланың ақыл-ой қабілеті, яғни оның ақыл-ойы арқылы табысқа жететін ойын.

Интеллектуалды ойындар – бұл тек білім көзі ғана емес, сонымен қатар қуаныш, білім қорын көрсете білу, тапқыр болу және қиын нәрсені шешу. Интеллектуалды ойындар есте сақтауды, логикалық ойлауды, кеңістіктік қиялды дамытады, табандылықты, зейінділікті, мақсаттылықты, сондай-ақ белгісіздік жағдайында шешім қабылдау және олар үшін жауап беру қабілетін, демек, тәуелсіздікті дамытады. Интеллектуалды ойындар сәтсіздіктер мен қателіктерге дұрыс қарауды – себептерді талдауды, қорытынды жасауды және оларды кейіннен қолдануды

үйретеді. Ақылдан басқа, тапқырлық пен шығармашылық қабілеттер дамиды.

Интеллектуалды ойындар жүйелі және стратегиялық ойлауға үйретеді, талдау қабілетін дамытады, ең бастысы – балалар ішкі іс-қимыл жоспарын құруды үйренеді (ақыл-ойда әрекет ету). Бұл дағды жалпы ойлауды дамытудың кілті болып табылады және интеллектуалды ойындардың көмегімен оны дамыту оңай.

Интеллектуалды ойын кез-келген әрекет сияқты құрылымға ие, яғни оған мақсат, құрал, ойын процесі және нәтиже кіреді. Тәрбиеден басқа, ол танымдық және дамытушылық мақсатты көздейді. Ойын тәрбиелік және ойын сипатына ие, сондықтан зияткерлік ойындар балаға жай ғана көңілді емес, қызықты және ерекше іс-әрекет болып көрінеді.

Ал енді интеллектуалдық ойынның негізгі түрлеріне тоқталайық. Барлық интеллектуалды ойындар екі блокқа бөлінеді: *викториналар мен стратегиялар*.

Викториналар – дұрыс жауаптардың ең көп саны арқылы табысқа жетуге болатын интеллектуалды ойын түрі. Викториналар

тест және сюжеттік болып бөлінеді.

Тест викториналары – мұнда қатысушылар сұраққа жауап беріп, бағасын алады (чип, ұпай, мақтау). Мұндай ойындарды теледидардан көруге болады - «Не, қайда, қашан?».

Сюжеттік викториналар қызықтырақ. Мысалы, олар ойын сюжетін ойлап табады (бөтен планеталықтар, Қызыл телпек). Балалар Қызыл телпек, қасқыр болады. Қиял іске қосылады, театрландыру элементтері қолданылады.

Ойын эмоционалды болады. Мысал ретінде «Тарих дәңгелегі» сияқты телебағдарламаларды келтіруге болады.

Стратегия – интеллектуалдық ойынның бір түрі болып табылады. Мұнда табысқа қатысушылардың өз әрекеттерін дұрыс жоспарлауы арқылы қол жеткізіледі. Бұл табысқа апаратын жол.

Жауынгерлік стратегияда – табысқа жету жолы жауды жоюды дұрыс жоспарлаудан өтеді (шахмат, дойбы).

Экономикалық стратегиясында – сатып алу және сату әрекеттері арқылы (басқарушы, сатушы).

Рөлдік ойын стратегиясында – рөл бойынша ойыншыға қойылған міндеттермен анықталған мақсаттарға ең жақсы жету арқылы. («Яхта» ойыны). Рөлдік ойын стратегиясы сценарий мен импровизацияланған бағыттар бойынша дамиды.

Сценарийлік стратегияда – ойынның дамуына қатаң сәйкес импровизацияға рұқсат етіледі.

Импровизациялық стратегия – жалпы ережелерді белгілейді және балалардың өздері импровизация тақырыбын таңдайтын оқиғаларға бастапқы серпін береді.

Мектеп жасына дейінгі балалардың интеллектуалдық дамуына бағыт-бағдар беретін ересектердің алдында мынадай міндеттер тұр:

- балалардың қоршаған әлем туралы түсініктерін жинақтауға жағдай жасау,
- жас ерекшеліктерін ескере отырып, ақыл-ой қабілеттерін, білуге құмарлықты, шығармашылықты, танымдық қызығушылықты дамыту.

Ең бастысы, балаға дайын білімді таңу емес, оларды алу жолдарын көрсету, таным процесін қызықты, нәтижесін тиімді көрсету.

Әр жастың өзіндік ерекшеліктері бар және шығармашылық ойындар соларға сәйкес келеді. Мектепке дейінгі жастағы интеллектуалдық ойындардың барлық түрлерінің ішінде дидактикалық, сөздік, рөлдік және оқу ойындары кеңінен қолданылады.

Кіші топта сенсорлық тәрбиеге және ұсақ моториканы дамытуға көп көңіл бөлінеді. Кіші топ балаларының ойнайтын ойындары: «Балықшы», «Терезелерді жап», «Гүлдер». Сондай-ақ, балалар пирамидаларды, бөлінген суреттерді, мозаикаларды жинайды. Олар шілтерлермен, ілмектермен ойнайды.

Екінші кіші тобындағы балалар объектілер арасындағы ең қарапайым байланыстар мен тәуелділіктерді меңгереді. Сонымен, олар заттарды түстеріне қарай, түстерді пішініне қарай, пішінді өлшемі бойынша бірдей заттарды орналастырады (топтайды). Мұндай жастағы балалармен «Бірдейін ажырат», «Бірдейін тап», «Не айырмашылығы бар», «Жоғалған затты тап», «Өрнекті бүкте», «Не өзгерді» ойындарын ойнатуға болады.

Ортаңғы топтың балалары заттардың қасиеттерін: түсін, пішінін, өлшемін, кеңістікте орналасуын, оларды білдіретін белгілерді меңгереді. Заттарды бірнеше қасиеттеріне қарай топтастырып, жіктейді. Балалар екі-үш белгі бойынша заттардың топтарын салыстыру және жалпылау, ұқсастықтары мен айырмашылықтарын табу дағдыларын меңгереді. Олар объектілер арасындағы қатынасты саны, орналасуы және басқа белгілері бойынша ашады. Бұл біршама күрделі, бірақ ойлау мазмұнын дамытуға қолайлы мазмұнды дамыту көрнекі түрде берілген логикалық және сөздік тапсырмаларды шешу арқылы жүзеге асырылады. «Өрнекті бүкте», «Түрлі-түсті ойыншықтар», «Сиқырлы фигуралар», «Артықты тап» ойындары қолданылады.

Ересек және мектепалды топтары балаларына әртүрлі объектілерді өз бетінше талдау, оларды салыстыру,

жалпылау дағдыларын дамытуға басты назар аударылады. Зияткерлік ойындар балалардың зейінін, есте сақтауын, қиялын, шығармашылық көріністерін, дербестігін, тұлғалық дербестігін, кеңістікте бағдарлануын дамытуға ықпал етеді. Бұл жаста «Танграм», «Дойбы», «Шахмат» математикалық ойындары, саяхат ойындары кеңінен қолданылады.

Интеллектуалды ойындар.

Кюизенер таяқшалары - әртүрлі мөлшердегі түрлі-түсті таяқшалар жиынтығы, олардың көмегімен балалар сан туралы идеяларды, санау негіздерін, заттарды өлшеу қабілетін дамытады. Мектеп жасына дейінгі балалар сандардың құрамын тез есте сақтайды, арифметикалық амалдардың мәнін түсінеді. Дидактикалық материалды бельгиялық математик х. Кюизенер жасаған. Ойын барысында балалар мұндай ұғымдарды игереді: арасында, ұзағырақ, кеңірек, біреуі бірдей емес, бірдей, үлкейту, әрқайсысы және т.б. жиынтық 241 таяқшадан тұрады.

Дьеништің логикалық блоктары.

Логикалық блоктарды венгр математигі және психолог Золтан Дьенеш ойлап тапты. Блоктармен ойындар қол жетімді, көрнекі түрде балаларды нысандардың пішінімен, түсімен, өлшемімен және қалыңдығымен, математикалық көріністермен және информатика бойынша алғашқы біліммен таныстырады. Балаларда ойлау әрекеттерін дамыту (талдау, салыстыру, жіктеу, жалпылау), логикалық ойлау, шығармашылық және танымдық.

Пазл ойындары. Танграм.

Алғашқы ежелгі пазл ойындарының бірі. Отаны - Қытай, жасы - 4 000-нан астам жыл. Пазл-7 бөлікке бөлінген шаршы: 2 үлкен үшбұрыш, бір орта, 2 кішкентай үшбұрыш, шаршы және параллелограмм. Ойынның мәні-Мозаика қағидасы бойынша осы элементтерден барлық фигураларды жинау. Барлығы 7000-нан астам түрлі комбинациялар бар. Олардың ішіндегі ең көп тарағандары-жануарлар мен адамдар бейнелері. Ойын қиялды ойлауды, қиялды, комбинаторлық қабілеттерді, сондай-ақ

көзбен бүтін бөліктерге бөлу қабілетін дамытуға ықпал етеді.

«Листик» ойыны.

9 элементке бөлінген адам жүрегінің немесе ағаш жапырағының схемалық бейнесін еске түсіретін күрделі конфигурацияның геометриялық фигурасы. Ең қызығы бұл жұмбақтың элементтерінен әртүрлі көлік түрлерінің силуэттері шығады. Алынған суреттер балалар суреттеріне ұқсайды (иттер, құстар, ер адамдар). Қарапайым бейнелі фигураларды жасай отырып, балалар пішінді қабылдауды, фоннан фигураны, объектінің негізгі белгілерін көрсетуді үйренеді. Пазл көзді, аналитикалық-синтетикалық функцияларды, қиялды (репродуктивті және шығармашылық), визуалды-моторды үйлестіруді, ережелерге сәйкес жұмыс істеуді дамытады.

Воскобовичтің әдістемесі.

Воскобовичтің алғашқы ойындары 90-шы жылдардың басында пайда болды. Жыл сайын олардың саны артып келеді – «Мөлдір шаршы», «Мөлдір Сан», «Домино», «Көбейту планетасы», «Ғажайып басқатырғыштар» сериясы, «Математикалық себеттер». Алғашқы әдістемелік ертегілер пайда болды. Воскобович технологиясы-бұл практикадан теорияға дейінгі жол. Бір ойынның көмегімен көптеген білім беру мәселелерін шешуге болады. Бала өзіне Байқаусыз сандар мен әріптерді меңгереді; түсін, пішінін таниды және есте сақтайды; қолдың ұсақ моторикасын жаттықтырады; сөйлеуді, ойлауды, зейінді, есте сақтауды, қиялды жетілдіреді.

Шахмат.

Шахмат-есте сақтау қабілеті мен логикалық ойлауды дамытуға көмектесетін ежелгі және өте қызықты ойын. Бұл баланың көкжиегін кеңейтудің тамаша мүмкіндігі, бос уақытында әртүрлілікті енгізудің тамаша құралы, баланың дамуын жеделдету. Шахмат ойын түрінде зияткерлікті дамытуға мүмкіндік береді. Ойын ойлауды дамытады, баланы жалпылауға және салыстыруға, қорытынды жасауға үйретеді. Шахмат ойнауды үйрену табандылық, ұқыптылық

және ұйымдастырушылық сияқты қажетті қасиеттерді қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Дойбы.

Дойбы ең зияткерлік ойындардың бірі ретінде танылған, сондықтан, ең алдымен, балалардың ақыл-ой белсенділігін ынталандырады, олардың логикалық ойлауына ықпал етеді, кеңістіктік қиялын, есте сақтау қабілетін және зейінін дамытады, бұл мектепке дайындық үшін өте маңызды. Мектепке дейінгі жастағы балалардың көпшілігі табиғаты бойынша өте белсенді болғандықтан, бұл ойын балалардың табандылығы сияқты сапаны

қалыптастырады. Сондай-ақ, бұл ойын балаларда болашақ өмірі үшін маңызды болып табылады.

Ойын – бұл еркін және өзіндік әрекет, ол баланың жеке қызуғушылығынан туады, баланың жеке қажеттілігі мен шектеулі мүмкіндіктері ашылады.

Адам меңгермейтін білім бар ма?

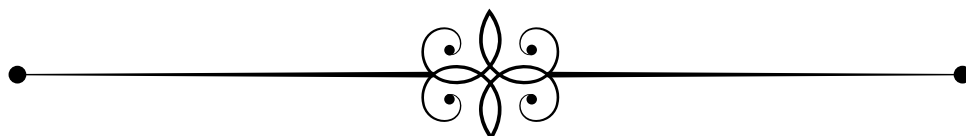
Жойқын күшті тындырар күшің барда.

Оқы, үйрен, жас ұрпақ, бәрін меңгер,

Алға қойған мақсатың, ісің барда! – дегендей, интеллектуалдық ойын – бұл тек білім бұлағы ғана емес, ептілік танытып, қиындықтан жол тауып, өз біліміңді көрсетіп, жеткен жеңісіңе қуану.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Сыпченко М. В. «Формирование основ логического мышления у детей старшего дошкольного возраста»
2. <https://nsportal.ru/detskiy-sad/raznoe/2021/10/21/doklad-po-teme-intellektualnye-igry-kak-sredstvo-razvitiya-tvorcheskih>
3. <https://stavsad12.ru/>

Сейфуллина Алия Сейткалиевна,
Павлодар облысы, Екібастұз қаласы
«№28 сәбилер бақшасы» КМҚК меңгерушісі

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ЕРТЕ КӘСІПТІК БАҒДАР БЕРУ МӘСЕЛЕСІ

Аңдатпа: Мақалада мектепке дейінгі ұйымдарда ерте кәсіптік бағдар беру мәселесі, оны мектепалды жастағы балаларға меңгерту мен мамандыққа баулу әдістері туралы айтылады.

Түйін сөздер: ерте кәсіптік бағдар беру, кәсіптік бағдарлау.

Бала қай жаста келешекте кім болатынын тандай алады? Әдетте, кәсіптік бағдар беру жалпы білім беретін мектептердің жоғары сыныптарында ғана басталады. Яғни, мамандық таңдауына бар жоғы 2-3 жыл уақыты болады. Бір мамандықты тандап, дипломын қолына алса да басқа салада жұмыс істейтіндер қаншама? Бірден бір себеп - баланың саналы таңдау жасауға уақыты жетпеуінде, сондай-ақ ұсынылатын мамандықтардың тізімі аз, олар туралы білімі де аз.

Ұлттық статистикаға сүйенсек, орташа есеппен 10 қазақстандықтың 6-ы ғана оқу барысында алған мамандығы бойынша жұмыс істейді. Жұмыспен қамтылғандардың 7% негізінен ешбір мамандықты оқымаған. Неліктен бұлай болды? Оның бір себебі, жастардың өздері тандап алған мамандық туралы қажетті деңгейде хабардар болмауында. Өз мамандығы бойынша келешекте жұмыс істей алмаған адам уақытын босқа өткізеді. Мәселен, соңғы деректерге сүйенсек, ең көп сұранысқа ие мамандықтар бұл: ІТ – маманы, тракторшы-машинист, жүргізуші, даяшы, сауда өкілі, қолөнер маманы, тиеуші, аспаз, тәрбиеші, кірпіш қалаушы, кеңсе меңгерушісі және

т.б. Үздік 5 мамандық қатарына агроном, инженер-конструктор, маркетинг менеджері, экономист, дәрігер (жалпы профиль), лайф-коучер, тренд-вотчерлер кірді. Ал мектеп түлектерінің көбіне таңдайтын мамандықтары: заңгер, журналист, дизайнер т.б. Соңғы кезде жастардың ұнататын бағыты блогер, авитолог, сторисмейкер, коуч тренерлер т.б да бар. [1. 67].

Осы деректерге сүйенсек, келесі тұжырымды шығара аламыз: заман талаптарына сай, білімді, қоршаған ортада табысты «Жаңа тұлға» (зерттеуші, өнертапқыш, кәсіпкер) адамды тәрбиелеуді мектеп жасынан бастаған жөн. Яғни, мектепке дейінгі жастағы балаларға ерте кәсіптік бағдар беру – заман талабы, болашақта табысқа жету жолындағы қадамдардың бірі. Мақсатты және жүйелі түрде жүзеге асырылған ерте кәсіптік бағдар беру жұмысы барысында балалардың мамандықтар әлемі туралы ой-өрісі кеңейеді. Бала бойында еңбекке деген қызығушылықты қалыптастырады, өзінің болашағы туралы арман туғызады, жақын туыстарының еңбек нәтижелерімен мақтануға мүмкіндік береді.

Балалардың ерте кәсіптік бағдарлануы ақпараттық, консультациялық сипатта

болады. Ойын әрекеті мектеп жасына дейінгі балалар үшін жетекші болып табылады. Ойнау кезінде балалар көбінесе ересектерге еліктейді: олар әдетте кәсіпте ойнайды. Бұл қызмет баланың болашақ әлеуметтенуінің шешуші факторы, болашақ кәсіби анықтаманың негізі бола алады.

Балаларды еңбекке тәрбиелеуде отбасы да үлкен рөл атқарады. Отбасындағы еңбекқорлықты тәрбиелеудің қолайлы шарты-ата-аналардың өз мамандығы бойынша табысты жұмысы. Ата-ананың жеке мысалы-бала үшін өте маңызды ынталандыру. Ата-аналардың жағымды мысалына ие бола отырып, балалар еңбекқор, атқарушы болуға ұмтылады, көмек көрсетуге, пайда әкелуге ниет білдіреді. Балаға өз кәсібі туралы, өз жұмысының қоғам үшін маңызы туралы айта отырып, балаға еңбекке, мүмкін болашақ мамандықты таңдауға итермелейтін моральдық мотивтер беріледі.

Мектеп жасына дейінгі балаларға ерте кәсіптік бағдар беру де дұрыс құрылған заттық - дамыту ортасының да рөлі зор.

Топтарда балаларды ересектердің еңбегімен таныстыру бойынша жұмысты ұйымдастыру үшін ойын модульдері, рөлдік ойындар, дидактикалық ойындар, көрнекі материалдары бар арнайы орталықтарды ұйымдастырған жөн. Мұндай орталықтарда бала өзін байқауға, есте сақтауға,

салыстыруға, әрекет етуге, өз тәуелсіздігінде алға қойған мақсатына жетуге машықтана алады. Дұрыс құрылған міндеттер:

- тәрбиеленушілердің практикалық білімдері мен дағдыларын тереңдетуге;
- бүлдіршіндердің қызығушылықтары мен бейімділігін анықтауға;
- іс-әрекетке деген қызығушылықты дамытуға мүмкіндік береді.

Тәрбиеленушілердің отбасыларымен ынтымақтастық серіктестердің ұстанымдарының теңдігін, жеке мүмкіндіктер мен қабілеттерді ескере отырып, бір-біріне құрметпен қарауды білдіреді. Педагогтер мен ата-аналардың белсенді бірлескен жұмысы балалардың ересектердің мамандықтары туралы білімдерін толық, әр жасқа қол жетімді етіп құруға мүмкіндік береді. Ата-аналар балаларды кәсіптер әлемімен таныстыруда баға жетпес көмек көрсетеді. Экскурсиялар, бақылаулар, ата-аналармен кездесулер, тәрбиешінің кітаптары мен әңгімелерін оқу, еңбек адамдары мен Отанның ұлылығын дәріптейтін мерекелер мен ертеңгіліктер балалардың ішкі әлемінің дамуының айнасы болып табылатын ойын әрекеттерін айтарлықтай байытатын зерттеу қызметі процесінде алынған жарқын әсерлер. [3. 64].

Кәсіптік бағдарлау қызметін жүзеге асырудың маңызды шарты жұмыста мектеп жасына дейінгі балалардың психологиялық-жас ерекшеліктеріне сәйкес келетін құралдар мен әдістерді қолдану болып табылады. Мектепке дейінгі білім беру мекемесінде балалар пәндерді қабылдау,

тәрбиешімен қарым-қатынас жасау, сондай-ақ практикалық іс-шараларға қатысу арқылы білім алады.

Мектеп жасына дейінгі балалардың ерте кәсіптік бағдарлануына жағдай жасау жөніндегі қызмет мынадай қағидаттарды сақтай отырып құрылуы тиіс:

Баланың жеке ерекшеліктерін ескеру, оған тәрбие процесінің толыққанды мүшесі ретінде қарау.

Тұлғаның даму механизмдерін түсіндіретін тұлғаның даму үздіксіздігі принципі. Бұл қағида дамудағы оқытудың жетекші рөлі туралы ережені негіздейді және дамуды цифрландыру дәуірінде «бірінші кезекте жаңа, бұрынғы сатыларда болмаған жаңаның үздіксіз пайда болуымен және қалыптасуымен сипатталатын үздіксіз өзін-өзі қозғалу процесі» ретінде анықтайды. Бұл қағида дамуды анықтауда негіз болып қала береді. Білім әлі жетілмеген психикалық функцияларға – жақын даму аймағына бағытталуы керек. [4,82].

Қол жетімділік принципі. Мектеп жасына дейінгі баланың жұмыс істейтін барлық материалдары оған қол жетімділік принципіне сәйкес түсінікті.

Ғылым принципі. Мектеп жасына дейінгі бала туындаған сұрақтарға сенімді жауаптар алады.

Ашықтық принципі. Бала кез-келген іс-шараға өз қалауы бойынша қатысады.

Диалогтық принципі. Оқушы кез-келген еңбек міндетін орындау кезінде белсенділік пен қарым-қатынасты көрсетеді. Білім беру процесі диалог түрінде жүреді, ол баланы әлеуметтік әлемге енгізуге мүмкіндік беретін әлеуметтік-мәдени құбылыс ретінде қарастырылады.

Көрнекілік принципі әртүрлі сезім мүшелерінің көмегімен балалардың қоршаған әлемді қабылдауын ұйымдастыруға оңтайлы жағдай жасауды қамтиды.

Білім берудің өмірмен байланыс принципі. Бұл қағида мұғалімдерді қоршаған әлем туралы қазіргі ғылыми идеяларға (балалардың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып) сәйкес білім беру мазмұнын жобалауға міндеттейді және архаикалық емес, қазіргі заманғы кәсіптер әлемін, оның технологиялануын, сондай-ақ болашақ мамандықтарға бағдарлануын көрсететін ұғымдар мен терминдердің (сөздердің) дәлдігін білдіреді

Рефлексивтілік принципі. Бала әлеуметтік ортада зейінді көрсетеді.

Мектеп жасына дейінгі балаларды ерте кәсіптік бағдарлау бойынша жұмыс формалары:

- экскурсиялар, мақсатты серуендер кезінде бақылаулар, қызықты адамдармен кездесулер;
- тәрбиешілер мен ата-аналардың әңгімелері, әңгімелер;
- ҰІӘ;
- ойындар, мерекелер және ойын-сауық;
- балалардың өзіндік қызметі.
- көркем әдебиетті оқу;

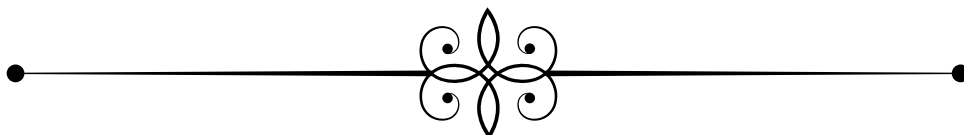
- сюжетті-рөлдік ойындар;
- фотокөрмелер, балалардың репродукциялары мен жұмыстарының көрмелері;
- тақырыптық сабақтар т.с.с. [5. 112].

Осылайша, мектеп жасына дейінгі балалардың ерте кәсіптік бағдарлануы мектепке дейінгі білім беру мекемесіндегі маңызды және қажетті қызмет бағыты болып табылады. Балаға дұрыс таңдау жасауға көмектесу мұғалімдер мен ата - аналар үшін оңай шаруа емес. Ерте кәсіптік бағдар беру үшін ұсынылған жағдайларды жасау мектеп жасына дейінгі балаларға қызығушылық танытатын қызмет түрін таңдауда

креативті болуды үйренуге, кәсіптердің алуан түрлілігі туралы түсінік пен білім алуға, ересектердің жұмысына құндылық қатынасын түсінуге, Тәуелсіздік, белсенділік, шығармашылық танытуға көмектеседі. Бұл олардың қанағаттану мен қуаныш әкелетін мамандықты одан әрі сәтті дұрыс таңдауына көмектеседі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Антонова Т. «Балабақша тәрбиешілері мен бала отбасы арасындағы ынтымақтастықтың проблемалары және заманауи нысандарын іздеу» / Т. Антонова, Е. Волкова, Н. Мишина // *Дошкольное воспитание*, 2009. – №6. – С. 66-70.
2. Арнаутова Е.П. «Методы обогащения воспитательного опыта родителей» / Е.П. Арнаутова // *Дошкольное воспитание*, 2014. – №9. – С. 52-58.
3. Белая К.Ю. «Мектепке дейінгі білім беру мекемелерінің инновациялық қызметі: әдістемелік құрал» / К.Ю. Белая. – М.: ТЦ Сфера, 2013. – 64 с.
4. Белоногова Г. «Педагогические знания – родителям» / Г. Белоногова, Л. Хитрова // *Дошкольное воспитание*, 2013. – №1. – С. 82-92.
5. Веракса Н.Е. «Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған жобалық іс-шаралар. Мектепке дейінгі тәрбиешілерге арналған оқу құралы» / Н.Е. Веракса, А.Н. Веракса. – М.: Мозаика-Синтез, 2016. – 112 с.
6. *Воспитание дошкольника в семье: Вопросы теории и методики* / Под.ред. Т.А. Марковой. – М.: Педагогика, 2011. – 192 с.
7. Савина И.В. *Формирование представлений о профессиях детей старшего дошкольного возраста* // *Воспитатель ДОУ*. 2012 № 3.

Бексеитова Бибигуль Жаксылықовна,
Павлодар облысының білім беру басқармасы,
Екібастұз қаласы білім беру бөлімінің
«№ 22 сәбилер бақшасы» КМҚК басшысы

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРДЫ ДАМУ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа: мақалада мектепке дейінгі ұйымдар педагогтеріне дарынды балалармен жұмыс жасауға арналған кеңес ретінде өзіміздің үздік тәжірибелерімізден ұсыныстар беріледі.

Түйін сөздер: дарынды, ойын, дарындылық, шығармашыл тұлға, міндеттер т.б.

Баланы дамытуда алғашқы іс-әрекетінің түрі ойын екені сөзсіз. Ойын іс-әрекет ретінде тұлғаның қоршаған шындыққа нақтылы бір қатынасын көрсету болып табылады.

Дарынды балалар – қоғамымыздың ең құнды және нәзік бөлігі. Мектеп жасына дейінгі дарынды балалардың даму сатысының дұрыс болуы өте маңызды. Педагогтер мен ата-аналардың негізгі мақсаты бала бойындағы дарынды дұрыс дамытуға және оны баланың өзі түсінуіне ықпал ету қажет.

Ертедегі Қытайда дарынды балаларды «Шэнь тон», яғни киелі бала деп атаған. Расында дарынды балаларды киелі бала деп атауға болады. Бірақ осы дарынды балаларды дер кезінде байқап, оларға дұрыс жол сілтеу қажет.

Дарынды бала - ол өзі жаңа болжамдар мен зерттеулер жасай білетін қабілеті бар болуы шарт. Басқа сөзбен айтқанда, дарындылық - ол жоғары үдерісі бар, шығармашыл тұлға, өзінің алдына қойылған міндеттерді өздігінен шеше білетін адам [1.23].

Дарынды балалар әртүрлі болады, бір-біріне ұқсамайды. Дарынды баланы байқамау мүмкін емес, көпшіліктің ортасында

ол өзінің іс-әрекетімен, бейімділігімен, қабілеттілігімен бірден көзге түседі. И.С. Лейтес қабілетті балалардың үш санатын көрсеткен:

1. Ақыл-ой деңгейінің жоғарлығы ерте кезден байқалатын балалар;
2. Әртүрлі іс-әрекетке қабілетті балалар;
3. Қабілеттері айқындалмаған потенциалды балалар.

Дарындылық адам баласының даму барысында тәрбиеге байланысты болады. Интеллектуалды және ақыл-ой белсенділігі бар бала сөйлеу белсенділігінің жоғарлығымен, байқағыштығымен, есте сақтау беріктігімен т.с.с қасиеттерімен ерекшеленеді [2.31].

Бейнелеу өнеріне жақын бала – сурет салуға көп уақыт бөлуінен, көргенін есте сақтауымен, шығармашылық дағдыларын жақсы көретіндігімен ерекшеленеді.

Әнге қабілеті бар балалар – ритмикалық бөліктерді оңай қайталайды, таныс әуендерді бірінші дыбыстан таниды.

Қозғалыстың белсенділігі бар бала жаттығуларды орындауда тепе-теңдік сақтайтын, қозғалысты жақсы көретін, өзінің жасына дене күші күшті болып келеді [3.25].

Тәрбиеленушілердің дарындылығын

бағалау құралдарын өте мұқият таңдау қажет. Кейде біз, баланы дарынсыз дей отыра, оның бүкіл психикасын мүгедек етуіміз де мүмкін.

Балабақшада балалар қабілеттерін педагогтер түрлі әдістер арқылы ашады, оның бірі – ойындар. Ойын арқылы тәрбиеленушілердің жан-жақты ойлауын, дәлдікті анықтауын, ептіліктерін, есте сақтауларын бақылай алады. Баланы әр қырынан таниды. Сонымен қатар, дарындылықтың дамуында да отбасының рөлі өте маңызды жағдай болып келеді, соның ішінде:

- отбасындағы эмоционалды жағдай;
- бала мен ата-ана арасындағы қарым-қатынас стильдері;

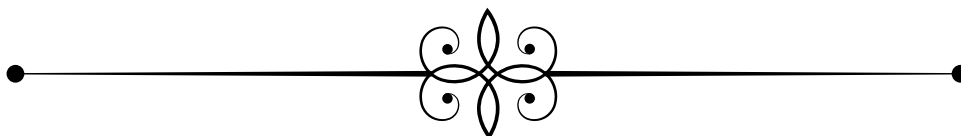
- ата-аналардың бала дарындылығына қатынасы [4. 14]

Дарынды бала қысымды, шеттетуді, айқай-шуды көтермейді. Баланы мектепке дейінгі уақыттан бастап шығармашылық еңбекке қатыстырып, шығармашылыққа қолайлы жағдай туғызу қажет.

Бала ересектер жағынан назар аудару мен жеке қолдау көрсетуді сезінуі қажет. Дарынды баланы таба біліп, әрқайсысына жеке тұлға ретінде қарап, олардың өздеріне деген сенімін арттырып, өзара қатынасты жақсартып, ата-ана-тәрбиеленіші-педагог байланысын жоғары ұстап, шығармашылықпен жұмыс істеуі қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. *Бала мен балабақша.* – №№ 9, 10.– 2013 ж.
2. *Отбасы және балабақша.* – №№ 1,5.– 2012 ж.
3. *Ж.Қ.Дүйсенова, Қ.Н.Нығметова «Балалар психологиясы» Алматы, 2012ж.*
4. *«Қазақстандағы мектепке дейінгі білім» №3 (47) қыркүйек/қазан 2013ж.*

Табакова Айгуль Рустемовна,
воспитатель ясли-сада № 69,
г. Костанай

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СТАРШЕЙ ГРУППЕ С ДЕТЬМИ ООП

Аннотация. В данной статье рассматриваются значимость экспериментальной деятельности для формирования ключевых навыков и компетенций у детей дошкольного возраста, практические аспекты внедрения экспериментальной деятельности в учебный процесс, а также предлагаются рекомендации для педагогов с учетом индивидуальных потребностей детей.

Ключевые слова: экспериментальная деятельность, дети ООП, старшая группа, опыты.

Экспериментальная деятельность в старшей группе детей в рамках образовательной программы общего образования представляет собой процесс, в ходе которого дети активно исследуют мир через практические опыты и эксперименты. Она направлена на стимулирование познавательного развития детей, формирование у них навыков критического мышления, способности к решению проблем, а также развитие творческого мышления и любознательности.

Основные принципы экспериментальной деятельности включают активное участие детей в исследовательском процессе, их самостоятельное обогащение знаниями и поддержку их интересов со стороны взрослых, таких как педагоги или родители [1].

Прошлые исследования об экспериментальной деятельности в старшей группе детей в рамках образовательных программ обычно выделяют важность следующих аспектов:

1. развитие критического мышления и навыков решения проблем с

использованием практических опытов;

2. поддержка развития творческого мышления и инновационного подхода к решению задач;
3. формирование у детей навыков самостоятельного исследования и открытия новых знаний;
4. поддержка социального взаимодействия и совместной работы в процессе проведения экспериментов;
5. интеграция экспериментальной деятельности в учебный процесс для стимулирования мотивации и интереса к обучению;

Эти исследования обычно предлагают конкретные рекомендации для педагогов по организации и проведению экспериментальных занятий с учетом особенностей развития и потребностей старших детей [2].

В дошкольном образовании исследовательская деятельность имеет огромное значение для развития детей. Особенно важна она для формирования

и улучшения способностей к познанию у детей с особыми образовательными потребностями. У этой группы детей к моменту окончания дошкольного возраста уровень познавательной активности и уровень развития речи чаще всего оказывается ниже, чем у их сверстников. Поэтому особенно важно, чтобы они могли освоить представления о взаимосвязи между природой и человеком, а также научиться взаимодействовать с окружающей средой. Знания лучше всего закрепляются в памяти ребенка, когда он сам видит, слышит и делает что-то самостоятельно. Экспериментирование в старшем дошкольном возрасте с детьми ООП позволяет детям самостоятельно понять причинно-следственные связи явлений и долгосрочно закрепить полученные знания через собственный опыт.

Путем организации опытно-экспериментальной работы мы стимулируем детей к исследованию, сопоставлению, анализу связей и закономерностей. Именно так они осваивают навыки поисковой деятельности. Мы поощряем интерес детей к исследованию и открытиям, предоставляя им соответствующие возможности. Для этой цели в группе оборудован уголок экспериментов, где есть материалы и инструменты для проведения опытов: лупы, магниты, природные и технические материалы, различные виды бумаги, ткани, соль и прочие.

В ходе опытно-экспериментальной работы с детьми мы применяем различные методы:

- устный (рассказ воспитателя, детей, беседы);
- использование художественной литературы (чтение фрагментов произведений, загадки, стихи);
- игры, демонстрации, наблюдения, эксперименты, визуальные материалы (слайды, презентации);
- практические задания, которые особенно полезны для детей с особенностями в развитии [3].

Основное содержание исследований, включенных в учебный план, включает ознакомление с особенностями различных материалов (ткань, бумага, стекло, пластик, металл, керамика, поролон), природными явлениями (погода, цикл воды в природе, движение солнца, снегопад), агрегатными состояниями воды и миром растений (особенности овощей, фруктов, растений).

В ходе экспериментов дети расширяют свой словарный запас, описывая свойства объектов и явлений. Это содержание внедряется в повседневные занятия в дошкольном учреждении, на прогулках и в игровой деятельности, как в групповой, так и в индивидуальной форме.

Начало экспериментирования происходит из любопытства и мотивации детей, возникающих из проблем или запросов. Для поддержания интереса к экспериментам мы предлагаем задания, выданные сказочными персонажами или поставленные в виде проблемных ситуаций. Часто мы задаем детям вопрос «Почему?», что способствует развитию их умения формулировать гипотезы. В процессе экспериментирования дети делают выводы о скрытых свойствах предметов и явлений, отвечая на вопросы: *Как? Почему? Зачем? Что они хотят узнать и получить в результате?*

Дети в нашей группе с огромным удовольствием экспериментируют. С детьми мы провели *эксперимент с бумагой*, мотивированный порванной страницей книги. Предварительно мы смотрели видеоролик о том, как бумага производится из дерева на фабрике. В ходе эксперимента дети обнаружили, что бумага бывает разной: прочной, не очень, гладкой, шероховатой и т. д. Они узнали, что тонкую бумагу легко смять, в отличие от картона, и что ее легко резать ножницами. Дети заметили, что бумага рвется, пачкается, мокнет и горит. В результате они сами сделали вывод, что к книгам нужно относиться бережно, потому что они изготовлены из бумаги.

При экспериментировании со снегом дети обнаружили, что его объем меняется в разных состояниях. Они выяснили, что снег легкий

и теряет много веса при растапливании, потому что между снежинками, из которых он состоит, находится много воздуха. Они также заметили, что рыхлый снег тает быстрее, чем плотный. Этот опыт показал им, что вода, оставшаяся после таяния снега, содержит грязь, поэтому лизать снег или сосульки не стоит. Они также рассматривали снежинки через лупу и узнали, что скрип снега происходит от ломки снежинок под ногами. Дети узнали, что на снегу можно рисовать, а снеговика можно слепить только из влажного снега.

В ходе сюжетно-ролевой игры «Повар» мы провели опыт «Вареное-сырое» с детьми. Они пришли к выводу, что сырое яйцо вращается неуклюже из-за болтания желтка и белка, в то время как вареное яйцо вращается легко и быстро.

В рамках эксперимента «Вкус и запах» дети поняли, что для определения запаха продукта необходимо его попробовать на вкус, так как вдыхание воздуха через рот не дает точного представления о запахе.

Мы также провели *опыт со сворачиванием молока* под воздействием кислоты (сока лимона), чтобы расширить знания детей о составе молока. После этого мы напомнили

им, что после употребления молока не следует сразу есть фрукты и ягоды из-за их кислотности.

Для дальнейшего ознакомления с материалами провели опыт «Тонет, не тонет», в ходе которого дети определяли, из какого материала можно построить лодку. Они выяснили, что тонут предметы, которые тяжелее воды, и не тонут те, которые легче.

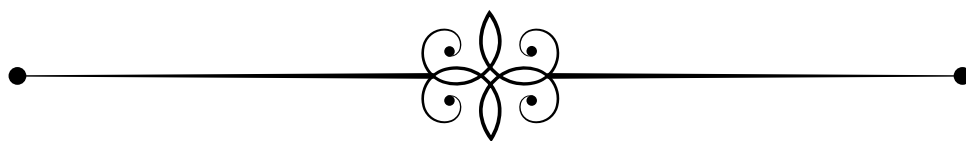
После каждого опыта мы повторяем правила безопасности и обсуждаем последовательность действий. В конце каждого эксперимента дети рассказывают о результатах и делают выводы.

Мы используем различные формы деятельности, чтобы предотвратить утомление, включая игры, физические упражнения и изучение наглядного материала.

Таким образом, экспериментальная работа систематически формирует у детей устойчивую познавательную активность, развивает мелкую моторику и координацию движений, активизирует мыслительные процессы и учит рассуждать. Экспериментирование является эффективным способом ознакомления детей с ООП с окружающим миром.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Макарова А.С. *Экспериментальная деятельность детей старшего дошкольного возраста.* – М., 2010.
2. Лосева Л.В. *Организация экспериментальной деятельности детей старшего дошкольного возраста в условиях дошкольного образовательного учреждения.* – М., 2008.
3. Носкова Л.Г. *Методика проведения экспериментальной деятельности детей старшего дошкольного возраста.* – М., 2000.

Бексултанова Диана Пазылжановна,
воспитатель ясли-сада «Мирас»,
г. Астана

СТОРИТЕЛЛИНГ КАК ИННОВАЦИОННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ СВЯЗНОЙ РЕЧИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация. В данной статье раскрывается сущность педагогической технологии «сторителлинг», представлены и подробно охарактеризованы виды педагогического сторителлинга. Выбранная для рассмотрения технология помогает педагогам решать многие вопросы в области обучения, воспитания и развития. Акцент в статье делается на использовании сторителлинга в работе по развитию речи у детей дошкольного возраста, так как вопрос развития речи сегодня очень актуален.

Ключевые слова: сторителлинг, педагогический сторителлинг, развитие речи, дошкольный возраст.

Сторителлинг – педагогическая техника, выстроенная в применении историй с конкретной структурой и интересным героем, которая направлена на разрешение педагогических вопросов воспитания, развития и обучения, помогающая не только развить речь ребёнка, но и раскрыть его творческие способности, развить познавательный интерес, помочь поверить в себя, в свои силы.

Термин «сторителлинг» пришел к нам из английского языка и в доскональном переводе звучит как «рассказывание истории». Однако, в русском языке этому термину имеется весьма хороший синоним – «сказительство», подразумевая под собой исполнение сказаний, искусство увлекательного рассказа [1].

Сторителлинг был разработан и благополучно проверен на собственном опыте Д.Армстронгом, который при разработке данной техники принял к

сведению известный общепсихологический фактор: истории выглядят более живыми, они интересны, увлекательны и проще соединяются с личным опытом, нежели принципы или директивы. Они быстро запоминаются, им дают больше значимости и их влияние на поведение людей сильнее.

Первоначально техника сторителлинг зарекомендовала себя как довольно результативное средство построения внешних и внутренних коммуникаций [2].

*Что такое сторителлинг,
и каким он бывает*

Для чего детям нужны сказки, истории, мультки и фильмы?

В первую очередь для того, чтобы передавать практический опыт, рассказывать о различных действиях их последствиях, совершенствовать воображение и пробуждать эмоции. Это необходимо для развития человека. По сути, любая из этих

форм повествования является направлением сторителлинга. Выделяют несколько видов педагогического сторителлинга.

Виды педагогического сторителлинга

В классическом сторителлинге реальная ситуация из жизни (или вымышленная история) рассказывается самим педагогом. Дети только слушают и воспринимают информацию. При использовании классического сторителлинга педагог передает детям конкретную информацию: правила, теории и пр., которые представлены в насыщенной форме запоминающейся истории.

В активном сторителлинге педагогом задается основа события, формируются ее проблемы, цели и задачи. Слушатели стремительно вовлекаются в процесс формирования и пересказа историй. Данный вид сторителлинга содействует передаче не только теоретического, но и практического знания, которое закономерно не формируется и словесно никак не выражается. Оно особенным способом выражается в практической продуктивной деятельности и предполагает собой передачу умений и навыков.

Цифровой сторителлинг – формат сторителлинга, в котором рассказывание истории дополняется визуальными компонентами (видео, скрайбинг, инфографика).

Сторителлинг в стране детства

Остановимся подробнее на видах сторителлинга, которые можно использовать в работе с детьми дошкольного возраста [3].

Сторителлинг на основе реальных ситуаций: в качестве примера применяются жизненные ситуации, которые следует решить. Этот вид сторителлинга применяется в тех случаях, когда над правильным решением преобладает понимание какой-либо проблемы. Данный вид сторителлинга является хорошим инструментом сплочения детского коллектива, так как его можно использовать с целью групповых обсуждений и обмена мнениями.

Сторителлинг на основе повествования: вымышленный или реальный рассказчик предоставляет требующуюся информацию. Данный метод используется для повышения интереса детей к теме.

Сторителлинг на основе сценария: ребенок становится частью истории и достигает различных результатов в зависимости от того, какие решения принимает. Метод хорошо подходит для нечасто случающихся или небезопасных ситуаций, или, когда педагог хочет, чтобы дети применяли ранее приобретенные знания и опыт. Использование сценариев добавляет смысла знаниям детей и помогает применять их в реальном мире.

Сторителлинг на основе проблемных ситуаций: способ решения проблемы с наилучшими результатами. Этот метод помогает развить навыки решения проблемных ситуаций и применять знания на практике.

Как приготовить сторителлинг

Вступление. Вступление, как правило, должно быть коротким. Оно представляет немаловажную значимость, ставя вопрос или обозначая проблему, которую необходимо решить. Совершить это необходимо так, чтобы вызвать у детей интерес и увлечь его. В случае если дети, слушая, витают в облаках, то вступление перед началом истории должно зацепить их внимание и удерживать его. Вступление к истории должно быть связано с главной темой. Оно сосредотачивает внимание детей на вопросе или проблеме, которым она посвящена и на которые в завершении истории будет получен ответ. Кроме того, вступление должно обращаться к реальному опыту детей. Вступление в истории не должно включать в себя подсказки к решению проблемы рассказываемой истории.

Развитие события. Здесь выявляются сюжетные направления и нравы функционирующих персонажей. Эта часть дает возможность основательнее проникнуть в проблему или конфликт, о котором рассказывается во вступлении.

Данная часть истории делает проблему хуже, и тем самым создает определенное напряжение. Ситуация не становится разрешенной. По сути, она становится все напряженнее.

Кульминация. Когда напряжение доходит до апогея и обстановка начинает выглядеть нестерпимой, появляется разрешение поставленной проблемы. Тайна раскрыта. В конечном итоге находится решение, и этот ответ, как правило, совсем не тот, которого мы ожидали.

Заключение. Должно быть краткое заключение, которое подытоживает рассказ одним предложением. Как в басне - мораль.

Какие возможности дает сторителлинг?

Прежде всего, необходимо учитывать их возрастные особенности, в том числе интеллектуальный, эмоциональный, физический и духовный уровень развития.

В истории должен быть определенный персонаж или герой. У каждого из них должны быть особенные черты характера, которые будут отображаться в изложенных событиях. Основной персонаж непременно должен вызывать симпатию. История должна вызывать чувства эмпатии представленным персонажам, представляя себя на его месте. Можно использовать открытые вопросы в адрес детей, которые привлекают детей к участию в рассказанной истории. Нужно понимать, что изложение фактов – это ещё не история. Дети целостно воспринимают мир. Исходя из этого, необходимо добавлять эмоциональный фон к фактам. И нельзя выпускать из виду чувство юмора, оно может помочь разрешить любые проблемы. Кроме того, не стоит забывать то, что воображение и фантазия у детей более гибкие, нежели у взрослого.

Таким образом, можно выделить следующие преимущества использования техники «сторителлинг» с детьми дошкольного возраста:

- сторителлинг – отличный способ разнообразить занятия, чтобы найти подход и заинтересовать любого ребенка, не требует затрат и может быть использован в любом месте и в любое время;
- техника сторителлинга имеет форму

дискурса, потому что рассказы представляют большой интерес, а также развивают фантазию, логику и повышают культурное образование;

- детям сторителлинг помогает научиться умственному восприятию и переработке внешней информации, обогащает устную речь, усиливает культурное самосознание, помогает запомнить материал, развивает грамотность.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Русакова А.С. *Ключи к детской душе. Как рассказывать и сочинять истории и сказки.* – М.: Обруч, 2015. – 192 с.
2. Симмонс А. *Сторителлинг. Как использовать силу историй.* – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 177 с.
3. Федорова С. В., Барчева А.А. *Использование техники сторителлинг в работе с детьми дошкольного возраста // Молодой ученый.* – 2017. – №16. – С. 515-518.

Глухова Анджела Валерьевна,
воспитатель ясли-сада «Солнышко»,
г. Макинск, Акмолинская область

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В РАЗВИТИИ РЕЧИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация. В статье описаны значение и основные методы речевого развития детей дошкольного возраста. Наряду с методами, активно используемыми в развитии речи, автор указал современные инновационные технологии. Понятно, что эти методы дополняют друг друга и способствуют всестороннему развитию речи ребенка.

Ключевые слова: развитие речи, совершенствование методик, использование активных методов, выбор инновационных технологий.

Развитие личности ребенка, формирование у него различных навыков, расширение его мировоззрения, созревание мыслительных и речевых способностей – закономерные явления, происходящие систематически в течение определенного периода времени. Однако если мы берем детей из одной группы, то убеждаемся, что хотя их возраст и одинаковый, но их способности и умения находятся на разном уровне. Это зависит от процесса развития в их семье до прихода в дошкольное учреждение, а также от принципов врожденного восприятия детей. Самое главное – здоровье ребенка. Его физиологическое и психологическое развитие может стать основой для развития других навыков. Следующий вопрос – развитие речи ребенка. Это напрямую связано с физиологическим развитием ребенка. Развитие личности ребенка, в том числе созревание ума, умения полноценно общаться с окружающими – все это связано с формированием речевых способностей

ребенка [1].

Именно поэтому в дошкольных организациях и начальных классах проводятся специальные работы по развитию речи. Развитие языка считается основой воспитания и образовательной деятельности. Известно, что любую работу с ребенком невозможно провести без плана. Точно так же в педагогической науке предусмотрены специальные направления языково-развивающей работы. Основными направлениями работы по развитию речи, тесно связанными друг с другом, являются следующие:

1. Развитие словаря: освоение значений слов и их уместное употребление в соответствии с контекстом высказывания, с ситуацией, в которой происходит общение.
2. Воспитание звуковой культуры речи: развитие восприятия звуков родной речи и произношения.
3. Формирование грамматического

строю: морфология (изменение слов по родам, числам, падежам), синтаксис (освоение различных типов словосочетаний и предложений), словообразование.

4. Развитие связной речи (диалогическая и монологическая речь).
5. Формирование элементарного осознания явлений языка и речи (различение звука и слова, нахождение места звука в слове).

Организация более познавательно значимой для ребенка деятельности, соответствующей возрасту и разного содержания, будет способствовать развитию его словарного запаса и усвоению новых слов.

Ребенок, чей словарный запас достаточно зрелый для его возраста, может говорить беспрепятственно. В этом случае снова преобладает влияние растущей среды ребенка. Например, ребенок растет, слушая грамматически и синтаксически правильные предложения от окружающих его людей. Эти знания и опыт, полученные из жизни, будут развиваться посредством деятельности, проводимой в дошкольной организации [2].

Существует множество видов игр, которые развивают способность ребенка выражать свои мысли и правильно составлять предложения. Поскольку основной деятельностью дошкольника является игра, желательно, чтобы процесс обучения был непосредственно связан с игровой технологией.

Следующая проблема – воспитание звуковой культуры языка. С точки зрения специалистов, увеличения словарного запаса, семантическая сторона слова связана с лексикой, а звуковая сторона находится в области фонетики. Четкое и чистое произношение ребенком звуков языка требует большого контроля. Потому что неумение ребенка правильно произносить звуки приводит к языковому дефекту. Если этот дефект не предотвратить в определенном возрасте, у ребенка появится невосполнимый разрыв. Если работа, проводимая родителями и воспитателями,

не дает положительных результатов, необходимо обратиться за помощью к логопеду для устранения дефекта речи ребенка.

Следует обратить внимание на интонацию ребенка, который может правильно произносить все звуки языка в соответствии с требованиями, такие важные моменты, как пауза и ударение. Существует множество видов игр и упражнений для освоения интонации и ударения.

Следующий этап – развитие разговорных навыков ребенка. Беседа может проходить в форме диалога, монолога, полилога. Овладение культурой общения очень важно в совершенствовании коммуникативных навыков ребенка. Например, умение слушать других, уважать чужое мнение и т. д.

Разговор в форме диалога улучшает общение ребенка с окружающим миром, а разговор в форме монолога формирует его личностную языковую компетенцию. Рассказать то, что он понимает, то, что он видит на картине, составляет основу его художественной речи.

Следующее направление развития языка – приобщение к художественной литературе. В дошкольных организациях заучивание стихов, загадок и скороговорок для детей на определенную тему, постановка сказочных представлений, объяснение в них действий героев повысят речевые способности детей.

Все эти области связаны друг с другом и не только развивают речевые навыки ребенка, но и формируют его нравственные качества, стремление к этике и эстетике, способствуют всестороннему развитию ребенка.

В основном наиболее подходящим периодом для развития речи ребенка считается 1,5-3 года. Однако по мере взросления ребенка задачи по развитию речи постепенно усложняются по плану. В работе по развитию речи дошкольников часто используются: метод подражания, метод беседы, метод повторения, метод рассказывания и построения рассказа. Способы использования каждого из этих методов путем преобразования их в ряд типов даже увеличиваются. Модифицированное

использование методов зависит от педагогического мастерства каждого педагога, возраста и других личностных особенностей детей в группе.

Для формирования и активизации познавательного-речевого развития, наряду с традиционными методами, используются следующие инновационные методы: педагогическая арт-терапия, технология мнемотаблиц, ИКТ технология, метод моделирования, метод проектирования, здоровьесберегающие технологии и т.д.

Дыхательная гимнастика способствует формированию речевого дыхания, умение делать полноценный вдох–пауза–удлиненный выдох. Дыхательная гимнастика обеспечивает правильное усвоение звуков, способно изменять силу их звучания, помогает соблюдать паузы, менять громкость, использовать речевую мелодику.

Инновация – означает нововведение, новшество [3]. Сейчас много инновационных технологий по развитию речи детей дошкольного возраста. Среди современных педагогических технологий развития речи детей можно отметить следующие: литотерапия, сказкотерапия, синквейн, ТРИЗ, метод наглядного моделирования.

Биоэнергопластика является новым и интересным направлением работы по развитию речи детей, которая включает в себя три понятия: био – человек, энергия – сила, пластика – движение. То есть биоэнергопластика – это соединение движений артикуляционного аппарата с движениями кисти руки. Артикуляционная гимнастика в сочетании с биоэнергопластикой, автоматизация поставленного звука с биоэнергопластикой развивает координацию движений и развитие артикуляционной, мелкой и общей моторики.

Сперва необходимо рассмотреть такую технологию как мнемотехника. Значение слов «мнемотехника» и «мнемоника» обозначают одно и то же – техника запоминания. Считается, что это слово придумал Пифагор Самосский (6 век до н.э.). Данную методику применял Цицерон, для запоминания

своей речи. Он выстраивал определенный путь по комнатам, связывая с предметами или местами различные изречения. Это помогало вспомнить их при выступлении перед публикой, пройдя этот путь уже в своей голове, собирая «разложенные» по местам факты и слова. Мнемотаблицы-схемы служат дидактическим материалом по развитию связной речи детей: заучивание стихов, обогащение словарного запаса, обучение, составление рассказов, пересказ художественной литературы, отгадывание и загадывание загадок.

Далее наиболее эффективным методом при работе с детьми, которые имеют речевые нарушения считается сказка, оказывающая коррекционное воздействие. Сказка является средством погружения ребенка в атмосферу той жизни и истории, которую проживает герой. Это «ключ» к ребенку и приобретению им новых знаний, накапливаемому им опыту. Для того чтобы развить речь дошкольников воспитателем применяется методика сказкотерапии. Сказки влияют не только на эмоциональное состояние дошкольников, но и на их речевую активность. При использовании на занятиях сказкотерапии активизируется словарь детей. Ее применяют при нарушениях речи, а также работая над связной речью. В сказке заключаются речевые и коммуникативные функции:

- лексико-образная, потому что формируется языковая культура дошкольника;
- активизируется и развивается внутренняя слуховая память;
- слушая либо читая сказки, происходит преобразование вербально-знаковой формы сказок;
- развиваются коммуникативная и экспрессивная функции языка.

Все разновидности сказок можно преподнести в разном виде: анализе, рассказывании, сочинении, постановках и рисовании. Но необходимо помнить о том, что это делается с целью создания интереса и положительной мотивации детей. Жизненные ценности, вот что является

ядром сказкотерапии. Поэтому, становится возможным сделать вывод о том, что влияние сказкотерапии уникально в коррекционных целях, потому что другая деятельность не сможет оказать комплексное воздействие на речь дошкольника.

Следующая технология называется «синквейн», которая считается эффективным методом развития речи детей. В начале 20 века данный вид стихотворения разработала поэтесса американского происхождения – Аделаида Крэпси, опираясь на знакомые всем японские хокку/хайку и танка. Легкость синквейна позволяет быстро его составить, однако это может не сразу получиться. Для того чтобы он получился правильным, необходимо обратить внимание на его структуру построения. Синквейн строится из пяти строк. По своей форме он похож на елку: одно слово, два слова, три слова, четыре слова, одно слово. У некоторых детей могут возникнуть трудности в написании синквейна. Устранить эту проблему можно, разделив детей по парам. Назвав тему синквейна, им дается шесть-восемь минут на его написание. Далее оба партнера поворачиваются друг

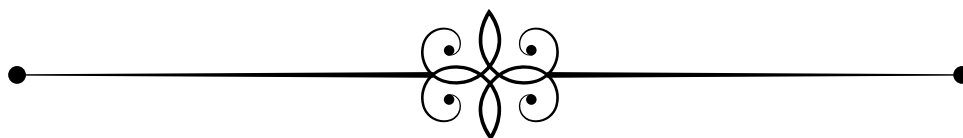
к другу и из своих частей составляют один синквейн. Это предоставит им возможность проанализировать, написанное и прийти к общему решению задачи, которая перед ними стоит. В результате вся группа может прослушать синквейны каждой пары. Для лучшего понимания детьми того, что от них требуется лучше привести пример нескольких готовых синквейнов. При составлении синквейна обогащается и расширяется словарь дошкольников. Их знакомят с таким понятием, как «слово, которое обозначает...».

На основе картиннографии можно составить разнообразные дидактические игры, которые развивают связную речь детей дошкольного возраста. Развитие речи детей – одна из важнейших задач образовательной деятельности.

Таким образом, инновационные технологии – это новые способы, методы, приемы взаимодействия воспитателей и детей, обеспечивающие эффективное достижение результата педагогической деятельности.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Душца Н.Д. Синквейн в работе с дошкольниками // *Логопед.* – 2005. – № 5. – С. 85-91.
2. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. *Тренинг по сказкотерапии.* – СПб.: «Речь», 2006. – 176 с.
3. *Детская инновационная технологи развития речи.* – 2007.
<https://www.maam.ru/detskijasad/inovacionye-tehnologi-v-razviti-rechi-detei.html>

Джунусова Сауле Сагандыковна,
воспитатель Центра полиязычного развития ясли-сада №20,
г. Экибастуз, Павлодарская область

ИННОВАЦИОННЫЕ ФОРМЫ И МЕТОДЫ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ РАННЕГО ВОЗРАСТА

Аннотация. В статье раскрывается организация и реализация инновационной деятельности с детьми раннего возраста. Показаны формы и методы работы с детьми. Автор показывает, что раннее развитие детей во много зависит от того, насколько педагог заинтересован в инновационной деятельности, способен раскрыть свой творческий потенциал, стремится внести в свою педагогическую практику, новые методы и формы работы с детьми.

Ключевые слова: инновационные методы, установление эмоционального контакта. куклотерапия, ковролинограф, хеппинг.

В связи с происходящими изменениями в дошкольном образовании, современное общество нуждается в педагогах, способных к восприятию новых идей, принятию нестандартных решений, к активному участию в инновационном процессе, готовом компетентно решать исследовательские задачи [1].

Введение инноваций в образовательный процесс следует начинать с раннего возраста, так как воспитание и развитие детей раннего возраста – одна из самых актуальных проблем современного общества. Именно в эти годы закладываются основы здоровья и интеллекта ребенка, в этом возрасте умственное и нравственное развитие особенно зависит от физического состояния и настроения малыша.

В данной работе представлены следующие инновационные формы и методы, применяемые на практике в работе с детьми раннего возраста: куклотерапия, ковролинограф, хеппинг и сенсорные коробки.

Куклотерапия – особое значение для психологического, адаптационного

и нравственного развития детей имеют куклы. В словаре русского языка С.И. Ожегова дается следующее объяснение: «... кукла – это детская игрушка в виде фигурки человека» [2, с. 313]. Кукла или мягкая игрушка – заменитель реального друга, который всё понимает и не помнит зла. Поэтому потребность в такой игрушке возникает у большинства детей.

Как считает В.С. Мухина, «... кукла для ребенка – не обязательно «дочка» или «сынчик», она – партнер по общению во всех его проявлениях». [3, с. 47].

Метод основан на идентификации ребёнка с любимым героем мультфильма, сказки и любимой игрушки. Можно выделить следующие функции, которые выполняет куклотерапия:

1. *коммуникативную* – установление эмоционального контакта, объединение детей в коллектив;
2. *релаксационную* – снятие эмоционального напряжения;
3. *развивающую* – развитие психических процессов (памяти, внимания, восприятия и т.д.);

4. обучающую – обогащение информацией об окружающем мире.

В куклотерапии используются такие виды кукол, как куклы-марионетки, пальчиковые, плоскостные, перчаточные и др.

Пальчиковые куклы - наиболее простой вариант пальчиковой куклы – шарики от пинг-понга, на которых нарисованы различные выражения лиц разных персонажей. Такие куклы можно изготавливать из бумажных цилиндров (по размеру пальца).

Куклы-марионетки – куклы на ниточках. Голова и суставы крепятся петлями и подвешиваются на ниточках к деревянной основе, которая управляет движениями этой куклы. Это могут быть и куклы-животные или куклы, изображающие людей разного возраста и пола.

Перчаточные куклы, сделаны из твердой головы и приклеенного к ней костюма. Указательный палец управляет головой, а большой и средний – руками. Такие куклы используются для детских кукольных театров, различных инсценировок, изображения

сказок.

Плоскостные куклы – они двигаются в одной плоскости. Плоскостная кукла представляет собой модель куклы, вырезанную из плотного картона или тонкой фанеры. Как правило, руки куклы крепятся на шарнирах или на кнопках и являются свободно двигающимися.

Куклотерапия используется на занятиях, в индивидуальной работе, в практической деятельности, в игре (сюжетных играх, драматизации, дидактических, строительных играх и т.д.). Кукла на руке взрослого, выступающая для ребенка в роли собеседника, концентрирует на себе его внимание, помогает свободно вступать в разговор, побуждает к активным речевым действиям.

При организации режимных моментов, таких как умывание, кормление, одевание используются куклы бибабо и мягкие игрушки (кукла может рассказать, показать, спросить, похвалить, помочь).

Куклы не только привлекают внимание детей, но и воспитывают культуру поведения, формируют гигиенические навыки. Для малышей показываются простые спектакли, например, «История одной обезьянки», где единственным действующим персонажем будет кукла «бибабо» – обезьянка, с которой что-то происходит и она, от избытка чувств поет и танцует, разговаривает, радуется и грустит. От такого представления не откажется ни один ребенок!

Особой популярностью пользуется у детей пальчиковый театр. В нем все герои, сцена и сюжет расположены на одной или двух руках. Надевается сначала на палец одна куклочка и с ней разыгрывается простой сюжет, любимая сказка, например, «Колобок». Пальчик-персонаж шевелится, танцует, подпрыгивает, общается с малышами, создавая ощущение того, что он живой актер. Пальчиковый театр – лучший тренажер для развития речи и эмоциональной сферы ребенка. Также организовываются вместе с детьми различные жизненные ситуации с куклой, напоминающие его собственные.

Например, кукла хочет спать. Айсулу жалуется ребенку, что она очень устала и хочет спать, просит помочь ей раздеться и приготовить кроватку. Вместе с малышом раздеваем куклу, укладываем в кроватку, поем колыбельную песенку. Кукла хочет есть. Вместе с ребенком накрываем на стол и кормим куклу игрушечной ложечкой. За едой Айсулу может немножко покапризничать: отказаться от каши, потребовать конфету. Требования и капризы куклы могут напоминать привычки самого ребенка. Важно, чтобы кукла с помощью взрослого вела себя как настоящий ребенок, и чтобы малыш видел в ней живого человека. Подобные игры организовываются на разные сюжеты: «Купание куклы», «Прогулка», «Кукла заболела» и др.

Таким образом, использование кукол на занятиях, в индивидуальной работе с детьми помогают корректировать эмоционально-волевую сферу ребенка, развивают речь, укрепляют связь ребенок-педагог-родитель, родители принимают активное участие в изготовлении кукол для детей.

ДАНА БАЛА № 1 (37), 2024

Ковролинограф – метод ковролинографии является способом совершенствования пальчиковой моторики. Современные материалы (ковролин и липучка) имеют намного большую силу сцепления, чем фланель. Новые элементы (фигуры геометрические, кармашки, кассы, прищепки, кружки) обеспечивают разнообразие, наглядность и динамизм занятий. Можно сказать, что ковролинограф – это современный вариант школьной доски, содержащий в себе неограниченные возможности. Он позволяет сделать наглядным почти любое занятие или игру. Комплекс игр на ковролине дает возможность проводить целенаправленные занятия по развитию сенсорных способностей. Такая работа включает следующие этапы:

- формирование сенсорных эталонов цвета, формы, величины;
- обучение способам обследования предметов, умению различать их форму, цвет и величину, выполнять сложные глазомерные действия (д/игры: «Собери ёлочку», «Собери бусы по образцу», «Сделай так же», «Собери предмет»; «Посади цветочки», «Собери грибочки», «Украсть ёлочку», «Что лишнее», «Что куда», «Найди такой же», «Найди свой домик», и др.).

Рекомендуем педагогам использовать данный метод для индивидуальной и групповой работы, это позволит ребенку не только наблюдать со стороны за действиями взрослого, но и самостоятельно выполнять некоторые задания.

Ковролин удобен для раскладывания героев сказок. Дети лучше запоминают сюжет сказки, а после – и сами с удовольствием пересказывают текст с использованием картин.

Хеппенинг и сенсорные коробки. Изучив теорию, решили внедрить технологию «Хеппенинг» в систему педагогической работы в период адаптации детей раннего возраста. Большинство нетрадиционных техник относятся к спонтанному рисованию, когда изображение получается не в результате использования специальных изобразительных приёмов, а как эффект игровой манипуляции. Такой способ нетрадиционного изображения можно назвать «хеппенинг» (в переводе с английского «случаться»). Наши занятия были направлены на развитие интереса у детей к различным изобразительным техникам и материалам, формирование умений отобразить в пятнах, линиях и мазках

задуманный образ.

В раннем возрасте доступен такой вид хеппенинга, как рисование пальчиками. Это способ примакивания пальцев руки к поверхности бумаги разными способами (кончиками пальцев ставим точки, проводим пальчиками линии, прикладываем, соберём пальчики в пучок – получатся цветы и снежинки). Еще один вид хеппенинга – рисование на подносе. Насыпьте слой манки толщиной 2-3мм на поднос, разровняйте. Проводя пальцем по манке, можно изобразить геометрические фигуры, солнышко, цветок и т. д. Польза от рисования пальчиками: хорошо развивают мелкую моторику, развитие тактильной чувствительности.

Сенсорная коробка – это пособие для сенсорного развития детей раннего возраста, которое стимулирует развитие познавательных процессов, обогащает сенсорный опыт ребенка и способствует развитию мелкой моторики. В зависимости от наполнения коробки, игры с ней могут развивать и совершенствовать тактильное восприятие, слух, зрение и обоняние малыша. Всем известно, что мелкая моторика неразрывно связана с нервной системой, зрением, восприятием, вниманием и памятью, а также с развитием речи ребенка, поэтому очень важно развивать её с самого рождения [4]. Тематически сенсорные песочницы могут быть самыми разнообразными. Основой для коробки может стать: таз для белья или пластиковый контейнер, картонные коробки – деревянный ящик и т.д. В наполнителе

тоже может быть все: разные крупы: рис (белый и покрашенный пищевыми красителями), манка, овсянка, рис, крупная соль, всевозможные макароны, фасоль, горох. Зимой: снег или песок, ведь это так здорово, когда в песочнице можно играть не только летом, но и зимой, галька, камушки-марблс, мелкие игрушки.

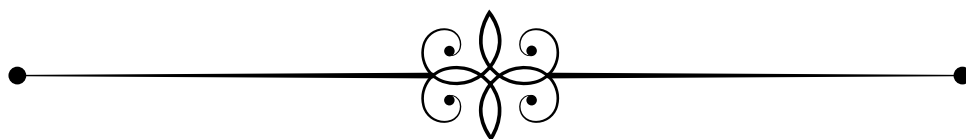
Самая простая сенсорная коробка, наполненная, например, горохом, даст возможность ребенку расширить свой тактильный опыт – он сможет трогать, пересыпать, переливать, исследовать, закапывать, откапывать и просто играть. Тематика сенсорных коробок также может быть разнообразной, например, по временам года. Также, это природные материалы: желуди, каштаны, шишки, трава, листья, шиповник, земля, камни, ракушки, мох, это нарезанная бумага, ватные шарики, бумажные шарики, бумажные салфетки.

Организация дошкольного образования сегодня – это сложный организм, стремящийся к совершенствованию, развитию, ищущий новые возможности, создающий необходимые условия для удовлетворения потребностей ребёнка, семьи и общества. Введение инноваций в образовательный процесс во многом зависит от того, насколько эффективно осваиваются инновации, способствующие качественным изменениям деятельности детского сада. В условиях введения ГОСО задачей современного педагога выступает реализация в воспитательном процессе самооценности периода раннего возраста как базисной основы всего последующего развития ребенка.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Гончарова Е.В. *Инновационная деятельность в дошкольном образовательном учреждении: учебно-методическое пособие.* – Нижневартовск: Изд-во Нижневарт. гос. ун-та, 2013. – 126 с.
2. Ожегов С.И. *Толковый словарь русского языка.* – М., 2016. – 736 с.
3. Мишагина О.М., Трофимова А.Н. *Куклотерапия как средство формирования нравственного воспитания детей дошкольного возраста // Международный журнал экспериментального образования.* – 2014. – № 7-2. – С. 61-64.
<https://expeducation.ru/ru/article/view?id=5558>
4. Лазарев, В.С. *Педагогическая инноватика: объект, предмет и основные понятия.* – 2015. – 102 с.

Букебаева Надия Саруаровна,

Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
Рудный қаласы білім бөлімінің «№5 бөбекжайы» КМҚК
Қазақ тілі мұғалімі

ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ МӘДЕНИ МҰРАСЫ НЕГІЗІНДЕ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ АДАМГЕРШІЛІК – РУХАНИ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа: Мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың адамгершілік – рухани құндылықтарын қалыптастыруда қазақ халқының мәдени мұрасын негізге ала отыру жолдары ұрастырылған. Балаларды елдің атрибуттары мен рәміздерін білуде; мемлекеттің құрылымы туралы қарапайым түсініктерде; отбасы мүшесі ретінде, содан кейін балабақша тобындағы балаларға ұжымының мүшесі ретінде, сондай-ақ ауыл, аудан, облыс тұрғыны, Қазақстан азаматы ретінде өзінің «құқықтары мен міндеттерін» түсінуге баулу тәсілдері сөз болады.

Түйін сөздер: ұлттық тәрбие, мемлекеттік рәміздер, ұлттық құндылықтар, үлкенге құрмет, өзін бағалау т.б.

*«Ұлттың шынайы даңқы кеңдікте,
оның иеліктері, топырақтың құнарлылығы, табиғаттың сүйкімділігінде емес,
халықтың адамгершілік және ақыл-ой деңгейінің биіктігінде».*

Моральдық-рухани құндылықтар, олар кішкентайларға қол жетімді ме? Осы бағыттағы жұмыс тәжірибесіне сүйене отырып, сіз оң жауап бере аласыз: Мектеп жасына дейінгі балаларда, әсіресе ересек жастағы балаларда, туған жерге, туған табиғатқа, өз Отанына деген сүйіспеншілік сезімі болады. Бұл баланың рухани - адамгершілік әлеуетін жан-жақты дамытудың бастамасы, ол танымда туады, бірақ мақсатты тәрбие процесінде қалыптасады.

Қазіргі уақытта білім беру жүйесі Қазақстан патриоттарын, құқықтық демократиялық, әлеуметтік мемлекет азаматтарын тәрбиелеуді қамтамасыз етуге арналған. Рухани-адамгершілік тәрбие кез-келген халыққа, кез-келген мемлекетке

қажет. Алайда, бұл тәрбие өте сезімтал және сыпайы түрде жүзеге асырылуы керек және оларды жас кезінен бастап бірге жасау керек. Шығармашылық тұлғаны, мінезді қалыптастыру кезеңі ретінде мектепке дейінгі жастағы балаларда ерекше әлеует айқын көрінеді.

Бұл адамгершілік махаббат, мейірімділік, жанашырлық, зорлық-зомбылық, төзімділік, әділ мінез-құлық, жан тыныштығы сияқты ең маңызды адами қасиеттерді қамтиды және біз ересектер оларды күнделікті, сағат сайын, минут сайын балаларымызда тәрбиелеуге міндеттіміз.

Қазіргі уақытта әлем балаға агрессивті болды, ал балалық шақ индустриясы ойыншықтардан бастап

жаһандық коммерциялық, теледидарлық бағдарламаларға дейін балалардың психикасына, олардың моральдық және рухани әлеміне жойқын әсер етеді. Бір түнде біздің жақсы ескі ойыншықтарымыз, кітаптарымыз, мультфильмдеріміз жоғалып кетті, оларда бірнеше ұрпақ өсті. Олардың орнына шетелдік сериалдардың кейіпкерлері келді: супермендер, өрмекші адамдар, құбыжықтар және т. б.

Бала өмірінің алғашқы жылдары оны тәрбиелеудің маңызды кезеңі болып табылады. Осы кезеңде оны өз халқымен, өз елімен көзге көрінбейтін байланыстыратын және өмірдің келесі жолын анықтайтын сезімдер, мінез-құлық белгілері дами бастайды. Әрине, мектеп жасына дейінгі бала құқықтық, саяси немесе әлеуметтік-экономикалық аспектілерді әлі түсінбейді, бірақ оның құқықтық тәртіптің қарапайым ережелерін сақтауы, ғылым мен өнер саласындағы жетістіктер туралы түсінік, мемлекеттік рәміздерді құрметтеу, біздің Отанымызды дәріптеген адамдардың есімдерін білу өзін-өзі бағалау, құрмет сияқты жеке қасиеттерді дамытуға негіз болады. еліміздің тарихи өткеніне, өз отандастарының мақтанышы, адамзат пен әлемдік мәдениеттің дамуына қосқан сыртқы үлесі.

Бала өзінің ана тіліндегі әндерге, музыкаға ерекше назар салады, сондықтан бала ойнайтын ойындар мен ойыншықтарда туған өлкенің табиғаты, баланың өмір сүріп жүрген ортасындағы адамдардың тұрмысы, әдеп-ғұрпы, салт дәстүрлері туралы ақпараттың болуы заңдылық та қажеттілік. Өйткені бала қоршаған ортаны танып бойына сіңіре отырып дамиды.

Бұл ретте танымдық деңгей елдің атрибуттары мен рәміздерін білуде; мемлекеттің құрылымы туралы қарапайым түсініктерде; отбасы мүшесі ретінде, содан кейін балабақша тобындағы балалар ұжымының мүшесі ретінде, сондай-ақ ауыл, аудан, облыс тұрғыны, Қазақстан азаматы ретінде өзінің «құқықтары мен міндеттерін» түсінуде көрінеді.

Уақыт, дәуір, адамдар өзгереді, бірақ

адамның жақсылыққа, махаббатқа, жарыққа, сұлулыққа, шындыққа деген ұмтылысы мәңгілік болып қала береді. Балалардың елімізді мекендейтін барлық халықтарға деген жанашырлық пен оң көзқарас сезімін дамыту – маңызды міндеттердің бірі. Біздің балабақша мұражайы оны жүзеге асыруға көмектеседі.

Республика күні, Тәуелсіздік күні, Наурыз, Конституция күні – халықтық мәдениетті жаңғырту және оған әдет-ғұрыптар, салт-дәстүрлер арқылы таныстыру құралы, мереке қоғам өмірінен бөлінбейді, ол адамға күш пен қуат беретін барлық идеялар мен адамгершілік бағдарларды сіңіреді.

Әр халықтың өз ұрпақтарын тәрбиелеуде ұлттық ерекшеліктері бар. Мен өз жұмысымда халықтың керемет дәстүрлерін қабылдаймын және оларды кеңінен қолданамын. Насихаттың негізгі құралы – тіл, сонымен қатар, халық шығармашылығы, өнер, дәстүрлер, әдет-ғұрыптар, ұлттық ойындары, мақал-мәтелдер мен жұмбақтар т.б.

Мерекелерге арналған материалды таңдауда мен келесі талаптарды ескеремін:

Мектеп жасына дейінгі балалар үшін «шағын фольклорлық формалар» (тақпақтар, ертегілер, шағын әндер) қол жетімді;

Ересек топта сонымен қатар халық ертегілері, әдет-ғұрыптар қолданылады.

Ұлттық мерекелерді өткізу барысында театрландыру (бай мен оның әйелінің диалогы), қазақ халық ертегілерін драматизациялау элементтері енгізіледі. Осылайша, ұлттық әдет-ғұрыптар, дәстүрлер, мерекелер балалардың өзі тұратын елге деген мақтаныш сезімін тәрбиелеуге үлкен мүмкіндік береді. Қазақ тілінде өлеңдер мен әндерді жаттап, орындай отырып, сөздік қоры байытылады, дыбыстық - айтылу дағдылары қалыптасады.

Ауызша халық шығармашылығын білу мен сүю азаматтық-патриоттық тәрбиенің аспектісі болып табылады. Өйткені, ертегілерде халықтық дәстүрлер, өмір, мінез, Отанға деген сүйіспеншілік танылады. Ертегілердің арқасында бала жақсылық пен жамандықты біледі, өзінің жеке қасиеттерін

бағалай отырып, сүйікті кейіпкерін таңдайды. Бұл балаларды адамгершілік тұрғысынан жауапты шешім қабылдауға итермелейді; адамгершілік- әрекеттерді жасауға деген ұмтылысты тәрбиелейді.

Отан сезімі баланың не көретініне және оның жан дүниесінде не резонанс тудыратынына таңдану мен мақтаныштан басталады. Қазақтың ұлттық ойындары қайта жандана бастады. Ұлттық ойындардың, рәсімдердің, дәстүрлердің қабылдануымен балалардың үлкендерге деген құрметі, ұлттық мақтанышы арта түсті.

Халықтық ойындар мен ертегілер - бұл біздің планетамыздың кез-келген халқының шынайы байлығы мен мұрасы. Бала әр түрлі рөлді қабылдай алады, әртүрлі өмірлік жағдайларда өзін байқап көреді. (Мысалы: «Бесікке салу», «Тұсау кесу», «Тіл ашар» және т.б. қазақтың ұлттық салт-дәстүрін қолдана отырып, «Әжеге қонаққа бару» сюжеттік-рөлдік ойындары баланың танымдық көкжиегін кеңіте түседі). Тәрбиелік құрал ретіндегі ойынның ерекше және ең маңызды компоненті түрінде: отбасына, еңбекке баулуға, мерекелік және халық дәстүрлеріне қатысты ойын элементтерін қамтитын сюжеттік қойылымдар кіреді. Халықтық ойындарда көптеген әзілдер, бәсекелестік құмарлықтар, қозғалыстар дәл және бейнелі, көбінесе күтпеген оқылымдармен, жеребелермен бірге жүреді,

бұл ойыншыларды тез ұйымдастыруға, оларды теңшеуге мүмкіндік береді.

Осы бағыт бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстарды талдай отырып, табысты іске асыру үшін біртұтас адамгершілік-рухани білім беру кеңістігін: отбасы мен мектепке дейінгі ұйымды құру қажет деген қорытындыға келдім.

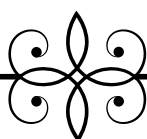
Сондықтан мектеп жасына дейінгі балалардың рухани - адамгершілік тәрбиелеу мәселелерін шешуде педагогтің ата-аналармен тығыз қарым-қатынасы өте маңызды. Біздің ата-аналармен ынтымақтастығымыз «бәріміз бір-бірімізге керекпіз» ұранымен құрылады. Сондықтан біз ата-анамызды ертеңгіліктерге, көрмелерге, жәрмеңкелерге қатысуға тартуға тырысамыз.

Болашақ ұрпақты тәрбиелеу барысында біз қоғамға дені сау, күш пен қуатқа толы құрылысшы - мемлекетімізді жасаушы қажет екенін және рухани - адамгершілік тәрбие мәселелерін қалай шешетінімізге еліміздің болашағы көп жағдайда баланы ерте жастан тәрбиелеуге байланысты екенін есте ұстауымыз керек.

Ескі даналық сөзде айтылғандай «өткенін білмейтін адам ештеңе білмейді» деп еске салады. Өз тамырын, өз халқының дәстүрлерін білмесе, ата-анасын, үйін, елін жақсы көретін, басқа халықтарға құрметпен қарайтын толыққанды адамды тәрбиелеуге болмайды.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. *«Мектепке дейінгі балалық шақ» республикалық орталығы \- «Мәңгілік ел» ұлттық идеясы контекстінде мектеп жасына дейінгі балаларды рухани - адамгершілік тәрбиелеу бойынша әдістемелік ұсынымдар - Астана, 2016. -28б.*
2. Макаренко А.С. *Книга для родителей.* / - М.: «Педагогика», 1988;
3. Феоктистова Т.К., Шестякова Н.П. *«Ересек мектеп жасына дейінгі балалардың рухани-адамгершілік тәрбиесі»*

Макаева Жанара Ашимовна,
 учитель казахского языка ясли-сада № 69,
 г. Костанай

ФОРМИРОВАНИЕ ТОЛЕРАНТНОСТИ КАК НАЧАЛЬНЫЙ ЭТАП НРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ ДОШКОЛЬНИКА

Аннотация. В статье рассматривается толерантность как интегральное качество человеческих добродетелей, которое формируется под наблюдением педагогов и семьи, а также формы и направления воспитательно-образовательного процесса.

Ключевые слова: толерантность, доброжелательность, дошкольный возраст.

*Живи с людьми так, чтобы твои друзья не стали недругами,
 а недруги стали друзьями.
 Пифагор*

Обучение знаниям о культуре мира означает построение и развитие социальных отношений, основанных на принципах свободы, справедливости, демократии, терпимости и солидарности, отказа от любых видов насилия. Этот тип социальных отношений предусматривает предотвращение конфликтов на ранней стадии их развития с помощью ликвидации (либо минимизации) порождающих их причин путем установления диалога и ведения переговоров [1].

В каждой культуре и в каждом обществе она должна обрести свой собственный культурный смысл. Любая культура имеет прецеденты как нетерпимого, так и толерантного поведения. Толерантность предполагает готовность принять других такими, какие они есть, и взаимодействовать с ними на основе согласия. Она является важным компонентом жизненной позиции

зрелой личности, имеющей свои ценности и интересы и одновременно с уважением относящейся к позициям и ценностям других людей.

В нашем детском саду национально-региональный компонент пронизывает все формы и направления воспитательно-образовательного процесса. Дети знакомятся со своей национальной культурой, искусством, детской художественной литературой. Ознакомление с национальной казахской культурой осуществляется через все виды деятельности ребенка-дошкольника: игровую, образовательную, изобразительную, музыкальную, речевую, двигательную.

Формирование личности ребёнка, безусловно, включает и вопрос воспитания в ребёнке уважительного отношения к людям разных национальностей [2].

Ребёнок с дошкольного возраста должен

видеть в каждом из своих маленьких товарищей друга по взаимопомощи, по духу. На праздниках «День языков», «Я, ты, он, она – вместе дружная семья», «Наурыз», «День Республики», «Масленница» дети знакомятся с культурой народов, проживающих на территории РК, поют песни на казахском и русском языках, играют игры разных народов.

Традиции по своей природе наделены огромной устойчивостью, объективно сделавшей их своего рода хранителями достижений прошлого. Многие обычаи и традиции различных народов отличаются только лишь по форме, а по содержанию одинаковы. В связи с этим изучение обычаев и традиций какого-то отдельного народа имеет важное значение не только для него, но и для других народов. В планировании дошкольной группы включены такие темы как: «Казахские обычаи и традиции», «С другом жить веселее», «Национальная одежда», «Национальные блюда».

Чем лучше человек знаком с духовным наследием различных народов, тем проще ему воспринять иную культуру, а значит, и быть терпимее, толерантнее.

Большую роль в формировании межэтнической толерантности у детей дошкольного возраста оказывают пословицы и поговорки. Несмотря на их краткость, в них четко прослеживаются довольно полные рекомендации к поведению в кругу «чужих». Причем эти рекомендации призывают к осторожности, деликатности, такту. Например, «Не стучи в чужие ворота, и в твои стучаться не будут» (татарская). Постоянное обращение к национальному фольклору делает речь детей богаче, образнее. Через знакомство с фольклором дети видят разнообразие существующего мира, принимают его многогранность и не боятся быть отличными от других.

Формированию толерантных чувств способствует национальная кукла. Ее ценность заключается в том, что с ее помощью можно в доступной форме ознакомить детей с бытом народов и их природными особенностями, пробудить

в детских сердцах искреннюю дружбу и любовь к людям всех национальностей. Национальная кукла служит средством эмоционального воздействия на детей, развивает их любознательность. Игры с национальной куклой воспитывают у детей чувство заботы, ласки. Это проявляется в их мимике, речи и поведении во время игр.

Воспитание симпатии, дружеского отношения к другим народам происходит в процессе подвижных игр, с использованием национальных атрибутов.

В своих играх дети отражают все, что их волнует в окружающей, общественной жизни. Игра больше, чем какой-либо другой вид деятельности, дает возможность насыщать ее социальным содержанием, поэтому она и является важным средством воспитания [3].

Воспитательное воздействие игры зависит от ее содержания, она может стать средством воспитания дружеских чувств к людям других национальностей лишь в том случае, когда она является средством познания, когда дети овладевают знаниями о национальностях, одновременно проявляя положительное отношение к их представителям.

При проведении подвижных игр особое внимание обращается на детские взаимоотношения: проявление дружеского расположения, умение проявить внимание, заботу, умение считаться с интересами товарищей.

Воспитание толерантности является неотъемлемой частью воспитательного процесса в условиях детского сада. Толерантность – это совокупность положительно влияющих качеств при формировании и развитии всесторонне и гармонически развитой личности у воспитанников детского сада [2].

В процессе воспитания в детском саду ребенок приобретает первоначальные навыки социального общения, усваивает основы культуры толерантного поведения. Формирование межэтнической толерантности у детей дошкольного возраста, невозможно без создания атмосферы доброжелательности, радости совместной

деятельности, доброты и симпатии, интереса друг к другу. Именно в таких условиях жизнь детей в группе строится на принципах толерантности, обогащается опыт общения с людьми разных национальностей.

Дошкольника характеризует эмоциональная отзывчивость, открытость, доверчивость и отсутствие этических стереотипов, что позволяет ему вступать в свободное общение с людьми разных национальностей.

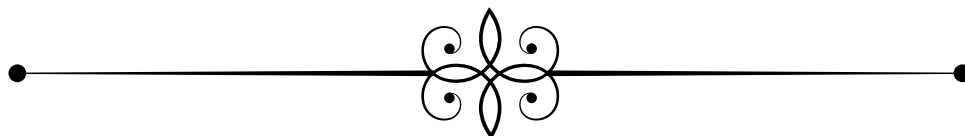
Эффективность работы по формированию межэтнической толерантности дошкольников возрастает во много раз, если

семья и педагоги работают в тесном контакте.

Таким образом, воспитание у детей таких важных и в то же время сложных качеств, как толерантность, доброжелательность по отношению к людям вне зависимости от их расовой и национальной принадлежности – одна из наиболее сложных и дискуссионных проблем в дошкольной педагогике. Приобщая детей к культуре своего народа и национальностей, проживающих рядом, мы формируем у них представление о любви к Родине, начал гражданственности и толерантности.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Декларация принципов толерантности // ЮНЕСКО.
https://ikey.tulunr.ru/index.php?option=com_content&view=category&id=426&Itemid=213
2. Арутюнов С.А. Народы и культуры: развитие и взаимодействие. – М., 1989.
3. Бгажноков, Б.Х. Традиции общения в системе культуры: этническая культура. Проблема сохранения в современном контексте. – Нальчик, 1997.

Саржакова Ляззат Агымбаевна,

*воспитатель дошкольной подготовки ОШ №45,
г.Алматы*

ФОРМИРОВАНИЕ ТОЛЕРАНТНОСТИ У ДОШКОЛЬНИКОВ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация: в статье рассматривается вопрос воспитания толерантности, где актуально и востребовано особенно в наши дни. Важно формировать у подрастающего поколения умение строить взаимоотношения в процессе взаимодействия с окружающими на основе сотрудничества и взаимопонимания. Воспитание терпимости, гуманизма и доброты.

Ключевые слова: дошкольное образование, толерантность, эмпатия, конструктивное взаимодействие.

Толерантность (от лат. *tolerantia* – терпение, терпеливость, добровольное перенесение страданий). Толерантность – это миролюбие, терпимость к этническим, религиозным, политическим, конфессиональным, межличностным разногласиям, признание возможности равноправного существования «другого» [1].

Толерантность – это человеческая добродетель: искусство жить в мире разных людей и идей, способность иметь права и свободу, активная жизненная позиция на основе признания иного. 16 ноября отмечается Международный день толерантности. Инициатива проведения этого праздника принадлежит Генеральной Ассамблее ООН, которая в 1996 году предложила государствам-членам ежегодно отмечать Международный день, посвященный терпимости. В 1995 году ЮНЕСКО была утверждена «Декларация принципов толерантности», в ней сказано, что толерантность означает уважение, принятие и понимание богатого многообразия культур

нашего мира, наших форм самовыражения и способов проявлений человеческой индивидуальности [2]. Толерантность – это обязанность способствовать утверждению прав человека, демократии и правопорядка.

Воспитание толерантности как одной из значимых черт личности стало в последнее время актуальной проблемой на мировом уровне. Ведь терпение необходимо и в труде, и в общении. Терпение предполагает способность воздержаться от чего-либо ради сознательно принятой цели и мобилизовать все силы для её достижения.

Без толерантности невозможно бесконфликтное взаимодействие людей, а значит и стран, государств, невозможен мир на земле и совершенствование условий жизни всего человечества. Воспитание терпения у детей является непременным условием формирования их воли и характера.

Свое отношение к иному человеку начинает формироваться у ребёнка примерно с 4-х лет, основываясь на элементарных проявлениях общечеловеческих чувств и

непредубеждённых знаниях. Проявления отношений: осмеяние, передразнивание, опасения и т.д., в основе которых лежат следующие факторы: детская непосредственность, ограниченный жизненный опыт, детская бестактность и т.д.

Цель воспитания толерантности –

воспитание в подрастающем поколении потребности и готовности к конструктивному взаимодействию с людьми и группами людей независимо от их национальной, социальной, религиозной принадлежности, взглядов, мировоззрения, стилей мышления и поведения (Таблица 1).

Таблица 1 – Основные черты личности

Толерантная личность	Интолерантная личность
Уважение мнения других	Непонимание
Доброжелательность	Игнорирование
Сотрудничество	Эгоизм
Понимание и принятие другого таким, какой он есть.	Оскорбления, насмешки, выражение пренебрежения
Чуткость, снисходительность	Равнодушие, цинизм
Доверие, гуманизм	Агрессия

Достижение данной цели возможно при решении конкретных задач, которые объединены в два взаимосвязанных блока:

1) воспитание у дошкольников миролюбия, принятия и понимания других людей, умения позитивно с ними взаимодействовать;

2) создание толерантной среды в обществе и в сфере образования [2].

Методы и формы работы с детьми

Сказкотерапия

Сказкотерапия – рассказывание, где рассказчиком может быть и группа детей. Воспитание толерантности необходимо начинать с чтения книг – сказок, так как жизнь неразрывно связана с книгой. Сказка большой помощник в воспитании толерантности. В них очень хорошо показано влияние человеческих ценностей на нашу жизнь.

Чему только не учит сказка?

Сказка учит: мир делится на хороших и плохих людей, зверей и прочих существ. Но добрых всегда больше, и их любит удача. А злые, плохо заканчивают свою биографию.

Сказка формирует образ Положительного Героя: доброго, умного, сильного, верного

своему слову.

Сказка учит не бояться трудностей. Главный Герой всегда берётся за выполнение любой работы, какой бы невыполнимой она не казалась. И в том, что он побеждает, немалую роль играют вера в себя, смелость и помощь друзей.

Сказка учит любви к родителям. Герой, выполняющий поручение отца или матери всегда почитаем больше своих нерадивых братьев и сестёр. И именно он получает в наследство «полцарства в придачу».

Сказка учит патриотизму. Главный Герой всегда с готовностью выходит защищать родную землю от чудищ-захватчиков.

Сказка содержит скрытую, ненавязчивую мораль, нравоучение: нельзя обманывать, нельзя быть жадным, нельзя предавать друзей.

В каждой сказке есть доброта и привычка выручать друга из беды.

Сказка помогает побеждать зло и жестокость.

И, главное, сказка учит, что добро циклично, оно всегда возвращается к тому, кто помогает другим, и добро всегда побеждает зло. Не это ли модель идеального мира?

Игротерапия

Игротерапия – занятия могут быть организованы незаметно для ребенка посредством включения педагога в процесс игровой деятельности. Игра – это наиболее естественная форма жизнедеятельности ребенка.

В процессе игры формируется активное взаимодействие ребенка с окружающим миром, развиваются его интеллектуальные, эмоционально-волевые, нравственные качества, формируется его личность в целом.

Например, игры и игровые упражнения, направленные на:

- развитие умений невербального общения: «Угадай-ка», «Любимый сказочный герой»;
- развитие чувства близости с другими детьми: «Ласковое имя», «Комплименты»;
- развитие умений, направленных на распознавание чувств других людей: «Море волнуется»;
- гармонизацию осознания своего имени, фамилии: «Как можно нас назвать по-разному», «Угадай, кто это?»;
- развитие умения соблюдать дистанцию в общении: «Стоящие и сидящие»;
- развитие умения понимать настроение окружающих: «Что можно сделать для друга»;
- регулирование своего поведения: «Выдержанный человек»;
- проявление чувства милосердия, сострадания к другим людям: «Солнышко милосердия», «Добрый лесник»;
- обсуждение и проигрывание ситуаций, направленных на практическое применение навыков культурного поведения в игре, на занятиях, в общественных местах, на умение выражать сопереживание и сочувствие взрослым и сверстникам.

Психогимнастика

Психогимнастика включает в себя ритмику, пантомиму, игры на снятие напряжения, развитие эмоционально-личностной сферы.

Игры «Мое настроение», «Веселый – грустный».

Этюды и упражнения, направленные на:

- на воспитание гуманных и доброжелательных отношений между детьми: «Подарок»;
- воспитание уважения к людям различных национальностей и рас: «Спиной друг к другу», «Хоровод дружбы» [3];
- слушание музыки, детских песен, национальной музыки разных народов.

Все эти занятия позволяют активизировать интерес дошкольника вначале к самому себе, потом к своему окружению, семье, обществу, способствует воспитанию толерантности, уважения прав людей других национальностей и рас, а также обеспечивает базу развития их нравственной и правовой культуры при дальнейшем обучении в школе.

Что такое эмпатия? Эмпатия – от греч. *empathia* – «сопереживание». Это способность правильно воспринимать и понимать чувства другого человека, сопереживать ему. Способность поставить себя на место другого человека, способность к переживанию за кого-либо, сопереживанию. Это способность почувствовать, что испытывает другой человек так, как если бы вы были на его месте.

Важным моментом в профессиональной деятельности педагога является его способность понимания чувств, которые испытывает ребенок. Способность к эмпатии – необходимое условие для развития такого профессионального качества педагога, как проницательность. Сочувствие побуждает педагога к помощи другому. Чем более устойчивы его альтруистические мотивы, тем шире круг людей, которому он, сочувствуя, помогает [2].

Дети во всем подражают своему воспитателю, верят в его справедливость,

проникаются его убежденностью. Моральный облик педагога становится для них примером отношения к окружающим, к природе, к Родине, к своим обязанностям. Воспитатель, обладающий высокими моральными качествами, сможет правильно оценить любой поступок ребенка, увидеть зачатки трудолюбия или начинающейся лени, доброты или эгоизма.

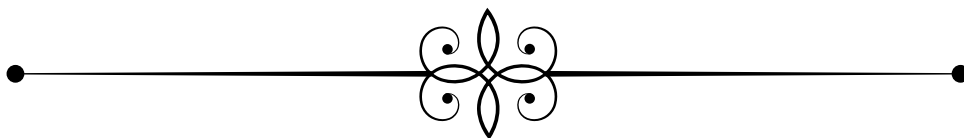
В воспитательной работе следует чаще использовать в качестве примера хорошие поступки взрослых и детей. Пример всегда конкретен, легко воспринимается дошкольниками, осмысливается ими и переносится в собственную деятельность. При этом особое значение имеет пример самого воспитателя. Подражая авторитетному педагогу, дети копируют

его манеры поведения, мимику, жесты: так же здороваются, улыбаясь взрослому и сверстникам, вежливо обращаются с просьбой, благодарят за услугу, проявляют озабоченность, обнаружив беспорядок, заметив огорчение товарища, и т.п. В связи с этим немаловажное значение имеет то, насколько воспитатель, учитель, родители сами обладают эмоциональной отзывчивостью на переживания ребенка, умеют вовремя прийти ему на помощь.

Таким образом, проблему толерантности, можно отнести к воспитательной и начинать работу в этом направлении необходимо с дошкольного возраста, поскольку именно тогда закладываются ценностные основы мировоззрения.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Безюлева Г.В., Шеламова Г.М. *Толерантность в педагогике.* – М.: Издательский центр АПО, 2002. – 92 с.
2. Рожкова М.И., Байбородова Л.В., Ковальчук М.А. *Воспитание толерантности у дошкольников.* – Ярославль. – С. 33-46
3. *Воспитание толерантности у детей дошкольного возраста // Детский сад.*
<https://nsportal.ru/detskii-sad/vospitatelnaya-rabota/2017/04/10/vospitanie-tolerantnosti-u-detey-doshkolnogo-vozrasta>

Балтабай Назерке,
«Сыр бөбегі бөбекжай» бақшасының
тәрбиешісі

ҒАЖАЙЫП ҒАРЫШ

Аңдатпа. Мақалада жаңартылған білім мазмұнына сәйкес ұйымдастырылған іс-әрекет ойын арқылы құрастырылған, яғни ғарыш әлеміне саяхат жасалып, балалар топтасып ойнайтын қызықты ойындармен қамту жолдары, балалардың жас ерекшеліктеріне сай әдістер қарастырылған.

Түйін сөздер. ғажайып ғарыш, аспан денесі, метеорит.

ҮІӘ:

сөйлеуді дамыту (кіріктірілген іс-әрекет)

Міндеті:

- балалар әңгіме айтуға үйренеді;
- Шығармашылық қиялдары дамиды, көрнекілікке сүйене отырып құрастырады;
- эксперимент барысында заттардың қасиеттерін анықтайды.

Күтілетін нәтиже:

- балалар әңгіме айтуға үйренді;
- Балалардың түрлі әрекеттерінде ертегілерді тыңдау қабілеттері дамиды;
- Шығармашылық қиялдары дамиды, көрнекілікке сүйене отырып құрастырды;
- - эксперимент барысында заттардың қасиеттерін анықтады.

Әдіс-тәсілдер: командамен жұмыс, миға шабуыл, бала үні қызығушылықтарына қарай тыңдалады. Тілдік, ішінара бақылау, процесс арқылы саралау жүргізіледі

Интеграция: сөйлеуді дамыту, құрастыру, сурет салу, көркем әдебиет.

Ресурстар: ғаламшарлардың суреттері, зерттеуге қажет заттар, т.б.

ҮІӘ басы: Балалар, бүгін біз сендермен қызықты ойын ойнайтын боламыз. Ойын ойнағыларың келеді ме?

Психологиялық ахуал орнату: «Кім жылдам?»

Тәрбиеші: Балалар ойынның шартын кім құрастырып көреді

Балалар өздері ойын шартын құрастыруға тырысады

Шығармашылық орталығы
Шарты: балалар дәстүрден тыс сурет салу әдісі арқылы мен ғарышкермін тақырыбында суреттерін салады

Тәрбиеші: Жарайсыңдар балалар! Балалар аспан әлемінде 9 планета бар. Ғаламшар дегеніміз- Күнді немесе жұлдызда айналатын шар тәріздес орбитаға ие аспан денесі. Олар: Меркурий, Шолпан, Жер, Юпитер, Сатурн, Уран, Нептун, Плутон. Балалар қызықты ойынды жалғастырамыз ба? Кеттік ендеше

ҰІӘ ортасы
 Зерттеу орталығы

Шарты: балалар гипстен ғаламшарлардың метеориттерін алады. Қай ғаламшардікі екенін табады.

1. Ойын орталығы

Шарты: ғарышқа байланысты макет жасап, әңгіме құрайды.

2. Құрастыру орталығы

Шарты: танграмм ойыны арқылы зымыран құрастырады.

3. Әдебиет орталығы

Шарты: «Мен ғарышкер боламын» тақырыбында өлең жолдарын жаттайды, ертегі құрастырады.

Қорытындылау

Тәрбиеші: балалар сендерге ойын ұнап жатыр ма?

Тәрбиеші: Олай болса еркін ойын ойнай қойыңдар!

Джумагулова Арай Серикболовна,
Абай облысы, Семей қаласы,
№ 4 Балдәурен бөбекжайының музыка жетекшісі

«АНА - ӨМІР ШУАҒЫ» АТТЫ МЕРЕКЕЛІК ЕРТЕҢГІЛІКТІҢ СЦЕНАРИЙІ

Аңдатпа. Мақалада мектепалды жастағы балалардың жан-жақты дамуы үшін және олардың бойында ұлттық құндылықтарды сіңіру үшін өткізілетін ертеңгіліктердің маңыздылығы мен үлгі ретінде аналар мерекесіне арналған ертеңгіліктің сценарийі беріледі.

Түйін сөздер: ұлттық құндылықтар, ертеңгіліктер, би қимылы, сыйластық.

Мақсаты: Балаларға 8 - наурыз халықаралық аналар мерекесі туралы түсінік беру. Мерекелік көңіл - күй сыйлау.

Міндеттері: Мереке иелеріне жүректен шыққан ізгі тілектерді тақпақтар, әндер арқылы жеткізіп, би билеп, ойын ойнап, музыкалық аспаптармен оркестрден шашу-шашып, көтеріңкі көңіл-күй сыйлап, музыкалық қабілеттерін дамытып, дағдыларын қалыптастыру. Ана, әжелерімізге қолғанат болуға, әрқашан құрметпен қарап, ізет көрсетуге, адамгершілікке, ізгілікке, достыққа тәрбиелеу.

Жүргізуші: Армысыздар, аяулы да, қымбатты абзал жандар! Мерекелеріңіз құтты болсын! Қар астында қылтиып бәйшешекбойкөтергендекөктемніңалғашқы хабаршысындай болып аналар мерекесі келді. Аналар көктемгі күндей жарқырап, гүлдей құлпырған гүл мерекелеріңіз құтты болсын! Көктемнің шуақты күндеріндей, сан - алуан гүлдеріндей, құлпырып, жайнап жүре беріңіздер! Жүздеріңізден шаттық, көңілдеріңізден қуаныш арылмасын!

Той тойлап дала менен қалаларың,
Мерекенің құтты болсын, аналарым!
Қаракөз қыз, абзал ана мерекесін,

Құттықтауға келіп тұр балаларың!
Енді мерекемен құттықтауға келген
балдырғандарды қошаметтеп қарсы алайық.
*Балалар әсем саз әуенімен залға кіреді.
(Ұлдар қолдарына чупа - чупч, қыздар
балмұздақ ұстап би билейді)*

Жүргізуші:

Бәрің, бәрің, қараңдар,
Естімей қалмаңдар!
Тіршіліктің бастауы,
Көктемді қарсы алыңдар!
*(Осы кезде музыка әуенімен көктем
ырғала билеп кіреді.)*

Көктем ханшасы:

Мен көктеммін, көктеммін,
Көктемде нұрымды төккенмін.
Табиғатты ұйқысынан оятып,
Былтыр келіп кеткенмін.
Сәлеметсіңдер ме, балақайлар?
Сәлеметсіздер ме, қонақтар? Өздеріңді
көргеніме қуаныштымын. Былтыр келгенімде
кішкентай едіңдер, өсіп қалыпсыңдар!
Мерекелік көңіл - күйлерің қалай? Айналаны
құлпыртып, әнші құсты сайратып, жылуым
мен шапағатымды шашып, тіршілік атауын
жандандырып, ана, әже, қыздарымыздың
мерекесін ала келдім. Бүгінгі 8 - наурыз

мерекесімен барлықтарыңызды құттықтаймын!

Жүргізуші: Кош келдің, көктем! Өзіңмен ортамыз толсын. Өзіңді асыға құттік.

Көктем:

Шашу - шашу шашайық,

Көктемді әнге қосайық

Бұл мереке бұл тойды,

Көңілді қарсы алайық. Балалар келіңдер Көктемді әнге қосып жырлайық.

Ән: «Көктем келді» *(Ұлдар әуенді ойыншық құстармен әнді сүйемелдеп, қыздар би қимылын үйлестіреді.)*

Көктем: Тамаша әндеріңе рақмет. Балалар мен құр келген жоқпын сендерге бір қызықты әуенді музыкалық ойын алып келдім. Ойын сендерге ұнайды деп ойлаймын. Өте қызықты.

Қане, балалар, тұрайық.

Үлкен шеңбер құрайық.

Әуендерді тыңдап алып,

Ырғақтарды соғайық.

Ойын: «Дәл қайтала ырғақты»,- деп аталады.

Шарты: Ойынға барлық балалар қатысады. Балалар шеңберде тұрады. Барлығы былай әндетеді:

Қане, балалар, тұрайық.

Үлкен шеңбер құрайық.

Әуендерді тыңдайық,

Ырғақтарды соғайық, - деп әндетіп, естіген ырғақтарын бірі бубен, екіншісі қасық, үшінші топ таяқшаларды соғу арқылы орындайды.

Жүргізуші: Ой қандай керемет ойын. Балаларға ұнады. Ырғақты сезіну қабілеттеріне өте пайдалы екен. Рақмет саған Көктем.

Көктем: Айтпақшы, балалар, мен сендерге сондай ерекше, әдемі, сиқырлы сандық алып келдім. Сыр сандықтың ішінде әр түрлі заттар жасырылған. Сандықта жасырылған заттарды табу арқылы мерекеге келген аналар, әжелермен, қонақтармыздың көңілдерін көтеріп, оларға мерекелік көңіл-күй сыйлайтын боламыз.

Сыр сандығым ашылады,

Таң қалдырып барша жанды.

Кім біледі, кім табады?

Жасырылған бұл заттарды.

Сандықтың аузын ашайық, қажет затымызды алайық.

Көктем:

Қолыма заттар ілінеді,

Бұл қандай зат кім біледі?

Сипап сезіп, ұстап көріп,

«Орамал» екеніне көзім жетеді, - деп сандықтың ішінен орамал алып шығады. Балалар сандықтың ішінде орамал жасырылған екен. Орамалмен анамызға қандай тосын сый жасасақ болады?

Жүргізуші:

Анамызға әрқашан

Көмек қолын берейік,

Мерекеде би билеп

Кір жуып, көмектесейік.

Би: «Кір жуамыз, біз жуамыз» аналарымызға кір жуып көмектесейік.

Көктем:

Сыр сандығым ашылады,

Таң қалдырып барша жанды.

Кім біледі, кім табады?

Жасырылған бұл заттарды.

Сандықтың аузын ашайық, қажет заттымызды алайық.

Көктем:

Қолыма заттар ілінеді,

Бұл қандай зат кім біледі?

Сипап сезіп, ұстап көріп,

«Сыпыртқы, леген, шелек» екеніне көзім жетеді, - деп леген, сыпыртқы, тәрелке алып шығады. Балалар сандықтың ішінде сыпыртқы, леген, шелек бар екен. Анамызға қандай тосын сый жасасақ болады екен? Ия менің ойыма бір қызықты ойын келді.

Жүргізуші:

Аналардың бір күндік,

Өміріне енейік.

Еден сүртіп, сыпырып,

Кір жуып, ыдыс сүртейік.

Балалар аналарымыз үй шаруасынан шаршап жалыққан болар. Ойын ойнап, аналарымызға көтеріңкі көңіл - күй сыйлайық.

Әуенді ойын: «Бұл менің анам» деп аталады.

Шарты: Ойынға 15 ойыншы қатысады. Бірінші легенге кір салу, екінші кір жуу,

үшінші сыпырғышпен сыпыру, төртінші еден жуу, бесінші ыдысты сұрту. Осылайша аналардың бір күндік үй шаруасын көрсету.

Қолға леген аламыз,
Кірді соған саламыз.
Қане көмектесеміз анаға,
Жуайық бірге тап-таза.
Сыпыртқы қолға алайық.
Қоқысты сыпырып тастайық
Шүберек ал, кел енді,
Жуайық қане еденді.
Қолымызды түрейік,
Ыдыстарды сүртейік.

Көктем: Ой бәрекелді, ойын өте қызықты болды. Мерекемізді әрі қарай жалғастырайық. Аналарымызға көтеріңкі көңіл-күй сыйлайық.

Сыр сандығым ашылады,
Таң қалдырып барша жанды.
Кім біледі, кім табады?
Жасырылған бұл заттарды.

Сандықтың аузын ашайық, қажет заттымызды алайық.

Көктем:
Қолыма заттар ілінеді,
Бұл қандай зат кім біледі?
Сипап сезіп, ұстап көріп,

«Ананың аялы алақаны» екеніне көзім жетеді, - қолына кішкентай сәбиді ұстап тұрған ойыншық алып шығады. Ананың аялы алақаны ғой мынау. Балалар аналарымызға қандай тосын сый жасасақ болады екен? Оларды қалай қуантуға болады?

Жүргізуші: Аналарымызды қалай қуанту керек екенін білемін. Олай болса, мені мұқия тыңдаңдар.

Болмасыншы көңілде мұң - наздарың,
Тек шаттыққа бөленсін қыс - жаздарың.
Мереке құтты болсын асыл жандар
Ең аяулы, құрметті ардақтылар, - деп аналарымыздың құрметіне әннен шашу шашайық.

Ән: «Анашыма рақмет!»

Көктем: Мына тамаша ән түн ұйқысын төрт бөліп әлпештеп, аялап өсірген аналарымыздың жүрегінен жол таба білді деп ойлаймын. Мерекемізді әрі қарай жалғастырайық. Қонақтарға көтеріңкі көңіл-күй сыйлайық.

Сыр сандығым ашылады,
Таң қалдырып барша жанды.
Кім біледі, кім табады?
Жасырылған бұл заттарды.

Сандықтың аузын ашайық, қажет заттымызды алайық.

Көктем:
Қолыма заттар ілінеді,
Бұл қандай зат кім біледі?
Сипап сезіп, ұстап көріп,

«Қасық, сылдырақ, сыбызғы аспаптары» екеніне көзім жетеді, - деп аспаптарды алып шығады. Балалар мына музыкалық аспаптармен не істесек болады?

Жүргізуші:
Қане, балалар тұрмайық,
Оркестрде ойнайық.
Бар аспапты қосайық,
Көңілді әуен жасайық.

Оркестр: «Көңілді оркестр» Құрметті қонақтар өздеріңіздің құрметтеріңізге тамаша «Оркестрді» тарту етеміз. Қабыл алыңыздар.

Көктем: Кішкентай музыканттарымызға қол соғып, кошемет білдірейік. Мерекеміз өте қызықты өтіп жатыр. Әрі қарай мерекемізді тойлайық.

Сыр сандығым ашылады,
Таң қалдырып барша жанды.
Кім біледі, кім табады?
Жасырылған бұл заттарды.

Сандықтың аузын ашайық, қажет заттымызды алайық.

Көктем:
Қолыма заттар ілінеді,
Бұл қандай зат кім біледі?
Сипап сезіп, ұстап көріп,

«Әженің таяғы» екеніне көзім жетеді, - деп таяқ алып шығады.

Жүргізуші көктем:
Әже біздің күніміз,
Әженің біз гүліміз,
Ақ жаулықты әжеме

Ән шырқаймыз бәріміз, - деп әжелеріміздің құрметіне тамаша әннен шашу шашайық. Қабыл алыңыздар!

Ән: «Әжетайым».

Көктем: Ақ жаулықты, мейірімді әжелеріміз аман болсын. Мерекеміз өте

қызықты өтіп жатыр. Әрі қарай мерекемізді тойлайық. Балалар сыр сандықтың ішінде жасырылған барлық заттардың тауып, қонақтарға мерекелік көңіл - күй сыйлай білдік. Концерттік бағдарламамыз сіздерге ұнады деп ойлаймын. Өнерлерін көрсеткен балақайларға алғысым ретінде әкелген тосын сыйым бар. Ол мына сандықтың ішінде қазір мен сиқырлайын.

Сыр сандығым ашылады,

Таң қалдырып барша жанды.

Сыр сандығым ашылады,

Ішінен сыйлық шашылшы, - деп себет толы тәттілерді тәрбиешіге сыйлайды. Балалар мен енді қайтайын, атақаратын шаруалырым да көп. Лайым ылғи осындай қуанышта, мерекені тойлай берейік. Амандықта жүздескенше сау болыңдар, - деп залды айнала билей шығып кетеді.

Жүргізіші: Көңілді көктем өзіңізбен өткізген мерекелік концерттік бағдарламамыз қызықты өтті. Тосын сыйыңызға рақмет. Жолыңыз болсын! Келесі жылы кездескенше. Аман болыңыз.

Барлығы қолдарын бұлғап шығарып салады.

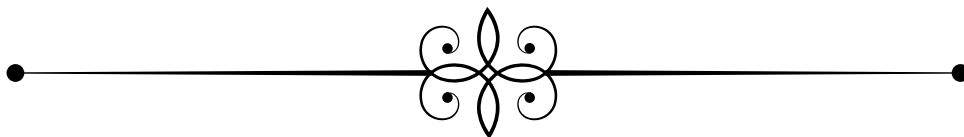
Жүргізіші: Тіршілікке нәр берген ана сүті қандай құдіретті десеңіздерші. Әлемдегі жақсылық көзі, адамдық қасиет, ақ тілек мейірбандықтың бәрі ана деген сөзбен астасып жатыр.

Құтты болсын осы шаттық күніңіз,

Бақытты да ұзақ өмір сүріңіз.

Қуанышты жүзіңізбен әрдайым,

Бұл өмірде күліп қана жүріңіз, - деп өз тілегімді білдіре отырып, бүгінгі мерекелік ертеңгілігімізді аяқтаймын. Амандықта жүздескенше. Сау болыңыздар!

Алгазиева Райкүл Сақтағанқызы,

«Қызылорда облысының білім басқармасының «Қазалы ауданы бойынша білім бөлімінің №21 «Алпамыс» бөбекжай-балабақшасы» КМҚК тәбиешісі

МЕНИҢ МЕЙІРІМДІ ОТБАСЫМ

Аңдатпа. Мақалада мектепалды жастағы балалардың көңіл-күйі, өзін отбасы мүшесі ретінде сезінуі және оларды мемлекеттің мүшесі ретінде сезінуге баулу, қоршаған ортаға бейімделуіне қажетті дағдыларын қалыптастыру сияқты мәселелердің ұйымдастырылған іс-әрекет арқылы шешеілу жолдары қарастырылған.

Түйін сөздер: мектепалды жас, отбасылық құндылықтар, адамгершілік құндылықтар, сөздік қор, кіріктірілген тәсіл.

Ұйымдастырылған ашық іс-әрекет: Қоршаған ортамен таныстыру.

Тақырыбы: «Менің мейірімді отбасым»

Мақсаты: Отбасындағы туысқандық сыйластық құндылықтарының маңызын түсіндіру. Нағашы, жиен, бөленің қандай туыстық жақындығы екенін ажыратуды балаларға үйрету. Рухани-адамгершілік құндылықтарға баулу, сөздік қорын молайту.

Әдіс-тәсілі: Ойын технологиясы, Сұрақ жауап, АКТ.

Оқытудың кіріктірілген тәсілі: Көркем әдебиет, сөйлеуді дамыту, математика негіздері, жапсыру, музыка.

Қажетті көрнекіліктер:

1. Зергерлік бұйым білезік жасау үшін түрлі моншақтар және әшекейлі жіп.

2. Ұлттық бас киім тақияны сәндеу үшін әшекей бұйымдар.

3. Ұлттық төсеніш Тұскиізді жасау үшін дайындалған арнайы табиғи қой жүні және ұлттық ою өрнектер.

4. Ою өрнектерді үйлесімділігін тауып кілемше бетіне орналастыруға арналған арнайы түрлі-түсті жіптер.

5. Отбасы мүшелерінің фотогалереясы

Музыка ырғағымен саяхаттау: Топ

бүлдіршіндері топтағы өз отбастарының суреттерін тамашалайды және саяхаттап әңгімелейді.

Тәрбиеші: Отанын қорғайтын саналы азамат болып өсулеріңіз үшін ең алдымен білімді болуларыңыз маңызды. Ең бастысы ата-ананы сыйлап қадірлеуіміз керек. Отанды сүю – отбасынан басталады.

Отбасы ол шағын – Мемлекет.

Бүгін біз «Менің мейірімді отбасым» тақырыбындағы ашық іс-әрекетімізді осы отбасы тақырыбында ойын арқылы жалғастырамыз.

Отбасы дегеніміз не, оны қалай түсінесіздер?

Балалар жауабы:

Отбасы – адам өмірінде аса маңызды. Отбасы мүшелері – қиналғанда, қуанғанда қуанышыңа ортақ болатын, аяулы жандар.

Отбасының тірегі - сүйіспеншілік, бірлік және сенім. Отбасы жоқ адам, қанатсыз құспен тең.

Бірін-бірі сыйлап, бірін-бірі сүйіспеншілікке бөлеп отырған отбасы бар адам – өте бақытты жан. Отбасы осылай болу керек. Менің ата-анам осындай.

Мен бақыттымын! Себебі менің отбасым

қасымда. Мен өз отбасымды үлгі тұтамын және мақтанамын.

Менің асқар таудай әкем мен алтын анам бар. Біз үлгі тұтарлық отбасымыз. Бұлай деуімнің себебі, біз әрдайым сыйластықпен және бауырмашылдықпен бірге күн кешеміз. Мен отбасымның осы қалпынан таймай, бақытты ғұмыр кешкенін қалаймын!

Тәрбиеші: Біздің осы шағын Мемлекетіміз – ол Ата, Әке, әже, анасы, қарындасы, інісі бір отбасында бірге тұрады. Енді бізге жақын туыстығы бар нағашы, жиен, бөле, бауырлар болады.

Нағашы–дегеніміз қандай туыстықпен болады?

Жиен-дегеніміз ол қандай туысқан?

Бауыр-деп кімді айтамыз?

Балалар жауаптары тыңдалады:

«Бауыр керек», -деген әнді Меруерт пен Асылханның орындауында бірге тыңдайық.

Керемет, балақайлар, олай болса, ойын алаңдары өздеріңді күтіп тұр екен.

Тәрбиеші: Мен сіздерге ойын алаңдарын дайындап, оларға «Зергерлер», «Шеберлер», «Зейінділер», «Текемет» деп ат қойдым.

Өздеріңіз қалаған ойын алаңына барып, ептіліктерің мен алғырлықтарыңды көрсетулеріңе болады.

(Тәрбиеші ойын алаңындағы ойын шарттарын түсіндіреді)

I. «Зергерлер» ойын алаңы.

Зергерлік бұйым білезік жасау үшін түрлі моншақтарды пайдаланып, оны санап тізбектей әшекейлі жіптерге өткізіп білезіктер жасайды. (математика негіздері)

II. «Шеберлер» ойын алаңы.

Ұлттық бас киім тақияны сәндеу керек. Ол үшін әшекей бұйымдар мен арнайы сәндік тиындар берілген оны қауіпсіздік ережелерін сақтай отырып арнайы сымдарды қолданып тақияны әшекейлейді.

III. «Зейінділер» ойын алаңы. Қойдың жүнінен тұскиіздің жасалу жолдарымен танысып, қонаққа келген әжеймен бірге жасайды.

IV. «Текемет» ойын алаңы

Алдын ала дайындалған текеметке ою орнектерді үйлесімділігімен түрлі түстегі жіптер арқылы өз орындарына жапсырады. (Жапсыру)

Отбасы туралы жыр шумақтары: (Көркем әдебиет)

Ата үлкен кәріміз
Қуат береер дәріміз
Әулиедей аялап
Ардақтаймыз бәріміз.

Мейірімді апалар
Балалар кеп бата алар
Қалтасына кәмпит сап
Немереге апарар

Отбасы ол бақыт,
Отбасы ол ата-ана,
Отбасы ол шаңырақ,
Тұнып тұрған – КҮНШУАҚ.
Атамнан басталар,
Әжемнен қосталар.
Отбасы мыналар,
Ең жақын адамдар.
Бас бармағым – атам – үйдің данасы,
Балаң үйрек – әжем – отау панасы.
Ортан терек – әкем – үйдің тірегі,
Шылдыр шүмек – анам – шаңырақ ажары.
Кішкене бөбек – мен – бәрінің базары.

Керемет балалар!
Қазір жаңылтпашты жаңылмай айта аламыз ба, кәнекей, айтып көрейік: (Сөйлеуді дамыту)

Ата мен әже, ана да,
Алма мен алмұрт тереді,
Ауырды Арман бала да,
Арбамен тасып береді.
Атам томағаламаған бүркітті
Мен томағаламағанда,
Кім томағалайды?
Шешей отты көсеумен көседі.
Көсеумен кесек-кесек тезек төседі.
Омартаға балалар барар, Балаларды аралар талар.

Шеше, шеше,
Нешекесе
Сынды кеше?
Үш кісі ішік пішті,

Бес кісі ішік пішті,
Қанша кісі ішік пішті?
Әжем үш әшмүшке шай алдырды
Әзер-мәзер дегенде шөл қандырды.

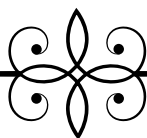
Тәрбиеші:

Балалар бүгін ата-бабамыздан мұра болып қалған көптеген құндылықтарымызды ойын арқылы үйреніп, меңгердік.

Р.Әлқожа апайымыздың «Қос бәйтерегім» әнін бәріміз бірге орындайықшы (Музыка әрекеті).

Сіздер ептілікпен ойын алаңдарындағы ойындарды ойнадыңыздар, әнді де шырқадыңыздар, тамаша! Рахмет!

Келген қонақ апайларымызға «Рақмет!»

Алдамжарова Лазат Тоғысқызы,
Қызылорда облысы, Қармақшы ауданы
№22 «Гаухартас» бөбекжай-бақшасы тәрбиешісі

ТЕАТЛАНДЫРЫЛҒАН ӘРЕКЕТТЕР АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ

Аңдатпа: Мектеп жасына дейінгі баланың шығармашылық қабілеттерін театр педагогикалық әрекеттері арқылы дамыту, сөйлеу қабілеттерін жан-жақты жетілдіру. Театрлық іс-әрекетті ертегілерде пайдалана отырып, ойлау қабілеттерін дамытудың әдіс-тәсілдері.

Түйін сөздер: театрландырылған ойын, декорация, театр әрекеті.

Қазіргі таңда қоғамымыздың даму бағытында мектепке дейінгі тәрбиелеу мен білім беру саласы мамандарының алдында жан-жақты дамыған, сын тұрғысынан ойлай алатын, үлкенге құрмет көрсетіп, кішіге қамқор бола білетін азаматты тәрбиелеу мәселесі жүктеліп отыр. Сол себепті балабақшада баланы жан-жақты қалыптастыруда түрлі педагогикалық әрекеттер мен инновациялық технологияларды қолдана отырып оқыту мен тәрбиелеу маңызды. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды дамыту моделінде көрсеткендей дамыту, тәрбиелеу және оқыту процестері ойнау дағдыларын, еңбек әрекеті дағдыларын, тазалықты, тәртіптілікті, ұйымшылдықты, ойлауды, қабылдауды, сурет салуды және басқа дағдыларды меңгерту ойын нысанында іске асуға тиіс. Ойын – баланың негізгі әрекеті және дамытудың негізгі құралы [1,3-т/2-6]

Мектепке дейінгі жастағы балалар үшін ойынның ерекше маңызы бар: олар үшін ойын - оқу, олар үшін ойын - еңбек, олар үшін ойын - тәрбиенің маңызды түрі. [2,30-б] Ойынның түрлері көп. Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық

қабілеттерін дамытуда қолданылатын ойынның бірі театрландырылған ойын әрекеттері. Театрлық іс-әрекетте ертегілер арқылы баланың ой-өрісі дамиды. Сонымен қатар театр әрекеттері арқылы тыңдай білуге, есте сақтау, түсіну, рөлге бөліп, сияқты дағдыларын қалыптастыруға болады. Театр әр балаға қуаныш ұмтылмас әсер сыйлайды. Театрландырылған ойындар ойын-қойылымдары болып саналады. Бұл жерде балаларға арналған көркемдік шығармаларды сахналық қоймаларға айналдырып, оларды кейіпкер ретінде қатыстырудың маңызы зор. Баланы сахнада кейіпкер ретінде ойната отырып, оның жеке тұлғасын жан – жақты дамытамыз. [3,4-б]

Балалар театрының түрлері сан алуан. Солардың ішінде біздің балабақшада қолданылатын театр түрлері: ойыншықтар театры, саусақ театры, үстел үсті театры, көлеңке театры, орамал театры, қасық театры, тантамарески театрлары. Ойыншықтар театрында балалар түрлі ертегілермен танысып, кейіпкерлердің өзіне тән ерекшеліктеріне сәйкес ойнайды. Онда кейіпкерлердің рөлінде ойыншықтар

ойнайды. Жіптің көмегімен басқарылатын қуыршақтарды – маринеткалар дейді. Оларды әр түрлі материалдардан жасайды. Жұмсақ ойыншықтарды да қолдануға болады. Мұндай ойыншықтар қозғалысқа ағаш таяқшалары арқылы келтіріледі, яғни екі айқастырылған ағаш арқылы жіп өткізіліп ойыншыққа байланады. Қол мен қуыршақтарды басқарады. Балалар қуыршақтарымен ән айтып, би билеп, ойынмен көрсету арқылы шығармашылық қабілеттері шыңдалады. Бұл балалардың өздерін еркін сезінуіне, өз күшіне сене білуге көмектеседі. Саусақ театрында – саусақтардың көмегімен қандайда болмасын ертегіні сахналау болып табылады. Саусақ театры арқылы баланың сөйлеуге деген талпынысы, қабілеті дамып, ынтасы артады және шығармашылық әрекетіне жол ашылады. Саусақ ойынын ойнай отырып, балалар қоршаған ортадағы заттар мен құбылыстарды, жан-жануарларды, құстарды және ағаштарды бейнелей алады. Саусақтарының қозғалыс қимылына қарап, бала қуанады, шаттанады, сөз айтуға тырысады және өлеңде үйренген сөз шумақтарын қайталап айта отырып, есінде сақтайтын болады. Сонымен қатар балалар екі қолын қимылдата отырып, оң, сол, жоғары, төмен т.б. түсініктерді бағдарлай алуды үйренеді. Кіші топ балаларына тақпақпен қысқа өлеңдерді айтқызығанда көркем сөздер әсерлі ету үшін үстел үстіндегі театрды қолданған жөн. Мұнда үстелде құламай тұратын және қозғалтқанда еш кедергісіз жүретін ойыншықтар қолданылады. Үстел үстіндегі қуыршақтартеатрдың бірнеше түрі бар: әр түрлі биіктегі конустан, цилиндрдан, қораптардан жасалған ойыншықтар. Бұндай театр түрлерін таяқша театры, киндер театры, магнит театры деп атайды. Үстел үстіндегі кейіпкерлерді тоқымадан немесе матадан, саздан жасалған ойыншықтар. Балалар жарық өте жақсы түскен экранда адамдар, жануарлар және құстардың пішіндерінің қозғалысына қарауды өте жақсы көреді. Ертегі, әңгіме, өлең, әндері көлеңке театры арқылы айтуға болады. Көлеңке театрдың сахнасы экран болады. Экранды ағаштан немесе калың кардоннан жасайды, ою-

өрнекпен өрнектейді. Кейіпкерлерді көрсету үшін – оны экранның артқы жағынан ұстайды. Кейіпкерлерді қара түспен жұқа кардоннан жасайды, жіп арқылы қозғалтады. Кейіпкерлерді көрсеткенде қол көрінбеу керек. Бұл көріністер балалардың шығармашылықтарын арттырады, ой өрістерін дамытады. Қазіргі таңда кеңінен қолданылатын заманауи театр түрі тантамарески театры. Тантамарески театры әр түрлі жағдайларда кейіпкерлерді бейнелейтін бетке арналған тесігі бар фотостенд. Балалар картинадағы бейнеленген кейіпкедің эмоциясын, дауыс ырғағын, іс-қимылдарын саңылаудан беттерін шығарып жасай алады.

Мен қазіргі таңда біздің балабақшамызда ашылған «Театр әлемі» театр үйірмесіне жетекшілік етемін. Өз тәжірибемде байқағаным театр әрекеттері балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытып қана қоймай, сонымен қатар театр мәдениетіне үйретеді және театрлық, орындаушылық шеберліктерін дамытуға, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына ықпал етеді. Үйірме барысында, ең алдымен, педагог балаларға ертегіні баяндап, әңгімелеген кезде ертегідегі кейіпкерлердің мінез-құлқына, дауысының ырғағына, қимылдарына назар аударту қажет. Сұрақ – жауап арқылы кейіпкердің қимылын, іс-әрекетін бағалау, қимыл мен сөз арасындағы байланысын қадағалау өте маңызды. Театр әрекеттері барысында декорларациямен әр кейіпкердің киіміне көңіл бөлінеді. Қуыршақ театрында қуыршақтардың киімі өзгертіліп отырады.

Театрландырылған ойын әрекеттері барысында балалар әр түрлі рөлдерді ойнайды. Ойын үстінде олардың қиялдау, көз алдына елестету қабілеттері қалыптасып, балалардың ой-өрісі кеңейіп, есте сақтау, көру қабілеттері дамиды. Сонымен қатар балалар өзара қарым-қатынасқа түсіп, бір-бірімен тіл табысады, адамгершілік қасиеттерді бойына сіңіреді. Балалар таныс ертегілерін қазақ тілінде үлкен жауапкершілікпен, қызығушылықпен рөлдерге бөліп сахналайды. Кейіпкерлердің мінез-құлықтарын, дауыс ырғақтарын дәл

салып, диалог сөздерді мәнеріне келтіре айта біледі. Қорыта келгенде педагог балаларды театрландырылған ойын арқылы

адамгершілікке тәрбиелей отырып, олардың бойына күнделікті өмірге қажетті әр түрлі дағдыларды қалыптастырады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 15 наурыздағы № 137 қаулысы
2. Н.К Крупская «Бала әрекеттері» 1926ж.
3. Қ.Қ.Қарақұлова «Мектепке дейінгі жастағы балаларға балабақшадағы театр бойынша әдістемелік ұсыным» 2022ж.

www.irrd.kz
«Балаларды ерте дамыту институты» РММ
Астана қаласы, Мәңгілік Ел даңғ. 8/2
e-mail: rcdd_info@mail.ru